

АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ

БИЛТЕН

**КРАГУЈЕВАЦ – година XIII
број 1/2022**

Београд

БИЛТЕН
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ

За Апелациони суд у Крагујевцу: Александар Блануша, *председник суда*

ИЗДАВАЧ: Paragraf Lex д.о.о., Сремска Каменица

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Александар Блануша, *председник суда*

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА: за кривичну материју: **Радоман Спарић**, *судија*
за грађанску материју: **Јасмина Симовић**, *судија*
Марија Марковић, *судија*

РЕДАКЦИЈА: **Судије:** **Симонида Милорадовић**, **Марија Марковић**, **Јасмина Симовић**, **Слободан Петровић**,
др Татјана Кандић, **Надежда Видић**, **Радоман Спарић**, **Милевка Миленковић** и **Марина Илић**.

СЕКРЕТАРИ РЕДАКЦИЈЕ: за кривичну материју, **Викторија Стефановић**,
судијски помоћник
за грађанску материју, **Сања Радуновић** и
Марина Миликић, *судијски помоћници*

ТЕХНИЧКИ СЕКРЕТАР: Миладинка Арсенијевић

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА И ДИЗАЈН: Paragraf Lex д.о.о., Сремска Каменица

ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ ОМОТА: Рада Павловић

ШТАМПАРИЈА: **Београф**, Нова Пазова

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(497.11)

БИЛТЕН судске праксе / Апелациони суд у Крагујевцу ;
главни и одговорни уредник Дубравка Дамјановић. - Год. 1, бр. 1
(2010) - . - Нови Сад: Paragraf Lex, 2010- (Нова Пазова : Београф). - 21 cm

Један до два пута годишње.

Је наставак: Билтен судске праксе (Окружни суд у Крагујевцу) =
ISSN 1821-2174

ISSN 2217-2718 = Билтен судске праксе (Апелациони суд у Крагујевцу)
COBISS.SR-ID 176028940

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело (сходно одредбама чл. 215.-217. Закона о ауторском и сродним правима, и чл. 198.-202. Кривичног законика). Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

САДРЖАЈ:

Годишњи распоред послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2022. годину (пречишћен текст).....	8
Извод из извештаја о раду Апелационог суда у Крагујевцу за период од 01.01.2021. до 31.12.2021. године.....	22

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈА

<i>Судија Др Татјана Кандић</i> Дисциплинска одговорност судија у Републици Србији, Републици Хрватској и Републици Северној Македонији	28
---	----

КРИВИЧНО ПРАВО

<i>Судија Александар Блануша</i> Спорна питања из судске праксе.....	42
<i>Судија Радоман Спарић</i> Убиство на свиреп или подмукао начин.....	60
<i>Др Јасмина Играчи, Судија Јовица Илић</i> Примена алтернативних санкција и превенција криминалитета	70
<i>Др Олга Тешовић, Председник Основног суда у Пожеги</i> Проблеми у примени казне рада у јавном интересу.....	80
<i>Проф. Др Вељко Турањанин</i> Стандарди Европског суда за људска права за тајни надзор комуникације и прикривеног иследника	96

СУДСКА ПРАКСА	
ПРАВНА СХВАТАЊА И ПРАВНИ СТАВОВИ	125
СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА.....	129
МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО	129
ПРОЦЕСНО ПРАВО.....	148

ГРАЂАНСКО ПРАВО

<i>Судија Светлана Илић</i>	
Привремене мере у споровима из породичних односа	172
СУДСКА ПРАКСА	
ПРАВНА СХВАТАЊА И ПРАВНИ СТАВОВИ	178
СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА.....	180
ПРОЦЕСНО ПРАВО	180
СТВАРНО ПРАВО	189
ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО	199
ПОРОДИЧНО ПРАВО.....	238
НАСЛЕДНО ПРАВО	257
ДИСКРИМИНАЦИЈА	265
ЗАШТИТА ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ	267
РАДНО ПРАВО.....	269

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ
I СУ-2-31/21
8. децембар 2021. године
Крагујевац

На основу чл. 34 ст. 1, 2 и 3 Закона о уређењу судова („Сл. гласник РС“, бр. 116/08, ... 88/18) и чл. 45, 46, 47 и 48 Судског пословника („Сл. гласник РС“, бр. 110/09, ...93/19), по прибављеном мишљењу судија, председник Апелационог суда у Крагујевцу Александар Блануша утврдио је и на седници свих судија дана 8. децембра 2021. године саопштио

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ЗА 2022. ГОДИНУ

(прешишћен текст са изменама)

I

СЕДИШТЕ СУДА

Послови из надлежности Апелационог суда у Крагујевцу обављају се у седишту Апелационог суда у Крагујевцу које се налази у згради правосудних органа - Палати правде у Крагујевцу, ул. Слободе бр. 4.

Радно време Апелационог суда у Крагујевцу је од 7,30 до 15,30 часова.

II

СУДСКА УПРАВА

Пословима судске управе руководи председник Апелационог суда у Крагујевцу судија Александар Блануша.

За заменике председника суда одређују се **судија Симонида Милорадовић** и **судија Радоман Спарић**.

Судији Симониди Милорадовић, првом заменику председника суда, поред општих послова, у смислу чл. 52 ст. 3 и чл. 53 ст. 1 Закона о уређењу судова, поверавају се *посебне обавезе*, овлашћења и одговорности и то: у одсуству председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој – непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским и кривичним стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Судији Радоману Спарићу, заменику председника суда, поред општих послова, у смислу чл. 52 ст. 3 и чл. 53 ст. 1 Закона о уређењу судова, поверавају се *посебне обавезе*, овлашћења и одговорности и то: у одсуству председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој –

непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским и кривичним стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Заменици председника суда су дужни да председнику суда достављају по потреби месечне извештаје о свом раду у вези са посебним овлашћењима, обавезама и одговорностима.

Посебне обавезе у складу са чл.74 Судског пословника поверавају се:

- судији Злати Несторовић - за надзор и обуку судијских помоћника за кривичну материју
- судији Светлани Бранковић за надзор и обуку судијских помоћника за грађанску материју.

Послове секретара суда обављаће виши саветник Данијела Вранић.

Послове координатора за медије, поступање по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, уређење web site-а суда и послове у вези притужби обављаће виши саветник Милена Андријевић, која ће уједно мењати секретара суда у случају њеног одсуства.

III

СУДСКА ОДЕЉЕЊА

Ради обављања послова оснивају се следећа одељења:

- Кривично одељење
- Одељење за кривичне поступке према малолетницима
- Грађанско одељење
- Одељење за радне спорове
- Одељење за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року
- Одељење судске праксе
- Припремно одељење

Од 53. судија колико је утврђено Одлуком Високог савета судства за Апелациони суд у Крагујевцу, у судска одељења Апелационог суда у Крагујевцу овим Годишњим распоредом послова распоређује се 46 судија са председником суда, колико тренутно обавља судијску функцију.

По избору недостајућег броја судија, распоред послова ће бити утврђен изменама Годишњег распореда послова за 2022. годину.

IV

ПРЕДСЕДНИЦИ СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА

Председници одељења стараће се да се послови обављају законито, тачно, једнообразно, уредно и благовремено, а ради ефикаснијег поступања, као и у случају спречености или одсутности, те послове ће обављати њихови заменици.

Председник кривичног одељења је судија Милевка Миленковић, а њен заменик судија Мирјана Војиновић.

Председник одељења за кривичне поступке према малолетницима је судија Марина Илић, а њен заменик судија Мирјана Војиновић.

Председник грађанског одељења је судија Јасмина Симовић, а њен заменик судија Тања Павловић Недељковић.

Председник одељења за радне спорове је судија Симонида Милорадовић, а њен заменик судија Јасминка Вукановић.

Председник одељења за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року је судија Марина Илић.

Председник одељења судске праксе је председник суда Александар Блануша, а заменици су судија Симонида Милорадовић и судија Радоман Спарић.

V

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

V-a

У Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу распоређује се 9 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у кривичном поступку формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарић – председник већа
2. судија Злата Несторовић – члан већа
3. судија Зорица Ђурић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Милевка Миленковић – председник већа
2. судија Марина Илић – члан већа
3. судија Ђорђе Ристић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Олга Пековић – председник већа
2. судија Мирјана Војиновић – члан већа
3. судија Ружица Ђурђевић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Кривичног одељења.

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда за кривична дела за која је прописана казна затвора од 30 до 40 година или казна доживотног затвора, већа Кривичног одељења у складу са чл. 21 ст. 2 тач. 2 Законика о кривичном поступку ће се допуњавати судијама из следећих већа у том одељењу.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Кривичног одељења.

V-6

Веће надлежно за одлучивање по жалбама у трећем степену

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против пресуда другостепеног суда у трећем степену, у складу са чл. 21 ст. 3 Законика о кривичном поступку, формира се веће у следећем саставу:

1. судија Радоман Спарић – председник већа
2. судија Милевка Миленковић – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа
4. судија Марина Илић – члан већа
5. судија Олга Пековић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

У време годишњег одмора и друге оправдане одсутности судија постојећег већа у трећем степену одсутне чланове већа замењују судије: Злата Несторовић и Ђорђе Ристић.

VI

ОДЕЉЕЊЕ ЗА КРИВИЧНЕ ПОСТУПКЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Ради одлучивања у другом степену по жалбама против одлука првостепеног суда у кривичним поступцима према малолетницима формира се следеће веће:

1. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Олга Пековић – члан већа
3. судија Ружица Ђурђевић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарић – председник већа
2. судија Мирјана Војиновић – члан већа
5. судија Ђорђе Ристић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

Чланови већа Одељења за кривичне поступке према малолетницима у случају одсутности или спречености попуњаваће се по потреби са судијама

из већа кривичног одељења које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета и преступништва младих, у складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица.

VII

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

VII-a

У Грађанско одељење распоређује се 21 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у грађанскоправним споровима формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Драгана Сретовић – председник већа
2. судија Александра Прешић – члан већа
3. судија Светлана Васиљевић - члан већа

2. ВЕЋЕ

- 1 судија Надежда Видић – председник већа
2. судија Гордана Вељовић - члан већа
3. судија Дринка Кривчевић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Симовић – председник већа
2. судија др Татјана Кандић - члан већа
3. судија Светлана Ћупрић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Грозда Арнаут - председник већа
2. судија Зорица Игњатовић - члан већа
3. судија Зоран Дукић - члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Дејан Лукић – председник већа
2. судија Сузана Чоловић – члан већа
3. судија Драгана Стефановић Лабан - члан већа

6. ВЕЋЕ

1. судија Ана Спасић – председник већа
2. судија Тања Павловић Недељковић – члан већа
3. судија Светлана Илић – члан већа

7. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Јовановић – председник већа
2. судија Слободан Петровић - члан већа
3. судија Амела Бабовић Васић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа у Грађанском одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Грађанском одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Грађанског одељења.

VII-6

Предмети из области породичног права - «Гж2», распоређиваће се судијама Грађанског одељења, на исти начин као и остали предмети из грађанске материје: «Гж», «Гж3» и «Гж4», имајући у виду да све судије Грађанског одељења имају сертификат за поступање у предметима породичног права.

VII-в

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о заштити узбуњивача „Гж-уз“ распоређиваће се судијама Грађанског одељења на исти начин као и остали предмети из грађанске материје, имајући у виду да све судије грађанског одељења имају сертификат о посебним знањима у вези за заштитом узбуњивача.

VII-г

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“, распоређиваће се у рад судијама Грађанског одељења које су стекле сертификат за поступање у овим предметима.

По предметима који се заводе у уписник „Гж-5“, одлучиваће следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Драгана Сретовић – председник већа
2. судија Светлана Васиљевић – члан већа
3. судија Дејан Лукић – члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Надежда Видић – председник већа
2. судија Гордана Вељовић – члан већа
3. судија Амела Бабовић Васић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Симовић – председник већа
2. судија др Татјана Кандић – члан већа
3. судија Тања Павловић-Недељковић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Гроза Арнаут – председник већа
2. судија Зорица Игњатовић – члан већа
3. судија Зоран Дукић – члан већа
4. судија Драгана Стефановић Лабан - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа.

VIII

ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ

VIII -a

У Одељење за радне спорове распоређује се 15 судија.

1. ВЕЋЕ

1. судија Симонида Милорадовић – председник већа
2. судија Светлана Бранковић – члан већа
3. судија Јовица Илић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Мирјана Симић – председник већа
2. судија Зорица Јовановић – члан већа
3. судија Милена Петровић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Марија Петковић – председник већа
2. судија Наташа Петровић - члан већа
3. судија Марија Филиповић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Јасминка Вукановић – председник већа
2. судија Радмила Николић – члан већа
3. судија Данијела Савић - члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Марија Марковић – председник већа
2. судија Мирјана Станковић - члан већа
3. судија Зорица Радаковић - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у Одељењу за радне спорове вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећег већа у том одељењу.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Одељењу за радне спорове вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Одељења за радне спорове.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

VIII-6

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првострепеног суда у споровима по Закону о заштити узбуњивача „Гж1-уз“ распоређиваће се судијама Одељења за радне спорове на исти начин као и остали предмети из радне материје, имајући у виду да све судије Одељења за радне спорове имају сертификат о посебним знањима у вези за заштитом узбуњивача.

IX

Поступање у предметима рехабилитације

По жалбама против решења у поступку рехабилитације, сходно чл. 18 ст. 2 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 92/11), одлучиваће следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Олга Пековић – председник већа
2. судија Дејан Лукић – члан већа
3. судија Злата Несторовић – члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Ана Спасић – члан већа
3. судија Амела Бабовић Васић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарић – председник већа
2. судија Сузана Чоловић – члан већа
3. судија Ружица Ђурђевић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа.

По жалбама против решења у поступку рехабилитације из чл. 30 ст. 1 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 92/11), а у вези чл. 6 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 33/06) поступаће веће у саставу:

1. судија Радоман Спарић – председник већа
2. судија Ружица Ђурђевић – члан већа
3. судија Ана Спасић – члан већа
4. судија Сузана Чоловић – члан већа
5. судија Марина Илић – члан већа

X

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ ПО ЗАХТЕВИМА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Судије које ће, поред председника суда, одлучивати и водити поступак по правним средствима којима се штити право на суђење у разумном року на основу Закона о заштити права на суђење у разумном року («Сл. гласник РС», бр. 40/15), су:

За предмете из кривичне материје:

- судија Марина Илић

За предмете из грађанске материје:

- судија Тања Павловић Недељковић

- судија Грозда Арнаут

За предмете из материје радних спорова:

- судија Симонида Милорадовић

- судија Марија Марковић

XI

ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одељење судске праксе сачињавају: председник суда и његови заменици, сви председници судских одељења и њихови заменици, руководиоци судске праксе по судским одељењима и председници већа.

За руководиоце судске праксе по судским одељењима одређују се:

- судија Радоман Спарих - за руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу,
- судија Марина Илић - за руководиоца судске праксе у Одељењу за кривичне поступке према малолетницима,
- судије Слободан Петровић и др Татјана Кандић - за руководиоце судске праксе у грађанском одељењу,
- судија Марија Марковић - за руководиоца судске праксе у Одељењу за радне спорове,
- судија Марина Илић - за руководиоца судске праксе у Одељењу за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року,
- судије др Татјана Кандић и Светлана Васиљевић - за руководиоце судске праксе у Грађанском одељењу у делу поступања у предметима по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“.

Заменици руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу, Грађанском одељењу, Одељењу за радне спорове и Грађанском одељењу у делу поступања у предметима по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“, су председници већа по потреби и распореду који унапред сачињава председник одговарајућег одељења.

Секције одељења судске праксе помажу председнику Кривичног, Грађанског и Одељења за радне спорове у припреми седница одељења на којима се разматрају питања из судске праксе, као и руководиоцима судске праксе у кривичној, грађанској и материји радних спорова у обављању послова на уједначавању судске праксе и подизању квалитета рада суда уопште.

Одељење судске праксе ће најмање једном у шест месеци вршити анализу судске праксе по судским одељењима.

Редакцијски одбор Билтена

Редакцијски одбор Билтена Апелационог суда у Крагујевцу сачињавају:

1. Главни и одговорни уредник Билтена, председник суда судија Александар Блануша.
2. Заменици главног и одговорног уредника судије: Радоман Спарих и Јасмина Симовић.
3. Чланови Редакцијског одбора судије: Симонида Милорадовић, Марија Марковић, Јасмина Симовић, Слободан Петровић, др Тајјана Кандић, Надежда Видић, Олга Пековић, Милевка Миленковић, Марина Илић и Мирјана Војиновић.

XII

ПРИПРЕМНО ОДЕЉЕЊЕ

У припремном одељењу обављаће се послови предвиђени одредбом чл. 16 Судског пословника.

У припремном одељењу ће се испитивати испуњеност процесних претпоставки за вођење поступка и одлучивања о правним лековима и на погодан начин означавати дозвољеност, благовременост и уредност жалбе, означавати датум иницијалног акта и датум изјављивања жалбе. Тако ће се већ приликом завођења предмета знати да ли се ради о старом предмету и да ли предмет треба означити и увести у програм решавања старих предмета. У кривичним предметима ће се поред испитивања напред наведених процесних претпоставки означити и рок застарелости кривичног гоњења.

Послове у припремном одељењу обављаће судијски помоћници према распореду који ће за одговарајућу материју сачињавати судије које су одређене за надзор и обуку судијских помоћника.

XIII

РАСПОРЕЂИВАЊЕ ПРЕДМЕТА

У циљу обезбеђивања подједнаке оптерећености свих судија у суду, распоређивање предмета у судским одељењима вршиће се у складу са Судским пословником, и то тако што се новопримљени предмети најпре разврставају по хитности, врсти поступка, односно правној области, а затим распоређују према астрономском рачунању времена пријема, методом

случајног одређивања судије, у складу са утврђеним Годишњим распоредом послова, применом пословног софтвера за управљање предметима, с тим да се најпре распоређује група новопримљених предмета, а затим предмети приспели у суд на други начин.

Судије су у обавези да предмете решавају према редоследу пријема у складу са законом и Судским пословником, дајући приоритет у решавању хитних предмета у смислу чл. 50 Судског пословника, а посебно предметима за кривично дело прање новца (мера 9.1. Акционог плана за спровођење препорука из Процене ризика за прање новца и Процене ризика за финансирање тероризма).

Предмети се једнако распоређују судијама, с тим што заменицима председника суда, председницима Кривичног одељења, Грађанског одељења и Одељења за радне спорове, руководиоцима судске праксе, председницима већа у другостепеном поступку, председнику већа надлежном за одлучивање по жалбама у трећем степену и судијама одређеним за надзор и обуку судијских помоћника припада 20% умањења норме, само по једном основу, а у складу са чл. 19 ст. 2 Правилника о критеријумима, мерилима, поступку и органима за вредновање рада судија и председника судова («Сл. гласник РС», бр. 81/2014, ... 7/16).

ПРЕДСЕДНИК СУДА

Александар Блануша

ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ за период 1. 1. 2021. - 31. 12. 2021. године

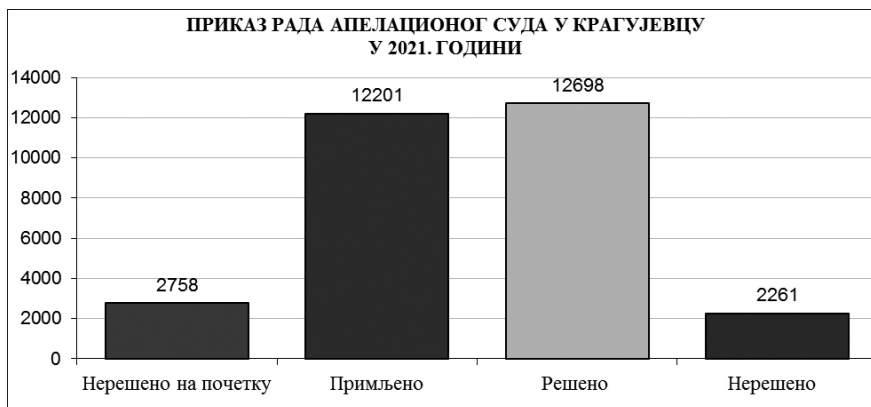
Апелациони суд у Крагујевцу је у 2021. години успешно савладао прилив предмета са 104,07%.

Примљено је 12201 предмета и решено 12698 предмета, чиме је смањен број нерешених предмета, у односу на почетак године са 2758 на 2261 предмета.

Највећи прилив је био у материји „Гж1“ - просечно по судији 23,49 предмета.

Четрдесетседморо судија су просечно решавали месечно 24,56 предмета.

Потребно време за решавање предмета у Апелационом суду у Крагујевцу у 2021. години је било 65 дана.

Графикон бр. 1

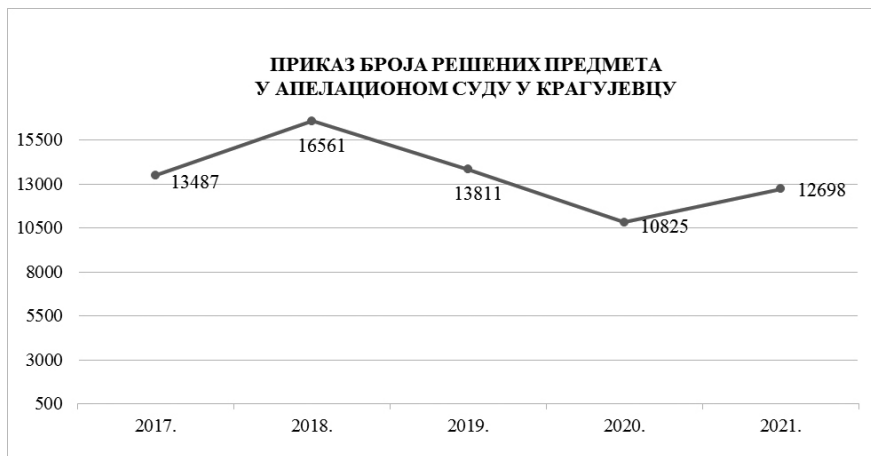

Графикон бр. 2

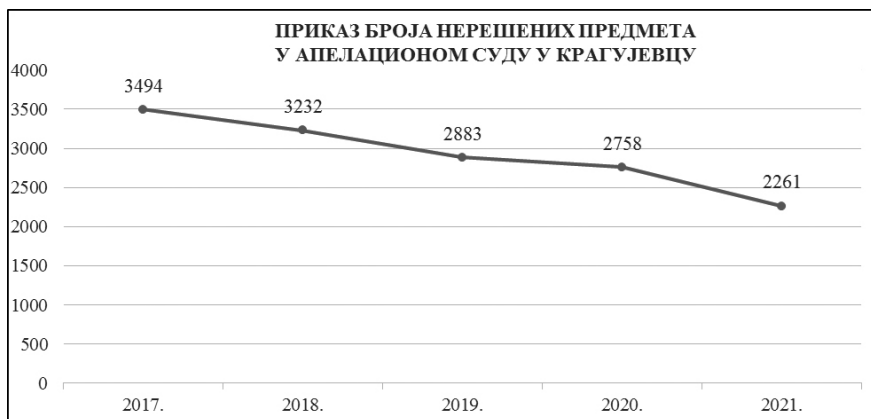
АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ					
ГОДИНА	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Број нерешених предмета на крају	3494	3232	2883	2758	2261
Број решених предмета	13487	16561	13811	10825	12698
Време потребно за решавање предмета	95	71	76	93	65

Табела бр. 1

Резултати рада Апелационог суда у Крагујевцу у 2021. години, посматрани кроз петогодишњи приказ рада у погледу броја решених, нерешених и примљених предмета, указују на позитивне трендове и последица су повећаног континуираног залагања свих носилаца правосудних функција и запослених у Апелационом суду у Крагујевцу.

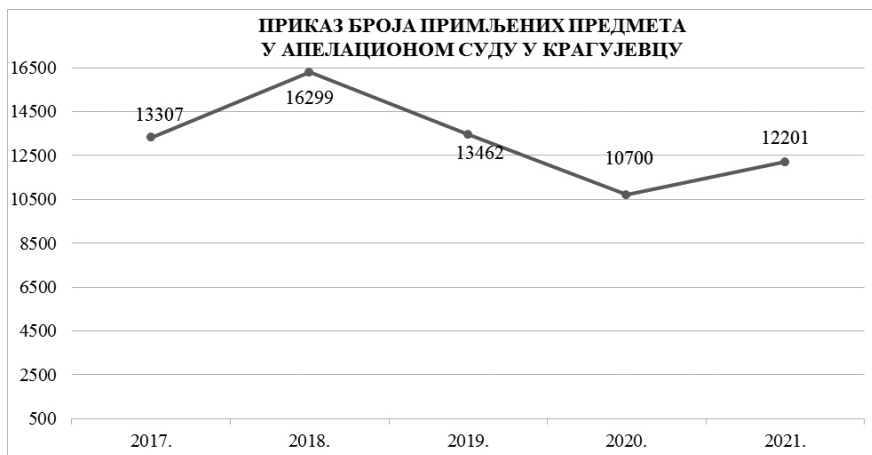

Графикон бр. 3

Графикон бр. 4

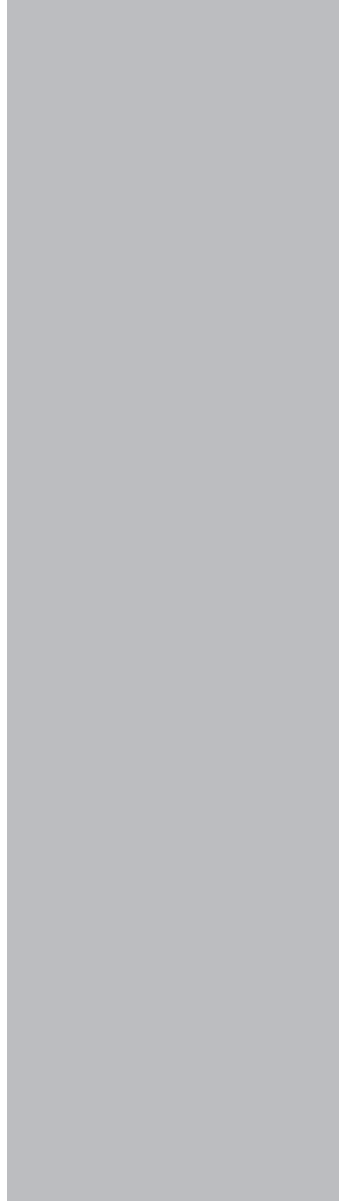

Графикон бр. 5

ДИСЦИПЛІНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДІА

*Др Татјана Кандић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, РЕПУБЛИЦИ ХРВАТскоЈ И РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ

Апстракт

Једна од гаранција независности судија су и имунитет и дисциплинска одговорност судија. Дисциплинска судска власт обухвата овлашћења да се одлучује о дисциплинској одговорности судија и председника судова. Нормативни модел дисциплинске одговорности судија основа је за имунолошку заштиту судског система и да судије донесу квалитетне одлуке у разумном року.

Поједине државе у транзицији усагласиле су нормативни модел дисциплинске одговорности са међународним стандардима, док друге државе стварају нормативни модел дисциплинске одговорности под утицајем политичких власти, не поштујући међународне стандарде што доводи до удаљавања од међународних интеграција.

Кључне речи: независност судија, имунитет судија, дисциплинска одговорност, међународни стандарди, утицај политичких власти

1. Увод

Власт и одговорност су повезани и пропорционални - више власти повлачи и већу одговорност и обрнуто. Одговорна власт је ограничена власт. Судска власт је ограничена начелом поделе власти и начелом независности и самосталности. Одговорност подразумева одговорност носиоца функције, али и свест о одговорности свих асоцијација, органа судске власти и самих судија.¹

---

* Судија Апелационог суда у Крагујевцу, mail: tanja.r.kandic@gmail.com.

¹ Више о томе: В. Петров, „Слободан мандат посланика и одговорност“, *Правни живот*, бр. 12/2011, 761.

Значајне гаранције независности судија, поред правила о избору судија, сталности и непреместивости, напредовању судија, имунитету судија, престанку судијске функције, су и правила о дисциплинској одговорности. Судски савет у државама у транзицији мора да чува углед судија, да прави разлику између радних обавеза магистрата и њихове одговорности, да постане гарант поверења грађана у рад судија.²

2. Дисциплинска одговорност судија у Републици Хрватској и Републици Северној Македонији

Право и одговорност, „две су ознаке простора и времена универзума прошлости и садашњости,... два стуба културе разума којима се гради хумана будућност“.³ Дисциплинска судска власт обухвата овлашћења да се одлучује о дисциплинској одговорности судија и председника судова. Регулисање дисциплинске одговорности судија је основа за заштиту имунолошког система судства, судске власти и пут да се врати поверење грађана у судство, стручан и професионалан рад судија, те да се донесу квалитетне судске одлуке у разумном року.⁴

У овом делу рада биће извршена анализа нормативног модела дисциплинске судске власти у Републици Хрватској и Републици Македонији (у бившим Републикама Социјалистичке Федеративне Републике Југославије). Нормативни модели судске власти ових држава упоредиће се са важећим нормативним моделом судске власти Републике Србије, сагледати сличности и разлике и усклађеност са међународним стандардима. Поједине државе из миљеа „старе Југославије“ усагласиле су своје прописе са међународним стандардима, а друге стварају дисциплинску одговорност судија под доминантним утицајем политичке власти, не поштујући међународне стандарде.

Дисциплинска одговорност у државама у транзицији (бившим републикама СФРЈ) регулисана је путем права (правна одговорност).⁵ Треба одреди-

---

2 Институт за упоредно право, *Правосудни савет*, Институт за упоредно право, Београд 2003., 69.

3 С. Перовић, „Природно право и одговорност“, *Завршни документ*, Копачичка школа природног права, Копачица 2011., 24.

4 Више о томе: В. Петров, „Слободан мандат посланика и одговорност“, *Правни живот*, бр. 12/2011, 761.

5 Видети: М. Јовичић, „Одговорност носилаца јавних функција“, *Демократија и одговорност*, Изабрани списи, књига I, Службени гласник, Београд 2006., 116.

ти у нормативном моделу дисциплинске одговорности држава у транзицији: 1) понашање судија које представља основ за дисциплинску одговорност, 2) тело које може и на који начин покренути дисциплински поступак против судије, 3) орган који води дисциплински поступак и доноси одлуку, 4) положај и права судије у дисциплинском поступку, 5) санкције које се могу изрећи ако се утврди да понашање судије представља кршење професионалних стандарда, 6) правно средство које може користити судија, 7) да ли је дисциплински поступак двостепен и који орган врши надлежност другог степена.⁶

Дисциплинска одговорност је важно питање у међународним документима, националним прописима и представља гаранцију демократске владавине права, заштиту имунолошког судског система, ограничење понашања судија. Најважнији међународни документи су: Основна начела независности судија које је усвојила Генерална скупштина Уједињених Нација, Европска повеља о статуту за судије⁷, Препорука Комитета Министара Савета Европе о независности, ефикасности и улози судија⁸, као и Мишљење бр. 1 (2001) Консултативног савета европских судија (ССЈЕ) за потребе Комитета министара савета Европе о стандардима везаним за независност судија и сталности судијске функције, Мишљење бр. 3 Консултативног савета европских судија о начелима и правилима којима се регулише професионално понашање судија, а нарочито етике, неспојивог понашања и непристрасност. Мишљење бр. 10 Консултативног савета европских судија о Савету судства у служби друштва, Магна карта судија (основна начела), Бангалорски принципи судијског понашања, Европска конвенција о људским правима и основним слободама. Тако да међународно право је неопходан коректив и допуна унутрашњег права држава.⁹

---

6 Упоредити: М. Јовичић, „Одговорност носилаца јавних функција“, *Демократија и одговорност*, Изабрани списи, књига I, Службени гласник, Београд 2006., 26 и А. Кнежевић, „Грађанска, кривична и дисциплинска одговорност судија-међународни документи и право Србије“, *Страни правни живот*, бр. 3/2008, 131-132.

7 Basic Principles on the Independence of the Judiciary adopted by the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders held at Milan from 26 august to 6 september 1985 and endorsed by General Assembly resolutions 40/32 of 29. November 1985 and 40/146 of 13 december 198, European Charter on the Statute for Judges DAJ/DOC (98) 23.

8 Recommendation no. R. (94) 12 of the Committee of Ministers to Member States on the Independence, Efficiency and Role of Judges, adopted by the Committee of Ministers on 13 october 1994 at the 518 the meeting of the Ministers Deputies.

9 Р. Стојановић, „Међународно право и правна држава“, *Правни живот*, бр 12/1996, 1139.

Одговорност судије може се јавити „само као одговорност у случају грубе повреде, односно злоупотребе функције, у строго уређеном поступку“.¹⁰ Према Мишљењу број 3 Консултативног већа европских судија није исправно предвидети да свако кршење професионалних стандарда представља основ за покретање дисциплинског поступка. Дисциплински поступак се може покренути само када је озбиљно, грубо и очигледно дошло до кршења професионалних стандарда.

Међународним документом је прописано да дисциплинску одговорност треба да испита независно тело. Када ово тело утврди да је дошло до очигледног кршења професионалног стандарда, овлашћено је да предмет упутити телу надлежном за вођење дисциплинског поступка. Независно тело покреће и води дисциплински поступак, доноси одлуку о дисциплинском прекршају, која одлука подлеже контроли вишег судског органа, или је и сам виши суд.¹¹ Ово тело треба претежно да чине судије и да буде независно. Против одлуке о одговорности и разрешењу, судија има право жалбе, тако да је дисциплински поступак двостепен. У свакој држави и међународној заједници „мора се наћи равнотежа између моћи, власти, силе и грађанских права, тако да моћ, власт и сила буду у оквирима моралности, права и правде“.¹²

Стеговни (дисциплински) поступак у Републици Хрватској води Стегово вијеће, с тим што Вијеће може за поједине стеговне поступке именовати истражно повјеренство. Два члана Стеговог (дисциплинског) већа морају бити судије, а председник Стеговог вијећа мора бити најмање судија суда истог степена као и судија против кога се води дисциплински поступак.¹³ Захтев за дисциплински поступак покреће овлашћени тужилац, заменик овлашћеног тужиоца у његовој одсутности. У дисциплинском поступку судији против кога се води поступак мора се омогућити да изнесе своју одбрану

---

10 А. Фира, „Независност судства у Југославији и компаративно“, *Архив за правне и друштвене науке*, бр. 3/1993, 453.

11 Начело VI Препоруке Р (94) 12, члан 19 Основних начела независности судија које је усвојила Генерална скупштина Уједињених Нација.

12 Р. Кузмановић, „Институт распуштања скупштине у функцији остваривања уставности с освртом на примјену у Србији“, *Два века српске уставности*, зборник радова са научног скупа одржаног 11-12. марта 2010. године, Српска академија наука и уметности и Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2010., 14.

13 Чланак 66 Закона о Државном судбеном вијећу, *Народне новине*, бр. 116/2010, 57/2011, 130/2011, 13/2013, 28/2013, 82/2015, 67/2018 и 126/2019.

лично, у писаном облику, или по бранитељу кога изабере. У члану 62 Закона о Државном судбеном вијећу набрајана су стегована дела, а у члану 63 наведеног закона стеговне казне: укор, новчана казна до једне трећине плате остварене у претходном месецу у времену од једног до дванаест месеци, разрешење судијске дужности.

Одлуку о дисциплинском поступку доноси Стеговно веће већином гласова свих чланова и одлука о стеговној одговорности, о разрешењу мора бити отпремљена странкама у року од 15 дана након доношења. Против ове одлуке о одговорности и разрешењу судија има право жалбе у року од 15 дана од дана достављања одлуке. Жалба се подноси Уставном суду Републике Хрватске, органу ван судског система и судске власти.¹⁴

Судскиот савет (Судки савет) у Републици Северној Македонији формира Комисију известилаца. Комисију известилаца чине три члана од којих су два из реда чланова које бирају судије, а један је из реда чланова које бира Скупштина (Собрање) Републике Северне Македоније. Председник Комисије бира се жребом из реда чланова Комисије. Ако Савет, настави поступак, Комисија прибавља све податке и саставља извјештај у року од три мјесеца од дана пријема захтјева за утврђивање дисциплинске одговорности судије и председника суда по дисциплинској пријави. Судији треба омогућити да се изјасни на све наводе у захтеву и да се обезбеди заштита угледа судије. Комисија ће заказати расправу у року од седам дана од дана пријема одговора судије, односно председника суда. Комисија известилаца, у року од 15 дана од дана завршетка расправе подноси извјештај о утврђеном стању Савету.

Ако Савет не донесе одлуку о обустави поступка, односно утврди да је судија, односно председник суда учинио тежу дисциплинску повреду, гласаће о изрицању дисциплинске казне, мера, почевши од строже до лакше.

Право жалбе има само судија, тј. председник суда Жалбеном савету Врховног суда Републике Северне Македоније у року од осам дана од дана пријема одлуке Савета којом је утврђена одговорност судије, председника суда. Жалбени савет је састављен од девет чланова, од којих су три судије Врховног суда Републике Северне Македоније, један судија апелационих суда и двоје судија из суда из ког је судија против кога се води дисциплински

---

14 Чланак 79 тачка 2, 3 и 4 Закона о Државном судбеном вијећу, *Народне новине*, бр. 116/2010 и 57/2011, 130/2011, 13/2013, 28/2013, 82/2015, 67/2018 и 126/2019.

поступак. Жалбени савет (веће), одлучује о жалби најкасније у року од 30 дана од оснивања и Жалбени савет може потврдити или укинути одлуку.¹⁵

У државама у транзицији, бившим републикама СФРЈ положај и права судија у дисциплинском поступку сагласни су у претежном делу са међународним стандардима. Дисциплинска одговорност је постала универзално прихваћена вредност те се може говорити о међународним стандардима у овој области.¹⁶ Највећи број држава у транзицији независност судија и одговорност судија, дисциплинску одговорност судија “сагледава у појмовима персоналног судства које делује унутар властите сфере, а по начелу владавине права осигурава ситуацију довољне изолираности од других органа власти“.¹⁷

3. Дисциплинска одговорност судија у Републици Србији

Дисциплински поступак се може покренути само када је озбиљно и очигледно дошло до кршења професионалних стандарда.¹⁸ Основи за покретање дисциплинског поступка морају бити прецизно одређени законом. На основу члана 89 Закона о судијама дисциплински прекршај је несавесно вршење судијске функције или понашање судије недостојно судијске функције. Закон о судијама у Републици Србији набраја врсте дисциплинских прекршаја,¹⁹ односно које несавесно вршење судијске функције или понашање судије је недостојно судијске функције. У ставу 2 члана 90 Закона о судијама одређен је тежак дисциплински прекршај који

15 Чланови 63-72 Закона за Судскиот совет на Република Северна Македонија, *Службени весник на Република Македонија*, бр. 102/2019.

16 Транзиција је коренита промена, непредвидива реформа „одозго“ и вишеслојан процес у оквиру социјалистичког режима. Смер, темпо и резултат промена не могу се унапред предвидети. Ове промене значе политичку (с једностраначког на вишестраначки систем и изградњу владавине права) и економску транзицију (с централистичке на тржишну економију) Више о томе: J. Elster et al., *Institutional Design in post-communist societies – rebuilding the ship at sea*, Cambridge 1998., 350. Више о томе: М. Пајванчић, „Уставни принципи независног судства“, у: М. Лазић и И. Пејић (ур.), *Законодавни и институционални оквир независног судства у Републици Србији*, Правни Факултет Универзитета у Нишу и Фондација Конрад Аденауер, Ниш, 2009., 25.

17 А. Бачић, „Судац и уставна демократија: Др. сц Јадранко Црнић као чувар Устава“, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту*, бр 2/2009, 279.

18 Г. Гасми указује да се правни систем Европске уније непрекидно дограђује еволуцијом одлучивања у другом и трећем стубу сарадње. *Право Европске уније*, Универзитет Сингидунум, Факултет за туристички и хотелијерски менаџмент, Београд 2006., 274.

19 Члан 90 Закона о судијама, *Службени гласник РС* бр. 116/08, 58/09, 104/09, 101/10, 8/12, 121/12, 124/12, 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21.

постоји ако је услед дисциплинског прекршаја дошло до озбиљног поремећаја у вршењу судске власти или обављања радних задатака у суду или до тешког нарушавања угледа и поверења јавности у судство, а нарочито застаревања предмета и ако је наступила већа штета у имовини странке у поступку, као и у случају поновљеног дисциплинског прекршаја.

У Републици Србији, дисциплински органи су: Дисциплински тужилац и Дисциплинска комисија које образује Високи савет судства.²⁰ Састав, услове за именовање, трајање мандата, начин и престанак дужности, начин рада и одлучивања у дисциплинским органима, уређује Високи савет судства, својим актом, који објављује.²¹

Дисциплински тужилац поступа по дисциплинској пријави, одлучује о подношењу предлога за вођење дисциплинског поступка и врши друге дужности у складу са Законом о судијама и овим Правилником. Дисциплински тужилац врши своју дужност непосредно или преко својих заменика. *Дисциплинска комисија* састоји се од председника и два члана. Ова комисија води дисциплински поступак и одлучује о предлогу Дисциплинског тужиоца за вођење дисциплинског поступка. Комисија је колегијални орган састављен од чланова који нису лично заинтересовани у дисциплинском поступку за доношење одлуке што доприноси објективној процени поступања судија. Мандат дисциплинског тужиоца, његових заменика и чланова Дисциплинске комисије траје три године.

Поједине државе изградиле су нормативни модел судске власти и судства и усагласиле свој модел са међународним стандардима.²² Европска повеља о статусу за судије општа начела 5.3. одређује да „сваки појединац мора бити овлашћен да без посебних формалности поднесе независном телу приговор због кршења закона од стране судије. Ову одредбу садржи и национално право Републике Србије, “свако лице може поднети у писаном облику дисциплинску пријаву против судије и односно председника суда, Дисциплинском

---

20 Члан 93 и 94 Закона о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 58/09, 104/09, 101/10, 8/12, 121/12, 124/12, 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21 и члан 5 до 10 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

21 Члан 93 став 3 Закона о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 58/09, 104/09, 101/10, 8/12, 121/12, 124/12, 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21.

22 Видети: Б. Милосављевић, „Реформа политичког система“, *Правни живот*, Београд, бр. 12/2010, 907.

тужиоцу.²³ Потребно је омогућити странкама у поступку да се жале на непрофесионално понашање судије, а са друге стране треба заштитити и судију од могућих злоупотреба подношења дисциплинских пријава. Приговоре и притужбе на понашање судија могу да доведу до покретања дисциплинског поступка и ово понашање судија треба да испита независно тело. Ако ово независно тело оцени да понашање судије представља озбиљно и очигледно кршење судијске функције, предмет ће упутити органу надлежном за вођење дисциплинског поступка.²⁴

Дисциплински тужилац може да прибави релевантне доказе и информације од суда, других државних органа, јавних установа и физичких лица. Ако сматра да постоји основана сумња да је учињен дисциплински прекршај, Дисциплински тужилац подноси Дисциплинској комисији предлог за вођење дисциплинског поступка.²⁵ Дисциплинска комисија доставља предлог за вођење поступка са доказима судији против кога се води поступак, уз упозорење да се о њима изјасни и предложи доказе у року од осам дана од дана достављања. Ако уредно позвани судија и његов заступник не приступе на рочиште без оправданог разлога, рочиште се одржава у њиховом одсуству.²⁶

Судија у дисциплинском поступку има право да одмах буде обавештен о предлогу Дисциплинског тужиоца, да се упозна са предметом и пратећом документацијом и да сам или преко заступника пружи објашњење и доказе за своје наводе. Важно је да се судија против кога се води дисциплински поступак саслуша, саслуша „до краја“.²⁷ Дисциплинска комисија, након спроведеног дисциплинског поступка може да одбије предлог или усвоји предлог Дисциплинског тужиоца, огласи судију одговорним за учињени дисциплински прекршај и изрекне му одговарајућу дисциплинску санкцију.²⁸

---

23 Члан 21 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

24 Препорука Р (94) 12, Мишљење број 3 ЦДЈЕ.

25 Члан 27 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

26 Члан 30 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

27 Р. Божовић, указује да „Дијалог је геометрија говора. Душа и подстрекач мишљења“. *Лексикон културологије*, Агенција Матић, Београд 2006., 174.

28 Члан 97 Закона о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 58/09, 104/09, 101/10, 8/12, 121/12, 124/12 и 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21 и члан 34 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

Против одлуке Дисциплинске комисије, тужилац и судија могу изјавити жалбу Савету у року од осам дана од пријема одлуке.²⁹

Одлука се може побити: због повреде правила поступка које могу имати утицај на доношење законите и правилне одлуке; због погрешно или непотуно утврђеног чињеничног стања, погрешне примене материјалног права³⁰, због одлуке о изреченој дисциплинској санкцији. Жалба са прилозима доставља се другој страни у поступку, која може у року од три дана доставити одговор на жалбу. По пријему одговора на жалбу или истеку рока за давање овог одговора, предмет се доставља Савету.³¹

Председник Савета одређује известиоца из реда судија – изборних чланова Савета. На расправи извештач даје кратак приказ поступка и чињеница, не изражавајући мишљење о основаности жалбе, потом стране износе своје аргументе. Савет заказује расправу ако нађе да је ради правилног утврђења чињеничног стања или отклањања повреда поступка потребно да се пред Саветом понове већ изведени докази или изведу докази предложени у жалби. У року од 30 дана од дана достављања жалбе, Савет доноси одлуку. Одлука се доноси већином гласова и о већању и гласању саставља се посебан записник. Савет може да: одбаци жалбу као неблагоприятну или недозвољену, одбије жалбу, као неосновану и потврди одлуку Дисциплинске комисије или усвоји жалбу и преиначи одлуку Дисциплинске комисије.³² Високи савет је дужан да о жалби одлучи у року од 30 дана од дана достављања жалбе.³³ Одлука

29 Члан 36 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

30 Упореди: Б. Познић, В. Ракић Водинелић, *Грађанско процесно право*, Савремена администрација, Београд 1999., 292-298 и С. Сворцан, *Коментар закона о парничном поступку*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу и Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац 201.2, 826-834.

31 Л. Баста, *Англосаксонски конституционализам у теорији и пракси*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 1982., 238.

32 Члан 98 став 1 и 2 Закона о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 58/09, 104/09, 101/10, 8/12, 121/12, 124/12, 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/1, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21 и члан 38 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

33 Члан 40 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова, *Службени гласник РС*, бр. 41/15. Високи савет судства у Француској одлучује о дисциплинским преступима судија и проти ове одлуке не може се поднети жалба (члан 57 Ордонанса 58-1270). У Португалији против одлуке Високог савета судства у дисциплинском поступку може се изјавити жалба Касационом суду, а против одлуке Дисциплинског одељења Савета у Италији може се изјавити жалба Заједничком грађанском већу Касационог суда.

Високог савета судства је коначна и против одлуке о дисциплинској санкцији судија може покренути управни спор.³⁴

Дисциплинска комисија када утврди одговорност судије за тежак дисциплински прекршај подноси предлог за разрешење судије са комплетним предметом Савету.³⁵ Савет овај предлог Дисциплинке комисије без одлагања доставља судији да се о њему изјасни, у року од осам дана. Председник Савета по пријему предлога, одређује из реда судија – изборних чланова Савета, известиоца који ће припремити предмет, изложити га пред Саветом и предложити одлуку. На основу члана 91 Закона о судијама, дисциплинске санкције су: јавна опомена, умањење плате до 50% до једне године и забрана напредовања у трајању до три године. Јавна опомена може бити изречена само када се први пут утврди одговорност судије за дисциплински прекршај. Дисциплинска санкција изриче се сразмерно тежини учињеног дисциплинског прекршаја, узима се у обзир раније понашање судије, његов професионални рад, понашање у дисциплинском поступку и друге околности које могу утицати на одмеравање санкције. Према члану 4 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника суда, дисциплински поступак је хитан и затворен за јавност, сем ако судија, односно председник суда против кога се води дисциплински поступак не захтева да поступак буде јаван.

4. Закључак

Дисциплинска одговорност је постала универзално прихваћена вредност. „Ово начело је нашло своје место у међународним конвенцијама. „Данас се с правом може говорити о међународним стандардима у овој области“.³⁶ Прецизним регулисањем дисциплинске одговорности судија и председника суда успоставља се функционални судски систем, доприноси

---

34 Члан 98 Закона о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 58/09, 104/09 и 101/10, 8/12, 121/12, 124/12 и 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21 и 47 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника суда, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

35 Члан 92 Закона о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 58/09, 104/09 и 101/10, 8/12, 121/12, 124/12 и 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15, 106/15, 63/16, 47/17 и 76/21 и члан 43 Правилника о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника суда, *Службени гласник РС*, бр. 41/15.

36 Више о томе: З. Радојевић, „Међународни стандарди независности судства“, у: М. Лазић и И. Пејић (ур.), *Законодавни и институционални оквир независног судства у Републици Србији*, Правни Факултет Универзитета у Нишу и Фондација Конрад Аденауер, Ниш 2009., 37-52.

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈА

се независности судске власти од других грана власти, смањује притисак јавности и успоставља поверење грађана у судство.

Одредбе Правилника о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности у Републици Србији, једним делом су усклађене са међународним стандардима. Прописано је тело, састављено од судија, које одлучује у дисциплинском поступку, одређен је дисциплински прекршај, правила дисциплинског поступка и дисциплинске санкције, као и право судија на одбрану и двостепени поступак. Поставља се питање да ли је Дисциплинска комисија у Републици Србији независно тело, да ли је под утицајем Високог савета судства који именује дисциплинске органе, а сам Савет судства је другостепени дисциплински орган који доноси коначну одлуку у дисциплинском поступку.³⁷ Требало би изменити нормативни модел дисциплинске одговорности судија у Републици Србији и предвидети да другостепени орган у дисциплинском поступку, буде Уставни суд или судски орган-највиши суд у држави, по узору на државе у региону, сагласно европским стандардима.³⁸

Доношењем подзаконских аката - Правилника о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности, Високи савет судства у Републици Србији није одговорио захтеву и потреби друштва за квалитетном променом дисциплинске одговорности, да другостепени дисциплински орган буде независно тело, највиши суд у држави или независно тело ван судске власти, није се одвојио и удаљио од политичких власти. У нормативној регулативи дисциплинске одговорности судија у Србији, независност судија, релативизира се кадровским утицајем и овлашћењима других двеју власти.³⁹

Потребно је да се судска власт и дисциплинска одговорност судија у Републици Србији, по узору на државе у транзицији, Републику Хрватску и Републику Северну Македонију ослободи утицаја извршне и законодавне власти, политичких власти, односно непрофесионалних и смењивих власти,

37 У периоду од 2001. до доношења Правилника о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности од 2010. год. правила дисциплинског поступка нису била детаљно прописана. Закон о судијама од 2001. године није одредио појам дисциплинске одговорности. О дисциплинским санкцијама од 01.01.2002. године одлучивао је већи број тела од Великог персоналног већа, Високог савета правосуђа до Опште седнице Врховног суда Србије.

38 У Републици Хрватској Уставни суд је дисциплински орган у последњој инстанци, а у Републици Македонији Жалбени савет, веће Врховног суда.

39 С. Орловић, *Начело поделе власти у уставном развоју Србије*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2008., 212.

али и од поданичког духа, како би се успоставила владавина права и правна држава. Судска власт и судови су конститутивни елемент, средиште правне државе, питање културе једне заједнице, стубови носачи демократије. Судска власт, судије, дисциплинска одговорност судија нису проблем, већ су извори који би требало да олакшају демократску праксу.

Tatjana Kandić

DISCIPLINE RESPONSIBILITY OF JUDGES IN THE REPUBLIC OF SERBIA, REPUBLIC OF CROATIA, AND REPUBLIC OF MACEDONIA

Summary

One of the guarantees of independence of judges is immunity and discipline responsibility. The discipline judicial power includes authorisations to decide upon discipline responsibility of judges and presidents of courts. A normative model of discipline responsibility of judges is a basis for the protection of immunological judicial system and for judges to make quality decision in a reasonable time.

Certain countries in transition have synchronised the normative model of discipline responsibility with international standards, while other states create a normative model of discipline responsibility under the impact of political authorities, not obeying international standards, which results in their moving away from international integrations.

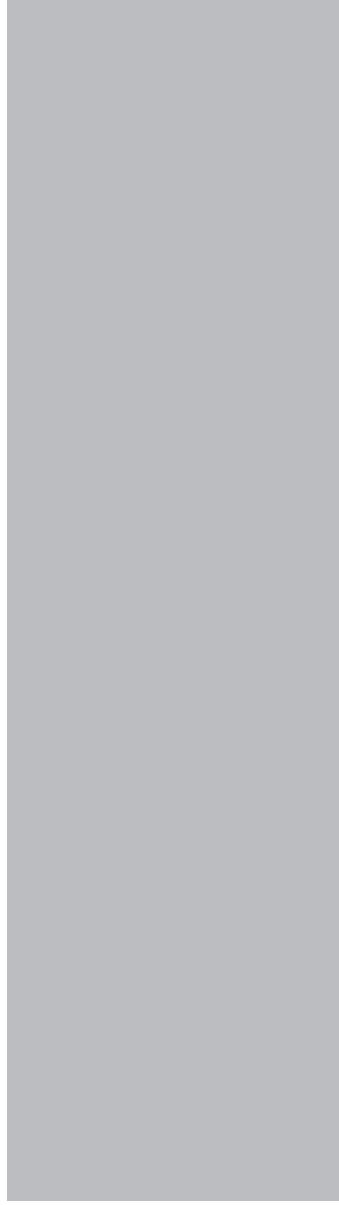
Key words: independence of judges, immunity of judges, discipline responsibility, international standards, influence of political authorities.

С. Орловић, Начело поделе власти у уставном развоју Србије, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2008., 212.

КРИВИЧНО ПРАВО

*Судија Александар Блануша,
председник Апелационог суда у Крагујевцу*

СПОРНА ПИТАЊА ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Увод

Чланак обједињује спорна правна питања из другостепене надлежности кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу, која су се као таква у пракси суда појавила од претходног до овог броја билтена, чиме аутор у сваком броју билтена кроз изношење ставова на којима су засноване другостепене одлуке и образлагање свог другачијег гледишта жели да наведе стручну јавност на дискусију по овим питањима и на тај начин доведе до уједначавања судске праксе, као предуслова правне сигурности грађана.

I

Границе којима је омеђено овлашћење другостепеног суда да поступа по службеној дужности

Ia

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу, КЖ1-109/21 од 12.2.2021. године, преиначена је првостепена пресуда, по службеној дужности, у делу одлуке о имовинскоправном захтеву, тако што је окривљени обавезан да оштећенима на име имовинскоправног захтева исплати износ од 4.500 евра у динарској противвредности по важећем курсу Народне банке Србије на дан исплате.

Тиме је измењена првостепена пресуда којом је одлучено, у овом делу, да окривљени оштећенима плати износ од 4.500 евра у року од 30 дана од дана правноснажности пресуде.

Без улажења у питање изостављања у другостепеној одлуци наведеног рока „од 30 дана од дана правноснажности пресуде“, те без улажења у питање висине досуђеног имовинскоправног захтева и његове основаности, а посматрајући ово питање искључиво са кривичнопроцесног аспекта и то овлашћења другостепеног суда да по службеној дужности измени пресуду, аутор сматра да одредбе Законика о кривичном поступку, којима је уређен другостепени поступак, не дају овлашћење другостепеном суду да по службеној дужности задире у питање имовинскоправног захтева.

Обим испитивања другостепене пресуде, укључујући и поступање по службеној дужности, уређен је (ограничен) одредбама члана 451 Законика о кривичном поступку, које чак и у страначком кривичном поступку дозвољавају другостепеном суду да поступа по службеној дужности, али искључиво у корист окривљеног и искључиво у делу одлуке о кривичној санкцији.

Аутор свакако има у виду (са чим се не слаже али поштује већинско схватање ради једнаког поступања), да је судска пракса проширила овлашћења другостепеног суда, и то код оцене застарелости кривичног гоњења када жалбом на ту процесну сметњу за кривично гоњење није указано. Међутим, како одредбе Законика о кривичном поступку тако ни судска пракса не дају овлашћење другостепеном суду да по службеној дужности мења одлуку о имовинскоправном захтеву, са којом су у конкретном случају странке и оштећени очигледно били задовољни, с обзиром да жалбе на такву одлуку првостепеног суда није било (дакле ни од стране оштећених).

Сходно томе, аутор чланка сматра да је другостепени суд овом одлуком изашао изван граница и овлашћења која су му омеђена Законом о кривичном поступку.

16

У образложењу исте пресуде другостепени суд је навео да није испитивао по службеној дужности одлуку о кривичној санкцији јер је „жалба изјављена на штету окривљеног, а не у његову корист, а иста је изјављена само због битне повреде одредаба кривичног поступка и погрешно утврђеног чињеничног стања“, све у смислу одредбе члана 451 став 2 тачка 1 Законика о кривичном поступку.

Аутор чланка сматра да испитивања по службеној дужности првостепене пресуде, у делу одлуке о кривичној санкцији, није искључено у конкретном случају, имајући у виду одредбу члана 451 став 2 Законика о кривичном поступку, која овлашћује другостепени суд да по службеној дужности преиспита одлуку о кривичној санкцији и преиначи првостепену пресуду у том делу у корист окривљеног и онда када је тужилац на штету окривљеног изјавио жалбу (при чему није уопште од значаја основ изјављивања жалбе, одн. у ком делу је тужилац „на штету окривљеног“ ту жалбу изјавио).

Наведена одредба неспорно није императивног карактера, будући да другостепеном суду само даје овлашћење да „може“ да преиначи првостепену пресуду у погледу одлуке о кривичној санкцији, али свакако да оцена правилности и законитости тог дела првостепене пресуде може да уследи тек након што је другостепени суд испитао, по службеној дужности, одлуку првостепеног суда у том делу.

Формулација из другостепене одлуке је таква, у чему је суштина неслагања аутора чланка, да је искључена уопште могућност испитивања правилиности и законитости овог дела првостепене пресуде.

IV

У пресуди КЖ1-391/21 од 20.7.2021. године Апелациони суд у Крагујевцу заузео је став да другостепени суд може да прибави доказ у виду новог извода из КЕ и да тај доказ изведе на седници већа пред другостепеним судом (те сходно томе да на таквом доказу заснује своју преиначујућу пресуду)

Аутор чланка се противи овом схватању, будући да је одредбом члана 448 став 1 Законика о кривичном поступку прописан ток седнице већа, где није предвиђено извођење било ког новог доказа, а одредбом члана 450 став 4 истог Законика прописано је да (само) на претресу странке и бранилац могу износити чињенице и предлагати доказе који су наведени у жалби, или су пак у вези са тим доказима.

Овде аутор чланка указује и на одредбу члана 477 став 2 Законика о кривичном поступку, која се односи на ванредни правни лек – захтев за понављање кривичног поступка (имајући у виду да Законик о кривичном поступку представља целину и да се не може било која одредба тумачити сама за себе и без довођења у везу са Основним одредбама Законика и

суштином страначког кривичног поступка). Чак и код поступања суда по овом ванредном правном леку (када се разматра само одлука о кривичној санкцији) прописано је да се поступак има поновити „отварањем главног претреса“ ради извођења доказа од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције (основ за примену ванредног правног лека налази се у одредби члана 473 став 1 тачка 6 Законика о кривичном поступку). У том случају ће се на главном претресу извести само докази од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције, дакле не држи се изнова главни претрес у целисти.

Пренето на другостепени поступак то је регулисано одредбом члана 446 став 3 Законика о кривичном поступку, којом је прописано држање претреса „само у односу на поједине делове првостепене пресуде“, а осим тога одредбе о главном претресу примењују се и на другостепени претрес, сходно одредби члана 450 став 6 Законика о кривичном поступку.

Затим, одредбом члана 449 став 1 Законика о кривичном поступку, прописано је да ће другостепени суд држати претрес када је потребно да се „изведу или понове докази ...“, при чему се не конкретизује да ли се ради о доказима од којих зависи одлука о кривици окривљеног или пак одлука о кривичној санкцији (или чему трећем).

У образложењу наведене одлуке Апелационог суда у Крагујевцу, наведено је да је „ову одлучну чињеницу за одлуку о казни Апелациони суд утврдио на основу извода из казнене евиденције од 20.07.2021. године“, дакле из извода из КЕ који је од стране другостепеног суда прибављен у току трајања другостепеног поступка.

Осим наведених разлога, аутор чланка указује да је на овај нарушен принцип равноправности странака у страначком кривичном поступку, будући да је суд прибавио доказ без знања друге стране у поступку (странке у кривичнопроцесном смислу) и извео тај доказ без могућности да се супротна страна изјасни о њему, и то о доказу од којег је у битноме зависила одлука о обе жалбе. Јавни тужилац је жалбу изјавио на одлуку о казни и ту жалбу засновао, поред осталог, на доказу који се налази у списима у виду постојећег извода из КЕ, а бранилац је указивао на постојање другог извода из КЕ и по истом законском основу изјавио жалбу (поред осталих разлога), који одлучни доказ је другостепени суд сам прибавио у другостепеном поступку и читањем

тог доказа на седници већа пред другостепеним судом тај доказ формално и извео, те на том доказу засновао преиначујућу другостепену пресуду.

Неспорно је да је у конкретном случају јавни тужилац уредно обавештен о седници већа пред другостепеним судом и да на седницу својевољно није приступио, али се свакако руководио одредбама Законика о кривичном поступку којима су омеђена права другостепеног суда на седници већа, не очекујући да ће на седници бити изведен неки нови доказ који ће у битноме утицати на одлуку о његовој жалби.

II

Изрека другостепене пресуде којом се преиначује одлука о правној оцени (квалификацији) кривичног дела

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу КЖ1-109/21 од 12.2.2021. године, преиначена је првостепена пресуда у делу правне оцене (квалификације) кривичног дела, тако што је другостепени суд кривично дело (одн. противправне радње за које је првостепеном пресудом окривљени оглашен кривим) сада правно квалификовао као тешка крађа из члана 204 став 1 тачка 1 Кривичног законика, „задржавши“ као правилно утврђену (примењен је институт стицаја кривичних дела) казну затвора у трајању од две године.

С обзиром да је правна квалификација противправних радњи за које је првостепеном пресудом окривљени оглашен кривим измењена, без обзира у ком смислу је та измена учињена (дакле небитно да ли сада правна квалификација гласи на друго кривично дело или пак на лакши - привилеговани или тежи - квалификовани облик истог кривичног дела...), другостепени суд је, по схватању аутора чланка, морао окривљеном да изрекне кривичну санкцију (да га осуди на одређену казну одн. код стицаја утврди казну за ово дело), а не да „задржи“ ону која је изречена првостепеном пресудом.

Ово стога што се казна на коју је првостепеном пресудом окривљени био осуђен (односно казна која је за то дело била утврђена јер је реч о стицају) односи на кривично дело чију правну квалификацију је сада изменио

другостепени суд, па се не може „задржати“ нешто што се односи на дело одн. његову правну квалификацију која више не постоји.

III

Оцена законитости записника о испитивању сведока у истрази као доказа у кривичном поступку

Апелациони суд у Крагујевцу, у решењу КЖ1-627/21 од 08.9.2021. године, изјаснио се да су нејасни разлози првостепеног суда да записници о испитивању сведока у истрази нису законит доказ, чиме је суштински (како произилази из целокупног образложења) заузео став супротан ставу првостепеног суда који сматра да поступање јавног тужиоца противно одредби члана 300 став 1 Законика о кривичном поступку има за последицу незаконитост ових доказа (без обзира што се формално другостепени суд позвао на нејасне разлоге као битну повреду одредаба кривичног поступка).

Другостепени суд је дао образложење, суштински посматрано, да је процесни недостатак у виду поступања противно одредби члана 300 став 1 Законика о кривичном поступку отклоњен испитивањем сведока на главном претресу.

Аутор овог чланка се противи оваквом ставу другостепеног суда, јер се незаконит доказ не може било којом накнадном процесном активношћу озакоњити („што се грбо роди вријеме не исправи“), па ни записник који је сачињен противно одредби члана 300 став 1 Законика о кривичном поступку.

У вези испитивања сведока у истрази јавни тужилац није упутио позив окривљеном и његовом браниоцу, у смислу императивне одредбе члана 300 став 1 Законика о кривичном поступку, чиме је тај доказ јавни тужилац као орган поступка учинио правно неваљалим, без обзира на испитивање истог сведока на главном претресу и без обзира шта је сведок на главном претресу казао (да ли је поновио исказ из истраге или пак другачије сведочио).

По оцени аутора чланка, претходно спроведена доказна радња на незаконит начин њу лишава могућности да буде законит доказ у кривичном поступку и да се на резултату тако незаконито спроведене доказне радње заснује пресуда на штету окривљеног, без обзира на накнадна дешавања у

судској фази поступка (после тужилачке фазе која је у овом делу незаконито спроведена).

У конкретном случају пресуда се могла засновати на исказу истог сведока са главног претреса, али не и на његовом исказу из истраге који је узет уз грубо кршење права окривљеног из одредбе члана 300 став 1 Законика о кривичном поступку (дакле на незаконит начин).

IV

Овлашћења првостепеног суда када је жалба изјављена против решења тог суда

Решењем КЖ2-420/21 од 12.7.2021. године, Апелациони суд у Крагујевцу одбио је жалбу на решење првостепеног суда којим је одбачена као неблагоприятна жалба на првостепено решење.

У образложењу другостепене одлуке наведено је да је првостепени суд правилно поступио када је наведену жалбу као неблагоприятну одбацио, те је од стране другостепеног суда у целости подржано као законито поступање првостепеног суда.

Аутор чланка сматра да је овим решењем другостепеног суда (нарочито образложењем којим је у свему подржан рад првостепеног суда) заправо озакоњено незаконито поступање првостепеног суда, те дат подстрек првостепеним судовима да наставе тако да поступају.

Одредбом члана 443 став 1 Законика о кривичном поступку, прописано је да ће првостепени суд одбацили као неблагоприятну (и са других разлога) жалбу изјављену на пресуду.

Одредбом члана 467 став 4 истог Законика, прописано је да ће другостепени суд одбацили као неблагоприятну жалбу изјављену против решења првостепеног суда (и са других разлога).

Одредбом члана 468 истог Законика прописана је сходна примена одредаба о жалби против првостепене пресуде у поступку по жалби против решења првостепеног суда, и то следеће одредбе: члан 434 став 5, чл. 435 до 442, члан 445 ст. 1 и 2, члан 454 и члан 458 став 2.

Дакле, овај члан 468 Законика о кривичном поступку (којим су омеђене границе у којима може у овој процесној ситуацији да поступа првостепени суд) не упућује на сходну примену наведене одредбе члана 443 став 1 Законика.

Овакво законско решење није превид или пак пропуст законодавца (по оцени аутора чланка), већ опредељење законодавца да не дозволи двостепеност у одлучивању код одбачаја жалбе на решење, стим што ово право на одбачај жалбе није дато ономе ко је побијано решење донео, већ искључиво другостепеном суду, прописавши то одредбом члана 467 став 4 Законика о кривичном поступку.

Супротно наведеним одредбама, другостепени суд је поступање првостепеног суда оценио као законито, подржавши првостепени суд у таквом раду и упутивши га да и даље тако поступа и поред тога што не постоји законска одредба на коју би се првостепени суд код позвао.

Штавише, другостепени суд је овакво поступање првостепеног суда подвео под одредбу члана 467 став 4 Законика о кривичном поступку која је непримењива у делу поступања првостепеног суда са изјављеном жалбом, јер се односи искључиво на овлашћења и надлежност другостепеног суда у жалбеном поступку поводом жалбе на решење.

V

Забрана преиначења на штету окривљеног

Аутор чланка сматра да је Апелациони суд у Крагујевцу повредио забрану преиначења на штету окривљеног (оптуженог), из одредбе члана 462 став 4 у вези одредбе члана 453 Законика о кривичном поступку, у пресуди КЖ1-726/21 од 25.10.2021. године.

Првостепени суд је донео осуђујућу пресуду којом је окривљеног огласио кривим за кривично дело разбојништво, али тако што чињенични опис дела садржи све битне законске елементе квалификованог облика дела из става 2 (у вези става 1) члана 206 Кривичног законика, али је у правној квалификацији наведено кривично дело разбојништво из „члана 206 став 1 у вези става 1

КЗ“ (дакле основни а не квалификовани облик уз нејасно навођење „ у вези става 1“).

Против те пресуде жалбе су изјавили јавни тужилац, само због одлуке о кривичној санкцији, и бранилац по свим законским основима, те је усвајањем браниоачеве жалбе Апелациони суд у Крагујевцу укинуо првостепену пресуду и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење, а тужиоачеву жалбу оценио беспредметном.

У поновљеном поступку првостепени суд је донео пресуду која је идентична претходној у погледу чињеничног описа дела и у погледу кривичне санкције, али је у правној квалификацији сада наведено – Кривично дело разбојништво из члана 206 став 2 у вези става 1 Кривичног законика.

На ту пресуду бранилац је поново изјавио жалбу по свим законским основима, указујући поред осталог да је пресудом која је укинута усвајањем (искључиво) његове жалбе окривљени био оглашен кривим за лакше кривично дело (односно за блажу правну квалификацију), и да је тиме повређена забрана преиначења на штету окривљеног, односно учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 10 Законика о кривичном поступку. На исту пресуду жалио се и јавни тужилац али само у делу одлуке о кривичној санкцији.

Наведеном другостепеном (потврђујућом) пресудом Апелационог суда у Крагујевцу другостепени суд је одбио обе жалбе, а суштина разлога којима је оцењена неоснованост браниоачеве жалбе своди се на следеће: „Стоји чињеница да је усвајањем жалбе браниоца окривљеног укинута пресуда Вишег суда у Крушевцу К-9/21 од 25.5.2021. године, због битних повреда одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 11 и став 2 тачка 2 ЗКП, а да је жалба Вишег јавног тужиоца која је изјављена само на одлуку о кривичној санкцији беспредметна. Међутим, имајући у виду да је и претходном пресудом К-9/21 од 25.5.2021. године и сада побијаном пресудом исти чињенични опис радњи извршења, за које је окривљени Н.Н. оглашен кривим, да су и једном и другом пресудом појединачне казне затвора и јединствена казна затвора идентичне, а да суд није везан у погледу правне квалификације кривичног дела јавног тужиоца, сходно одредби члана 420 став 2 ЗКП, то Апелациони суд налази да у конкретном случају, иако је окривљени претходном одлуком, али за исти чињенични опис, као и сада побијаном пресудом оглашен кривим због кривичног дела из члана 206 став

1 у вези става 1 КЗ, а сада за кривично дело из члана 206 став 2 у вези става 1 КЗ, није нова пресуда измењена на штету окривљеног, посебно ако се има у виду да су му изречене исте појединачне казне затвора и иста јединствена казна затвора. Дакле, побијана пресуда није донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 10 ЗКП, како се то неосновано тврди у жалби браниоца окривљеног“.

Аутор чланка сматра да ови разлози немају подлогу у процесним одредбама којима је уређен институт забране преиначења на штету окривљеног.

Одредбом члана 453 Законика о кривичном поступку прописано да се пресуда по жалби изјављеној у корист окривљеног не може преиначити на његову штету у погледу правне квалификације кривичног дела и кривичне санкције, а сходно одредби члана 462 став 4 истог Законика и првостепени суд је везан овом забраном из одредбе члана 453 Законика, при изрицању нове пресуде.

При томе треба имати у виду и одредбу члана 438 став 1 тачка 10 Законика о кривичном поступку којом је прописана апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка ако је повређена одредба члана 453 Законика о кривичном поступку.

Уз то, аутор чланка сматра да треба имати у виду и одредбу члана 32 став 1 Устава Републике Србије којом је грађанима загарантовано право на правично суђење, што је конкретизовано и одредбом члана 1 став 1 Законика о кривичном поступку.

Суштина образложења пресуде Апелационог суда у Крагујевцу своди се на закључак да „суд није везан у погледу правне квалификације кривичног дела јавног тужиоца, сходно одредби члана 420 став 2 ЗКП“, те да је окривљеном изречена „идентична“ кривична санкција,

Ова одредба члана 420 став 2 Законика о кривичном поступку уопште није спорна, али треба имати у виду конкретну кривичнопроцесну ситуацију односно фазу поступка у којој се налазио предмет у тренутку другостепеног одлучивања, за коју фазу поступка Законик о кривичном поступку предвиђа наведене две *lex specialis*, односно посебне одредбе.

Ове одредбе прописане су Закоником о кривичном поступку управо у циљу гарантовања правичног суђења и правне сигурности грађана, која је прокламована како Уставом тако и Закоником о кривичном поступку.

Суштина ових одредби састоји се у томе да је сваком грађанину дато право да се слободно жали на судску одлуку и да нико не може због своје жалбе да у другостепеном или пак поновљеном првостепеном поступку прође лошије него да његове жалбе није било (не може сам себи да нашкоди својом жалбом).

Шта год да је првостепени суд (услед правничког незнања, аљкавости или било чега другог) подразумевао под наведеном правном квалификацијом, очигледно је да окривљени није том пресудом био оглашен кривим за правну квалификацију на коју сада гласи нова првостепена пресуда, коју је другостепени суд потврдио, а која је донета у поступку који је уследио након усвајања жалбе одбране.

Одредбом члана 462 став 4 Законика о кривичном поступку јасно и недвосмислено је првостепеном суду забрањено да у поновљеном поступку (односно „при изрицању нове пресуде“), одлучи на штету окривљеног у погледу правне квалификације и кривичне санкције. Правна квалификација у првој пресуди (која је укинута искључиво по жалби одбране) није гласила на став 2 члана 206 Кривичног законика, а након што је поступак поновљен изречена је нова осуђујућа пресуда која гласи на став 2 члана 206 Кривичног законика, дакле неспорно на тежу правну квалификацију.

Да се бранилац није жалио очигледно не би дошло до ове, у битноме теже, правне квалификације по окривљеног, без обзира која је кривична санкција изречена и без обзира које је кривично дело окривљени учинио.

Да ли је одсуство жалбе на прву пресуду од стране јавног тужиоца последица тога што је тужилац био задовољан првобитном правном квалификацијом или одраз његове незаинтересованости, немарности... није од било каквог значаја. Једноставно, његове жалбе није било (осим у делу одлуке о кривичној санкцији), а по жалби одбране све се на крају svelo на тежу правну квалификацију по окривљеног.

VI

Мера забране напуштања боравишта

Решењем Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-25/22 од 17.1.2022. године, одбијена је као неоснована жалба браниоца окривљеног изјављена против првостепеног решења којим је окривљеном „продужена мера забране напуштања боравишта у улици Чедомира Радојковића б.б. у Т.“

Аутор чланка сматра да одлуке, како првостепеног тако и другостепеног суда, нису правилне одн. да се заснивају на погрешном тумачењу одредби којима је уређена мера забране напуштања боравишта.

Првостепеним решењем, које је другостепени суд суштински потврдио одбијањем жалбе као неосноване, мера забране напуштања боравишта одређена тако што је окривљеном наложено да не сме напустити конкретну адресу („Ул. Чедомира Радојковића б.б. у Т.“), чиме је окривљеном фактички одређена друга односно строжа мера, и то забрана напуштања стана.

Ово стога што забрана напуштања боравишта подразумева забрану напуштања места боравишта или територије Републике Србије, у смислу одредбе члана 199 став 1 Законика о кривичном поступку, а забрана напуштања стана, као строжа мера за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка, подразумева забрану напуштања стана који се налази на конкретно (прецизно) одређеној адреси, у смислу одредбе члана 208 став 1 Законика о кривичном поступку, управо тако како је првостепени суд то и учинио забранивши окривљеном да напусти адресу „Ул. Чедомира Радојковића б.б. у Т.“ (шта год да се налази на тој адреси, стан, кућа...).

У конкретном случају се применом првостепеног решења чак долази, по оцени аутора чланка, до апсурдне ситуације, јер окривљени да би испоштовао налог из првостепеног решења у виду обавезе „да се сваког 01 (првог) и 15 (петнаестог) у месецу јавља Полицијској станици у П.“, мора да напусти не само адресу са које му је забрањено да се удаљи, већ мора и своје место Т. да напусти да би дошао до Полицијске станице у П.

VI

Прекорачење оптужбе

VIa

Апелациони суд у Крагујевцу, у пресуди Кж1-721/21 од 09.11.2021. године, заузео је став да првостепени суд није прекорачио оптужбу тиме што је окривљеног огласио кривим за кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из члана 297 став 2 у вези члана 289 став 1 Кривичног законика, тако што је у чињенични опис дела унео да је окривљени возилом управљао под дејством алкохола од 1,99 грам промиле уместо 1,58 како је наведено у оптужном акту.

Суштина образложења другостепене одлуке своди се на закључак да прекорачење оптужбе на штету окривљеног подразумева измену чињеничног описа радње извршења кривичног дела додавањем више криминалних активности, односно додавањем веће криминалне воље окривљеног, чиме се отежава његов положај у погледу правне квалификације дела или кривичне санкције, те да у конкретној ситуацији то није учињено јер навођењем утврђене концентрације алкохола није измењен објективни идентитет оптужбе, већ је само чињенични опис дела уподобљен чињеницама утврђеним на главном претресу, сходно изјашњењу вештака.

Са овим ставом другостепеног суда аутор чланка није сагласан јер већа количина алкохола (и то не мало већа) представља већу „криминалну количину“ („криминалну вољу“) код предметног кривичног дела, односно већу опасност таквог учиниоца дела по остале учеснике у саобраћају, односно по друштво у целини (за шта окривљени није оптужен). Од тога зависи, поред осталог, и висина кривичне санкције будући да је за предметно кривично дело законодавац предвидео велики распон између минимума и максимума прописане казне.

Одлука је, по схватању аутора чланка, последица тужиоачеве немарности и незаинтересованости за поступак, те неприлагођавања оптужног акта чињеницама које су утврђене из доказа који су изведени на главном претресу, будући да се у погледу наведене количине алкохола изјашњавао вештак а да јавни тужилац није оптужни акт прилагодио томе, нити се потом жалио

на пресуду првостепеног суда којом је утврђена друга количина алкохола у односу на ону која је наведена у оптужном акту.

Међутим, суд не може да буде и суд и тужилац и да на штету окривљеног мења оптужни акт, односно чињенични опис кривичног дела који је садржан у оптужном акту, јер би се у том случају процесне улоге тужиоца и судије сјединиле у једном процесном инквизиторском субјекту, што је у савременом страначком поступку недопустиво.

VII6

Апелациони суд у Крагујевцу заузео је став, у пресуди КЖ1-102/21 од 17.2.2021. године, да суд није прекорачио оптужбу када је окривљеног који је оптужен за посредовање у продаји и куповини опојне дроге огласио кривим за неовлашћено преношење опојне дроге, при чему је остала иста правна квалификација у смислу кривичног дела из члана 246 став 1 Кривичног законика.

Са овим схватањем другостепеног суда аутор чланка се не саглашава, без обзира што је окривљени оглашен кривим за оно кривично дело за које је и оптужен (посматрано према правној квалификацији дела).

Окривљени се све време трајања првостепеног поступка бранио од оптужбе која га је теретила да је посредовао између одређених лица у продаји и куповини опојне дроге, што је он негирао, те пружио доказе против такве тврдње јавног тужиоца.

Такву одбрану окривљеног суд је прихватио и нашао да јавни тужилац није доказао да је окривљени посредовао у куповини и продаји опојне дроге на начин како је то представљено у оптужби.

Међутим, и поред прихватања одбране окривљеног на његову кућну адресу је стигла осуђујућу пресуду којом је оглашен кривим за радњу предметног кривичног дела за коју није оптужен и од које радње, односно такве оптужбе, се није бранио.

Аутор чланка сматра да је на овај начин повређено, поред осталог, и начело правичности кривичног поступка из одредбе члана 1 став 1 Законика о кривичном поступку и одредбе члана 32 став 1 Устава Републике Србије.

У страначком кривичном поступку суд се мора кретати искључиво у границама тужиоачевог чињеничног описа кривичног дела, те окривљеног огласити кривим за оно за шта је оптужен или га пак од тога ослободити (од оптужбе), осим уколико су доказани само поједини делови оптужбе а они сами за себе представљају кривично дело, оно за које је оптужен или пак неко лакше кривично дело. У конкретном случају суд је из чињеничног описа дела избацио радњу дела за коју је окривљени оптужен а убацио радњу за коју није био оптужен.

VIв

Апелациони суд у Крагујевцу заузео је став, у пресуди КЖ1-75/21 од 18. 2.2021. године, да првостепени суд није прекорачио оптужбу када је окривљеног огласио кривим да је преваром прибавио већу противправну имовинску корист од оне која је наведена у оптужном акту, будући да у конкретном случају то није утицало на тежу правну квалификацију.

Као и у претходним случајевима, аутор чланка сматра да овакво резонување другостепеног суда у страначком кривичном поступку није дозвољено, будући да је окривљени оглашен кривим за већу „криминалну количину“, што ће се одразити и на његове обавезе у погледу имовинскоправног захтева (или одузимања имовинске користи), одн. имаће веће обавезе од оних које произилазе из оптужног акта.

Осим тога, од висине противправне имовинске користи, без обзира на исту правну квалификацију, зависи и кривична санкција, која за предметно дело је законом прописана у великом распону од минимума до максимума.

VIII

Појам „саоптуженог“ код читања исказа осуђеног који је пре главног претреса закључио споразум о признању кривичног дела и у односу на кога је (сходно томе) донета правноснажна пресуда

Апелациони суд у Крагујевцу, у пресуди Кж1-724/20 од 25.1.2021. године, заузео је став да се сматра „саоптуженим“, у смислу одредбе члана 406 став 1 тачка 5 Законика о кривичном поступку, и оно лице (окривљени а

сада правноснажно осуђени) које је након саслушања у истрази закључило споразум о признању кривичног дела те је у односу на њега у тој фази поступка донета осуђујућа пресуда (пресуда којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела).

То лице, неспорно, није имало својство оптуженог на главном претресу на којем се суди другом окривљеном јер је у време држања овог главног претреса било правноснажно осуђено.

Са наведеним схватањем другостепеног суда аутор чланка се не саглашава, будући да се овом правном „гимнастиком“ онемогућава окривљени, коме се сада суди, да присуствује саслушању лица које га својим исказом терети, да му поставља питања, да захтева суочење и др.

Лице у односу на које је већ донета правноснажна пресуда, и окривљени коме се сада суди, никада нису имали својство „саоптуженог“ у истој кривичноправној ствари. Имали су својство саокривљеног али не и саоптуженог и такође свако за себе својство оптуженог (ширим тумачењем појма „оптужени“ под овај појам се подводи и лице против кога је подигнута оптужница у поступку закључења споразума о кривичном делу, мада има и другачијих схватања одн. да се то лице не може подвести под одредбу члана 2 став 1 тачка 3 Законика о кривичном поступку), али никада није дошло до процесне ситуације у којој би се истовремено та два лица могла сматрати „саоптуженим“.

Дакле, оба лица су, у некој фази поступка и свако за себе (мада је и то дискутабилно), стекла својство оптуженог, али не у истој фази поступка одн. никада нису били „саоптужени“. Када је окривљени коме се сада суди стекао својство оптуженог овај други је већ био правноснажно осуђено лице.

По схватању аутора чланка незамисливо је и недопустиво, те противно правилима страначког кривичног поступка и начелу правичног суђења, да осуђујућа пресуда буде заснована на исказу било ког лица, које год процесно својство оно имао, а да окривљени коме се суди и у односу на кога се сада доноси осуђујућа пресуда није имао могућност да присуствује давању тог исказа, да поставља питања и тражи суочење.

Управо је то учињено тиме што је дато својство „саоптуженог“ онеме ко је већ правноснажно осуђен и чијем саслушању окривљени коме се сада суди никада није могао да присуствује.

IX

Одузимање имовинске користи код саизвршилаштва

Апелациони суд у Крагујевцу заузео је став, у пресуди КЖ1-168/21 од 18.3.2021. године, да првостепени суд није правилно саизвршиоце обавезао да одузету имовинску корист плате у корист буџетских средстава солидарно, већ да је требало да укупан износ прибављене противправне имовинске користи подели на једнаке делове у односу на све саизвршиоце и обавезе их да свако од њих плати тај „свој део“.

Аутор чланка се не слаже са овим схватањем другостепеног суда, будући да су окривљени (у конкретном случају за кривично дело тешка крађа) оглашени кривим да су предметно кривично дело заједно учинили, као саизвршиоци, саглашавајући се међусобно са радњом другог, заједно предузимајући радњу извршења кривичног дела и заједно прибавивши противправну имовинску корист, па је сходно томе правилно првостепени суд поступио када их је обавезао да солидарно у корист буџетских средстава плате одузету имовинску корист. Исто би било и код досуђивања имовинскоправног захтева.

X

Овлашћење полиције у предистражном поступку да изда наредбу за вештачење опојне дроге

Апелациони суд у Крагујевцу, у пресуди КЖ1-22/21 од 18.2.2021. године, заузео је став да полиција није овлашћена да у предистражном поступку изда наредбу за вештачење опојне дроге.

Овом схватању другостепеног суда се противи аутор чланка, са позивањем на одредбу члана 117 став 1 Законика о кривичном поступку, којом је прописано да „орган поступка“ издаје наредбу за вештачење (по службеној дужности или пак на предлог странке или браниоца), а у предистражној фази поступка „орган поступка“ је полиција.

Осим тога, одредбом члана 287 став 1 Законика о кривичном поступку, дато је право полицији да предузме „доказну радњу“ уз обавештавање о томе јавног тужиоца, а доказна радња је, поред осталих, и вештачење.

Закључак

Размена мишљења уз давање другоме аргумената за неслагање са његовим ставом једини је и прави пут правилне примене закона и правне сигурности грађана.

*Радоман Спарих,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

Убиство на свиреп или подмукао начин

Тешка убиства, као квалификовани облици кривичног дела убиства прописани су у члану 114. став 1. Кривичног законика (КЗ). Тешка убиства имају иста обележја која су заједничка за свако убиство, а то је противправно лишење живота другог лица са умишљајем, али их начин извршења, побуде учиниоца, околности извршења и последице, као и својство пасивног субјекта, као квалификаторне околности чине тежим и опаснијим од обичног убиства. Запрећена казна за све облике тешких убистава који су прописани у члану 114. став 1. тачка 1) до 11) КЗ је затвор у трајању од десет година или доживотни затвор.

Убиства на свиреп или подмукао начин, представљају два облика тешког убиства, по начину извршења, предвиђена у члану 114. став 1. тачка 1) КЗ.

Убиство на свиреп начин

Одредбом члана 114. став 1. тачка 1) КЗ нису ближе описани елементи бића кривичног дела убиства на свиреп начин, већ је само наведено да се радња овог кривичног дела састоји у лишавању живота другог на свиреп начин. Са наведеним законским описом радње извршења даје се могућност суду да у сваком конкретном случају утврди да ли се ради о наведеном облику тешког убиства или о тзв. обичном убиству.

Према становишту теорије и судске праксе убиство на свиреп начин постоји када учинилац лишава живота друго лице на начин и средствима којим се жртви наносе прекомерне и непотребне физичке и психичке патње, које нису неопходне да би се жртва лишила живота. С обзиром да свако лишење живота представља доношење болова и патњи, код свирепог убиства они се наносе са циљем да се жртва што више намучи, тако да болови, муке и патње по трајању и интензитету знатно премашују муке, болове и патње које редовно прате обично убиство.

За постојање убиства на свиреп начин потребно је да се остваре објективни и субјективни елементи.

Објективни елемент се изражава у наношењу претераних и непотребних патњи жртви. Наиме, овај елемент постоји када су предузете радње учиниоца по својој природи свирепе и бруталне, тако да се жртви у изнадпросечном временском трајању наносе надпросечни болови или патње, физичке или психичке, које превазилазе њихов интензитет редовно везан за лишење живота. У судској пракси као убиства на свиреп начин се сматрају убиства повезана са мучењем жртве уз наношење рана и других телесних повреда, уз употребу ватре или воде, убиство лаганим и дуготрајним дављењем или угушењем, закопавање у земљу још живе а смртно повређене жртве, убиство изгладњивањем у виду дуготрајног ускраћивања хране и воде или потребних лекова или излагање ниској температури.

Да ли болови и патње прелазе границу неопходности и представљају мучење жртве пре него што наступи последица смрти је фактичко питање које суд утврђује у сваком конкретном случају. Осим карактера повреда у сваком случају је потребно имати у виду карактеристике личности пасивног субјекта, као што су његов узраст, физичка конституција, здравствено стање, ранију повређиваност и слично. Приликом утврђивања да ли се радило о надпросечним боловима и патњама, како по објективном критеријуму, односно по субјективном доживљају пасивног субјекта, од пресудног значаја је налаз и мишљење вештака специјалисте за судску медицину.

Самим тим, за постојање овог облика тешког убиства нужно је утврдити да ли је пасивни субјекат пре наступања смрти био изложен патњама, тј. да је био у свесном стању за све време предузимања радње извршења тако да доживљава и трпи њихову суровост уз велики бол, страх и патњу.

По становишту теорије и судске праксе нема овог облика кривичног дела ако жртва већ после нанете прве телесне повреде изгуби свест или умре, па због тога више не осећа болове и патње, без обзира што је учинилац нпр. масакрирао жртву, задајући јој велики број удараца ножем који би код ње сигурно изазвали велике болове и патње да је могла да их осети. При томе нема овог облика убиства и када учинилац жели и верује да жртви наноси велике патње, а она их објективно не осећа као такве. Међутим, чињеницу да је учинилац, накнадно, након смрти жртве нанео велики број рана и извршио масакрирање леша, у неким случајевима и ради прикривања трагова убиства,

судови цене као отежавајућу околност, као држање учиниоца после учињеног кривичног дела.

Субјективни елемент свирепости код предметног кривичног дела се изражава кроз психички однос учиниоца према делу који он показује наносећи жртви претеране и непотребне патње. Субјективну страну свирепости представљају особине личности учиниоца које га карактеришу као безосећајног учиниоца, са одсуством сажаљења према жртви и патњама којима је излаже, при чему је свестан да жртви наноси тешке болове и патње и то хоће уз осећај задовољства таквим начином лишења живота или пак уз пристајање на такав начин извршења.

Наиме према судској пракси за постојање свирепости као квалификаторног обележја кривичног дела убиства, у субјективном смислу довољан је и евентуални умишљај, тј. да је учинилац био свестан могућности да својим поступањем наноси жртви тешке физичке, односно психичке муке и да на то пристаје. Тако је за постојање предметног кривичног дела довољно да учинилац жртви свесно и вољно наноси тешке муке праћене тешким физичким боловима или психичким патњама и да је притом свестан да то може проузроковати и смрт жртве па и ако он то не жели, даљим мучењем жртве манифестовао свој пристанак на то.

Према ставу судске праксе, у ситуацији када више учинилаца истовремено нападају једно лице, па му нанесу смртоносне повреде, свако од њих одговара за своје радње извршења, и то у границама свог умишљаја, у смислу члана 36. став 1. КЗ. У зависности од тога, радње једних могу да буду квалификоване као тзв. обично убиство, а радње других као неко од квалификованих убистава. Тако у случају када један од учинилаца, након што су оштећеном сви заједно нанели смртоносне повреде, настави да наноси велике физичке болове и патње оштећеном док је он још при свести, такве његове радње треба квалификовати као убиство на свиреп начин, када се утврди да је био свестан да жртву излаже мучењу наношењем болова и патњи, док радње осталих извршиоца представљају радњу извршења кривичног дела убиство.

Код убистава на свиреп начин често се ради о учиниоцима који су психопатски структуриране личности са тзв. емпатијским дефектом, односно непостојањем саосећања за патње других људи већ исти поступају безосећајно, хладнокрвно при чему уживају у наношењу мука и патњи пасивног субјекта.

Међутим, неурачунљивост извршиоца не искључује његову свест о свирепости дела. У том правцу је и став кривичног одељења Врховног касационог суда изнет у вези спорног питања представника апелационих судова од 05.07.2019. године. Наиме, према наведеном ставу, убиство учињено у неурачунљивом стању не искључује могућност квалификовања противправног дела које је у закону одређено као кривично дело тешко убиство из члана 114. КЗ, што се односи и на квалификаторну околност лишења живота на свиреп начин из члана 114. тачка 1) КЗ.

У разлозима наведеног става се наводи, „У складу са одредбом члана 22. и 23. став 2. КЗ неурачунљив је онај учинилац који није могао да схвати значај свог дела или није могао да управља својим поступцима услед душевне болести, привремене душевне поремећености, заосталог душевног развоја те друге теже душевне поремећености. Већ из саме дефиниције неурачунљивости произилази и могућност да учинилац буде свестан свог дела али не и да управља својим поступцима (најчешће код оних случајева где се ради о поремећају у сфери нагона). У односу на конкретно убиство на свиреп начин, за ову квалификацију неопходно је да буду испуњени и објективни и субјективни услови, објективни услов је да се наносе тешке патње, а субјективни да је учинилац тога свестан и у ситуацији када је фактички свестан свог дела али да није могао да управља својим поступцима јасно је да су испуњена оба услова за постојање дела и стога нема никаквог законског разлога да се радње не квалификују као тешко убиство из члана 114. КЗ (у конкретном по тачки 1)“.

Једна од карактеристичних пресуда из којих се утврђује постојање објективних и субјективних елемената кривичног дела убиства на свиреп начин је пресуда Апелационог суда у Крагујевцу КЖ1-851/17 од 15.08.2017. године. У образложењу ове пресуде се поред осталог наводи да је окривљени на свиреп начин лишио живота сада покојног А.А., на тај начин што је истог сачекао у мраку да дође до свог паркираног путничког возила, па након што је сада покојни А.А. дошао до свог возила, најмање 23 пута га ударио металном шипком по глави и телу и при том му нанео тешке телесне повреде опасне по живот, изражене у виду прелома костију крова и базе лобање, костију десне лактице, костију десне подколенице и десне шаке, нагњечења великог мозга, крвних подлива меких мозданица великог и малог мозга и када је сада покојни А.А. ушао у своје возило и исто ставио у погон, оставивши га да ради у месту, отворио је сувозачева врата, ушао у унутрашњост возила и

прво оштећеног затвореном шаком ударио у пределу лица и при том му нанео тешку телесну повреду изражену у виду прелома носних костију, а затим је из возила узео једну флашу са запаљивом течношћу и њу просуо по унутрашњости возила и исту запалио, а када је оштећени са запаљеним возилом кренуо до оближње ливаде и када је возило зауставио на низбрдици, пришао је сувозачевим вратима, иста отворио и сада покојног, чија је гардероба била запаљена, извукао из возила на ливаду, при чему је сада покојни А.А. задобио повреде изражене у виду опекотина на већем делу чела, левој страни лица, врата, рукама, скоро читавим леђима и у већем делу предњих страна обе бутине, при чему је сво време трпео болове врло јаког интензитета, од којих је преминуо, а доминантно од повреда можданих структура и опекотина, при чему је био свестан да на овај начин сада покојном А.А. наноси болове врло јаког интензитета и да га тиме може лишити живота, што је и хтео.

Убиство на подмукао начин

Убиство на подмукао начин је лишавање живота другог лица које је извршено на прикривен и потајан начин, при чему је учинилац испољио посебну лукавост или препреденост. И убиство на подмукао начин се схвата у субјективно-објективном значењу.

Објективна страна је прикривено и потајно вршење убиства у време и под околностима када жртва не очекује да ће бити лишена живота. Наиме, жртва не зна ништа о нападу на њен живот и не може ни да претпостави која јој опасност од убице прети тако да није у могућности да примети радњу или осети средство напада, због чега није спремна на одбрану. Код извршења дела користи се поверење жртве које је претходно формирано према учиниоцу које се заснива на сродству, пријатељству, познанству, поштовању, угледу, због кога она не очекује да јој прети опасност од учиниоца.

Субјективна компонента убиства на подмукао начин се изражава у томе што учинилац кривичног дела свесно и вољно ствара погодну ситуацију да изврши убиство када жртва не очекује да ће бити лишена живота. Наиме, учинилац плански одабира начин, место и средство за извршење убиства или такво изненадно стање у коме се не очекује напад на живот и у коме је жртва беспомоћна за одбрану и спасавање свог живота или у коме се користи њена лакомисленост и поверење. Ради се о субјективним околностима које карактеришу личност учиниоца, који преварно, намерно и циљано код жртве

ствара, развија и учвршћује поверење или неискрено искоришћава или злоупотребљава поверење жртве или њену беспомоћност и немогућност пружања отпора.

У судској пракси као објективна околност код убиства на подмукао начин у смислу прикривеног и потајног извршења се сматра убиство на спавању, из заседе, тровањем и након опијања жртве која је у таквом стању легла да спава.

Када се ради о убиству на спавању, објективна компонента подмуклости може постојати у односу на блиске особе, чланове породице, брачне другове, пријатеље, али није искључена ни у односу на друга лица ако између извршиоца и жртве постоји однос поверења.

Међутим, постоји могућност, без обзира на однос између учиниоца и жртве, као што су брачни другови, да између њих не постоји однос поверења. Тако се неће радити о кривичном делу убиства на подмукао начин у случају када је окривљена свог бившег супруга, с којим је имала изузетно поремећене односе, а са којим је силом прилика живела у истој кући, убила секиром док је спавао. Наиме овакво изненадно и прикривено поступање окривљене приликом извршења кривичног дела може се прихватити као елемент подмуклости, али у овом случају недостају однос поверења између учиниоца и жртве, као околност субјективне природе који представљају кумулативан, са објективним околностима услов да би се убиство квалификовало као подмукло.

У складу са наведеним је и пресуда **Врховног касационог суда КЗз 1097/2014 од 25.11.2014.** године, у којој се наводи;

„Одредбом члана 114. КЗ прописано је кривично дело тешко убиство које има више облика, а један од облика је убиство на подмукао начин (члан 114. став 1. тачка 1. КЗ). Подмуклост је без дилеме објективно – субјективна категорија. Објективну компоненту чини начин извршења дела као прикривеног и потајног (из заседе, с леђа, на спавању, тровање и сл.), док субјективну компоненту подмуклог убиства карактерише лукаво, препредено, преварно, неискрено и са злом намером искоришћавање стеченог поверења код жртве или њене беспомоћности или безазлености.

Стога, није довољно да се подмуклост дела цени само по овде утврђеним објективним околностима, то јест кроз околност која сама по себи указује

да жртва није очекивала убиство (да је окривљени оштећеној пришао с леђа), већ је увек потребно присуство и субјективног елемента, испољеног у преварном, неискреном или злонамерном поступку учиниоца, а која се манифестује кроз околности које указују да је учинилац лукаво, преварно или смишљено искоришћавањем поверења жртве одабрао такав начин извршења дела“.

Код убиства из заседе потребно је дакле утврдити да ли је учинилац дела претходним радњама злоупотребио поверење жртве како би је лишио живота. Због тога свако убиство из заседе не сматра се убиством на подмукао начин, осим ако је учинилац на лукав начин, заказивањем састанка са жртвом, позивом на неку свечаност, позивом да јој врати дуг, уручи неки поклон, или слично, намамио жртву и из заседе лишио живота, у којим случајевима ће постојати убиство на подмукао начин.

Код убиства тровањем најкарактеристичнији пример за то је у ситуацији када учинилац позове жртву на вечеру и стави јој отров у храну чиме је злоупотребио њено поверење. Међутим, није довољно да је дело извршено прикривено уколико на страни учиниоца не постоји зла намера. Тако неће постојати ово кривично дело када учинилац свом тешко болесном оцу без његовог знања ставља отров у чај желећи да му скрати патње. Иако су радње учиниоца потајне и прикривене, с обзиром да жртва није свесна његове радње, на субјективном плану не постоји подмуклост будући да учинилац поступа из саосећања, а не из негативних побуда, неискрено и преварно.

У судској пракси се срећу различити случајеви извршења убиства на подмукао начин. Међутим, често се дешава да се приликом извршења убиства на подмукао начин у кривичном делу стичу обележја још неког другог облика кривичног дела тешко убиство. У оваквим ситуацијама постоји само једно кривично дело тешко убиство, а чињеницу да извршено дело има обележја и других облика тешког убиства узме се у обзир само као отежавајућа околност код одмеравања казне.

У вези са претходно изнетим значајна је пресуда Врховног суда Србије КЖ1 1796/06 од 11.12.2006. године, у којој је суд изнео мишљење:

„У члану 114. Кривичног законика, регулисано је кривично дело тешко убиство, дакле тежи, квалификовани, облици убиства. У својој основи сви они имају основна обележја заједничка за свако убиство – противправно

лишавање живота другог лица, али је убиство праћено и неком посебном, квалификаторном околношћу која га чини тежим и друштвено опаснијим од обичног убиства. Овакви квалификовани облици убиства су прецизирани у тачкама од 1 до 9 истог члана поменутог закона. Свака од ових правних квалификација представља по једно самостално кривично дело. Ако се пође од тога, онда би испало да су оптужени на начин како су правно квалификоване њихове радње извршили два кривична дела, односно убиство на свиреп или подмукао начин из члана 114. тачка 1. КЗ и кривично дело тешко убиство из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дела, из безобзирне освете или из других ниских побуда из члана 114. тачка 5. Кривичног законика, а то није могуће.

Практично, у овом случају се ради само о једном кривичном делу, извршеном у саизвршилаштву, јер несумњиво утврђивање мотива – психолошке побуде из које су оптужени извршили кривично дело (безобзирна освета, жеља да се врати зло пок. ПП, које је нанео оптуженима), управо указује на обележје кривичног дела тешко убиство из безобзирне освете из члана 114. тачка 5) Кривичног законика (као облика тзв. квалификованог убиства), док начин извршења, односно да је исто учињено на подмукао начин представља само отежавајућу околност која се цени при одмеравању казне“.

Исто тако постоји могућност да се у истом кривичном делу тешко убиство стекну оба квалификаторна облика понашања из члана 114. став 1. тачка 1. Кривичног законика, дакле поступање на свиреп и подмукао начин.

У вези са тим карактеристична је пресуда Врховног касационог суда Кзз 499/2015 од 18.06.2015. године, у којој је заузет следећи став:

„Како је чланом 114. тачка 1) КЗ прописано да ће се затвором од најмање 10 година или затвором од 30 до 40 година казнити онај ко другог лиши живота на свиреп или подмукао начин, то је по оцени овог суда, радња извршења код овог квалификованог убиства доиста алтернативно постављена, али то не искључује могућност да учинилац овог облика кривичног дела тешко убиство исто може учинити и на свиреп и на подмукао начин, а када приликом извршења кривичног дела предузима радње које се могу подвести под обе квалификаторне околности предвиђене тачком 1) члана 114. КЗ. С тим у вези, имајући у виду да је у конкретном случају окривљени оглашен кривим да је

извршио облик кривичног дела тешко убиство прописан у тачки 1) члана 114. КЗ, предузимајући обе алтернативно постављене радње извршења тог дела, а како је то и описано у изреци побијане првостепене пресуде, то по оцени овог суда, окривљени је критичном приликом лишио живота оштећеног поступајући на свиреп и подмукао начин, чиме је извршио кривично дело тешко убиство прописано у тачки 1) члана 114. КЗ, при чему иако су ове две радње извршења алтернативно прописане, не значи да самим тим искључују једна другу и да се кривично дело не може извршити предузимањем обе радње.

Из изнетих разлога, по оцени овог суда, неосновано бранилац окривљеног, адвокат М.П., у захтеву истиче повреду закона из члана 439. тачка 2) ЗКП, јер квалификовани облици убиства који су прецизирани у тачкама од 1) до 11) члана 114. КЗ, по налажењу овог суда, сваки од тих квалификованих облика представља по једно самостално кривично дело, а окривљени је у конкретном случају и оглашен кривим за извршење једног кривичног дела из члана 114. тачка 1) КЗ, при чему је приликом извршења тог кривичног дела окривљени предузео обе алтернативно прописане радње извршења у тој тачки“.

З а к љ у ч а к

На крају се може закључити да начин на који је извршено кривично дело убиство од одлучујућег је значаја за утврђивање да ли постоји кривично дело убиство на свиреп или подмукао начин, као облик кривичног дела тешко убиство прописан у члану 114. став 1. КЗ. Иако се ради о два различита облика кривичног дела тешко убиство у кривично закону су подведени под исту законску одредбу.

Међутим, да би се противправно лишење живота другог лица од стране суда правилно квалификовало као убиство на свиреп или убиство на подмукао начин, потребно је да се остваре објективни и субјективни елементи, јер би се у супротном радило о обичном убиству или пак неком од тзв. привилегованих или лакших облика убиства. Објективни елемент представљају начин, средство и поступак лишења живота другог лица, док се субјективна компонента односи на карактеристике личности учиниоца, у виду окрутног, безосећајног, односно подмуклог и преварног понашања према жртви приликом лишавања живота, које околности је нужно утврдити у сваком конкретном случају.

Литература

1. Проф. др Љубиша Лазаревић (2006) *Коментар кривичног законика Републике Србије*, НШП”Савремена администрација” Београд,
2. Др Драган Јовашевић, Убиство на свиреп и подмукао начин, Правни живот, Београд, број 9/2006,
3. Др Бора Чејовић, (2008) *Кривично право у судској пракси*, Посебни део,
4. Бранислав Благојевић, судија Врховног суда Србије (1996) *Актуелна судска пракса из кривичног права*, АИЗ Пословни биро,
5. Симић И., Петровић М. (2002) *Практична примена Кривичног закона Републике Србије*, ЈП Службени гласник,
6. *Пракса Врховног касационог суда и Апелационих судова*, доступна на; www.vk.sud.rs, sudskeodluke.sud.rs

*Др Јасмина Играчики,
научни сарадник Института за криминолошка
и социолошка истраживања у Београду*

*Јовица Илић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИМЕНА АЛТЕРНАТИВНИХ САНКЦИЈА И ПРЕВЕНЦИЈА КРИМИНАЛИТЕТА⁴⁰

Апстракт: *Алтернативне санкције у нашој законодавној систем су ушле као супститут, замена казни затвора, која се примењује према учиниоцу противправног дела, у закону предвиђено као кривично дело, остварујући тиме једно од основних начела у кривичном праву-начело законитости, (нуллум цримен, нулла поена сине леге), као и свих објективних елемената неког кривичног дела на начин описан у закону. Оне представљају концепт санкција и мера под окриљем друштвене заједнице, где се претпоставља, да ће сврха кажњавања имати већи одјек у датим условима него казна затвора. Подаци истраживања указују да је у току 2020. године у Србији на извршење ванзаводских санкција и мера упућено укупно 4869 лица и то на: казну затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује/ кућни затвор (са и без електронског надзора), условну осуду са заштитним надзором, казну рада у јавном интересу и меру забране напуштања стана/ кућни притвор.*

Посматрано са позиције права извршења кривичних санкција, ефикасност у превенцији криминала огледа се обимом реинтегрисаних преступника у заједницу после извршене санкције или мера, одустајања од криминалног понашања и прихватањем вредносног система социјалне средине. Ефикасност затворског третмана мери се у смањењу процента поврата, до пожељних промена у понашању, до пожељних промена личности као и до жељених промена у средини третираног лица. Ефекат казне затвора је

---

⁴⁰ Рад је настао као резултат истраживачког ангажовања према Плану и програму рада Института за криминолошка и социолошка истраживања за 2021. годину, који је одобрио Министарство просвете, науке и технолошког развоја

све мањи, у делу рехабилитације, па је само функција изолације починиоца кривичног дела из друштва задржала своју функцију.

Кључне речи: превенција, криминал, затворски систем, алтернативне санкције, ретрибуција, поврат

Уводна разматрања

Систем извршења кривичних санкција је у перманентним реформама. Пракса показује да су ефекти казне лишења слободе веома скромни, управо из разлога што је ниво рецидивизма у порасту последњих деценија, пренасељеност осуђеничке популације која доводи до дезорганизације и опште кризе затворског система, структура извршених кривичних дела се креће у правцу извршења већег броја најтежих кривичних дела са елементима насиља, кривична дела тероризма, структура осуђеника је све сложенија и у криминолошкој а и у психолошкој сфери, све је већи број зависника од психоактивних супстанци, материјални положај затвора и запослених је веома лош, неадекватан кадровски потенцијал, немотивисаност запослених и слично. Казна која је и сама настала као алтернатива казнама које су биле доминантне у средњем веку (смртна казна и телесне казне) и на којој данас почива кривично право, све је мање у стању да одговори захтевима који се пред кривично право постављају (Бејатовић, 2018: 13). С тога, поставља се питање остваривање циља и сврхе изрицања казне затвора, као и ниво ефикасности у остваривању прокламованих циљева кажњавања.

Последњих деценија све више превладава став да казна затвора и институционална ресоцијализација не утичу, у очекиваном обиму, на промену обрасца понашања преступника и да се они врло брзо враћају на криминални образац понашања, најчешће и са знатно бруталнијим кривичним делима (Играчки, 2019: 395-397). Запажа се да је, последњих деценија, дошло до великих промена у начину реаговања на криминалитет. Дошло је до одбацивања идеје рехабилитације, а све је присутније заоштравање казнене политике, препород казне затвора, политизација криминала, експанзија превенције криминалитета, укључивање цивилног друштва у контролу криминала, афирмација права жртве, акценат на безбедности заједнице, нов начин управљања затвором и кризним ситуацијама, стално осећање кризе и сл. (Стевановић, Играчки, 2011: 510-511). Велика очекивања од

ресоцијализације осуђених лица и превенције криминалитета оштрим мерама друштвене репресије, очито нису остварена.

Начин реаговања на криминалитет зависи од више фактора и он се мења и прилагођава одређеним социјалним, друштвеним, психолошким и другим околностима. Концепцијом кажњавања, најчешће се истичу три главна циља: заштита друштва од преступника, ресоцијализација преступника и превенција криминалног понашања. Схватање пенеолошке теорије јесте, да се најуспешније брани од криминала ресоцијализацијом и реинтеграцијом преступника, односно његовим поновним укључивањем у друштво. Скромни ефекти казне затвора на превенцију криминалитета, подстакли су и на изналагање других опција кажњавања које препознајемо у појму алтернативних санкција које представљају лепезу санкција и мера које се могу прилагодити сваком појединцу, (рад у јавном интересу⁴¹, поравнање учиниоца и оштећеног, условна осуда са заштитним надзором). Самим тим, алтернативне санкције су алтернатива казни затвора, уколико је законом предвиђено да може заменити основну кривичну санкцију и да се она сама не састоји у лишењу слободе учиниоца кривичног дела која се спроводи у заводским условима, већ представља неки од ванзаводских видова ограничавања или одузимања одређених права осуђеном лицу.

Превенција криминалитета осуђених

Питање превенције криминалитета осуђеничке популације, по правилу представља дуг процес елиминације свих криминогених фактора који су довели до извршења кривичног дела, наравно и до изградње и усвајања позитивних ставова као и склоности, који ће осуђенику омогућити да постане користан члан друштва. Последица престапа је кажњавање и представља упозорење да појединац мора да промени понашање, вредносни систем, однос према друштвеним вредностима и сл. Док концепт ресоцијализације изналази средства и методе да у појединцу промени одређене навике, вредносни систем и став према друштвеним вредностима-посебно оно понашање које је нормативно инкриминисано.

---

41 Кривични закон Републике Србије – КЗ РС („Сл. гласник РС“, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и 21/90, „Службени гласник РС“ 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 11/2002, 39/2003 и 67/2003).

За остваривање ресоцијализације индивидуализација је, свакако, један од најосновнијих облика рада, који подразумева доношење појединачног програма извршавања казне затвора и који се остварују на професионалан, законит и хуман начин, поштујући људска права и достојанство личности затвореника (Играчки, Стевановић, 2018: 368). Претпоставка да ће дужина боравка у затвору утицати на промену навика и вредносног система осуђеника, тј. да ће осуђеник имати више времена да схвати и прихвати социјално прихватљиве облике понашања ако је изложен дужем третману у затворским условима, показује да дужина боравка у затвору, битно не утиче на промену ставова и понашање осуђеника у односу на осуђене на краћу казну затвора, што показују истраживања рађена 2020. године (Играчки, 2020).

Наиме, истражујући ефекте третмана у пенетенцијарним условима анализирали су ставови две групе осуђеника: оне, који су у затвору провели $\frac{1}{2}$ казне затвора и осуђенике који су у затвору провели више од $\frac{1}{2}$ казне затвора, према степену утицаја затвора на њихово понашање. Резултати ове анализе дају аргумент, да осуђеници тешко мењају своје ставове под утицајем затворског програма, јер већина њих не жели да мења своје ставове под утицајем институција-затвора, јер сматрају да је боравак у затвору губљење времена и да не утиче на промену понашања. Обе испитаничке групе осуђеника (више од $\frac{1}{2}$ издржане казне и мање од $\frac{1}{2}$ издржане казне затвора), изјашњавају се у у високом проценту, 47% и 44%, те нам ови подаци указују да време проведено у затвору није од користи и да осуђеници не очекују да ће им затворска институција, са својим програмом рада, помоћи у промени ставова и корекцији понашања.

Очигледно је да је затворски третман ефикасан уколико доводи до смањења затворске популације, смањења поврата, до промене понашања као и до жељених промена у средини третираног лица. Институционална ресоцијализација показала је слабе ефекте на промену понашања преступника, те је држава приступила новим начинима решавања овог питања. С обзиром да је приметан двојак приступ кажњавања, при чему су за преступнике који су означени као опасни по друштво, предвиђене су строге казне, док се према лакшим преступницима примењују алтернативне санкције или процеси ресторативне правде. Како би ишла у корак са европским стандардима,

Република Србија је 2006. године усвајањем Кривичног законика⁴² и Закона о извршењу кривичних ванзаводских санкција и мера⁴³ стекла предуслов за практичну примену алтернативних санкција.

Примена алтернативних санкција

Тежња ка превентивној а не ретрибутивној компоненти казне лежи у негативним ефектима затворске казне, како по осуђеног, тако и по породицу а и само друштво. Осуђени бива трајно обележен као криминалац, прекида школовање, губи радно место, а касније по напуштању затворске установе, тешко налази ново запослење, долази под утицај неформалних затворских група, долази до “криминалне инфекције”, а самим тим и повећава могућности за поновно извршење кривичног дела. У савременом друштву, друштву ризика, пенална политика је окренута ка прагматичним циљевима социјалне контроле. Сврха примене алтернативних санкција је да се кажњавање осуђеног лица може постићи и у условима који су мање рестриктивни од казне затвора, односно у заједници, при чему би се постигла заштита друштва од криминалитета, али и ресоцијализација и реинтеграција осуђених лица. За адекватан начин примене алтернативних санкција у судској пракси, морају постојати одговарајући предуслови. Тако је Министарство правде у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији и Канцеларијом Савета Европе у Београду израдило а и почело са применом Стратегије за реформу система извршења заводских санкција и спровођење алтернативних санкција. Те на тај начин су се стекли услови за стварање Повереничке службе, стручно усавршавање судија и тужилаца, формирање координационог тела и стварање услова за примену алтернативних санкција и испитивање јавног мњења.

Доношење посебног Закона о извршењу ванзаводских санкција⁴⁴ промењен је назив Одељење за третман и алтернативне санкције у Одељење за третман и извршење ванзаводских санкција и мера, али, се остало при ранијем законском решењу да је Повереничка служба у ствари, само један несамостални део Управе за извршење кривичних санкција Министарства

---

42 Кривични законик Републике Србије – КЗ („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005– испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016), ступио на снагу 1. јануара 2006. године

43 Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, “Сл. гласник РС”, 55/2014

44 Ибид

правде РС, што је неприхватљиво у упоредноправном систему. Иако су Токијским правилима Уједињених нација и Европским правилима Савета Европе дате смернице државама чланицама за развијање ванзаводских санкција, примена ових санкција је ретка и недовољна. У пракси, судије чешће изричу условну осуду и новчану казну као замену за казну затвора, уместо предвиђених алтернативних санкција (кућни затвор, казна рада у јавном интересу⁴⁵, казна одузимања возачке дозволе, поравнање учиниоца и оштећеног, условна осуда са заштитним надзором⁴⁶). Велики проблем за примену алтернативних санкција, огледа се у недовољној сарадњи са другим државним институцијама, очекивање јавности да се реагује оштријим санкцијама, а посебну отежавајућу околност примене представљају нејасноће у законском тексту и правне празнине у овој области.

Промене које се дешавају у начину реаговања на криминалитет су недоследне, разнородне, контрадикторне и без јасне теоријске концепције, што несумњиво доводи до пораста рецидивизма. А опет, ефикасност институционалног третмана мери се стопом рецидивизма. Истраживање спроведено (у КПЗ у Сремској Митровици, Пожаревцу и Нишу, као и у Специјалној затворској болници у Београду и васпитно-поправном дому у Крушевцу), од стране Института за криминолошка и социолошка истраживања (Стевановић,... ет ал, 2018: 23-27) говоре, да стопа поврата на узорку од 502 испитаника (459, односно 91,4% мушкараца и 43, односно 8.6% жена) осуђених на издржавање алтернативних санкција-њих 452 (90%) је било осуђено на казну рада у јавном интересу, а 50 (10%) је добило условну осуду са заштитним надзором. Подаци говоре да је поврат регистрован у 12% испитаника односно од укупног броја испитаника, њих 59 је рецидивирало, при чему је највећи број пресуда донет 2014. и 2015. године, и то по 26%. Када је реч о примени алтернативних санкција, спроведено истраживање (Стевановић...ет ал, 2018: 25) показало је да су у 68,9% случајева успешно реализоване, док се чак у 31,1% случајева исход може сматрати неуспелим. Разлози који се наводе су: неодазивање (15,3%), ванредни извештај (7,8%), истекло-застарелост (3,7%), замена казном затвора (2,7%), смрт осуђеног (0,9%), неуспех (0,7%).

45 Подаци говоре, да је у просеку о броју часова износио 195,75 часова, са веома великим распоном од 20 до 360 часова, Стевановић...ет ал, 2018.

46 На испитиваном узорку, из матичних књига није било могуће добити податак о трајању заштитног надзора, Стевановић...ет ал, 2018.

Примена алтернативних кривичних санкција је само на први поглед значајнија само за лакша, евентуално средње тешка кривична дела. У први мах то је тачно јер су оне управо намењене овој категорији кривичних дела - њихових извршилаца. Међутим, њихова примена од великог је значаја и за тешка кривична дела, јер се тако штеде ресурси кривичног правосуђа који се могу усредсредити на сузбијање тешких кривичних дела. За наш правосудни систем, на жалост, не можемо рећи да примењује алтернативне санкције искључиво за замену за краткотрајне казне затвора, што указују подаци на број лица који су у току претходних година издржавали казну затвора у трајању до годину дана.⁴⁷ Статистички подаци за 2020. годину за територију Републике Србије,⁴⁸ указују на следећу примену алтернативних санкција: Казна затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује (кућни затвор са и без електронског надзора)- 3560, Условна осуда са заштитним надзором- 19, Казна рада у јавном интересу (одлуке прекршајног и кривичног суда)-156, Мера забране напуштања стана (кућни притвор) са и без електронског надзора -1066.

Позитивни ефекти примене алтернативних санкција

Претходно наведено истраживање несумњиво указује да је најчешће изрицана алтернативна санкција, која је и најрепресивнија, казна затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује (кућни затвор са и без електронског надзора,) за разлику од осталих алтернативних санкција (казна рада у јавном интересу, казна одузимање возачке дозволе, поравнање учиниоца и оштећеног, условна осуда са заштитним надзором). Међутим, у пракси судова, када су у питању лакша кривична дела, значајно чешће се изричу алтернативне санкције условна осуда и новчана казна, као замена за казну затвора. Иако (не)популарне, неопходност и рационалност примене ванзаводских санкција се огледају у њиховој позитивној страни примене која је вишеструка. Наиме, применом алтернативних санкција, осуђено лице не бива изоловано, што му омогућава несметано одржавање породичних и социјалних контаката, наставак школовања, заснивање радног односа, и као не мање значајно, избегавање негативног утицаја затвора.

---

47 Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2019.Билтен, бр.665, Београд, 2020. Републички завод за статистику: <http://www.stat.gov.rs>

48 Подаци Управе за извршење кривичних санкција Републике Србије, приступљено, 08.02.2022.године.

С тога, иако алтернативне санкције представљају репресивне мере, више су окренуте учиниоцу и знатно хуманије од ефективне казне затвора.

Код извршења већине алтернативних санкција, поред осуђеника и повереника, активно учешће узима и шира друштвена заједница, која кроз различите видове организовања у форми удружења, узима активно учешће како у помоћи надзора над извршењем алтернативних санкција, тако и у помоћи и подршке осуђеном лицу, чиме се ефикасно и јавно спроводи реинтеграција осуђеника у друштво, чинећи на тај начин да се осуђеник не осећа одбаченим у друштвеној заједници и у много мањој мери, него да је на издржавању казне затвора, „обележеним“.

Код алтернативних санкција казне рада у јавном интересу, друштвена заједница остварује корист у виду бесплатног рада осуђеника.

Смањењем затворске популације, смањују се и трошкови друштвене заједнице, с обзиром да је извршење ванзаводских санкција знатно јефтиније.

Закључак

Ефикасност спровођења алтернативних санкција и позитиван ефекат се огледају у избегавању негативног утицаја затварања, “криминалне инфекције”, смањење затворске популације, смањење или ублажавање штете причињене жртви, реинтеграција осуђених у друштво, смањује се друштвена стигматизација осуђеника, друштвена заједница добија корист у виду бесплатног рада.

Алтернативне кривичне санкције представљају и ретрибутивни одговор друштва на извршење кривичног дела, иако суштински теже остварењу ресоцијализације учиниоца кривичног дела, што значи да оне у себи носе и одмазду, јер у себи садрже и претњу, јер доводе до одузимања или ограничавања права и добара учиниоца кривичног дела.

Сматрамо, да би се превазишле одређене нормативне несугласице, неопходна је већа сарадња између судова и јавних тужилаштва као и Повереничке службе. Та непосредна сарадња и координација би требала да се одвија пре свега на локалном нивоу који су од велике важности у примени алтернативних санкција, и том контексту, остварила би се већа примена алтернативних санкција у пракси. Што се тиче укупног броја ванзаводских

санкција и мера није примећен пад броја изречених током 2020. године и генерални закључак је да је рад Одељења био све време на завидном нивоу.

Литература:

1. Бејатовић, С., (2018), Алтернативне кривичне санкције и регионална кривична законодавства (основна законска обележја и искуства у примени-сличности и разлике),у: Алтернативне кривичне санкције (регионална кривична законодавства, искуства у примени и мере унапређења), Београд.
2. Играчки, Ј., (2020), Ефекти затвора у ресоцијализацији осуђеника, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.
3. Играчки, Ј., (2019), Извршење кривичних санкција и мера у Србији: одговорност, изазови и међународна сарадња, Одговорност и санкција у кривичном праву са освртом на међународно кривично право, Традиционална тематска међународна конференција, Удружење за међународно кривично право, Тара.
4. Играчки, Ј., Стевановић, З., (2018), Утицај политике строгог кажњавања на ресоцијализацију затвореника: шта показује реалност?, Суверенитет и рад међународних судова, Традиционална тематска међународна конференција, Удружење за међународно кривично право, Тара.
5. Стевановић, З., Играчки, Ј., (2013), Усклађеност примене алтернативних кривичних санкција у Србији са Европским стандардима, уЗборник: Криминал, државна реакција и хармонизација са европским стандардима. Институт за криминолошка и социолошка истраживања Београд.
6. Стевановић, З., Играчки, Ј., (2011), Ефекти казне затвора и институционалног третмана у превенцији криминалитета, Правна ријеч, Удружење правника Републике Српске, Бања Лука, Рехабилитација бр. 3.
7. Стевановић, И., Међедовић, Ј., Петровић, Б., Вујичић, Н., (2018), Експертско истраживање и анализа поврата у Републици Србији, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.

8. Шкулић, М., (2009), Алтернативне кривичне санкције – појам, могућности и перспективе, у: Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције, Златибор-Београд.

Закони:

1. Кривични законик Републике Србије – КЗ („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005– испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016), ступио на снагу 1. јануара 2006. године.
2. Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, “Сл.гласник РС”, 55/2014.
3. Кривични закон Републике Србије – КЗ РС („Службени гласник СРС“, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и 21/90, „Службени гласник РС“ 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 11/2002, 39/2003 и 67/2003).
4. Законик о кривичном поступку „Сл. гласник РС“ бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014
5. Минимална стандардна правила Уједињених нација о алтернативним мерама из 1990.године
6. Препорука Савета Европе број Р(92)16 о европским правилима о санкцијама и мерама које се спроводе у заједници из 1992. године

др Олга Тешовић

судија и председник Основног суда у Пожеги

ПРОБЛЕМИ У ПРИМЕНИ КАЗНЕ РАДА У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ

Казна рада у јавном интересу је у наш кривичноправни систем уведена по први пут ступањем на снагу Кривичног законика 2006. године. Она представља класичну алтернативу казни лишења слободe која се састоји у добровољном обављању одређеног рада у корист друштвене заједнице и већ је дуго времена, у различитим модалитетима, широко прихваћена како у европској, тако и у англо-америчкој пракси. Међутим, иако је ова кривична санкција код нас законски предвиђена већ више од једне деценије, током њене примене јављали су се значајни проблеми који ни данас дању нису у већој мери превазиђени. Стога се у овом раду жели указати, прво, на материјалноправно одређење ове кривичне санкције и евентуалне мањкавости њеног законског регулисања, а предмет анализе биће и одредбе кривичног извршног законодавства које регулишу извршење казне рада у јавном интересу, како би се указало на одређене пропусте који су значајним делом и узрок оскудне примене ове санкције у пракси, упркос несумњивим предностима које ова алтернативна санкција пружа у односу на осуде на краткотрајне казне затвора.

Кључне речи: *Рад у јавном интересу - Алтернативне кривичне санкције - Пристанак окривљеног - Повереничка служба*

1. УВОД

У нашем позитивном праву алтернативне кривичне санкције су постале стварност тек доношењем новог Кривичног законика 2006. године. На тај начин је и прихваћен, са извесним закашњењем, тренд који је у европским законодавствима већ деценијама пре постојао да се за извршење тзв. багателних, лакших кривичних дела, као и кривичних дела средње тежине, решење настоји тражити у ванзаводским санкцијама. Тада су први пут регулисане казна рада у јавном интересу и казна одузимања возачке дозволе,

док је условна осуда са заштитним надзором доста детаљније прописана за разлику од ранијих законских одредби из члана 3.-5. Кривичног закона Републике Србије, које су се у пракси иначе ретко примењивале. Кућни затвор је у Кривични законик унет изменама и допунама из 2009. године на тај начин што је предвиђен као начин извршења изречене казне затвора до једне године, а не као самостална кривична санкција.

Када је реч о казни рада у јавном интересу која је иначе већ дуго времена, у различитим модалитетима, широко прихваћена како у европској, тако и у англо-америчкој пракси, примећује се да ни после више од деценије њене примене код нас није заживела у нашој судској пракси у неком већем обиму. Чак штавише, ради се о веома малој заступљености ове казне у поређењу са традиционалном условном осудом коју судови и даље изричу у значајном броју случајева.⁴⁹ Разлог за то лежи пре свега у вишедеценијској устаљеној пракси изрицања, са једне стране, казне затвора за тежа кривична дела и, са друге стране, класичне условне осуде за блажа кривична дела, тако да чак ни новчана казна нема у нашој казненој политици оно место које има у западноевропској кривичној пракси где се изриче у знатно већем обиму. Ни појава тзв. „казненог популизма“ у свету, као и код нас⁵⁰ и постојање значајног пунитивног става у јавности не доприноси много стварању повољне климе за свеобухватнију примену наведене алтернативе казни затвора. Такође, разлог за такво неповољно стање треба тражити и у одређеним пропустима приликом материјалноправног регулисања ове кривичне санкције, а и усаглашености са одредбама које регулишу извршење алтернативних санкција.

2. МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИ ПОЈАМ

Казна рада у јавном интересу је регулисана у члану 52. Кривичног законика и када је у наш кривичноправни систем уведена 2006. године била је прописана само као главна казна. Доцније, Законом о изменама и допунама

---

49 Према подацима Републичког завода за статистику у погледу осуђених пунолетних лица, према изреченим кривичним санкцијама, за период 2011. - 2020. године, укупно учешће условне осуде према осталим изреченим кривичним санкцијама је значајно, увек преко 50% и она представља најчешће изричану санкцију, док је учешће казне рада у јавном интересу суштински занемарљиво, у проценту једнаком или нижем од 1% у односу на све санкције за које се судови опредељују.

50 Вид. Ђ. Игњатовић, Извршно кривично законодавство и казна политика, *Отпушење и други кривичноправни инструменти државне реакције на криминалитет*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, 2014, стр. 42.

Кривичног законика из 2009. године („Службени гласник РС“, бр. 72/2009) извршене су измене члана 44. став 2. Кривичног законика, те је додато да се казна рада у јавном интересу може изрећи и као главна, и као споредна казна. Поред наведеног, рад у јавном интересу је у члану 51. став 4. Кривичног законика предвиђен и као могућност замене неплаћене новчане казне, те је и ту алтернатива казни лишења слободе.

У Кривичном законик у је дата сама дефиниција рада у јавном интересу. То је *сваки онај друштвено користан рад којим се не вређа људско достојанство и који се не врши у циљу стицања добити*. Дакле, потребно је да буду испуњена три услова да би се радило о овој алтернативној кривичној санкцији, односно да је у питању:

1. друштвено користан рад,
2. рад којим се не вређа људско достојанство и
3. рад који се не врши у циљу стицања добити.

Први услов заправо значи да то мора бити рад који се врши у корист друштвене заједнице у којој учинилац живи. Најчешће је у питању општекорисни и хуманитарни рад, попут рада у старачким домовима, домовима здравља, болницама, али и у различитим непрофитним или профитним установама у локалној заједници. Фактичко је питање какав рад представља друштвено користан рад, али би то у сваком случају требао да буде онај облик људске активности који реално ствара одређено ново добро и који не може бити сам себи сврха.⁵¹ Циљ је да се учинилац кривичног дела не изолује током извршавања казне, а да вршењем рада који је користан за заједницу у којој живи поправи штету коју је нанео друштву.

Други услов да је у питању рад којим се не вређа људско достојанство треба посматрати у контексту права на лично достојанство као универзалног људског права, зајемченог најзначајнијим међународним конвенцијама и Уставом Републике Србије. Људска права и слободе управо се и штите да би се људском бићу обезбедило урођено достојанство, а што је јасно назначено

---

51 Супротност таквом раду је рад заточеника на Голем отоку који су били приморани да гомиле камења пребацују са једног места на друго, те је тај рад, поред тога што је био без икакве сврхе, представљао посебан перфидан начин злостављања и мучења људи, односно рад којим се вређа људско достојанство. Вид. М. Шкулић, Алтернативне кривичне санкције – појам, могућности и перспективе, Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције, Златибор-Београд, 2009, стр. 41-42.

како у преамбули Универзалне декларације о правима човека, тако и у Пакту о грађанским и политичким правима и Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода. Стога и рад који у корист друштвене заједнице осуђени врши мора бити рад којим се не вређају основни етички и правни постулати који одређују достојанство одређене личности како као индивидуе и самосталног бића, тако и као припадника одређене друштвене заједнице.

И трећи услов се тиче чињенице да тај рад који осуђени врши не може бити у циљу стицања добити, јер би се у супротном, када би се плаћао тај рад, изгубио смисао ове санкције која представља одређено „враћање дуга“ друштву од стране учиниоца кривичног дела волонтерским радним ангажовањем у друштвено корисне сврхе.

У погледу саме примене казне рада у јавном интересу Кривичним законом су практично уведена два услова. Први услов тиче се забрањене казне, па се тако рад у јавном интересу може изрећи за кривична дела за која је прописан затвор до три године или новчана казна. Из овога произлази закључак да је ова алтернативна кривична санкција у нашем праву намењена само за учиниоце најлакших кривичних дела, те да је изван домета изрицања ове санкције остао велики број релативно лакших кривичних дела и оних средње тежине. Посматрајући пре свега с аспекта тзв. Токијских правила Уједињених нација⁵² и препорука Савета Европе⁵³ државама чланицама да обогате своје постојеће системе санкција са увођењем таксативно наведених алтернативних мера и санкција, међу којима је посебно место заузео друштвено користан рад, наведено законско решење у нашем праву не пружа могућност неке веће примене казне рада у јавном интересу, посебно због општег негативног тренда предвиђања строжег кажњавања за све већи број кривичних дела. Стога се све више и сужава круг кривичних дела где би предметна алтернатива казни затвора могла бити изречена и своди се на

---

52 Генерална скупштина Уједињених нација донела је 14.12.1990. године Минимална стандардна правила о мерама незатварања (тзв. Токијска правила) која се сматрају најважнијим међународним документом из области алтернативних, ванзаводских санкција и мера.

53 Из области алтернативног кажњавања донете се бројне препоруке у оквиру Савета Европе, међу којима су најзначајније Препорука број Р (92)16 о европским правилима о санкцијама и мерама у заједници и Препорука број Р(2000)22 о унапређењу примене европских правила о санкцијама и мерама које се спроводе у заједници, тзв. Европска правила.

заиста мали број кривичних дела предвиђених Кривичним закоником, па су и реални домети ове казне у нашем праву релативно скромни.⁵⁴

Други услов који мора бити испуњен како би се применила казна рада у јавном интересу јесте да постоји пристанак учиниоца. Наиме, принудни рад је забрањен како Конвенцијом Међународне организације рада бр. 29 о принудном раду и Пактом о грађанским и политичким правима, тако и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, а такође и чланом 26. Устава Републике Србије. Стога је неопходан пристанак окривљеног на такву врсту рада. Међутим, јавио се проблем у пракси у погледу питања у којој фази главног претреса и на који начин окривљени треба да се изјасни о раду у јавном интересу. У том погледу у судској пракси није заузет јединствен став, те би по логици ствари окривљени могао у току целог главног претреса дати свој пристанак, а најкасније у завршној речи, с тим што би суд требао, пре него што закључи главни претрес, упознати окривљеног са могућношћу изрицања те санкције и објаснити му њену садржину и начин извршења. Стога је процена суда у ком моменту ће поучити окривљеног о тој могућности, мада је, по логици ствари, то најприродније учинити након окончаног доказног поступка, пре или после завршне речи, а свакако пре закључења главног претреса.

Претходно наведено упућује на закључак о извесној флексибилности поступка где долази у обзир изрицање казне рада у јавном интересу, јер тешко је замислити да ће окривљени у кривичном поступку дати пристанак на изрицање наведене санкције, а да то није праћено неком непосреднијом комуникацијом и извесним споразумевањем странака, али и одређеном комуникацијом суда пре свега са окривљеним, као и са овлашћеним тужиоцем.⁵⁵ Најчешће су у питању ситуације када окривљени у потпуности признаје извршење кривичног дела, па се примењују одредбе члана 508. Законика о кривичном поступку, где судија, у скраћеном поступку, након узимања изјава од странака, прелази само на извођење доказа од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције и када је погодно да се у некој

---

54 У светлу свих тих околности, а посебно све већег заштравања казнене политике од стране законодавца, требало би размотрити могућност проширења примене ове алтернативне кривичне санкције и на кривична дела забрањена казном затвора до пет година.

55 М. Шкулић, стр. 43-44. Аутор оправдано указује овде и на концепцијску и суштинску сличност између рада у јавном интересу, као института материјалног права и споразума о признању кривце, односно различитих форми тзв. договореног признања (plea bargaining).

неформалнијој комуникацији и једна, и друга странка изјасне у погледу ове алтернативне санкције. Међутим, није ни немогуће да се у кривичном поступку где окривљени негира извршење кривичног дела изјасни у погледу евентуалне примене казне рада у јавном интересу уколико суд нађе да је дело извршио и да је крив, па стога остаје претходно изнета констатација да ће суд проценити у ком моменту је најпогодније да се окривљени изјасни у том погледу.

Кривичним законом је изричито прописано да ће суд приликом изрицања ове казне, имајући у виду сврху кажњавања, узети у обзир врсту учињеног кривичног дела, личност учиниоца, као и његову спремност да обавља рад у јавном интересу. Дакле, посебно је прописана дужност суда да приликом изрицања казне рада у јавном интересу узме у обзир, прво, сврху кажњавања прописану чланом 42. Кривичног законика, односно да има у виду да је предметна сврха казне, у оквиру опште сврхе кривичних санкција, одређена као спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела (специјална превенција), затим утицање на друге да не чине кривична дела (генерална превенција), као и изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона, уз остваривање праведности и сразмерности између учињеног дела и тежине кривичне санкције.

Поједини аутори истичу да рад у јавном интересу по својој правној природи не представља казну, већ пре санкцију *sui generis*, јер се са радом у јавном интересу не може остварити сврха кажњавања у виду специјалне и генералне превенције, као и изражавање друштвене осуде за кривично дело.⁵⁶ Међутим, наведени закључци су тешко одрживи, јер без обзира што ова алтернативна санкција је превасходно усмерена на репарацију према друштвеној заједници, несумњиво у себи, на начин на који је регулисана у Кривичном закону, садржи и репресивну, и превентивну компоненту, јер представља наметнуто ограничење слободе окривљеног зарад обављања бесплатног рада у корист друштвене заједнице и корекције његовог понашања у будућности. Стога и представља казну која утиче не само на учиниоца, већ и на друга лица да убудуће не врше кривична дела, а такође се

---

56 Н. Мрвић-Петровић, Алтернативне кривичне санкције и поступци, Београд, 2010, стр. 229. Ауторка истиче да је рад у јавном интересу типична алтернативна санкција која се извршава у заједници, а то значи у настојању да се оствари корекција понашања уз активно учешће чланова заједнице у њеном извршењу, па је уколико законски текст у колизији са стварном природом ове санкције.

кроз њу изражава и осуда од стране друштва због учињеног дела, те служи учвршћивању друштвених и моралних норми од стране појединаца као исправних у смислу тзв. позитивне генералне превенције.

Полазећи од описане сврхе кажњавања, приликом одлучивања да ли да изрекне ову казну, суд полази од врсте учињеног дела, превасходно анализирајући у том склопу његову тежину, с обзиром да је ова санкција и настала као алтернатива краткотрајним казнама затвора и као реакција на лакше облике кривичних дела. Затим је потребно узети у обзир саму личност учиниоца, а посебно да ли казна рада у јавном интересу може њему бити прилагођена, имајући у виду његове личне и породичне прилике (на пример, да ли живи у урбаној или сеоској средини, има ли запослење, да ли има породицу и лица о којима је дужан да се стара). Наравно, на крају је приликом оцене да ли изрећи ову санкцију или не, важан не само пуки престанак окривљеног на рад, већ његова генерално изражена спремност да обавља рад у јавном интересу која се може ценити у склопу целокупне његове одбране на главном претресу.

У погледу трајања ове казне, прописано је да рад у јавном интересу не може бити краћи од шездесет часова, нити дужи од тристашездесет часова, те да траје шездесет часова у току једног месеца и одређује се да буде обављен за време које не може бити краће од месец дана, нити дуже од шест месеци. Кривичним закоником предвиђен је и начин њеног претварања у казну затвора уколико осуђени не обави део или све часове изречене казне рада у јавном интересу, па ће тако суд тада ову казну заменити казном затвора тако што ће за сваких започетих осам часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора.

На крају је предвиђен и обрнут случај од претходно наведеног, односно факултативно умањење од стране суда наведене казне. Наиме, уколико учинилац испуњава све своје обавезе везане за рад у јавном интересу, суд му може дужину изреченог рада у јавном интересу умањити за једну четвртину. Дакле, ради се о могућности суда да, у случају савесног испуњавања казне рада у јавном интересу, процени да је умањење за једну четвртину целисходно, што донекле подсећа на институт условног отпуста код казне затвора. Међутим, у овом случају је Закоником о кривичном поступку у потпуности пропуштено да се регулише поступак за умањење казне рада у јавном интересу, за разлику од поступка условног отпуста, те се морају

стога применити опште процесноправне одредбе за поступање пред ванрасправним већем из члана 21. став 4. Законика о кривичном поступку, ван главног претреса. Такође, код умањења за једну четвртину рада у јавном интересу у материјалним одредбама није предвиђена могућност опозивања, па је и то једна од разлика са институтом условног отпуста.

У погледу ове алтернативне кривичне санкције у теорији постоје предлози да се она предвиди код појединих кривичних дела у посебном делу Кривичног законика, а у циљу постизања њихове веће примене у пракси.⁵⁷ И Европским правилима Савета Европе је препоручено државама чланицама, како би се промовисале алтернативне кривичне санкције и мере, да размотре могућност да уместо казне затвора код одређених кривичних дела буде прописана алтернативна санкција или мера, а такође да се искључи могућност њиховог изрицања за тешка кривична дела и у односу на раније осуђивана лица. Дакле, јасно је да се ова алтернативна санкција примењује код лакших кривичних дела и да је њена примена, као и примена других алтернатива казни затвора, најефикаснија код нехатних кривичних дела (посебно из области саобраћаја)⁵⁸ и у комбинацији са другим ванзаводским санкцијама и мерама, па би у циљу успешивања њихове примене требало да законодавац размисли и овој препоруци.

Када се спомене кумулативна примена алтернативних кривичних санкција коју препоручују сви релевантни међународни акти из ове области, треба се осврнути на једну другу алтернативну кривичну санкцију која егзистира у нашем кривичном праву, а то је условна осуда са заштитним надзором. Ова санкција представља спој класичне условне осуде из континенталног

57 Н. Мрвић - Петровић, стр.228. Ауторка истиче да се рад у јавном интересу нигде не прописује у оквиру санкције за поједина кривична дела предвиђена у посебном делу Кривичног законика, а што представља формални пропуст законодавца који директно спречава значајније изрицање ове казне.

58 Своју пуну примену у погледу врсте кривичних дела ванзаводске санкције су нашле код нехатно учињених кривичних дела угрожавања безбедности саобраћаја, а одређени аутори посебно цене да су алтернативне кривичне санкције примењиве и у случајевима привредног криминалитета (криминалитет „белог оковратника“). У погледу кривичних дела из области угрожавања безбедности саобраћаја са сигурношћу је утврђено, на основу истраживања према тзв. Тодовом програму у САД-у, да је систем кумулативно примењених више алтернативних санкција и мера која су судији била на располагању према учиниоцу таквих дела у алкохолисаном стању (уз пробацију, примењиван је третман детоксикације, уз забрану даљег коришћења алкохола, затим обавеза накнаде штете, обавеза посете пацијената у болницама који се лече од повреда задобијених у саобраћајним незгодама, одузимање возачке дозволе, онемогућавање система за стартовање мотора возила), довео је до двоструко нижег рецидивизма ових лица у односу на учиниоце кажњаване традиционалним казнама. Вид. Н. Мрвић-Петровић, 199. – 200. и R.K. Jones et al. ed., *Evaluation of an Individualized Sanctioning Program for DWI Offenders*, US Department of Transportation, National Highway Traffic Safety Administration, Washington DC 1998

европског права са елементима пробације из англосаксонског модела, с обзиром да садржи комбинацију упозорења и провере понашања осуђеника на слободи са мерама надзора и одређивања испуњења законом одређених обавеза. Тако је конципирана у нашем Кривичном законнику, а тако је регулисана и у неким европским кривичним правима, попут Аустрије, Немачке и Русије. Њоме се, дакле, омогућава да се према условно осуђеном предузимају активне радње кроз које се пружа помоћ и заштита, за разлику од класичне условне осуде код које је однос према осуђеном пасиван.

Сама садржина заштитног надзора је регулисана у члану 73. Кривичног законика кроз десет обавеза које се могу одредити условно осуђеном лицу, а једна од тих обавеза, предвиђена у тачки 3), јесте *прихватање запослења које одговара способностима учиниоца*. Ова обавеза захтева активну сарадњу повереника и Националне службе за запошљавање.⁵⁹ Међутим, у светлу хроничне високе стопе незапослености у нашем друштву, поставља се питање реалног домаћаја ове обавезе која се изриче учиниоцу кривичног дела. Да ли је реална замисао да ће у ситуацији када су веома мале шансе за све грађане да пронађу било какав посао преко службе за запошљавање, то управо успети осуђеном за кривично дело и то баш запослења које одговара његовим способностима? Стога је у теорији заступљено мишљење да је потребно да законодавац размотри да ли је и даље целисходно постојање ове обавезе, бар у овом облику, с обзиром на фактичку немогућност њеног извршења.

С друге стране, управо на овом месту би могла да буде тачка везивања са казном рада у јавном интересу, односно могло би се расправити питање увођења друштвено корисног рада као једне од обавеза код заштитног надзора. Зашто тај рад и запослење које се као обавеза намеће условно осуђеном не би био у општекорисне сврхе? У упоредном праву постоје значајни примери где је код условне осуде са заштитним надзором као једна од обавеза предвиђен рад у јавном интересу⁶⁰, па би било знатно ефикасније од садашњег законског решења да се на овом месту заправо сусретну те две алтернативне санкције.

---

59 У члану 21. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника наведено је да повереник, у сарадњи са службом за запошљавање или према понуђеним пословима на тржишту рада, помаже осуђеном у проналажењу одговарајућег занимања и прати спремност осуђеног да га прихвати.

60 члан 132-54 Кривичног законика Француске (Code Pénale); члан 566. став 2. Кривичног законика Немачке (Strafgesetzbuch)

Заправо у овом случају би рад у јавном интересу представљао допунску обавезу условно осуђеног, где би у случају непоштовања ове обавезе дошло, у крајњем, до опозива условне осуде и замене за казну затвора. Оваква обавеза би била неупоредиво ефикаснија од проналажења запослења осуђеном, а он би био радно ангажован на друштвено корисним пословима у одређеном временском периоду.

С претходно наведеним у вези, поставља се питање да ли је потребна сагласност осуђеног за обавезе које су му наметнуте у оквиру заштитног надзора, а посебно да ли би био неопходан пристанак учиниоца уколико би постојала обавеза у виду друштвено корисног рада? Како наш законодавац у Кривичном законнику експлицитно није предвидео сагласност осуђеног као један од услова, то она и није потребна код сада предвиђених обавеза у оквиру условне осуде са заштитним надзором. Међутим, спремност учиниоца да испуњава постављене обавезе због саме природе тих обавеза и сврхе заштитног надзора ипак је веома важна околност коју суд треба да има у виду.⁶¹ С друге стране, потпуно би друга ствар била уколико би као једна од обавеза била предвиђена могућност изрицања рада у јавном интересу, те би и овде, као и у случају када се ради о казни рада у јавном интересу као самосталној санкцији, био неопходан изричит пристанак осуђеног, а све у циљу поштовања општеприхваћеног универзалног правила о забрани принудног рада.

3. ИЗВРШЕЊЕ КАЗНЕ РАДА У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ

Сам начин примене казне рада у јавном интересу регулисан је одредбама члана 38.- 43. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, те је наведеним специјалним законом одређена надлежност повереника Одељења за извршење ванзаводских санкција и мера Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије. Наиме, у оквиру Повереничке службе образују се повереничке канцеларије за подручје територијалне надлежности једног или више виших судова, а месна надлежност повереничке канцеларије одређује се према месту пребивалишта, односно боравишта лица укљученог у извршење. Суд који је одлучивао у првом степену дужан је да извршну одлуку, с подацима о

---

⁶¹ З. Стојановић, Коментар Кривичног законика, четврто измењено и допуњено издање, Београд, 2012, стр. 302.

личности осуђеног лица прибављеним током кривичног поступка, достави повереничкој канцеларији у року од три дана од дана када је одлука постала извршна.

У законским одредбама је изричито наведено да рад у јавном интересу не сме угрожавати здравље и безбедност осуђеног и обавља се код правног лица које се бави пословима од јавног интереса, а нарочито хуманитарним, здравственим, еколошким или комуналним делатностима. Управа за извршење кривичних санкција закључује уговор о сарадњи са правним лицем о обављању рада у јавном интересу којим се одређују међусобни односи Управе, послодавца и осуђених у вези са обављањем рада у јавном интересу. С тим у вези, Повереничка служба води евиденцију о свим закљученим уговорима.

Иначе, руководилац Повереничке службе или лице које он овласти доноси одлуку о упућивању осуђеног на рад у јавном интересу код одређеног послодавца коју доставља и осуђеном, и послодавцу. Избор послодавца, врсту посла и програм рада одређује надлежни повереник, док Управа осигурава осуђене за случај повреде на раду.

За праћење извршења рада у јавном интересу надлежан је повереник који ће обавестити суд и Повереничку службу о почетку и завршетку извршења казне рада у јавном интересу. Повереник суду и Повереничкој служби такође доставља извештај о свим околностима које битно утичу на реализацију програма.

Што се тиче права и обавеза осуђеног током трајања извршења казне рада у јавном интересу, осуђени је дужан да обави рад у предвиђеном року и на начин одређен програмом. Ако је осуђени оправдано спречен да испуни програмом предвиђене обавезе, дужан је да о томе обавести повереника и послодавца најкасније у року од 24 часа од настанка разлога спречености, а осуђени има право да контактира повереника на договорен начин. Такође ако повереник утврди да осуђени испуњава све своје обавезе везане за рад у јавном интересу, благовремено ће писмено предложити суду да трајање казне рада у јавном интересу умањи за једну четвртину, у складу са одредбама Кривичног законика.

Међутим, ако повереник на основу обавештења представника послодавца установи да осуђени током спровођења програма грубо занемарује своје

радне обавезе, обавиће разговор са осуђеним, дати му потребне савете и упозорити га на последице таквог његовог поступања. Ако осуђени и после упозорења настави да грубо занемарује своје радне обавезе, повереник ће о томе известити суд и Повереничку службу, уз навођење чињеница, околности и разлога. У таквој ситуацији ће, дакле, суд применити одредбе члана 52. став 5. Кривичног законика и осуђеном део или целу изречену казну заменити казном затвора, тако што ће за сваких започетих осам часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора.

Када се анализирају наведене одредбе извршног кривичног законодавства у погледу примене казне рада у јавном интересу, па и осталих ванзаводских санкција и мера, долази се до закључка да је њихово извршење препуштено једној од служби у оквиру Управе за извршење кривичних санкција. Тај модел несамосталне Повереничке службе који је прихваћен доношењем посебног Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера 2014. године је управо модел који већина европских држава не примењује или га је напустила, а надлежности у овој области су претежно поверене самосталним државним органима (ретки су примери да се ови послови поверавају организацијама из невладиног сектора, као што је случај са Холандијом и Аустријом). Врло често је код европских земаља у транзицији при надлежном министарству формирана посебна пробациона служба као засебан, самосталан ентитет са подручним органима (Чешка, Румунија, Хрватска), а не као код нас да је предметна Повереничка служба само организациони део Управе за извршење кривичних санкција надлежне иначе за извршење свих санкција. Наведено законско решење није целисходно из једноставног разлога што државни орган који је примарно надлежан за извршење казне затвора и за све њене аспекте није довољно, по природи свога посла, мотивисан за афирмацију већег обима извршења алтернатива наведеној казни затвора.⁶² Стога је неопходно, као предлог *de lege ferenda*, извршити реорганизацију дате Повереничке службе у Пробациону службу која би била посебан и самосталан државни орган надлежан искључиво за извршење алтернативних кривичних санкција, чији би довољан број службеника био посебно обучен за

62 Управа за извршење чија је доминантна надлежност извршење казне затвора не може бити организација која ће са ентузијазмом и на нови начин приступити извршоцима кривичних дела. Без самосталне организације унутар Министарства правде, са старешином који доноси стратешке и тактичке одлуке – и за њих сноси одговорност – немогуће је замислити да ће се у овој области догодити значајнији помаци. Ђ. Игњатовић, Нормативно уређење извршења ванзаводских санкција у Србији, *Crimen*, бр. 2/2013, стр. 170.

ове послове, са одговарајућом стручном спремом и претходним релевантним професионалним искуством.

4. ОСТАЛИ НАЧИНИ ПРИМЕНЕ КАЗНЕ РАДА У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ

Поред тога што је казна рада у јавном интересу прописана као главна казна, изменама Кривичног законика из 2009. године уведена је могућност да наведена алтернатива казни затвора буде изречена и као споредна казна. Такву ситуацију је и могуће замислити када се као главна казна изриче новчана казна, па и казна одузимање возачке дозволе, али се поставило питање да ли се уз казну затвора може изрећи казна рада у јавном интересу као споредна казна? Тешко да се може позитивно одговорити на ово питање, јер је сврха казне рада у јавном интересу управо да замени казну затвора, те да осуђени ван затворених казнено-поправних установа изврши одређени бесплатни рад у корист друштвене заједнице и то уз своју сагласност.

Стога је законско регулисање казне рада у јавном интересу као споредне казне било потребно детаљније и јасније извршити, уз навођење уз које главне казне би заправо она могла да се изрекне као споредна казна и каква је њена сврха као споредне казне. Уколико се желела проширити примена ове казне и као споредне казне, законодавац је то могао учинити, како је већ претходно напоменуто, код условне осуде са заштитним надзором где је могао предвидети могућност изрицања ове санкције као једне од допунских обавеза приликом изрицања условне осуде, а што је у складу са одређеним упоредноправним решењима (Немачка, Француска, Сједињене Америчке Државе) или се могла предвидети могућност замене већ изречене краткотрајне казне затвора овом санкцијом (решење које је прихваћено у Хрватској). Овако се са поменутих исхитрених законских решењем које није уопште пажљиво разматрано створила заправо ситуација да је могуће да суд одређеног учиниоца кривичног дела осуди и на казну затвора, и на казну рада у јавном интересу, што отвара питање самог начина извршења те две казне и питања која се прва извршава, као и која је сврха споредне казне

која би у таквом случају била изречена, имајући иначе у виду њену правну природу алтернативе казни затвора.⁶³

Поред наведеног, у Кривичном законнику је предвиђена могућност да се са казном рада у јавном интересу замени неплаћена новчана казна. Наиме, одредба члана 51. став 4. Кривичног законика прописује да се неплаћена новчана казна може, уместо казном затвора, заменити казном рада у јавном интересу тако што ће за сваких започетих хиљаду динара новчане казне одредити осам часова рада у јавном интересу, с тим да рад у јавном интересу не може бити дужи од тристашездесет часова. Дакле, и у овом случају се рад у јавном интересу јавља као алтернатива казни затвора, јер суштински замењује тзв. суплаторни затвор који је до овог законског решења био једина опција у случају да осуђени не плати новчану казну.

5. ЗАКЉУЧАК

Оно што треба истаћи јесте да је увођењем казне рада у јавном интересу у наше право 2006. године учињен значајан корак ка трансформацији нашег система кривичних санкција у циљу приближавања развијенијим пробационим системима где ова врста алтернативне кривичне санкције, у различитим модалитетима, већ одавно егзистира. Међутим, на томе се застало, те ни доношење посебног Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера 2014. године где је посебно уређен начин извршења ове алтернативне санкције, није битно допринео чињеници да ни након деценије постојања ове казне код нас, њена примена у већем обиму није заживела.⁶⁴

Разлози затосувишеструки, одпоменутих мањкавости материјалноправних одредби, до неуједначеног поступка извршења у пракси услед постојања несамосталне Повереничке службе у оквиру Одељења за извршење ванзаводских санкција и мера Управе за извршење кривичних санкција, а која болује од хроничног мањка броја запослених и чија је скоро искључива

---

63 Оправдано се у теорији указује да казна рада у јавном интересу као споредна казна не би имала толико рехабилитацијски утицај на осуђено лице колико би била усмерена на симболичне видове поправљања штете друштву, а што не би требало да буде мера допунског кажњавања. Н. Мрвић – Петровић, стр. 228.

64 Према подацима Републичког завода за статистику, у периоду од 2011. до 2020. године бележи се чак и пад у иначе симболичној примени казне рада у јавном интересу, тако да се од рекордне 2017. године и изречених 371 казне рада у јавном интересу, дошло до тога да је изречена у свега 123 случаја у 2020. години.

надлежност последњих година надзор над извршењем казне кућног затвора, без било каквог третманског рада које представља суштину пробације.

Свакако да је један од разлога и релативно уско материјалноправно ограничење да се ова санкција може изрећи само код кривичних дела где је забрањена новчана казна или казна затвора до три године, чему посебно не иде у прилог постојећи законодавни тренд поштравања предвиђених казни за значајан део кривичних дела и пунитиван став јавности. Све то проузрокује, на крају, и одбојан став судија према санкцијама које не представљају лишавање слободе учиниоца и не подстиче их да у већем обиму изричу казну рада у јавном интересу.

Решење за поменуте проблеме у примени казне рада у јавном интересу и повећању њене присутности у нашој судској пракси може се наћи само у једној свеобухватној и детаљно планираној законодавној интервенцији у материјалном и извршном кривичном законодавству која се посебно тиче повећања прага њене примене (предвидети за кривична дела забрањена казном затвора до пет година, као што је то, на пример, учињено у црногорском праву). Обогаћивање законских решења са друштвено корисним радом у оквиру условне осуде са заштитним надзором, затим предвиђање ове санкције код појединих кривичних дела, као и прецизирање у којим тачно ситуацијама и уз које казне рад у јавном интересу може бити изречен као споредна казна, само би били још неки значајни кораци који би довели до већег изрицања ове санкције у пракси. С друге стране, озбиљнији приступ материји извршења алтернативних кривичних санкција где би поступала самостална Пробациона служба која би била у сталној комуникацији са надлежним судијом, довео би до тога да судије имају веће поверење да ће њихове санкције бити на ваљан начин извршаване, те би се стога и одређивале у већој мери за ову алтернативу казни затвора.

Имајући у виду изнето, на крају треба истаћи да је потребно и континуирано едуковати судије у погледу позитивних страна примене казне рада у јавном интересу, односно алтернативних санкција уопште (смањење затворске популације, смањење трошкова извршења, већа могућност индивидуализације санкције, хуманији, мање репресиван однос према учиниоцу кривичног дела, као и шире учешће друштвене заједнице приликом њене реализације), као и о начинима њихове примене и конкретне сарадње са надлежним повереником. Наведено би сигурно проширило примену казне

рада у јавном интересу и указало како стручној, тако и широј јавности на бенефите које ова санкција пружа, посебно када је у питању поврат.⁶⁵

Литература

1. Ђ. Игњатовић, Извршно кривично законодавство и казнена политика, *Оптужење и други кривичноправни инструменти државне реакције на криминалитет*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, 2014, 40-64
2. Ђ.Игњатовић, Нормативно уређење извршења ванзаводских санкција у Србији, *Crimen*, бр. 2/2013, 144 - 175
3. Jones R.K. et al. ed., *Evaluation of an Individualized Sanctioning Program for DWI Offenders*, US Department of Transportation, National Highway Traffic Safety Administration, Washington DC 1998.
4. Н.Мрвић-Петровић, *Алтернативне кривичне санкције и поступци*, Београд, 2010
5. И. Стевановић, Н. Вујичић, Рад у јавном интересу и условна осуда са заштитним надзором у Републици Србији и поврат (анализа успешности примене из угла истраживача), *Crimen*, бр. 3/2018, Београд, 267 - 284
6. З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, четврто измењено и допуњено издање, Београд, 2012
7. М. Шкулић, Алтернативне кривичне санкције – појам, могућности и перспективе, *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, 2009, 30-57

⁶⁵ Према једном свеобухватном истраживању алтернативних санкција, односно казне рада у јавном интересу и мере упозорења условне осуде са заштитним надзором, и поврата у Републици Србији од стране Института за социолошка и криминолошка истраживања, уз подршку мисије ОЕБС у Србији, утврђено је да је управо најмањи поврат био код лица којима је изречена казна рада у јавном интересу – 11%. Вид. И. Стевановић, Н. Вујичић, Рад у јавном интересу и условна осуда са заштитним надзором у Републици Србији и поврат (анализа успешности примене из угла истраживача), *Crimen*, бр. 3/2018, Београд, стр. 281.

*Проф. др Вељко Турањанин,
Правни факултет Универзитета у Крагујевцу*

СТАНДАРДИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА ЗА ТАЈНИ НАДЗОР КОМУНИКАЦИЈЕ И ПРИКРИВЕНОГ ИСЛЕДНИКА

1. Увод

Посебне доказне радње данас представљају један од најважнијих сегмената борбе против тешких облика кривичних дела. Међутим, њихова неправилна употреба угрожава основна људска права, посебно право на приватност и право на правично суђење. Европска конвенција о људским правима и основним слободама (у даљем тексту: ЕКЉП) у члану 8. прописује да свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке; неће бити мешања јавног органа у остваривање овог права осим ако је то у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економског благостања земље, те ради спречавања нереда или злочина, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Постоји много аспеката члана 8, тако да је судска пракса у вези са чланом 8 веома свеобухватна (Hert, 2005: 73).

Други, за ова разматрања, важан члан је члан 6, који се, у кривичном делу, примењује на лица која су суочена са кривичном оптужбом (Toney, 2002: 434), у складу са тумачењем овог аутономног појма. Овде је веома важно истаћи чињеницу да члан 6. Европске конвенције о људским правима не поставља никаква правила о прихватљивости доказа као таквих, јер је ово питање од ЕСЉП третирано као нешто што треба регулисати националним правом (Рајчић and Valković, 2012: 756), или, тачније и како је ЕСЉП наглашавао у бројним пресудама, није улога ЕСЉП да начелно утврђује да ли су одређене врсте доказа – на пример, докази прибављени незаконито у смислу домаћег законодавства – прихватљиви, или, да ли је подносилац представке крив за извршено кривично дело или не (Schabas, 2015: 320). Међутим, употреба

посебних доказних радњи не може сама по себи да наруши право на правично суђење. Прихватљивост доказа је првенствено питање регулисања националног законодавства и, по правилу, на националним судовима је да оцењују доказе који се изводе на главном претресу. ЕСЈП, пак, мора да утврди да ли је поступак у целини, укључујући начин на који су изведени докази, био правичан. У овом контексту, задатак ЕСЈП-а није да утврди да ли су одређени докази прибављени незаконито, већ да испита да ли је таква „незаконитост“ довела до повреде другог права заштићеног Конвенцијом.⁶⁶

Укратко, електронски надзор комуникација представља пресретање комуникације између две или више страна (Banks, 2017: 514). Ово је веома сложено питање, које такође потпада под члан 8. Конвенције. ЕСЈП је у чувеној пресуди *Klass and Others v. Germany* нагласио да су телефонски разговори обухваћени појмовима „приватни живот“ и „преписка“ у смислу члана 8. То је поновљено у предмету *Malone v. The United Kingdom* и у бројним одлукама након тога. Као што знамо, ова одредба је подељена у четири категорије: приватни живот, породични живот, дом и преписка (Schabas, 2015: 366). Чланови 8-11. су подложни ограничењима због бројних „леgitимних сврха“ које се налазе, иако не уједначено, у другим ставовима (Greer, 2006: 257). Права заштићена чланом 8. могу се ограничити само у складу са законом и на основу потреба демократског друштва, а органи Конвенције су развили флексибилну методологију за тумачење и примену става 2. члана 8. Конвенције (Schabas, 2015: 40). Права заштићена чланом 8. могу се ограничити само у складу са законом и на основу потреба демократског друштва⁶⁷ (Jakšić, 2006: 261) а органи Конвенције развили су флексибилну методологију за тумачење и примену става 2. овог члана (Schabas, 2015: 40).

У данашњем свету, значај развоја дигиталне технологије за надзор и приватност не може се преценити (Cole, 2016: 679) и право на приватност треба да иде у корак са технолошким развојем (Jayawickrama, 2017: 650). Органи кривичног поступка морају да користе савремене технологије у борби против нових и софистицираних облика криминалне активности (Muharremi, 2015: 87). Усред дебата о балансирању приватности и безбедности,

66 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 52.

67 Суд је изнео своје разумевање израза неопходности у демократском друштву, природу функција у испитивању питања и начин на који ће те функције обављати (*Silver and Others v. the United Kingdom*, § 97).

неки политичари су предложили да се одрекну права на приватност ради безбедности (van den Hoven van Genderen, 2017: 338; Czerniak, 2021: 126). Међутим, остаје чињеница да законски оквир често дозвољава превелику дискрецију властима, остављајући простор за арбитражан надзор (Graf, 2017: 446). Међутим, у развоју софистицираних технологија јавља се потреба за бољом борбом против тешких облика криминала и многе земље спровode мере тајног надзора. Стари методи истраге у модерном времену нису ефикасни за успешно кривично гоњење (Fenyuvesi, 2006: 183). Дакле, изазов је како ускладити право на приватност са потребом пресретања комуникација ради превенције и истраге кривичних дела (Esen, 2012: 164; Moonen, 2010: 98). Прислушкивање и други облици пресретања телефонских разговора представљају озбиљно мешање у приватни живот и преписку и сходно томе морају бити засновани на закону који је посебно прецизан (Jayawickrama, 2002: 629). Ово је, поред тога, веома осетљива област због заштите података (Norris, et al., 2017). Дакле, друштва вођена владавином права сматрају да владе треба да прикупљају информације о нама само када је корисно да се постигне циљ важнији од нашег личног права да будемо менаџер онога што о нама сазна (Moonen, 2010: 98).

Значајан допринос у овој области произилази са становишта Европског суда за људска права да законодавци треба да јасно препознају круг субјеката који би могли бити изложени овој мери, али и природу (врсту) кривичног дела, где је применљиво; временска ограничења примене; записник; начин контроле ове евиденције и разлози уништавања прикупљеног материјала.⁶⁸ Пресретање комуникација је веома сложено питање (Rona & Aarons, 2016: 512) и ЕСЉП је, од случаја *Леандер* па надаље, увек ишао ка прогресивном проширењу делокруга члана 8. (Sicurella and Scalia, 2013: 434-435). Како Лагервол истиче, судска пракса Европског суда за људска права је релативно богата у смислу разматрања мера тајног надзора, као што су обавештајни сигнали и индивидуално прислушкивање (Lagerwall, 2008: 19). Дакле, када говоримо о мерама тајног надзора, кључни члан је члан 8. Конвенције. Један од аспеката члана 8. није само заштита људи од спољашњег преиспитивања њихових личних ситуација, већ и поштовање њиховог достојанства и осећаја да су цењени (Feldman, 2002: 702; Marshall, 2009: 70).

---

⁶⁸ *Huvig v. France and Kruslin v. France* (видети више у Joubert, 1994: 21).

2. Тајни надзор комуникација

ЕСЉП је у бројним пресудама нагласио да су телефонски разговори обухваћени појмовима „приватни живот” и „преписка” у смислу члана 8. Конвенције. Такво мешање је оправдано само одредбама става 2. члана 8. ако је „у складу са законом“, тежи једном или више легитимних циљева из става 2. и „неопходан је у демократском друштву“ да би се постигао циљ или циљеви. Иначе, то је озбиљна претња индивидуалној демократији у данашњем свету (Nash, 2000: 268). Израз „у складу са законом” подразумева услове који превазилазе постојање правног основа у домаћем закону и захтева да правни основ буде „доступан” и „предвидив”.⁶⁹

Према јуриспруденцији ЕСЉП, под заштитом Конвенције спадају: листинг телефонских позива,⁷⁰ факсимил, електронска пошта,⁷¹ те пејџер комуникација.⁷² Слично томе, у овој сфери би требало да се налази свака врста СМС порука. У предмету *Van Vondel v. Netherlands*, ЕСЉП је заузео став да снимање приватних (телефонских) разговора од стране саговорника и приватна употреба таквих снимака сама по себи не представља кршење члана 8. ако се то ради приватним механизмом, већ да по својој природи ово треба разликовати од прикривене и у корист званичне истраге – кривичне или друге – и уз подршку и техничку помоћ органа јавне истраге.⁷³

1.1. У складу са законом

Генерално, ЕСЉП је у својој пракси дефинисао значење израза „у складу са законом“. Према ЕСЉП, то имплицира да оспорена мера треба да има неку основу у домаћем закону, али се такође односи и на квалитет дотичног закона, захтевајући да буде компатибилна са владавином права и доступна дотичном лицу које мора, штавише, бити у стању да предвиди његове последице по њега, те мора бити компатибилан са владавином права.⁷⁴ У домаћем закону мора постојати мера правне заштите од произвољног мешања

69 *Amann v. Switzerland*, § 55.

70 *Copland v. the United Kingdom*.

71 *Leander v. Sweden*, § 42.

72 *Taylor-Sabori v. the United Kingdom*, § 17.

73 *Van Vondel v. Netherlands*, § 49.

74 *Kruslin v. France*, § 27; *Lambert v. France*, § 23; *Huvig v. France*, § 26; *Kopp v. Switzerland*, § 55; *Perry v. the United Kingdom*, § 45; *Dumitru Popescu v. Romania (No. 2)*, § 61; *Liberty and Others v. the United Kingdom*, § 59.

јавних власти у права загарантована ставом 1. члана 8.⁷⁵ Поред тога, ЕСЈП је нагласио чињеницу да су ризици произвољности евидентни посебно када се овлашћење извршне власти врши у тајности.⁷⁶

1.2. Предвидљивост

Хуан Антонио Гарсија Амадо нас подсећа да је, према Речнику Шпанске краљевске академије, предвидљиво, „оно што се може предвидети или је у оквиру нормалног предвиђања“, тако да, предвидети значи видети у ишчекивању или знати, нагађати по неким знацима или индикацијама шта треба да се деси или да има или да припреми ресурсе против будућих непредвиђених ситуација (Amado, 2017: 177). Када говоримо о предвидљивости у контексту прикривеног пресретања комуникације, захтеви Конвенције не могу бити потпуно исти у посебном контексту пресретања комуникација за потребе полицијских истрага.⁷⁷ ЕСЈП је у предмету *Kvasnica* навео да захтев правне „предвидљивости“ у посебном контексту тајних мера надзора, као што је пресретање комуникација, не може значити да би појединац требало да буде у стању да предвиди када ће власти вероватно пресрести његову комуникацију тако да да може да прилагоди своје понашање у складу са тим.⁷⁸ Овај стандард се, између осталих, понавља у предмету *Weber and Saravia v. Germany*⁷⁹ или на сличан начин у *Leander v. Sweden*: „...захтев предвидљивости у посебном контексту тајног надзора особља у секторима који утичу на националну безбедност не може бити исти као и у многим другим областима. Дакле, то не може значити да појединцу треба омогућити да тачно предвиди које ће провере у вези са њим вршити шведска специјална полицијска служба у својим настојањима да заштити националну безбедност.“⁸⁰ Међутим, домаћи закон мора бити довољно јасан у својим условима да појединцима пружи адекватну индикацију о околностима и условима под којима су јавни органи овлашћени да прибегну било којој таквој мерама (на његово тајно и потенцијално опасно мешање у право на поштовање приватног живота и

---

75 *Malone v. The United Kingdom*, § 67.

76 *Klass and Others v. Germany*, §§ 42, 49.

77 *Malone v. The United Kingdom*, supra note 4, at para 67.

78 *Kvasnica v. Slovakia*, § 79.

79 *Weber and Saravia v. Germany*, § 93.

80 *Leander v. Sweden*, § 51.

преписке.⁸¹ ЕСЉП је такође нагласио потребу за заштитним мерама у вези с тим. У својој судској пракси о тајним мерама надзора, описао је преглед минималних заштитних мера које треба да буду прописане у како би се избегле злоупотребе овлашћења.⁸²

У контексту тајних мера надзора или пресретања од стране јавних органа, неопходно је имати јасна, детаљна правила о пресретању телефонских разговора, посебно зато што технологија доступна за коришћење постаје све софистициранија.⁸³ У случају када домаћи закон не регулише употребу прикривених прислушних уређаја у релевантном тренутку, ометање није „у складу са законом”.⁸⁴ Затим, у бројним пресудама ЕСЉП је навео да, с обзиром на то да примена мере тајног надзора комуникације у пракси није подложна контроли јавности у целини, то би било у супротности са владавином права. Сходно томе, закон мора навести обим сваког таквог дискреционог права датог надлежним органима и начин његовог коришћења са довољно јасноће да се појединцу пружи адекватна заштита од произвољног мешања.⁸⁵

У предмету *Weber and Saravia* ЕСЉП је подсетио на минималне мере заштите које треба да буду прописане законом како би се избегле злоупотребе овлашћења: дефиниција категорија људи подложних прислушкивање телефонских комуникација; природа кривичних дела који могу довести до налога за прислушкивање; ограничење трајања прислушкивања; поступак састављања збирних извештаја који садрже пресретнуте разговоре; мере предострожности које треба предузети да би се снимци пренели неоштећени и у целини ради могућег прегледа од стране судије и одбране и околности у којима се снимак може или мора избрисати или уништити, посебно када је оптужени пуштен из затвора од стране суда (Schweda, 2015).⁸⁶ Недостаци у утврђивању природе кривичног дела који би могао довести до таквог налога, утврђивање ограничења трајања прислушкивања телефона и прецизирање

81 *Kvasnica v. Slovakia*, § 79; *Huvig v. France*, § 29; *Malone v. The United Kingdom*, § 67; *Kopp v. Switzerland*, § 64; *Valenzuela Contreras v. Spain*, § 46.

82 *Kvasnica v. Slovakia*, § 79.

83 *Valenzuela Contreras v. Spain*, 67; *Kopp v. Switzerland*, § 72.

84 *P. G. and J. H. v. the United Kingdom*, § 39.

85 *Weber and Saravia v. Germany*, § 46; *Malone v. The United Kingdom*, § 68; *Leander v. Sweden*, § 51; *Huvig v. France*, § 29; *Bykov v. Russia*, § 78.

86 *Weber and Saravia v. Germany*, § 46.

процедуре за састављање сажетих извештаја који садрже пресретнуте комуникације доводе до повреде члана 8.⁸⁷

ЕСЉП такође наглашава да ће, у случају када би обим мера тајног надзора могао да обухвати практично било кога, доћи до кршења члана 8.⁸⁸ Како је ЕСЉП нагласио, дужина трајања мере је веома важна. Дакле, ако закон не прецизира трајање мере или разлоге који би је могли оправдати, не задовољава критеријуме из члана 8.⁸⁹ За постојање повреде неопходно је да закон који је на снази у тренутку наводног кршења имао недостатке. Без обзира на промене у законодавству које се десе између дана наводне повреде и доношења пресуде, ЕСЉП ће ценити напоре државе, али ће такође утврдити кршење члана 8.⁹⁰

1.3. Сврха и неопходност уплитања

У предмету *Weber and Saravia*, ЕСЉП понавља да је, када је у равнотежио интерес тужене државе да заштити своју националну безбедност путем мера тајног надзора са озбиљношћу мешања у право подносиоца представке на поштовање приватног живота, доследно признао да националне власти уживају прилично широку слободу процене у избору средстава за постизање легитимног циља заштите националне безбедности.⁹¹ *С обзиром на ризик да систем тајног надзора ради заштите националне безбедности може да поткопа или чак уништи демократију под плаштом одбране, ЕСЉП мора бити уверен да постоје адекватне и делотворне гаранције против злоупотребе. Ова процена зависи од свих околности случаја, као што су природа, обим и трајање могућих мера, разлози потребни за њихово налагање, надлежни органи да их овласте, спроводе и надзиру, као и врста правног лека коју обезбеђује националног права.*⁹² У пресуди *Dragojević v. Croatia*, ЕСЉП поново скреће пажњу на питање да ли је мешање било „неопходно у демократском друштву“ у остваривању легитимног циља, будући да је

---

87 *Prado Bugallo v. Spain*. Шпански законодавац након пресуде није у потпуности променио законодавство у овој сфери (Winter, 2007: 14; see additionally Ferro, 2010).

88 *Szabó and Vissy v. Hungary*; § 89.

89 *Domenichini v. Italy*; § 30.

90 На пример, ЕСЉП сматра да, у овом степену, током релевантног периода притвора подносиоца представке, спорне мере надзора, у мери у којој су се могле применити на њега, нису испуњавале услове из члана 8. Конвенције. *R. E. v. the United Kingdom*, § 142.

91 *See also Klass and Others v. Germany*, § 49.

92 *Weber and Saravia v. Germany*; § 106.

Суд сматрао да се овлашћења која налажу тајни надзор грађана толеришу само у складу са чланом 8. када су неопходна за очување демократских институција.⁹³ У процени постојања и обима такве неопходности, државе уговорнице уживају одређено поље слободне процене, али то поље подлеже европском надзору. У предмету *Barfod v. Denmark*, ЕСЉП је обухватио и законе и одлуку којом се исти примењује, чак и оне које је донео независни суд.⁹⁴ Затим, Суд треба да утврди да ли су процедуре за надзор одређивања и спровођења рестриктивних мера такве да задрже „мешање“ на оно што је „неопходно у демократском друштву. Поред тога, вредности демократског друштва морају се што верније пратити у надзорним поступцима да се не прекораче границе нужде у смислу члана 8. став 2. Конвенције.⁹⁵

У *Klass* и *Malone*, ЕСЉП је навео да појединац може, под одређеним условима, тврдити да је жртва повреде изазване самим постојањем тајних мера надзора, а да не мора да наводи да су такве мере у ствари примењене на њега. Међутим, ова судска пракса се не може тумачити тако широко да обухвати свако лице које страхује да је служба безбедности можда прикупила податке о њему. Довољно је да постоји пракса која омогућава да се успостави тајни надзор и да постоји разумна вероватноћа да је служба безбедности прикупила и задржала информације које се тичу његовог приватног живота.⁹⁶

1.4. Наредба за тајни надзор комуникација

ЕСЉП се у неколико наврата бавио овим питањем. Прво, једно од фундаменталних питања у овој сфери јесте да ли је тајни надзор био неопходан. ЕСЉП је у последњих неколико година донео неколико пресуда против Хрватске. Најважнија је вероватно *Драгојевић против Хрватске* где је ЕСЉП такође нагласио да орган овлашћен да одобри употребу тајног надзора, између осталог, може исте да одобри само у случају да је употреба таквих мера ограничена на случајеве у којима постоје чињенични разлози за сумњу лице које је планирало, извршило или извршило одређена тешка кривична дела и да се мере могу изрећи само ако нема изгледа да ће се чињенице успешно утврдити другим доказима или би то било знатно теже. Наведено треба да осигура да се мере не налажу насумично, неправилно

93 See also *Kennedy v. the United Kingdom*, § 153.

94 *Barfod v. Denmark*, § 28.

95 *Dragojević v. Croatia*, § 84; *Lambert v. France*, § 31; *Kvasnica v. Slovakia*, § 80.

96 *Hewitt and Harman v. the United Kingdom*.

или без дужног и одговарајућег разматрања.⁹⁷ Стога је важно да надлежни орган утврди да ли постоји убедљиво оправдање за одобравање мера тајног надзора.

Штавише, ЕСЉП сматра да у ситуацији у којој је законодавац предвидео претходно детаљно судско испитивање сразмерности употребе мера тајног надзора, заобилажење овог захтева ретроспективним оправдањем, које су увели судови, тешко може да пружи адекватне и довољне гаранције против потенцијалних злоупотреба, јер отвара врата самовољи дозвољавањем спровођења тајног надзора супротно процедури предвиђеној релевантним законом. Ово посебно важи у случајевима у којима је једина ефикасна могућност за лице које је подвргнуто тајном надзору у контексту кривичног поступка да оспори законитост употребе таквих мера пред кривичним судом током кривичног поступка. Суд је већ сматрао да, иако су судови у кривичном поступку могли да разматрају питања правичности прихватања доказа у кривичном поступку, није им било отворено да се баве питањем да ли је мешање у право подносиоца представке на поштовање његовог приватног живота било „у складу са законом“; још мање им је било омогућено да дају одговарајућу помоћ у вези са притужбом.⁹⁸ Суштински, у овом случају, суштина није била у недозвољеном тајном надзору, већ у лошој пракси (Fuster, 2016: 439). Стога је важно да орган за одобравање утврди да ли постоји неопходно оправдање за одобравање мера тајног надзора. Ово образложење следи у предметима *Bašić v. Croatia* и *Matanović v. Croatia*⁹⁹, али слична ситуација се може наћи и у *Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*.¹⁰⁰ У суштини, од тренутка када наредба судије не садржи јасно образложење, практично је немогуће утврдити да ли је судија извршио било какву врсту испитивања конкретних чињеница предмета и приложених материјала (Jeličić, 2020: 94; Karas, 2020).

У овим случајевима, на основу наведених разлога, ЕСЉП је утврдио повреде члана 8. Конвенције. Једноставно, поступак за наређивање и надзор над спровођењем тајног надзора комуникације подносилаца представки није у потпуности испуњен условом законитости, нити је мешање у право

---

97 *Dragojević v. Croatia*, §§ 94-95.

98 *Dragojević v. Croatia*, §§ 98-99.

99 *Bašić v. Croatia*; *Matanović v. Croatia*.

100 *Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*.

подносиоца представке на поштовање његовог приватног живота у сразмери са „неопходним у демократском друштву“. Ово је посебно важно за српске судије јер није реткост да овакви налози немају образложење. Међутим, чини се да то није проблем само у земљама Западног Балкана. У одлуци *Mustafa Sezgin Tanrikulu v. Turkey*, ЕСЈП примећује да када оспорена одлука није садржала никакво објашњење зашто и на који би начин блаже мере биле неефикасне за циљеве који се желе постићи и када нису дати стварни детаљи на основу конкретних чињеница случаја и посебних околности које указују на вероватан разлог да се верује да се предметни циљеви не могу постићи другим, мање наметљивим средствима, доћи ће до повреде члана 8. Конвенције.¹⁰¹

1.5. Укидање мера тајног надзора и независни супервизор

ЕСЈП је у предмету *Roman Zakharov v. Russia* нагласио недостатак одредбе која предвиђа укидање мера тајног надзора када то више није неопходно, што не пружа довољне гаранције против произвољног мешања.¹⁰² Наиме, у овом, као и у предмету *Szabó and Vissy v. Hungary*, ЕСЈП је признао да заштита националне безбедности и јавног поретка, као и спречавање криминала, па чак и заштита економског благостања, спроводи системски мера тајног надзора, представљају легитимно право у смислу члана 8 (2) Конвенције (Mark and Vandendriessche, 2016: 127).

ЕСЈП је такође заузео став да је веома важно постојање органа или службеника који је или екстеран у односу на службе које користе средства надзора или бар морају да имају одређене квалификације које обезбеђују његову независност и поштовање владавине права.¹⁰³ Суд је направио напредак у односу на *Kennedy* зато што захтева *ex post* контролу (McIntyre, 2016: 154).

1.6. Обавештење о мерама надзора и руковању непотребним материјалима

Веома важно питање у овој области је питање обавештавања о мерама надзора, које је нераскидиво повезано са делотворношћу правних лекова пред

101 *Mustafa Sezgin Tanrikulu v. Turkey*, § 59. Према ЗКП Србије, наведено такође треба да процени и образложи надлежни орган у кривичном поступку, али то није увек случај у пракси.

102 *Roman Zakharov v. Russia*, § 302.

103 *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhev v. Bulgaria*, § 85.

судом¹⁰⁴ а самим тим и са постојањем ефективних заштитних механизма против злоупотребе овлашћења надзора, будући да на овом пољу у принципу постоји мали простор за обраћање судовима од стране лица које се налазило под мерама надзора, осим ако је потоње обавештено о мерама предузетим без његовог/њеног знања и тако може ретроспективно да оспори њихову законитост.¹⁰⁵ ЕСЉП је искористио *Klass* као прилику да одреди основне принципе који балансирају између овлашћења тајног надзора комуникације и права циљаних појединаца, посебно права да буду обавештени о мерама надзора и могућности да се обрате судовима након престанка таквих мера (Boehm, 2012: 34). У *Klass*, ЕСЉП није директно захтевао обавештавање дотичне особе, али у новијим случајевима ЕСЉП све више инсистира на обавези обавештавања (Boehm and Hert, 2012), почев од *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhev v. Bulgaria*.

Међутим, чињеница да лица која су под тајним надзором нису накнадно обавештена, након престанка надзора, не може сама по себи да оправда закључак да мешање није било „неопходно у демократском друштву“, јер је само одсуство знања о надзору оно што осигурава ефикасност надзора. Такво обавештење би суштински могло открити радне методе и поља деловања, те обесмислити читаву меру. Чим се обавештавање може извршити без угрожавања сврхе ограничења након престанка мере надзора, информације треба, међутим, да буду пружене заинтересованим лицима.¹⁰⁶ У *Szabó and Vissy v. Hungary* такође није постојала обавеза обавештавања, па је из тог разлога, између осталог, ЕСЉП утврдио повреду члана 8. Конвенције. Последњих година ЕСЉП је у више наврата доносио одлуке о заштити права на приватност када је у питању масовни надзор комуникација (Vogiatzoglou, 2018; van der Sloot and Costa, 2019).

---

104 Ефикасност правних лекова је повезана са обавештењем. Међутим, питање правних лекова се односи на ретроактивну примену правних лекова након надзора, јер субјект надзора треба да има право да испитује законитост тајне мере надзора. Анализа члана 13 у *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhev v. Bulgaria* је најкомплетнија анализа у судској пракси у вези са питањем накнадног обавештења (Murphy, 2016: 296).

105 *Klass and Others v. Germany*, § 57; *Weber and Saravia v. Germany*, § 135.

106 *Klass and Others v. Germany*, § 58; *Weber and Saravia v. Germany*, § 135; *Leander v. Sweden*, § 66; *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhev v. Bulgaria*, § 90.

2. Прикривени иследник

2.1. Општи принципи

ЕСЈП се у неколико случајева бавио питањима прикривених иследника. Као што ћемо видети из наредних разматрања, ово питање се у значајној мери заснивало на подстрекавању на извршење кривичног дела, јер се припадници полиције у већини случајева не понашају неутрално, као што би требало (Görlitz, Hubert, Kucher, Scheffer and Wieser, 2019: 497). Међутим, није реткост да подстрекавање има значајну улогу у кривичној истрази (Bronitt, 1999: 219; Bronitt & Roche, 2000: 77).

ЕСЈП је дефинисао замку, за разлику од легитимне тајне истраге, као ситуацију у којој се укључени полицајци – било да су припадници снага безбедности или лица која делују по њиховим упутствима – не ограничавају на истрагу криминалних активности на суштински пасиван начин, већ врше толики утицај на субјекта на извршење кривичног дела које иначе не би било учињено, како би обезбедили доказе.¹⁰⁷ Морамо да истакнемо чињеницу да је члан 6. прекршен тамо где се службеници за спровођење закона не ограничавају на пасивно истрагу криминалних радњи, већ активно подстичу на кривично дело (Bronitt & Roche, 2000: 85). Приликом одлучивања о томе да ли је истрага била „у суштини пасивна“, ЕСЈП испитује разлоге који стоје у основи тајне операције и понашање органа који је спроводе. Конкретно, утврдиће да ли је постојао потребан степен сумње да је подносилац представке био умешан у криминалне радње или је био склон да почини кривично дело.¹⁰⁸

У својој процени ЕСЈП узима у обзир низ фактора. На пример, у раном, значајном случају *Teixeira de Castro v. Portugal*¹⁰⁹ ЕСЈП је узео у обзир, између осталог, чињеницу да подносилац представке није имао кривични досије, да није покренута истрага у вези с њим, да је непознат полицијским службеницима, да у његовој кући није пронађена дрога и да количина дроге која је код њега пронађена приликом хапшења није већа од количине коју су тражили прикривени агенти. (Puscasu, 2010). Утврдио је да су акције агената

107 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 55.

108 *Bannikova v. Russia*, § 38. На пример, према јуриспруденцији САД, субјективни тест захтева да окривљени није имао предиспозиције за извршење кривичног дела и подразумева ланац узрочности између дела и понашања прикривеног иследника (Roibu, 2014: 94).

109 *Teixeira de Castro v. Portugal*, §§ 37-38.

превазишле радње прикривених агената, јер су подстакли на кривично дело и ништа није указивало на то да би без њихове интервенције дотично дело било учињено. Ранија кривична евиденција сама по себи не указује на склоност ка извршењу кривичног дела.¹¹⁰

Други фактор који треба узети у обзир је да ли је подносилац представке био под притиском да изврши кривично дело о коме је реч. Предузимајући иницијативу за контактирање подносиоца представке у недостатку било какве објективне сумње да је подносилац представке био умешан у криминалне активности или је био предиспониран да учини кривично дело,¹¹¹ понављајући понуду упркос првобитном одбијању подносиоца представке, упорном подстицању¹¹² позивању на саосећање подносиоца представке¹¹³ може да представља подстрекавање на кривично дело.

Начин на који је покренута и спроведена тајна полицијска операција је релевантан за процену да ли је подносилац представке био подвргнут клопци. Непостојање јасних и предвидивих процедура за одобравање, спровођење и надзор дотичне истражне мере помера равнотежу у корист закључка да дела о којима је реч представљају замку.

У бројним одлукама, ЕСЈП је образложио свој став у вези са применом прикривених агената и коришћењем доказа стечених као резултат коришћења прикривеног агента (Stariene, 2009: 266). Уочио је да је свестан потешкоћа које су својствене задатку полиције да тражи и прикупља доказе у сврху откривања и истраге кривичних дела. Да би извршили овај задатак, од њих се све више захтева да користе прикривене агенте, доушнике и прикривене поступке, посебно у борби против организованог криминала и корупције.¹¹⁴ Поред тога, ЕСЈП је нагласио да је корупција – укључујући и сферу правосуђа – постала велики проблем у многим земљама. Употреба тајних техника не може сама по себи да наруши право на правично суђење. Међутим, због ризика од полицијског подстрекавања који произилази из таквих техника, њихова употреба мора бити у јасним границама.¹¹⁵ Дакле,

---

110 *Constantin and Stoian v. Romania*, § 55.

111 *Burak Hun v. Turkey*, § 44; *Sepil v. Turkey*, § 34.

112 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 67, *суппомно Ramanauskas v. Lithuania (no. 2)*, § 68.

113 *Vanyan v. Russia*, §§ 11, 49.

114 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 49.

115 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 51.

иако Конвенција не искључује ослањање, у фази прелиминарне истраге и када то може бити оправдано природом кривичног дела, на изворе као што су анонимни доушници, накнадна употреба таквих извора од стране првостепеног суда за доношење осуђујуће пресуде је друга ствар. Таква употреба може бити прихватљива само ако постоје адекватне и довољне мере заштите од злоупотребе, посебно јасна и предвидива процедура за одобравање, спровођење и надзор дотичних истражних мера.¹¹⁶ Што се тиче овлашћења за вршење контроле над тајним операцијама, ЕСЉП у предметима *Bannikova v. Russia* и *Tchokhonelidze v. Georgia* сматра да, иако би судски надзор био најприкладније средство, могу се користити и друга средства под условом да постоје адекватне процедуре и заштитне мере, као што је надзор од стране тужиоца.¹¹⁷ Штавише, док се употреба прикривених агената може толерисати под условом да је подложна јасним ограничењима и заштитним мерама, јавни интерес не може оправдати употребу доказа добијених као резултат полицијског подстрекавања, јер би то изложило оптуженог ризику да је од самог почетка дефинитивно лишен правичног суђења.¹¹⁸

У *Ramanauskas v. Lithuania*, ЕСЉП је закључио да национални органи власти не могу бити изузети од одговорности за радње полицајаца једноставно тврдећи да су полицајци, иако су обављали полицијске дужности, деловали „у приватном својству“. Штавише, тајни агенти могу бити државни агенти или приватне стране које делују по њиховим упутствима и контроли. Међутим, притужба која се односи на подстрекавање на кривично дело од стране приватног лица, која није деловала по упутствима или на други начин под контролом власти, разматра се у складу са општим правилима о спровођењу доказа, а не као питање клопке.¹¹⁹

У предмету *Milene v. Lithuania*¹²⁰, ЕСЉП подсећа на пресуду *Раманаускас*, у којој је разрадио концепт заробљавања у супротности са чланом 6. став 1. Конвенције, за разлику од употребе легитимних тајних техника у кривичним истрагама, у вези са којима се морају бити адекватне заштите од злоупотребе. Утврдио је да је његова функција према члану 6. ставу 1. да преиспита квалитет процене домаћих судова о наводном заробљавању и да обезбеди

116 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 51.

117 *Bannikova v. Russia*, § 50; *Tchokhonelidze v. Georgia*, § 51.

118 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 54.

119 *Shannon v. the United Kingdom* (dec.).

120 *Milene v. Lithuania*.

да су они на одговарајући начин обезбедили право оптуженог на одбрану, посебно право на контрадикторни поступак и једнакост странака. Заиста је занимљива чињеница да ЕСЉП разликује агенте провокаторе од прикривеног иследника. Поред тога, клопка може бити директна и индиректна.

Један од најпознатијих случајева по питању прикривеног иследника је *Teixeira de Castro v. Portugal*,¹²¹ који је деловао као катализатор за многе изазове кривичног гоњења типа клопке (Ormerod and Roberts, 2002: 39). У случају пред ЕСЉП није тврдио да је интервенција службеника извршена као део операције против трговине дрогом коју је наредио и надгледао судија – надлежни органи нису имали добар разлог да сумњају да је подносилац представке трговац дрогом – неопходан закључак из околности случаја било је да се два полицајца нису ограничила на истрагу криминалне активности подносиоца представке на суштински пасиван начин, већ су извршила утицај на извршење кривичног дела (више у Ashworth, 1999: 315).

Интересантан став је заузет у *Grba v. Croatia*. ЕСЉП је нагласио да се забрана подстрекавања протеже на прибегавање оперативним техникама које укључују организовање вишеструких незаконитих трансакција са осумњиченим од стране државних органа. Суд је сматрао да су такве оперативне технике призната и дозвољена средства за истрагу кривичних дела када криминална активност није једнократни, изоловани криминални инцидент, већ континуирани незаконит подухват. Међутим, у складу са општом забраном хватања у замку, радње прикривених агената морају имати за циљ да истраже текуће криминалне активности на суштински пасиван начин и не врше утицај који би подстакао чињење већег кривичног дела од оног који је појединац већ био. планирајући да изврши без таквог подстрекавања. Сходно томе, када државни органи користе оперативну технику која укључује организовање вишеструких незаконитих трансакција са осумњиченим, инфилтрација и учешће прикривеног агента у свакој незаконитој трансакцији не сме проширити улогу полиције изван улоге прикривених агената на улогу агената провокатора. Штавише, свако проширење истраге мора бити засновано на ваљаним разлозима, као што је потреба да се обезбеди довољно доказа за изрицање осуђујуће пресуде, да се добије боље разумевање природе и обима криминалне активности осумњиченог или да се открије већи криминални круг. У недостатку таквих

---

121 *Teixeira de Castro v. Portugal*.

разлога, може се утврдити да се државни органи баве активностима које на неприкладан начин повећавају обим или размере кривичног дела.¹²² Иако не би било неправедно осудити особу, било би неправедно да она буде кажњена за онај део кривичног дела који је резултат недоличног понашања државних органа.¹²³

Судска пракса Европског суда за људска права о клопци такође се односи на случајеве индиректне клопке. Ово је ситуација у којој особа није у директном контакту са полицијским службеницима који раде на тајном задатку, већ је била умешана у кривично дело од саучесника кога је полиција директно подстрекала на извршење кривичног дела. С тим у вези, ЕСЉП је у познатој пресуди у предмету *Akbay and Others v. Germany* поставио следећи тест за своју процену:

(а) да ли је за полицију било предвидљиво да ће лице које је директно подстакнуто на извршење кривичног дела вероватно контактирати друга лица како би учествовала у делу;

(б) да ли су активности те особе такође утврђене понашањем полицијских службеника; и

(ц) да ли су домаћи судови умешана лица сматрала саучесницима у кривичном делу.¹²⁴

У својој судској пракси на тему замке, ЕСЉП је развио критеријуме за разликовање клопке којом се крши члан 6. став 1. Конвенције од дозвољеног понашања у коришћењу легитимних тајних техника у кривичним истрагама. ЕСЉП је развио два теста: материјални и процесни тест подстрекавања.¹²⁵

2.2. Судска ревизија клопке

У случајевима који покрећу питања клопке, члан 6. Конвенције неће бити прекршен само ако је подносилац представке био у могућности да покрене питање подстрекавања током суђења, било путем приговора или на други начин. Сама чињеница да су испоштоване опште гаранције, као што су

---

122 *Grba v. Croatia*, §§ 99-101.

123 *Grba v. Croatia*, §§ 102-103.

124 *Akbay and Others v. Germany*, § 117.

125 *Matanović v. Croatia*, § 122; *Ramanauskas v. Lithuania (no. 2)*, § 55.

једнакост странака или права одбране, није довољна.¹²⁶ У таквим случајевима ЕСЉП је указао да је на тужилаштву да докаже да није било подстрекавања, под условом да наводи окривљеног нису потпуно неосновани. Ако се изјасни о клопци и ако постоје одређени *prima facie* докази о клопци, правосудни органи морају испитати чињенице случаја и предузети неопходне кораке да открију истину како би утврдили да ли је било подстрекавања. Ако открију да постоји, морају извући закључке у складу са Конвенцијом.¹²⁷ Сама чињеница да се подносилац представке изјаснио кривим по кривичним оптужбама не ослобађа првостепени суд дужности да испита наводе о клопци.¹²⁸ С тим у вези, Европски суд за људска права проверава да ли *prima facie* притужба на клопку представља материјалну одбрану према домаћем закону или даје основ за искључење доказа или доводи до сличних последица.¹²⁹

Иако је на домаћим властима да одлуче који је поступак прикладан када се суочи са изјашњавањем о подстрекавању, ЕСЉП захтева да дотични поступак буде контрадикторан, темељан, свеобухватан и коначан по питању хватања у замку.¹³⁰ Штавише, у контексту неоткривања информација од стране истражних органа, ЕСЉП придаје посебну тежину поштовању принципа контрадикторног поступка и једнакости странака.¹³¹ Када оптужени тврди да је био подстрекнут на кривично дело, кривични судови морају пажљиво испитати материјал у спису, јер да би суђење било правично у смислу члана 6. став 1. Конвенције, сви докази добијени као резултат полицијског подстрекавања морају бити искључени или се мора применити поступак са сличним последицама.¹³² Ово је посебно тачно када се полицијска операција одвијала без довољног правног оквира или адекватних заштитних механизма.¹³³ У таквом систему, судско испитивање представља једино ефикасно средство за проверу ваљаности разлога за тајне операције и утврђивање да ли су агенти остали „у суштини пасивни“ током тих операција.¹³⁴ Такође је императив да одлуке домаћих судова

---

126 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 69.

127 *ibid.*, § 70.

128 *ibid.*, § 72.

129 *Bannikova v. Russia*, § 54.

130 *ibid.*, § 57.

131 *ibid.*, § 58.

132 *Akbay and Others v. Germany*, §§ 123-124.

133 *Ramanauskas v. Lithuania*, § 60.

134 *Lagutin and Others v. Russia*, § 119.

којима се одбацује приговор подносиоца представке о клопци буду довољно образложене.¹³⁵

Ако расположиве информације не омогућавају Суду да закључи да ли је подносилац представке био подвргнут клопци, судска ревизија постаје одлучујућа у складу са методологијом ЕСЈП-ове процене случајева заробљавања.¹³⁶ Да ли је полиција „изазвала“ извршење кривичног дела зависи од окривљеног коме је нуђен подстицај, а посебно да ли је иначе живео у свету у коме су могућности и искушења бављења криминалом, слична онима које полиција ставља пред њу, већ су преовладавали (Squires, 2006: 374). Дакле, у примени материјалних и процедуралних тестова клопке, ЕСЈП се прво мора уверити да ситуација која се испитује спада *prima facie* у категорију „случајева клопке“. Ако се ЕСЈП увери да жалба подносиоца представке треба да буде испитана у оквиру наведене категорије наставиће, као први корак, са оценом на основу суштинског теста подстрекавања. Када је, према материјалном тесту подстрекавања, на основу доступних информација, ЕСЈП могао да утврди са довољним степеном сигурности да су домаћи органи истраживали активности подносиоца представке на суштински пасиван начин и да га нису подстицали да почини кривично дело, то ће обично бити довољно да ЕСЈП закључи да накнадна употреба доказа прибављених прикривеном мером у кривичном поступку против подносиоца представке не покреће питање према члану 6. став 1. Конвенције.

Међутим, ако су закључци ЕСЈП у оквиру материјалног теста неуверљиви због недостатка информација у досијеу, недостатка обелодањивања или контрадикторности у тумачењима догађаја од стране страна, или ако ЕСЈП закључи, на основу материјалног теста, да је подносилац представке био подвргнут подстрекавању супротно члану 6. ставу 1., биће неопходно да ЕСЈП, као други корак, настави са процедуралним тестом подстрекавања. ЕСЈП је објаснио да примењује овај тест како би утврдио да ли су домаћи судови предузели неопходне кораке за откривање околности спорног изјашњавања о подстицању, и да ли су у случају налаза да је било подстрекавања или у предмет у којем тужилаштво није доказало да није било подстрекавања, релевантни закључци су изведени у складу са Конвенцијом.

135 *Sandu v. the Republic of Moldova*, § 38; *Tchokhonelidze v. Georgia*, § 52.

136 *Edwards and Lewis v. the United Kingdom [GC]*, § 46; *Ali v. Romania*, § 101; *Khudobin v. Russia, V. v. Finland*.

Поступак против подносиоца представке био би лишен правичности која се захтева чланом 6. Конвенције ако би радње државних органа имале за последицу подстицање подносиоца представке да учини дело за које је осуђен, а домаћи судови не би на одговарајући начин адресирали наводе о подстрекавању.¹³⁷

3. Закључак

Посебне доказне радње су данас кључне у светским кривичним поступцима. Пре свега, тајни надзор комуникација је сложена тема широм света. Дубоко утиче на основна људска права, која су у том смислу заштићена чланом 8. Конвенције. ЕСЉП је у својој широкој пракси узео бројне стандарде у овој сфери и сходно томе поставио многе захтеве. Морамо истаћи чињеницу да неразумевање захтева које намеће ЕСЉП може довести до озбиљних последица по владавину права (Bogoi, 2013, 69). Поред тога, могло би се рећи да ЕСЉП поставља две врсте захтева, при чему је први везан за неопходне измене законодавства, док је други везан за правилну примену постојећих законских прописа. Српско законодавство углавном прати стандарде Европског суда за људска права, али би се у неким деловима могло и побољшати. Ипак, неке од постојећих одредби треба боље применити.

Прикривени иследник представља једно од питања које може нарушити основна људска права и слободе. На нивоу права и слобода из Конвенције, ово питање спада у члан 6. Међутим, употреба доказа прикупљених током ове истражне технике није спорна када је радња у складу са правним правилима и људским правима. Српско законодавство је у суштини у складу са стандардима ЕСЉП, али пракса би могла да представља проблем. Сматрамо да се ова пракса не разликује од хрватске праксе у прошлости. Међутим, главни проблем су опште одредбе за сваку посебну доказну радњу, која може довести до повреде права из Конвенције. Дакле, треба строго водити рачуна о забрани подстрекавања на извршење кривичног дела, о образложењу наредбе за примену посебних доказних радњи, као и на обавезу обавештавања лица које је било подвргнуто тајном надзору комуникација.

---

137 *Matanović v. Croatia*, §§ 131-135; *Ramanauskas v. Lithuania (no. 2)*, § 62; *Virgil Dan Vasile v. Romania*, §§ 47-50; *Akbay and Others v. Germany*, §§ 111-124.

Литература

Къѝге и чланци

1. Addis M, Morrow P (2005) *Your Rights: The Liberty Guide to Human Rights*. London-Ann Arbor: Pluto Press.
2. Amado JA (2018) On the Foreseeability of Legal Consequences: Which Normative Provisions Are and Which Are Not Protected?. In: Manzano MP, Sánchez JA, and Rosique MM (eds.) *Multilevel Protection of the Principle of the Legality in Criminal Law*. Cham: Springer, pp. 177-193.
3. Ashworth A (1999) What is wrong with entrapment. *Singapore Journal of Legal Studies* (2): 293-317.
4. Azubalyte R (2010) Tendencies of the Development of the Lithuanian Criminal Procedure Law. *Jurisprudence* 1(119): 281-296.
5. Bachmaier Winter L (2007) Telephone Tapping in the Spanish Criminal Procedure: An Analysis from the European Court of Human Right's Perspective. *Jura* 2: 7-15.
6. Boehm F (2012) *Information Sharing and Data Protection in the Area of Freedom, Security and Justice: Towards Harmonized Data Protection Principles for Information Exchange at EU-level*. Heidelberg-Dordrecht-London-New York: Springer.
7. Boehm F, de Hert P (2012) Notification, an important safeguard against the improper use of surveillance - finally recognized in case law and EU law. *European Journal of Law and Technology*, 3(3).
8. Boroi A (2013) Examination of the Provisions Governing the Interceptions of Conversations and Communications according to the European Court of Human Rights Jurisprudence. *AUDJ* 9(1): 58-70.
9. Bronitt S, Roche D (2000) Between rhetoric and reality: Sociolegal and republican perspectives on entrapment. *International Journal of Evidence & Proof* 4(2): 77-106.
10. Bronitt S (1999) Entrapment, human rights and criminal justice: licence to deviate. *Hong Kong Law Journal* 29(Part 2): 216-239.

11. Czerniak D (2021) Collection of location data in criminal proceedings european (the eu and strasbourg) standards. *Revista Brasileira de Direito Processual Penal* 7(1): 123-160.
12. Esen R (2012) Intercepting Communications ‘In Accordance with the Law’. *The Journal of Criminal Law* 76: 164-178.
13. Feldman D (2002) *Civil Liberties and Human Rights in England and Wales*. Oxford: Oxford University Press.
14. Fenyvesi C (2006) The Legal and Criminalistic Aspects of Secret Data and Information Collection. *Acta Jur. Hng.* 47: 183-198.
15. Ferro SS (2010) The Spanish Intelligence Service (CNI): New Threats, same secrecy, better oversight? *Vienna Online J. on Int’l Const. L.*, 2010: 428-442.
16. Hidvegi F, Zagoni R (2016) How technology enhances the right to privacy a case study on the right to hide project of the hungarian civil liberties union. *Journal of National Security Law and Policy* 8(3): 531-552.
17. Görlitz F, Hubert J, Kucher J, Scheffer M, Wieser P (2019) “Tatprovokation” – The Legal Issue of Entrapment in Germany and Possible Solutions. *German Law Journal* 20: 496–509.
18. Greer S (2006) *The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects*. Cambridge: Cambridge University Press.
19. de Hert P (2005) Balancing security and liberty within the European human rights framework. A critical reading of the Court’s case law in the light of surveillance and criminal law enforcement strategies after 9/11. *Utrecht Law Review* 1: 68-96.
20. Jakšić A (2006) *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Belgrade: Faculty of Law, University of Belgrade.
21. Jayawickrama N (2002) *The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence*. Cambridge: Cambridge University Press.

22. Jayawickrama N (2017) *The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence*. Cambridge: Cambridge University Press.
23. Joubert C (1994) Undercover policing a comparative study. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 2(1): 18-38.
24. Lagerwall A (2008) *Privacy and Secret Surveillance from a European Convention Perspective*. Stockholm: Stockholm University.
25. Marinković D, Đurđević Z (2007) Undercover Investigator in the Serbian Legislation: an Analysis of the Disputable Issues. *Pravni život* 10: 27-54.
26. Marshall J (2009) *Personal Freedom through Human Rights Law? Autonomy, Identity and Integrity under the European Convention on Human Rights*. Leiden – Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
27. Mijalković S, Manojlović D (2008) Obtaining a List of Subscriber's Phone Calls - Controversies in the Work of National Security Systems. *Strani pravni život* 2: 150-168.
28. McIntryre TJ (2016) Judicial oversights of surveillance: the case of Ireland in comparative perspective. In: Scheinin M, Krunke H, AksenoVA M (eds.) *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. Cheltenham-Northampton: Edward Elgar Publishing, pp. 136-163.
29. Moonen T (2010) Special Investigation Techniques, Data Processing and Privacy Protection in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights. *Pace Int'l L. Rev. Online Companion* 1(9): 97-136.
30. Muharremi D (2015) Measures of Concealed (Secret) Criminal Investigation. *International Journal of Economics and Law* 5: 83-90.
31. Murphy MH (2016) Surveillance and the Right to Privacy: Is an 'Effective Remedy' Possible? In Diver A, Miller J (eds.) *Justiciability of Human Rights Law in Domestic Jurisdictions*. Heidelberg-New York-Dordrecht-London: Springer, pp. 289-306.
32. Nash S (2000) Secretly Recorded Conversations and the European Convention on Human Rights: Khan v UK. *The International Journal of Evidence & Proof* 4(4): 268-274.

33. Nicević M, Manojlović D (2013) Procedural Institutes and Criminal Evidence - Specific Actions - comparative study of European Countries and the Serbian. *Pravne teme* 1(1): 1-20.
34. Norris C, de Hert P, L'Hoiry X, Giletta A (2017) *The Unaccountable State of Surveillance: Exercising Access Rights in Europe*. Springer.
35. Ormerod D, Roberts A (2002) The trouble with teixeira: Developing principled approach to entrapment. *International Journal of Evidence & Proof* 6(1): 38-61.
36. Pajčić M, Valković L (2012) Judgments of the european court for human rights against the Republic of Croatia for violation of the right to fair trial (article of the convention for the protection of human rights and fundamental freedoms). *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 751-794.
37. Puscasu V (2010) Undercover investigators; entrapment; considerations (ii). *Caiete de Drept Penal* 3: 75-98.
38. Radulović D (2009) *Criminal Procedure Code: A Commentary*. Podgorica: University of Podgorica.
39. Reid K (2012) *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*. Sweet & Maxwell.
40. Roibu M (2014) Entrapment in case of corruption offenses breach of the right to fair trial. *Journal of Eastern-European Criminal Law* 2014(2): 93-100.
41. Rona G, Aarons L (2016) State responsibility to respect, protect and fulfill human rights obligations in cyberspace. *Journal of National Security Law and Policy* 8(3): 503-530
42. Roth JA (2014) The anomaly of entrapment. *Washington University Law Review* 91(4): 979-1034.
43. Schabas W (2015) *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press.
44. Scobioala D, Poaleungi M (2018) The Entrapment in the Context of the European Court of Human Rights Case-Law. *Revista Institutului National al Justitiei* 46: 44-50.

45. Sicurella R, Scalia V (2013) Data Mining and Profiling in the Area of Freedom, Security and Justice: State of Play and New Challenges in the Balance between Security and Fundamental Rights Protection. *New Journal of European Criminal Law* 4(3): 409-460.
46. Squires D (2006) The Problem with Entrapment. *Oxford Journal of Legal Studies* 26(2): 351-376.
47. Stariene L (2009) The Limits of the Use of Undercover agents and the Right to a Fair Trial under Article 6(1) of the European Convention on Human Rights. *Jurisprudence* 3(117): 263–284.
48. Toney RJ (2002) English criminal procedure under article of the european convention on human rights: Implications for custodial interrogation practices. *Houston Journal of International Law* 24(3): 411-474.
49. Turanjanin V, Voštinčić M, Žarković I (2016) Evidences and the new criminal procedural code of the Republic of Serbia. In Mojanoski C (ed.) *Researching security: approaches, concepts and polices*. Skopje: Faculty of Security, pp. 272-284.
50. van der Sloot B, Kosta E (2019) Big brother watch and others UK: Lessons from the latest strasbourg ruling on bulk surveillance. *European Data Protection Law Review (EDPL)* 5(2): 252-261.
51. Vogiatzoglou P (2018) Centrum for Rattvisa Sweden: Bulk interception of communications by intelligence services in Sweden does not violate the right to privacy. *European Data Protection Law Review (EDPL)* 4(4): 563-567.
52. Weyembergh A, de Biolley S (2007) The EU Mutual Legal Assistance Convention of 2000 and the Interception of Telecommunications. *European Journal of Law Reform*, 8(2/3): 285-300.

Одлуке ЕСЈП

1. *Akbay and Others v. Germany*, Applications nos. 37273/15, 40495/15 and 40913/15 (European Court of Human Rights October 15, 2020).

2. *Ali v. Romania*, Application no. 20307/02 (European Court of Human Rights November 09, 2010).
3. *Amann v. Switzerland*. Application no. 27798/95 (European Court of Human Rights, February 16, 2000).
4. *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhiev v. Bulgaria*. Application no. 62540/00 (European Court of Human Rights, June 28, 2007).
5. *Bannikova v. Russia*, Application no. 18757/06 (European Court of Human Rights November 04, 2010).
6. *Barfod v. Denmark*. Application no. 11508/85 (European Court of Human Rights, February 22, 1989).
7. *Bašić v. Croatia*. Application no. 22251/13 (European Court of Human Rights, October 25, 2016).
8. *Burak Hun v. Turkey*, Application no. 17570/04 (European Court of Human Rights December 15, 2009).
9. *Bykov v. Russia*. Application no. 4378/02 (European Court of Human Rights, March 10, 2009).
10. *Constantin and Stoian v. Romania*, Applications nos. 23782/06 and 46629/06 (European Court of Human Rights September 29, 2009).
11. *Copland v. the United Kingdom*. Application no. 62617/00 (European Court of Human Rights, June 03, 2013).
12. *Delta v. France*, Application no. 11444/85 (European Court of Human Rights December 19, 1990).
13. *Domenichini v. Italy*. Application no. 15943/90 (European Court of Human Rights, November 15, 1996).
14. *Dragojević v. Croatia* . Application no. 68955/11 (European Court of Human Rights, January 15, 2015).
15. *Dumitru Popescu v. Romania (No. 2)*. Application no. 71525/01 (European Court of Human Rights, April 26, 2007).

16. *Edwards and Lewis v. the United Kingdom*, Applications nos. 39647/98 and 40461/98 (European Court of Human Rights October 27, 2004)
17. *Gorgievski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, Application no. 18002/02 (European Court of Human Rights July 16, 2009).
18. *Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*. Application no. 12739/05 (European Court of Human Rights, March 08, 2011).
19. *Grba v. Croatia*, Application no. 47074/12 (European Court of Human Rights November 23, 2017).
20. *Guerni v. Belgium*, Application no. 19291/07 (European Court of Human Rights October 23, 2018).
21. *Hewitt and Harman v. the United Kingdom*. Application no. 20317/92, Decision on admissibility (European Court of Human Rights, September 01, 1993).
22. *Huvig v. France*. Application no. 11105/84 (European Court of Human Court, April 24, 1990).
23. *Kennedy v. the United Kingdom*. Application no. 26839/05 (European Court of Human Rights, May 18, 2010).
24. *Khudobin v. Russia*, Application no. 59696/00 (European Court of Human Rights October 26, 2006).
25. *Klass and Others v. Germany*. Application no. 5029/71 (European Court of Human Rights, September 06, 1978).
26. *Kopp v. Switzerland*. Application no. 23224/94 (European Court of Human Rights, March 25, 1998).
27. *Kruslin v. France*. Application no. 11801/85 (European Court of Human Rights, April 24, 1990).
28. *Kvasnica v. Slovakia*. Application no. 72094/01 (European Court of Human Rights, June 09, 2009).
29. *Kuzmina and Others v. Russia*, Applications nos. 66152/14 and 8 others (European Court of Human Rights April 20, 2021).

30. *Lagutin and Others v. Russia*, Applications nos. 6228/09, 19123/09, 19678/07, 52340/08 and 7451/09 (European Court of Human Rights April 24, 2014).
31. *Lambert v. France*. Reports of Judgments and Decisions 1998-V (European Court of Human Rights, August 24, 1998).
32. *Leander v. Sweden*. Application no. 9248/81 (European Court of Human Rights, March 26, 1987).
33. *Liberty and Others v. the United Kingdom*. Application no. 58243/00 (European Court of Human Rights, July 01, 2008).
34. *Lüdi v. Switzerland*. Application no. 12433/86 (European Court of Human Rights, June 15, 1992).
35. *Malone v. The United Kingdom*. Application no. 8691/79 (European Court of Human Rights, August 02, 1984).
36. *Malininas v. Lithuania*, Application no. 10071/04 (European Court of Human Rights July 01, 2008).
37. *Matanović v. Croatia*. Application no. 2742/12 (European Court of Human Rights, July 04, 2017).
38. *Miliene v. Lithuania*, Application no. 74335/01 (ECtHR June 24, 2008).
39. *Mustafa Sezgin Tanrikulu v. Turkey*. Application no. 27473/06 (European Court of Human Rights, July 18, 2017).
40. *P. G. and J. H. v. the United Kingdom*. Application no. 44787/98 (European Court of Human Rights, December 25, 2001).
41. *Perry v. the United Kingdom*. Application no. 63737/00 (European Court of Human Rights, July 17, 2003).
42. *Prado Bugallo v. Spain*. Application no. 58496/00 (European Court of Human Rights, February 18, 2003).
43. *R. E. v. the United Kingdom*. Application no. 62498/11 (European Court of Human Rights, October 27, 2015).
44. *Ramanauskas v. Lithuania*, Application no. 74420/01 (European Court of Human Rights February 05, 2008).

45. *Ramanauskas v. Lithuania (no. 2)*, Application no. 55146/14 (European Court of Human Rights February 20, 2018).
46. *Roman Zakharov v. Russia*. Application no. 47143/06 (European Court of Human Rights, December 04, 2015).
47. *Sandu v. the Republic of Moldova*, Application no. 16463/08 (European Court of Human Rights February 11, 2014).
48. *Sepil v. Turkey*, Application no. 17711/07 (European Court of Human Rights November 12, 2013).
49. *Shannon v. the United Kingdom*, Application no. 6563/03 (European Court of Human Rights October 04, 2005).
50. *Silver and Others v. the United Kingdom*. Application no. 5947/72: 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 (European Court of Human Rights, March 25, 1983).
51. *Szabó and Vissy v. Hungary*. Application no. 37138/14 (European Court of Human Rights, June 06, 2016).
52. *Taylor-Sabori v. the United Kingdom*. Application no. 47114/99 (European Court of Human Rights, October 22, 2002).
53. *Tchokhonelidze v. Georgia*, Application no. 31536/07 (European Court of Human Rights June 28, 2018).
54. *Teixeira de Castro v. Portugal*, Application no. 25829/94 (European Court of Human Rights June 09, 1998).
55. *V. v. Finland*, Application no. 40412/98 (European Court of Human Rights April 24, 2007).
56. *Valenzuela Contreras v. Spain*. Application no. 27671/95 (European Court of Human Rights, July 30, 1998).
57. *Van Vondel v. Netherlands*. Application no. 38258/03 (European Court of Human Rights, January 25, 2008).
58. *Vanyan v. Russia*, Application no. 53203/99 (European Court of Human Rights December 15, 2005).

59. *Veselov and Others v. Russia*, Applications nos. 23200/10, 24009/07 and 556/10 (European Court of Human Rights October 02, 2012).
60. *Virgil Dan Vasile v. Romania*, Application no. 35517/11 (European Court of Human Rights May 15, 2018).
61. *Weber and Saravia v. Germany*. Decision as to the Admissibility of Application no. 54394/00 (European Court on Human Rights, June 29, 2006).

ПРАВНИ СТАВОВИ, ЗАКЉУЧЦИ И ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА

СА ЗАЈЕДНИЧКИХ РАДНИХ САСТАНАКА КРИВИЧНИХ ОДЕЉЕЊА ВРХОВНОГ КАСАЦИОНОГ СУДА И АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОДРЖАНИХ У ЦИЉУ УЈЕДНАЧАВАЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ у току 2021.године¹³⁸ (НИШ, март 2021.године)

I

Од стране Врховног касационог суда на постављена спорна правна питања дати су следећи одговори:

1. Питање: Да ли апелациони суд треба да плати трошкове браниоца на Кжр решење о продужењу притвора, које је донео апелациони суд и како треба да поступи суд уколико му се бранилац обрати са захтевом за плаћање ових трошкова?

Одговор: У наведеној процесној ситуацији трошкове састава жалбе сносиће апелациони суд као орган поступка у наведеној жалбеној фази, у смислу члана 261 став 4 ЗКП.

2. Питање: Да ли је против решења које је донето на претресу пред другостепеним судом, којим се издваја незаконит доказ, дозвољена посебна жалба и ако јесте коме у ситуацији када се жалбом браниоца окривљеног на првостепену пресуду указује на битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП, јер се пресуда заснива на доказу на коме се по одредбама законика, не може заснивати, а другостепени суд на претресу

---

¹³⁸ Због познате ситуације у вези пандемије вируса Ковид 19, од планиране четири седнице представника кривичних одељења током 2021.године, „одржане“ су само две седнице у марту и јулу 2021.године, писаном разменом питања, реферата и ставова, а седница у Београду уопште није одржана, при чему Врховни касациони суд у време закључења овог Билтена није размотрио кандидована питања и одговоре апелационих судова из новембра 2021.године.

издваја управо тај доказ на који се жалбом указује и на коме је првостепени суд, између осталог, засновао осуђујућу пресуду?

Одговор: Уколико је на претресу пред другостепеним судом донето решење о издвајању незаконитих доказа, на такво решење није дозвољена посебна жалба.

II

Врховни касациони суд је размотрио усаглашени став апелационих судова на питање: „Да ли се основ који искључује постојање кривичног дела обљуба са дететом из члана 180 КЗ односи само на основни облик овог кривичног дела из става 1. или се по основу непостојања значајније разлике у телесној и душевној зрелости може искључити постојање и квалификованих облика истог кривичног дела из става 2. и 3. истог члана“

Врховни касациони суд је прихватио **усаглашен** став апелационих судова који гласи:

Основ који искључује постојање кривичног дела односи се само на став 1 члана 180 КЗ (дакле, на основни облик кривичног дела када нема тежих последица), јер из законског текста произилази да је то била интенција законодавца и смисао наведеног изузетка од правила да свака обљуба са лицем које није навршило 14 година представља кривично дело.

(КРАГУЈЕВАЦ, јул 2021.године)

I

Од стране Врховног касационог суда на постављена спорна правна питања дати су следећи одговори:

1. Питање: Да ли је код кривичног дела из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ, да би постојала радња извршења овог кривичног дела, неопходно да се наведе да су механичке или електронске препреке веће, или се формулацијом „или других већих препрека“ сматра да су оне саме по себи веће, а да се наведена формулација односи на неке друге веће препреке које могу постојати поред већ наведених механичких или електронских?

Одговор: Одговор на наведено питање зависи од чињеничног описа радње извршења кривичног дела у сваком конкретном случају.

2. Питање: Да ли се након изрицања казне затвора окривљеном коме је суђено у одсуству доноси решење о притвору, који је током кривичног поступка био одређен према окривљеном по основу чл. 211. ст. 1. тач. 1. ЗКП, али никада није реализован?

Одговор: Према окривљеном коме је суђено у одсуству и према коме је био одређен притвор у смислу члана 211 став 1 тачка 1 ЗКП, али никада није реализован, након доношења осуђујуће пресуде и изрицања казне затвора, не треба поново одлучивати у вези притвора, јер притвор према окривљеном није био реализован, па се не може продужавати ни укидати, а постојеће решење о одређивању притвора током поступка само је донето у циљу реализације потернице, па ће у том смислу и бити донета одлука и одлучено о притвору након проналажења окривљеног по расписаној потерници.

3. Питање: Да ли је остварен алтернативни облик радње извршења кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а ст. 1. КЗ, у виду физичког напада или физичког обрачуна са учесницима јавног скупа, у ситуацији када учинилац физички нападне и физички се обрачуна са учесницима јавног скупа приликом њиховог доласка или одласка са јавног скупа, дакле ван места и времена када се одржава јавни скуп?

Одговор: Алтернативни облик радње извршења кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а став 1 КЗ у виду физичког напада или физичког обрачуна са учесницима јавног скупа је остварен и у ситуацији када учинилац физички нападне или се физички обрачунава са учесницима јавног скупа приликом њиховог доласка или одласка са јавног скупа.

4. Питање: Да ли је дозвољена жалба оштећеног на пресуду првостепеног суда у ситуацији када се жалбом побија утврђено чињенично стање везано за висину противправно прибављене имовинске користи што је у директној вези и са досуђеним имовинскоправним захтевом ?

Одговор: У датој процесној ситуацији није дозвољена жалба оштећеног, јер се жалбом пресуда побија због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, а према одредби члана 433 став 4 ЗКП, жалба оштећеног је дозвољена само због одлуке суда о трошковима кривичног поступка и

досуђеном имовинскоправном захтеву. Оштећеном су права заштићена тиме што му је делимично досуђен имовинскоправни захтев, а за остатак упућен на парницу.

5. Питање: Да ли је дозвољено присуство јавности на припремном рочишту у поступку по захтеву за трајно одузимање имовине ?

Одговор: Није дозвољено присуство јавности на припремном рочишту по захтеву за трајно одузимање имовине, имајући у виду да Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела не регулише питање присуства јавности на припремном рочишту у поступку по захтеву за трајно одузимање имовине, при чему одредба члана 4 став 4. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела у ситуацији када одређено процесно питање у одредбама наведеног закона није регулисано, упућује на сходну примену Законика о кривичном поступку, који у члану 345 став 2 ЗКП прописује да се припремно рочиште одржава пред председником већа, без присуства јавности.

II

Врховни касациони суд је размотрио усаглашени став апелационих судова на питање: „У ситуацији када је окривљени првостепеном пресудом за једно кривично дело оглашен кривим и осуђен а за друго кривично дело је ослобођен од оптужбе, па је изјављена жалба јавног тужиоца једино на ослобађајући део пресуде због битних повреда одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, али се, при томе, не побија и осуђујући део пресуде, да ли је другостепени суд овлашћен да на основу члана 451 став 3 ЗКП, испитује и осуђујући део пресуде у делу одлуке о кривичној санкцији?“

Врховни касациони суд је прихватио **усаглашен** став апелационих судова који гласи:

Другостепени суд у тој ситуацији није овлашћен да испитује првостепену пресуду у осуђујућем делу, јер у том делу жалба није изјављена и тај део пресуде се не оспорава, ни на штету окривљеног и следствено томе, не може да смањи изречену казну или изрекне другу санкцију, па стога ни да потврди пресуду у том делу.

**Приредила: судија Милевка Миленковић
Председник Кривичног одељења**

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

Повреда кривичног закона
(Члан 439 став 1 тачка 1 ЗКП)

Другостепени суд је повредио кривични закон из члана 439 став 1 тачка 1 ЗКП, у корист окривљеног, по питању да ли је дело за које се окривљени гони кривично дело, односно да ли је кривично дело поводом кога се захтева пружање међународне правне помоћи, кривично дело по закону Републике Србије, када је у смислу члана 7 став 1 тачка 1 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, нашао да није испуњен услов двоструке инкриминације.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу Кв-283/20 од 18.03.2021. године у ставу I изреке, одбијена је замолница надлежног органа Краљевине Шведске број 2020-6741-1 од 05.04.2020. године за извршење стране кривичне пресуде уз премештај Основног суда Ystad В 2690-19 од 18.11.2019. године која је потврђена пресудом Апелационог суда за Skane i Blekinge В 3538-19 од 20.01.2020. године, којом је Б. Ш. ЈМБГ 0108969720022, рођен 01.08.1969. године у Крагујевцу, држављанин РС, са пребивалиштем у Крагујевцу, ул. Мокрањчева бр. 22 осуђен због кривичног дела тешко дело неовлашћене трговине опојним дрогама из чл. 3 ст. 1 и чл. 6 ст. 3 Закона о спречавању кријумчарења (2000:1225). Ставом II изреке сходно чл. 11 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима одлучено је да трошкове пружања међународне правне помоћи сноси замољена држава.

Апелациони суд је нашао да нису испуњене претпоставке за пружање међународне правне помоћи у смислу чл. 7 ст. 1 тач. 1 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, којим је прописано као услов за пружање међународне правне помоћи, да кривично дело поводом којег се захтева пружање међународне правне помоћи представља кривично дело по

Закону Републике Србије, с обзиром да садржина наведене законске одредбе говори о идентитету норми, што подразумева да дело због којег се правна помоћ тражи треба да буде кривично дело како по закону земље од које се међународна правна помоћ захтева, тако и по закону земље у којој је извршено, односно земље која тражи помоћ.

Одредба члана 7. став 1. тачка 1) Закона о међународној правној помоћи, садржи клаузулу двоструке инкриминације (идентитет норми), што подразумева да дело због којег се правна помоћ тражи, треба да буде кривично дело, како по закону земље од које се међународна правна помоћ захтева, тако и по закону земље у којој је извршено, односно земље која тражи.

Став Врховног касационог суда, изражен у пресуди, К33-1163/2021 од 28.10.2021. године по питању да ли је дело кривично и према Закону замољене државе, јесте да се наведено испитује, како упоређивањем законских инкриминација, тако и анализом конкретног случаја у целини, узимајући у обзир не само законску инкриминацију него и релевантне околности случаја које искључују постојање кривичног дела, кривицу, кажњивост или кривично гоњење.

Поред тога, начело двоструке кажњивости не захтева апсолутни граматички и формални идентитет норми два кривична законика, па тако, да би услов двоструке кажњивости био испуњен, није неопходно да квалификација кривичног дела према закону замољене државе буде идентична квалификацији кривичног дела у земљи у којој је пресуда донета, већ је довољно да битни елементи бића кривичног дела буду упоредиви према законима обе државе, а суд је дужан да испита да ли инкриминација у страном закону према смислу и својој садржини одговара било којој инкриминацији домаћег кривичног законодавства. Упоређивањем законских инкриминација и анализом релевантних околности, Врховни касациони суд налази да су елементи кривичног дела тешко дело неовлашћене трговине опојним дрогама из члана 3. став 1. и члана 6. став 3. Закона о спречавању кријумчарења Краљевине Шведске и кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 1. Кривичног законика РС, суштински упоредиви и да кривично дело за које је окривљени оглашен кривим и осуђен правноснажном пресудом Основног суда Ystad В 2690-19

од 18.11.2019. године, представља кривично дело и по закону Републике Србије.

По оцени Врховног касационог суда, из законске формулације и чињеничног описа кривичног дела из стране пресуде, произилази да је окривљени неовлашћено преносио супстанце које су проглашене за опојну дрогу ради продаје, и то велику количину од укупно 92 545 таблета, чиме је остварена једна од алтернативно постављених радњи извршења кривичног дела из члана 246. став 1. Кривичног законика – преношења ради продаје. Радња увоза, описана у изреци правоснажне стране пресуде, представља радњу преноса супстанци или препарата, које су сходно члану 3. тачка 9) Закона о психоактивним контролисаним супстанцама („Сл. гласник РС“ бр. 99/2010 и 57/2018), проглашене за опојне дроге.

Имајући у виду цитиране законске одредбе и све наведено, у конкретном случају је испуњен услов двоструке инкриминације, па се основано захтевом за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца истиче да је побијаним правоснажним решењима повређен кривични закон из члана 439. тачка 1) ЗКП, по питању дали је дело за које се окривљени гони кривично дело, односно да ли је кривично дело поводом кога се захтева пружање међународне правне помоћи, кривично дело по закону Републике Србије у смислу члана 7. став 1. тачка 1) Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима.

(Решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжз-кре-9/21 од 01.07.2021. године и пресуда Врховног касационог суда Кзз-1163/2021 од 28.10.2021. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Максимовић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНА ДЕЛА ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

За оцену да ли се ради о кривичним делима организованог криминала потребно је да су окривљени поред радњи удруживања ради вршења кривичних дела, извршили и друга кривична дела, као и да су имали намеру односно да су се удружили да би вршили кривична дела ради стицања финансијске користи.

Из образложења:

Виши суда у Пожаревцу огласио се стварно ненадлежним за поступање у кривичном предмету против окривљеног, због кривичног дела удруживање ради вршења кривичних дела из члана 346 став 5 у вези става 1 Кривичног законика (КЗ) и др., по оптужници Вишег јавног тужиоца у Пожаревцу и одредио да се по правноснажности решења предмет достави Вишем суду у Београду, Посебном одељењу Вишег суда у Београду за организовани криминал као стварно надлежном суду.

Виши јавни тужилац у Пожаревцу је у жалби указао да првостепени суд није изнео довољне разлоге за чињенице које представљају основ за примену процесног решења којим се у конкретном случају огласио стварно ненадлежним за одлучивање у овој кривичноправној ствари, да нису дати јасни разлози, због којих сматра да се окривљена лица против којих је подигнут оптужни акт чине оформљену организовану криминалну групу

Законом о организацији надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, прописано је у члану 2 став 1, да се овај закон примењује ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела организованог криминала, а одредбом члана 2 став 1 тачка 34 ЗКП, прописано је да организовани криминал представља вршење кривичних дела од стране организоване криминалне групе или њених припадника, док је одредбом члана 2 став 1 тачка 33 ЗКП, прописано да је организована криминална група, група од три или више лица која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи.

Апелациони суд је оценио као неосноване наведене жалбене наводе, будући да се окривљенима ставља на терет да су поред радњи удруживања ради вршења кривичних дела, извршили и друга кривична дела, као и да су имали намеру односно да су се удружили да би вршили кривична дела ради стицања финансијске користи (промет опојних дрога и оружја) то радње које им се стављају на терет представљају кривична дела организованог криминала.

*(Решење Вишег суда у Пожаревицу Кв.бр.113/21 од 05.11.2021.године
решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжс2-686/21 од 23.11.2021.године).*

*Сентенцу приредила: Јелена Дванајичак
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИМЕНА КРИВИЧНОГ ЗАКОНА КОД ТРАЈНОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Код трајног кривичног дела, чији је битан елемент узгој биљака из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојну дрогу, које се врши са неодређеним бројем чињења у смислу узгајања марихуане као опојне дроге у одређеном временском периоду у време важења два закона, суд је дужан да примени закон који је важио у време када је предузета последња радња извршења кривичног дела.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу 1К.бр.322/2020 од 19.01.2021. године, окривљени Б.Н. је оглашен кривим да је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 2 КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 2 (две) године коју да издржи по правноснажности пресуде у коју казну му се урачунава време проведено у притвору почев од 27.05.2020.године од 13,00 часова, као дана и часа лишења слободе, па до 17.08.2020.године.

Против цитиране пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног Б.Н., између осталог, због повреде кривичног закона из члана 439 тачка 2 ЗКП, у којој се указује да би утврђивање времена садње сходно одбрани окривљеног који се бранио да је семенке посадио у петом месецу 2019.године, неминовно

довело до примене блажег закона на окривљеног, имајући у виду измене КЗ из децембра 2019.године.

Апелациони суд је жалбу браниоца окривљеног оценио као неосновану, налазећи да је правилно утврђено и време извршења кривичног дела у временском оквиру који је наведен у оптужном акту којим је суд везан, односно да је кривично дело извршено током 2020.године па до 27.05.2020.године, а да се радње извршења кривичног дела огледају у неовлашћеном узгајању марихуане у том периоду. Наводи жалбе браниоца окривљеног да време извршења није правилно утврђено и да је према признању окривљеног исти извршио садњу марихуане током маја 2019.године, који период превазилази период наведен у оптужном акту, нису од утицаја на правилност и потпуност утврђеног чињеничног стања, нити на примену кривичног закона, како се то настоји представити изјављеним жалбама, а из следећих разлога:

Окривљени је изреком првостепене пресуде оглашен кривим да је неовлашћено узгајао психоактивну конопљу марихуану. Под узгојем биљке подразумевају се радње које се односе на сетву и негу биљке до њеног биолошког зрења и окончања вегетације. Окривљени је признао да је у периоду који му је стављен на терет, односно за који је оптужен као период извршења кривичног дела, ђубрио и поливао биљке, а исте су на дан 27.05.2020.године затечене у стању вегетације и то једна биљка је напредовала до висине од 40 цм, а три биљке до висине од 30 цм. С обзиром да и бранилац окривљеног, адвокат Драган Јелић, у својој жалби истиче да је у питању трајно кривично дело, односно дело које се врши са неодређеним бројем чињења у смислу узгајања марихуане као опојне дроге, то се исто дело врши током трајања противправног стања и престаје престанком противправног стања, односно дана 27.05.2020.године, када су биљке одузете од окривљеног након извршеног претреса по потврди о привремено одузетим предметима. У таквој правној ситуацији, када је окривљени евентуално чинио кривично дело у време важења два закона суд је дужан да примени закон који је важио у време када је предузета последња радња извршења кривичног дела. У конкретној ситуацији и да је првостепени суд утврдио, односно да је јавни тужилац окривљеном ставио на терет да је окривљени сетву биљака извршио током маја 2019.године, а да је исте неспорно заливао и ђубрио у периоду током 2020.године па до 27.05.2020.године, што је окривљени и признао у својој одбрани, применом којих мера је вршио узгајање опојне дроге марихуане, то не би било од утицаја на примену кривичног закона јер би се и даље имао

применити Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр.85/2019 који је ступио на снагу 01.12.2019.године) и који прописује тежу казну за предметно кривично дело од Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр.85/2005).

(Пресуда Основног суда у Крушевцу 1К.бр.322/2020 од 19.01.2021.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-159/21 од 19.03.2021.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО ОБЉУБА СА ДЕТЕТОМ И ПРОДУЖЕНО КРИВИЧНО ДЕЛО

(члан 61 став 3 Кривичног законика)

Када окривљени једном приликом изврши чин изједначен са обљубом, а у периоду који је претходно овој радњи у више наврата врши друге полне радње са дететом, врши у стицају кривично дело обљуба са дететом из члана 180 став 1 КЗ и продужено кривично дело недозвољене полне радње из члана 182 став 2 у вези члана 180 став 1 КЗ у вези члана 61 КЗ, а не једно продужено кривично дело обљуба са дететом из члана 180 став 1 КЗ.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Краљеву К-31/19 од 23.04.2021.године, под I, окривљени Ж.П. је оглашен кривим да је извршио кривично дело недозвољене полне радње из члана 182 став 1 у вези члана 178 став 1 КЗ (описано под тачком 1), за које му је утврђена казна затвора у трајању од 10 (десет) месеци, продужено кривично дело недозвољене полне радње из члана 182 став 2 у вези члана 180 став 1 у вези члана 61 КЗ (описано под тачком 2), за које му је утврђена казна затвора у трајању од 1 (једне) године и 6 (шест) месеци и за кривично дело обљуба са дететом из члана 180 став 1 КЗ (описано под тачком 3), за које му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) година и исти је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 8 (осам) година, у коју казну му се урачунава време проведено у притвору од 28.03.2019.године

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

до 13.09.2019.године, као и на издржавању мере забрана напуштања стана почев од 17.09.2019.године па надаље.

Против цитиране пресуде жалбу је поднео бранилац окривљеног Ж.П, између осталог, због повреде кривичног закона (члан 439 ЗКП), у којој се указује да су радње описане под тачком 2 и 3 извршене у временском континуитету, постоји идентитет свих чињеница и околности, самим тим идентитет кривичних дела по основу истог оштећеног лица, истоветност радњи, па се појављују само различити облици једног те истог кривичног дела, што све указује на природну и логичну везу кривичних дела која би се морала правно квалификовати као једно кривично дело обљуба са дететом из члана 180 став 1 КЗ, будући да би оно конзумирало све друге радње описане под тачком 2 и 3 изреке побијане пресуде, а посебно имајући у виду и субјективни однос окривљеног према радњама извршења кривичног дела јер би се у конкретном случају радило о јединственом умишљају у односу на све кривичноправне радње.

Апелациони суд, као другостепени, налази да је жалба изјављена по основу повреде кривичног закона неоснована, имајући у виду да природа извршених радњи не допушта правну квалификацију радњи која је предложена у изјављеној жалби (једно продужено кривично дело обљуба са дететом из члана 180 став 1 КЗ), с обзиром да је окривљени само једном приликом извршио чин изједначен са обљубом (неутврђеног дана током марта 2019. године), а у периоду који је претходио овој радњи у више наврата је вршио друге полне радње са дететом које уживају своју правну самосталност која се не може изгубити кроз конструкцију продуженог кривичног дела јер би то било супротно одредби члана 61 став 3 КЗ.

(Пресуда Вишег суда у Краљеву К-31/19 од 23.04.2021.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-541/21 од 25.08.2021.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НАЧЕЛО ДВОСТРУКЕ КАЖЊИВОСТИ

(члан 7 став 1 тачка 1 Закона о међународној
правној помоћи у кривичним стварима)

Приликом оцене да ли кривично дело поводом којег се тражи признање и извршење стране судске одлуке представља кривично дело и по закону замољене државе Републике Србије, довољно је да инкриминација страног закона према свом смислу и садржини одговара инкриминацији домаћег кривичног законодавства.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Крагујевцу Кв-130/21 од 20.04.2021.године, усвојена је замолница Основног суда у Бару Икс.бр.89/20 од 27.05.2020. године, којом се тражи признање и извршење кривичне пресуде тог суда К.бр.128/19 од 27.01.2020.године, која је постала правноснажна дана 14.04.2020.године, а којом је Д.Б. из Крагујевца, држављанин РС, осуђен због кривичног дела грађење објекта без пријаве и документације за грађење из члана 326а Кривичног законика Црне Горе, „што је у фебруару 2019.године у Бару, у насељу Чањ, свестан свога дела, чије је извршење хтео иако је знао да је његово дело забрањено, поступајући противно одредби чл.91 („Сл. лист Црне Горе“ број 64/17 и 44/18) Закона о планирању простора и изградњи објеката, започео грађење објекта без претходно поднете пријаве за грађење и документације за грађење, на начин што је на делу катастарске парцеле број 1325 КО Сутоморе започео грађење објекта СУ+П+2, површине у основи цца 130 м², иако претходно није поднео пријаву за грађење и документацију за грађење, чиме је извршио кривично дело грађење без грађевинске дозволе из чл.219а ст.2 Кривичног законика, па га је суд осудио на казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци, која казна затвора се има извршити у просторијама у којима окривљени станује у Крагујевцу, у улици Косовских божура број 24, без примене мере електронског надзора. Осуђени не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима предвиђеним законом којим се уређује извршење кривичних санкција, а уколико самовољно напусти просторије једном у трајању преко шест часова или два пута до шест часова, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.

Против цитиране пресуде жалбу је изјавила бранилац окривљеног Д.Б. у којој се, између осталог, указује да је првостепени суд у образложењу побијане пресуде навео да је извршио упоређивање правне квалификације радње кривичног дела окривљеног према Кривичном законнику Републике Црне Горе и Републике Србије и да је нашао да се радње окривљеног могу уподобити кривичном делу грађење без грађевинске дозволе из чл.219 ст.2 Кривичног законика Републике Србије, са образложењем да је испуњен услов двоструке инкриминације, међутим, по ставу жалбе, првостепени суд у образложењу своје одлуке приликом цитирања описа кривичног дела из чл.326а Кривичног законика Црне Горе не наводи квалификацију из чл.326а истог Законика већ квалификацију из чл.326б којим је прописано „ко противно прописима о планирању простора и изградњи објеката започне грађење сложеног инжењерског објекта без грађевинске дозволе или гради објекат супротно грађевинској дозволи у ревидованом главном пројекту или одлуци надлежног органа о забрани грађења, казниће се затвором од једне до осам година“, а за које кривично дело окривљени никада није осуђен.

По оцени Апелационог суда, као другостепеног, приликом утврђивања претпоставки за пружање међународне правне помоћи, односно признања и извршења стране кривичне пресуде по замолници државе молиље – Републике Црне Горе, правилно је првостепени суд применио одредбу чл.7 ст.1 тач.1 Закона о пружању међународне правне помоћи у кривичним стварима, односно утврдио да кривично дело поводом којег се захтева пружање међународне правне помоћи представља кривично дело по закону Републике Србије. Пресудом Основног суда у Бару К.бр.128/19 од 27.01.2020. године, која је постала правноснажна дана 14.04.2020.године, окривљени Д.Б. је оглашен кривим да је извршио кривично дело грађење објекта без пријаве и документације за грађење из чл.326а Кривичног законика Црне Горе, на начин који је описан у изреци те пресуде, а који је поновљен у изреци пресуде Вишег суда у Крагујевцу Кв-130/21 од 20.04.2021.године. Из чињеничног описа кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим пресудом иностраног суда произилази да је исти започео грађење објекта без претходно поднете пријаве за грађење и документације за грађење и поступио противно одредби чл.91 Закона о планирању простора и изградњи објеката. Одредбом чл.91 поменутог Закона је прописано да инвеститор гради објекат на основу пријаве за грађење и остале документације прописане законом.

Одредбом чл.326а Кривичног законика Црне Горе је предвиђено кривично дело грађење објекта без пријаве и документације за грађење које врши ко противно прописима о планирању простора и изградњи објеката започне грађење објекта без претходно поднете пријаве и документације за грађење или гради објекат супротно ревидованом главном пројекту или одлуци надлежног органа о забрани грађења.

Стоји чињеница да је у образложењу побијане пресуде Вишег суда у Крагујевцу Кв-130/21 од 20.04.2021. године првостепени суд цитирао одредбу чл.326а Кривичног законика Републике Црне Горе која није важила у време извршења предметног кривичног дела, а којом је у чл.326а раније важећег Кривичног законика Црне Горе предвиђено кривично дело грађење објекта без грађевинске дозволе, са законским описом који је цитиран у образложењу побијане одлуке, за које окривљени Д.Б. није оглашен кривим и осуђен страном кривичном пресудом чије се признање и извршење замолним путем тражи. При томе, не стоје наводи жалбе да је суд цитирао одредбу чл.326б Кривичног законика Црне Горе, којим је прописано кривично дело грађење сложеног инжењерског објекта без грађевинске дозволе.

Међутим, наведени пропуст првостепеног суда није од утицаја да се законитост и правилност првостепене пресуде не могу испитати, с обзиром да је првостепени суд правилно нашао да се кривично дело за које је окривљени оглашен кривим пресудом иностраног суда може уподобити са бићем кривичног дела грађење без грађевинске дозволе из чл.219а ст.2 Кривичног законика, а из следећих разлога:

Цитираном одредбом чл.7 ст.1 тач.1 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима је прописано начело двоструке инкриминације или двоструке кажњивости које захтева да кривично дело поводом којег се тражи признање и извршење стране судске одлуке представља кривично дело и по закону замољене државе, у конкретном случају Републике Србије. При оцени да ли је испуњена општа претпоставка за пружање међународне правне помоћи не захтева се апсолутни, граматички и формални идентитет норми два кривична закона већ је довољно да инкриминација страног закона према свом смислу и садржини одговара инкриминацији домаћег кривичног законодавства. Према инкриминацији кривичног дела грађење објекта без пријаве и документације за грађење из чл.326а Кривичног законика Црне Горе, забрањено је започињање грађење објекта без претходно поднете

пријаве за грађење и документације за грађење, док је Законом о планирању простора и изградњи објеката регулисано која је документација за грађење потребна. Одредбом чл.219а ст.2 Кривичног законика (Републике Србије) прописано је да дело врши лице које је инвеститор или одговорно лице у правном лицу које је инвеститор објекта који се гради без грађевинске дозволе. Према Закону о планирању и изградњи Републике Србије и то одредбом чл.148 ст.1 је прописано да инвеститор подноси пријаву радова органу који је издао грађевинску дозволу пре почетка извођења радова. Из осталих одредби поменутог Закона произилази да је за добијање грађевинске дозволе потребно прибављање одређене документације. Другим речима, и према праву државе молиље и замољене државе није дозвољена тзв. дивља градња, с тим што према праву замољене државе радове може да пријави и отпочне само лице коме је издата грађевинска дозвола, док према праву државе молиље градња објекта може да започне уз претходну пријаву за грађење и подношење документације за грађење. Дакле, смисао одредби кривичног закона државе молиље и замољене државе је да је кривичноправно кажњиво започињање грађење објекта без потребне документације за грађење, па је правилан закључак првостепеног суда да је окривљени предузимајући радње предметног кривичног дела описане у пресуди иностраног суда остварио елементе кривичног дела грађење без грађевинске дозволе из чл.219а ст.2 Кривичног законика.

Следствено томе, наводи жалбе браниоца окривљеног да је одредбом чл.326б Кривичног законика Црне Горе прописано кривично дело грађење сложеног инжењерског објекта без грађевинске дозволе за које окривљени није оглашен кривим пресудом иностраног суда су оцењени као без утицаја на другачију одлуку суда.

(Пресуда Вишег суда у Крагујевцу Кв-130/21 од 20.04.2021.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж-кре-20/21 од 14.09.2021.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ ОСУЂЕНОМ ЛИЦУ**(Члан 62 Кривичног законика)**

Приликом одмеравања казне осуђеном лицу суд утврђује да ли је кривично дело по каснијој пресуди извршено у време пре или након што је осуђени издржао казне затвора по ранијим пресудама, а не да ли су кривична дела по тим ранијим пресудама извршена пре него што је започео са издржавањем казне по касније донетој пресуди.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Ужицу Кв-130/21 од 16.11.2021. године, одбијен је, као неоснован, захтев осуђеног Б. П. из Прибоја, за изрицање јединствене казне, преиначењем правоснажних пресуда Вишег суда у Ужицу и то, К-34/20 од 26.02.2021. године, потврђене пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-259/21 од 22.04.2021. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 4 (четири) године и 6 (шест) месеци, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ, затим К-41/14 од 28.04.2015. године, потврђене пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-809/15 од 15.09.2015. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године и 2 (два) месеца, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога у саизвршилаштву из чл. 246. ст. 1. КЗ у вези чл. 33. КЗ и К-29/10 од 16.09.2010. године, преиначене пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-5685/10 од 04.02.2011. године, којом је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 5 (пет) година и 6 (шест) месеци, због продуженог кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ, недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 1. КЗ и омогућавање уживања опојних дрога из чл. 247. ст. 1. КЗ.

У образложењу побијане пресуде, првостепени суд наводи да је осуђени казну затвора по пресуди Вишег суда у Ужицу К-29/10 од 16.09.2010. године, која је преиначена пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-5685/10 од 04.02.2011. године, издржао дана 29.09.2013. године, затим да је по пресуди истог суда К-41/14 од 28.04.2015. године, која је потврђена пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-809/15 од 15.09.2015. године, казну затвора издржао дана 28.07.2017. године, те да је кривично дело из чл. 246.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ст. 1. КЗ, за које је осуђен пресудом истог суда К-34/20 од 26.02.2021. године, извршио дана 29.10.2020. године.

Одредбом чл. 552. ст. 1. тач. 1. ЗКП, прописано је да се поступак за изрицање јединствене казне покреће на захтев јавног тужиоца или осуђеног и његовог браниоца, ако је против истог осуђеног у две или више пресуда изречено више казни, а нису примењене одредбе о одмеравању јединствене казне за кривична дела у стицају, док је одредбом чл. 62. ст. 1. КЗ, прописано да, ако се осуђеном суди за кривично дело учињено пре него што је започео издржавање казне по ранијој осуди или за кривично дело учињено за време издржавања казне затвора или малолетничког затвора, суд ће изрећи јединствену казну за сва кривична дела, применом одредбе чл. 60. КЗ, узимајући раније изречену казну, као већ утврђену, при чему ће се казна или део казне коју је осуђени већ издржао урачунати у изречену казну затвора.

Имајући у виду да је осуђени Б. П. кривично дело за које је осуђен пресудом Вишег суда у Ужицу К-34/20 од 26.02.2021. године, извршио дана 29.10.2020. године, дакле у време када је већ у целости издржао казне затвора по ранијим пресудама Вишег суда у Ужицу К-29/10 од 16.09.2010. године и К-41/14 од 28.04.2015. године, по оцени овог суда, првостепени суд је правилно закључио да нису испуњени услови, предвиђени одредбом чл. 62. ст. 1. КЗ, због чега је захтев осуђеног за изрицање јединствене казне затвора одбио као неоснован.

Следствено томе, без основа је жалбени навод осуђеног, којим истиче да је било места примени одредбе чл. 62. ст. 1. КЗ, с обзиром на то „да је реч о кривичним делима која су извршена пре него што је окривљени започео са издржавањем казне“, будући да суд, сходно поменутој одредби, утврђује да ли је кривично дело по каснијој пресуди извршено у време пре или након што је осуђени издржао казне затвора по ранијим пресудама, а не да ли су кривична дела по тим ранијим пресудама извршена пре него што је започео са издржавањем казне по касније донетој пресуди.

(Решење Вишег суда у Ужицу К6-130/21 од 16.11.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-879/21 од 29.12.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ

Члан 107 Кривичног законика)

Ток застарелости извршења казне прекида се сваком активношћу надлежног органа која је управљена на реализацију казне, независно од сазнања осуђеног за ту активност.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Чачку Кв-60/21 од 09.03.2021. године, одбијен је као неоснован захтев браниоца осуђеног И. С. из Чачка за утврђивање релативне застарелости и обуставу извршења казне затвора на коју је осуђен правноснажном пресудом Основног суда у Чачку К-92/17 од 08.11.2017. године.

Првостепени суд између осталог истиче да, с обзиром да је ток застарелости прекинут дана 21.10.2019. године, када је осуђеном послато прво позивно писмо, тј. пре истека две године од слања налога за извршење пресуде Министарству правде, па чак и пре истека две године од правноснажности пресуде, произилази да нема услова за наступање релативне застарелости, те да је крајњи рок за извршење казне дана 08.11.2021. године, када наступа апсолутна застарелост извршења.

Жалбом браниоца осуђеног се истиче да осуђеном није познато да је добио било какво позивно писмо у октобру 2019. године, нити се он поводом истог јављао било где на разговор, како се то наводи у образложењу побијаног решења. Прво позивно писмо које је осуђени примио ради извршења казне добио је у децембру 2020. године и на исто се одазвао 06.01.2021. године. Првостепени суд је морао да прибави доказ од Министарства правде – Управе за извршење кривичних санкција – Одељења за третман и извршење ванзаводских санкција и мера, о томе да се осуђени поводом позивног писма од 21.10.2019. године јавио на разговор, јер исти категорички тврди да га није примио, нити је за њега уопште знао, па се не може сматрати да је том радњом прекинут ток застарелости извршења казне.

Одредбом чл. 105. тач. 6. КЗ, између осталог, прописано је да се изречена казна не може извршити кад протекне две године од осуде на казну затвора до једне године.

Одредбом чл. 107. ст. 1. КЗ, прописано је да застарелост извршења казне почиње од дана када је пресуда којом је казна изречена постала правноснажна, ст. 4. истог члана прописано је да се застарелост прекида сваком радњом надлежног органа која се предузима ради извршења казне, ст. 5. да svakим прекидом застаревање почиње поново да тече, док је ст. 6. прописано да застарелост извршења казне настаје у сваком случају кад протекне двоструко време које се по закону тражи за застарелост извршења казне.

Имајући у виду цитиране законске одредбе, конкретно да се застарелост прекида сваком радњом надлежног органа која се предузима ради извршења казне, по оцени Апелационог суда, самим упућивањем позивног писма осуђеном дана 21.10.2019. године, од стране Управе за извршење кривичних санкција – Одељења за третман и извршење ванзаводских санкција и мера, као процесном радњом предузетом ради извршења казне, прекинут је ток застарелости њеног извршења, без обзира када је и да ли је осуђеном након тога наведено писмо и уручено, будући да је у овом случају од значаја искључиво активност надлежног органа управљена на реализацију изречене казне, независно од односа осуђеног према тој активности, па су без утицаја на другачију одлуку суда жалбени наводи браниоца да осуђени није знао за наведено позивно писмо, да га уопште није примио нити се одазвао на разговор поводом истог.

(Решење Основног суда у Чачку Кв-60/21 од 09.03.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-174/21 од 02.04.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ

(Члан 107 Кривичног законика)

Ток застарелости извршења казне прекида се сваком активношћу надлежног органа која је управљена на реализацију казне, независно од сазнања осуђеног за ту активност.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Чачку Кв-60/21 од 09.03.2021. године, одбијен је као неоснован захтев браниоца осуђеног И. С. из Чачка за утврђивање

релативне застарелости и обуставу извршења казне затвора на коју је осуђен правноснажном пресудом Основног суда у Чачку К-92/17 од 08.11.2017. године.

Првостепени суд између осталог истиче да, с обзиром да је ток застарелости прекинут дана 21.10.2019. године, када је осуђеном послато прво позивно писмо, тј. пре истека две године од слања налога за извршење пресуде Министарству правде, па чак и пре истека две године од правноснажности пресуде, произилази да нема услова за наступање релативне застарелости, те да је крајњи рок за извршење казне дана 08.11.2021. године, када наступа апсолутна застарелост извршења.

Жалбом браниоца осуђеног се истиче да осуђеном није познато да је добио било какво позивно писмо у октобру 2019. године, нити се он поводом истог јављао било где на разговор, како се то наводи у образложењу побијаног решења. Прво позивно писмо које је осуђени примио ради извршења казне добио је у децембру 2020. године и на исто се одазвао 06.01.2021. године. Првостепени суд је морао да прибави доказ од Министарства правде – Управе за извршење кривичних санкција – Одељења за третман и извршење ванзаводских санкција и мера, о томе да се осуђени поводом позивног писма од 21.10.2019. године јавио на разговор, јер исти категорички тврди да га није примио, нити је за њега уопште знао, па се не може сматрати да је том радњом прекинут ток застарелости извршења казне.

Одредбом чл. 105. тач. 6. КЗ, између осталог, прописано је да се изречена казна не може извршити кад протекне две године од осуде на казну затвора до једне године.

Одредбом чл. 107. ст. 1. КЗ, прописано је да застарелост извршења казне почиње од дана када је пресуда којом је казна изречена постала правноснажна, ст. 4. истог члана прописано је да се застарелост прекида сваком радњом надлежног органа која се предузима ради извршења казне, ст. 5. да сваким прекидом застаривање почиње поново да тече, док је ст. 6. прописано да застарелост извршења казне настаје у сваком случају кад протекне двоструко време које се по закону тражи за застарелост извршења казне.

Имајући у виду цитиране законске одредбе, конкретно да се застарелост прекида сваком радњом надлежног органа која се предузима ради извршења казне, по оцени Апелационог суда, самим упућивањем позивног писма

осуђеном дана 21.10.2019. године, од стране Управе за извршење кривичних санкција – Одељења за третман и извршење ванзаводских санкција и мера, као процесном радњом предузетом ради извршења казне, прекинут је ток застарелости њеног извршења, без обзира када је и да ли је осуђеном након тога наведено писмо и уручено, будући да је у овом случају од значаја искључиво активност надлежног органа управљена на реализацију изречене казне, независно од односа осуђеног према тој активности, па су без утицаја на другачију одлуку суда жалбени наводи браниоца да осуђени није знао за наведено позивно писмо, да га уопште није примио нити се одазвао на разговор поводом истог.

(Решење Основног суда у Чачку Кв-60/21 од 09.03.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-174/21 од 02.04.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћнику Апелационог суда у Крагујевцу*

ИЗВРШЕЊЕ НОВЧАНЕ КАЗНЕ ЧИЈЕ ЈЕ ПЛАЋАЊЕ ОДРЕЂЕНО У РАТАМА

(члан 51 Кривичног законика)

Када је плаћање новчане казне одређено у ратама, новчана казна ће се заменити казном затвора уколико окривљени у одређеном року не плати новчану казну, а не уколико не плати доспелу месечну рату.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Новом Пазару 5К.бр.593/20 од 17.09.2021. године, окривљени Н.К. је оглашен кривим да је извршио кривично дело грађење без грађевинске дозволе из члана 219а став 3 у вези става 2 КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци и истовремено одређено да ће се иста извршити тако што ће је окривљени издржавати у просторијама у којима станује, уз примену мере електронског надзора... и на новчану казну у одређеном износу од 100.000,00 (стохиљада) динара, коју је у обавези да плати у корист буџетских средстава суда преко жиро рачуна, у десет једнаких месечних рата од по 10.000,00 динара, почев од дана правноснажности пресуде, а уколико окривљени не плати новчану казну или не буде поштовао утврђену

динамику плаћања, суд ће новчану казну заменити казном затвора тако што ће за сваких 1.000,00 динара новчане казне одредити по један дан затвора.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-772/21 од 09.11.2021. године, делимичним усвајањем жалбе браниоца окривљеног Н.К, преиначена је пресуда Основног суда у Новом Пазару 5К.бр.593/20 од 17.09.2021.године, само у погледу одлуке о казни тако што је Апелациони суд окривљеног за кривично дело грађење без грађевинске дозволе из члана 219а став 3 у вези става 2 КЗ, за које је оглашен кривим изреком првостепене пресуде, осудио на казну затвора у трајању од 3 (три) месеца и истовремено одредио да ће се иста извршити тако што ће је окривљени издржавати у просторијама у којима станује без примене мере електронског надзора, које не сме напуштати, осим у случајевима прописаним законом, а уколико једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора и на новчану казну као споредну у одређеном износу од 100.000,00 (стохиљада) динара, коју је дужан да плати у року од 10 месеци у десет једнаких месечних рата по 10.000,00 динара, а уколико окривљени не плати новчану казну у одређеном року суд ће новчану казну заменити казном затвора тако што ће за сваких 1.000,00 динара новчане казне одредити један дан казне затвора, док је жалба браниоца окривљеног у преосталом делу одбијена као неоснована и првостепена пресуда у непреиначеном делу потврђена.

Одређујући да ће се новчана казна заменити казном затвора уколико окривљени у року од 10 месеци не плати одређену новчану казну, Апелациони суд је применио одредбу члана 51 КЗ, која регулише извршење новчане казне и не прописује да ће се новчана казна заменити казном затвора уколико окривљени не плати доспелу месечну рату (како је то одређено првостепеном пресудом), чиме је другостепени суд одлучио у корист окривљеног, по жалби изјављеној у корист окривљеног.

(Пресуда Основног суда у Новом Пазару 5К.бр.593/20 од 17.09.2021.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-772/21 од 09.11.2021.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРОЦЕСНО ПРАВО

РЕШЕЊЕ О ОДУЗИМАЊУ ПРЕДМЕТА

Када је суд пропустио да у пресуди којом је оптужени оглашен кривим или решењу о изрицању мере безбедности обавезног психијатријског лечења донесе одлуку о одузимању предмета, донеће решење о одузимању предмета, на основу члана 535 став 3. ЗКП, а не решење на основу члана 431 став 1 ЗКП (решење којим се исправљају грешке у пресуди).

Примена мере безбедности одузимања предмета је факултативна, осим у одређеним случајевима када је суд обавезан да изрекне ову санкцију, а ти случајеви су посебно предвиђени у закону (нпр. одредба члана 246 став 7 КЗ предвиђа обавезно одузимање опојне дроге).

Из образложења:

Виши суд у Крагујевцу огласио је окривљеног кривим да је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 Кривичног законика (КЗ) и осудио га на казну затвора у трајању од 3 године, која казна ће се према окривљеном извршити по правноснажности пресуде и изрекао му меру безбедности одузимања предмета опојне дроге амфетамин.

Виши јавни тужилац у Крагујевцу је у жалби указао да је првостепени суд пропустио да од окривљеног одузме дигиталну вагицу за прецизно мерење која је одузета по потврди о привремено одузетим предметима ПУ Крагујевац.

Апелациони суд је оценио као неосноване напред наведене жалбене наводе, будући да је првостепени суд то учинио решењем, при чему је без значаја чињеница да је првостепени суд наведено решење донео применом члана 431 став 1 ЗКП, иако је то требао да учини применом одредбе члана 535 став 3 ЗКП, с обзиром да на предметно решење није било жалби.

(Пресуда Вишег суда у Крагујевцу К.бр.53/21 од 10.11.2021.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-63/22 од 01.03.2022.године)

*Сентенцу приредила: Јелена Дванајичак
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ЗАКОНИТО ПРЕТРЕСАЊЕ**(члан 199. став 2. Законика о кривичном поступку)**

Уколико нису испуњене претпоставке за законито претресање, то ни сам поступак претресања не може бити законит.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Великом Градишту 3.Кв.бр.89/21 од 22.11.2021. године, потврђена је оптужница Основног јавног тужиоца у Великом Градишту Кт.бр. 189/21 од 27.10.2021. године, поднета против окривљеног Дејана Крсмановића из Винаца, због кривичног дела тешка крађа из члана 204 став 1 тачка 1 Кривичног законика (КЗ), кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 2 КЗ и кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 КЗ.

Против наведеног решења жалбу је благовремено изјавио бранилац окривљеног, суштински због битне повреде одредаба кривичног поступка, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу укине побијано решење и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање, или пак, да побијано решење преиначи тако што ће обуставити кривични поступак.

Одредбом члана 156 став 7 ЗКП између осталог прописано је да претресању присуствују два пунолетна грађанина као сведоци који ће се пре почетка претресања упозорити да пазе на ток претресања, као и да имају право да пре потписивања записника о претресању ставе своје приговоре на веродостојност садржине записника.

Како у конкретном случају произилази да је претрес стана извршен на основу напред наведене одредбе, а да нису били испуњени услови за евентуални претрес у присуству само једног сведока или без сведока (прописани одредбом члана 156 став 3 ЗКП– ако се претпоставља оружани отпор или друга врста насиља или ако се очигледно припрема или отпочело уништавање трагова кривичног дела или предмета важних за поступак или је држалац стана и других просторија недоступан), то по оцени овог суда првостепени суд није дао довољне и јасне разлоге да ли се у конкретном случају ради о законито прибављеним доказима, а што је у обавези приликом одлучивања о потврђивању оптужнице, односно у овој фази поступка.

Полазећи од наведених законских одредби, Апелациони суд налази да, будући да из цитираних законских одредби јасно произилази да су одредбама члана 156 ЗКП прописане претпоставке за законито претресање, а одредбама члана 157 ЗКП прописан је поступак претресања, то значи да, уколико нису испуњене претпоставке за законито претресање, то ни сам поступак претресања не може бити законит, због чега је другостепени суд, уважавањем жалбе браниоца окривљеног, првостепено решење укинуо и предмет упутио првостепеном суду на поновно одлучивање.

*(Решење Основног суда у Великом Градишту 3.Кв.бр.89/21
од 22.11.2021. године и решење Апелационог суда
у Крагујевцу Кж2-771/21 од 20.12.2021. године)*

*Сентенцу приредила: Тамара Милановић
Судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ТРАЈНО ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНЕ ПРОИСТЕКЛЕ
ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗ ПОСТУПКА
ВОЂЕНОГ ПРЕД ИНОСТРАНИМ СУДОМ**

**(Члан 66 -72. Закона о одузимању имовине
проистекле из кривичног дела)**

Уз молбу за сарадњу иностраног органа, поднету у смислу одредбе чл. 68 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела доставиће се одлука о трајном одузимању имовине донете у поступку пред иностраним судом.

Из образложења:

Побијаним решењем, Вишег суда у Јагодини Тои.бр.1/19 од 21.10.2020. године, одбијен је, као неоснован, захтев Вишег јавног тужиоца у Јагодини ОИК.бр.10/13, МП.бр.1/13 од 30.01.2019. године, прецизиран на рочишту дана 21.10.2020. године, за трајно одузимање имовине од окривљене - власнице Оливере Vginds и трећих лица – власника: Најде Златковић, Далибора Златковића, Игора Златковића, Сање Стојановић, Славољуба Стојановића, Марије Златковић, Николе Лукића и Кристине Лукић, и то непокретности ближе описане у изреци првостепеног решења, на страни 2, 3. и 4.

Против наведеног решења жалбу је изјавио Виши јавни тужилац у Јагодини (јавни тужилац) због битних повреда одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу усвоји жалбу, укине побијано решење и списе предмета врати првостепеном суду на поновно одлучивање или да преиначи побијано решење и донесе решење о трајном одузимању имовине од окривљене и трећих лица.

Апелациони суд налази да су овако дати разлози нејасни и знатној мери противречни, а из разлога што се из списка предмета утврђује да се првостепено решење заснива на пресудама, које се у списима предмета налазе у оригиналном облику и које су донете од стране надлежних судова у Краљевини Холандији, али да се из побијаног решења не може утврдити да ли је поступак за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела, који је покренут од стране Краљевине Холандије спроведен у смислу законских одредби чл. 64-76 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, односно да ли су испуњени сви услови прописани одредбама чл. 68 и 71 овог закона.

Чл. 65 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано је да међународна сарадња у смислу одредаба овог закона обуквата пружање помоћи у проналажењу имовине проистекле из кривичног дела, забрану располагања и привремено или трајно одузимање имовине пристекле из кривичног дела.

Чл. 66 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописане су претпоставке за пружање помоћи, у смислу чл. 65 тог закона и то су:

1. да тражена мера није у супротности са основним начелима домаћег правног поретка;
2. да извршење молбе иностраног органа не би штетило суверенитету, јавном поретку или другим интересима Републике Србије;
3. да су у иностраном поступку доношења одлуке о трајном одузимању имовине задовољени стандарди правичног суђења;
4. да између Републике Србије и стране државе постоји узајамност.

Чл. 68 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано је да молба за сарадњу, у смислу одредба тог закона, садржи:

1. назив органа који подноси молбу;

2. податке о лицу на које се молба односи (име, датум и место рођења, држављанство и боравиште), а ако се ради о правном лицу и податке о седишту правног лица;
3. податке о имовини у вези са којом се тражи сарадња и њеној повезаности са лицем из тач. 2 овог члана
4. конкретне радње које би требало предузети и навођење законских одредаба државе молиље које представљају основ за предузимање одређених мера принуде.

Чл. 71 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано је да молба за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела, поред података из чл. 68 тог закона, садржи и одлуку о трајном одузимању имовине проистекле из кривичног дела од лица из чл. 68 ст. 2 тог закона.

Чл. 72 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано је по пријему молбе из чл. 68-71 овог закона, јавни тужилац, односно суд испитује да ли су испуњене претпоставке из чл. 66 овог закона.

С тим у вези, неопходно је напоменути да у списима предмета, и конкретно молби за сарадњу, која је поднета у смислу одредбе чл. 68 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, не постоји приложена одлука о трајном одузимању имовине проистекле из кривичног дела од лица наведена у чл. 68 ст. 2 тог закона, а како је то прописано чл. 71 наведеног закона, па је по оцени Апелационог суда преурањен поступак за трајно одузимање имовине, с обзиром да у моменту покретања поступка за трајно одузимање имовине нису били испуњени формални услови за доношење одлуке.

Ово посебно с тога што је наведеним члановима Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано да ће се уз молбу за трајно одузимање имовине доставити одлука о трајном одузимању имовине проистекле из кривичног дела (аналогним тумачем ове одредбе са одредбом чл. 66 истог закона утврђује се да се то односи на одлуку донету у поступку пред иностраним судом), па да ће суд, по пријему молбе, испитивати да ли су испуњене претпоставке из чл. 66 тог закона, а које се односе на оцену да тражена мера није у супротности са основним начелима домаћег правног поретка, да извршење молбе иностраног органа не би штетило суверенитету, јавном поретку или другим интересима Републике Србије, да су у иностраном поступку доношења одлуке о трајном одузимању имовине задовољени стандарди правичног суђења и да између Републике Србије и стране државе постоји узајамност.

У вези са наведеним остало је нејасно на шта се односи молба Краљевине Холандије која је поднета надлежном министарству а што је суд свакако морао имати у виду када је одлучио о предлогу тужиоца, што се у конкретном случају појављује као претходно питање, како је то напред неведено.

С тим у вези, Апелациони суд налази да првостепени суд није дао јасне разлоге да ли су уопште испуњени услови да се одлучује о молби јавног тужиоца за одузимање имовине проистекле из кривичног дела, односно да ли је ова молба поднета у смислу одредбе чл. 71 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, те уколико јесте да ли је суду приложена одлука о трајном одузимању имовине проистекле из кривичног дела из земље молиље-Краљевине Холандије, а која молба би садржала неопходне податке у смислу одредбе чл. 68 ст. 2 овог закона.

(Решење Вишег суда у Јагодини Тои.бр. 1/19 од 21.10.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кјэтой-1/21 од 10.05.2021. године)

*Сентенцу приредила: Тамара Милановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРЕПОЗНАВАЊЕ ЛИЦА

(Члан 100 ЗКП)

Приликом предузимања доказне радње препознавање лица у полицији од стране сведока не постоји обавеза позивања браниоца осумњиченог, већ се ова доказна радња обавља у присуству јавног тужиоца, услед чега непозивање браниоца да буде присутан овој доказној радњи не чини исту незаконитом.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Деспотовцу, Судска јединица у Свилајнцу К.18/19 од 12.11.2020.године окривљени А.М. је оглашен кривим да је извршио кривично дело тешка крађа из чл.204 ст.1 тач.3 Кривичног законика, и осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године, коју ће издржати по правноснажности пресуде.

Бранилац окривљеног у својој жалби указује да је побийана пресуда донета уз постојање битне повреде одредаба кривичног поступка из чл.438 ст.2 тачка 1 ЗКП јер се пресуда заснива на доказу на којем се не може заснивати, и то на записнику Полицијске станице Свилајнац о препознавању лица од стране Г.Н., јер је између осталог присуство браниоца овој доказној радњи обавезно у смислу чл.300 ст.1 ЗКП.

По оцени Апелационог суда, као другостепеног, ови жалбени наводи браниоца окривљеног су неосновани, имајући у виду да је одредбом чл.100 ст.3 Законика о кривичном поступку прописано да се у предистражном поступку и истрази препознавање лица обавља у присуству јавног тужиоца, а да обавезно присуство браниоца окривљеног није изричито прописано, услед чега обављено препознавање окривљеног од стране сведока без присуства његовог браниоца не чини ову доказну радњу препознавања незаконитом.

При томе, одредба из чл. 300 ст.1 Законика о кривичном поступку се не односи на обавезу позивања браниоца приликом извођења доказне радње препознавања лица, што је регулисано одредбом чл.100 Законика о кривичном поступку, већ предвиђа обавезу јавног тужиоца да осумњиченом и његовом браниоцу упуту позив, а оштећеног обавести о времену и месту испитивања сведока или вештака.

*(Пресуда Основног суда у Деспотовцу, судска јединица у Свилајницу
К.18/19 од 12.11.2020.године и пресуда Апелационог суда
у Крагујевцу Кж1-15/21 од 28.01.2021.године)*

*Сентенцу приредио Ђорђе Ристић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОЗИВАЊЕ ОШТЕЋЕНОГ НА ПРЕТРЕС ПРЕД ДРУГОСТЕПЕНИМ СУДОМ

(члан 449 став 2 Законика о кривичном поступку)

Пропуст суда да на претрес пред другостепеним судом позове оштећеног није био од одлучног утицаја на доношење законите и правилне пресуде, будући да се другостепени суд са исказом оштећеног упознао применом одредбе члана 406 ЗКП, читањем његовог исказа

датог на записнику пред јавним тужиоцем и првостепеним судом, а присуство оштећеног не представља услов за одржавање претреса.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Ужицу Кж1-25/21 од 10.03.2021.године, усвојена је жалба Основног јавног тужиоца у Ужицу и преиначена пресуда Основног суда у Ужицу 1К-533/20 од 16.12.2020.године, па је окривљени М.Р. оглашен кривим да је извршио кривично дело насилничко понашање у саизвршилаштву из члана 344 став 2 у вези става 1 и у вези са ставом 33 КЗ, изречена му је условна осуда тако што му је утврђена казна затвора од 3 (три) месеца и истовремено одређено да се казна неће извршити ако за време проверавања од једне године после правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

Жалбом браниоца окривљеног се, између осталог наводи да је другостепени суд учинио и битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 1 тачка 5 ЗКП у вези са чланом 449 став 2 ЗКП, јер на главни претрес пред другостепеним судом није позвао оштећеног, као ни његовог пуномоћника, што је према наведеним одредбама ЗКП био дужан да учини и чије је присуство обавезно на главном претресу пред другостепеним судом. Поред повреде права оштећеног, на овај начин су повређена и права окривљеног, с обзиром да би оштећени или његов пуномоћник да су присуствовали главном претресу могли изменити своју изјаву о придруживању кривичном гоњењу, а што олакшава положај окривљеног у поступку и представља олакшавајућу околност коју је суд дужан да цени приликом одмеравања кривичне санкције и кривице окривљеног.

По налажењу Апелационог суда, према стању у списима предмета Вишег суда у Ужицу Кж1-25/21 произилази да је председник већа наредбом о главном претресу позвао учеснике поступка чије присуство на претресу је неопходно, а да из наредбе произилази да су на претрес позвани само Виши јавни тужилац у Ужицу, окривљени М.Р. и његов бранилац.

Одредбом члана 449 став 2 ЗКП прописано је, између осталог, да се на претрес пред другостепеним судом позивају оптужени и њихови браниоци, овлашћени тужилац, оштећени, његов законски заступник и пуномоћник.

Поступајући на описани начин, по оцени Апелационог суда, као суда трећег степена, другостепени суд је неправилно применио цитирану одредбу Законика о кривичном поступку, али то није било од одлучног утицаја на доношење

законите и правилне пресуде. Наиме, другостепени суд се са исказом оштећеног упознао применом одредбе члана 406 ЗКП, читањем његовог исказа датог на записнику пред јавним тужиоцем и првостепеним судом, потом се упознао и са садржином исказа пет испитаних сведока у првостепеном поступку, налазом и мишљењем вештака др Марјана Марјановића и исказом истог вештака који је дао у првостепеном поступку на главном претресу, након чега је утврдио чињенично стање као у изреци другостепене пресуде и дао јасне и за овај суд прихватљиве разлоге који се односе на оцену изведених доказа, тако да се наведени пропуст другостепеног суда не може подвести под битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 3 ЗКП, с обзиром да неправилна примена одредбе члана 449 став 2 ЗКП није била од одлучног утицаја на доношење законите и правилне пресуде. Околност на коју се указује у изјављеној жалби да је оштећени присуством на претресу могао изменити своју изјаву о придруживању кривичном гоњењу, што олакшава положај окривљеног у поступку и представља олакшавајућу околност коју је суд дужан да цени приликом одмеравања кривичне санкције, представља само претпоставку жалиоца о евентуално измењеном ставу оштећеног у вези придруживања кривичном гоњењу, која и да је тачна, очигледно не би довела до изрицања блаже кривичне санкције, с обзиром да је окривљеном за предметно кривично дело изречена мера упозорења.

Насупрот наводима жалбе, Апелациони суд налази да се наведени пропуст другостепеног суда не може подвести под битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 438 ст. 1 тач. 5 ЗКП која се односи на одржавање главног претреса без лица чије је присуство на главном претресу обавезно. Одредбом чл.450 ст.6 ЗКП је прописано да ће се одредбе о главном претресу пред првостепеним судом сходно примењивати и у претресу пред другостепеним судом. Одредбама ЗКП којима се регулише обавезно присуство странака и учесника у поступку (одредбе које се односе на претпоставке за одржавање главног претреса) се односе на јавног тужиоца, окривљеног и његовог браниоца, тумача и преводиоца, у случају потребе за тим учесницима, тако да присуство оштећеног на главном претресу пред првостепеним судом, односно на претресу пред другостепеним судом не представља услов за одржавање претреса.

(Пресуда Вишег суда у Ужицу Кж1-25/21 од 10.03.2021.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж3-4/21 од 27.04.2021.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић
Судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ДОЗВОЉЕНОСТ ЖАЛБЕ

(Члан 407 став 2 у вези става 1 Законика о кривичном поступку)

Против одлуке суда да се из списка предмета не издвоји Записник о пријему кривичне пријаве није дозвољена посебна жалба, већ се иста може побијати само жалбом на пресуду.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Чачку К.бр.25/21 од 05.10.2021. године, на основу чл. 407. ст.1. тач.2. ЗКП у вези чл. 358. и чл. 84. ЗКП, делимичним усвајањем предлога браниоца окривљеног Радослава Ивановића, издвојени су из списка предмета К.бр.25/21 записници и обавештења ближе побројани у образложењу решења, и одређено је да се исти стављају у посебан запечаћени омот и да се чувају код судије за претходни поступак до правноснажног окончања кривичног поступка, након чега ће бити уништени и о томе састављен записник, док из образложења истог произилази да суд није прихватио предлог браниоца да се из списка предмета издвоји Записник о пријему кривичне пријаве ПУ Краљево Ку.бр.1220/21 од 18.03.2021. године.

Против наведеног решења жалбу је изјавио бранилац окривљеног, због свих законских разлога, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу уважи жалбу, побијано решење укине и предмет упутити на поновно одлучивање, или да исто преиначи и издвоји из списка Записник о пријему кривичне пријаве ПУ Краљево Ку.бр.1220/21 од 18.03.2021. године.

Одредбом чл. 407. ст. 2. ЗКП прописано је да је посебна жалба дозвољена само против решења из ст. 1. наведеног члана, односно, против решења којим је одлучено да се из списка предмета издвоје и одвојено чувају записници о ранијем испитивању лица који се не могу прочитати из разлога наведених у чл. 406. ст. 2. овог законика и записници или обавештења из чл. 237. ст. 1. и 3. овог законика.

Полазећи од наведене законске одредбе, Апелациони суд налази да изјављена жалба браниоца окривљеног којом се побија одлука суда да се из списка предмета не издвоји Записник о пријему кривичне пријаве ПУ Краљево Ку.бр.1220/21 од 18.03.2021. године није дозвољена, па је као таква одбачена, будући да иста по закону није дозвољена, јер се може побијати само решење о издвајању доказа за које је предвиђено да не могу бити коришћени

у кривичном поступку или да се на њима не може заснивати судска одлука, за шта бранилац окривљеног нема правни интерес, уз напомену да се одлука о одбијању захтева може побијати само жалбом на пресуду.

(Решење Вишег суда у Чачку К.бр.25/21 од 05.10.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-632/21 од 21.10.2021. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Перовић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДУЗИМАЊЕ ПУТНЕ ИСПРАВЕ И ОБАВЕЗА ЈАВЉАЊА ОДРЕЂЕНОМ ДРЖАВНОМ ОРГАНУ

(Члан 199 став 2 Законика о кривичном поступку)

Привремено одузимање путне исправе и налагање окривљеном да се повремено јавља одређеном државном органу се одређују уз меру забрана напуштања боравишта, и не могу бити одређене самостално.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини Кв.бр. 174/21 од 17.08.2021. године, окривљеном Звонку Милетићу из Јагодине, продужена је мера забране напуштања боравишта у Јагодини, у улици Димитрија Димитријевића број 21Е/ 30 и наложено је окривљеном да се сваког првог и петнаестог у месецу јавља ПУ Јагодина. Одређено је да изречена мера може трајати док за тим постоји потреба, а најдуже до правноснажности пресуде односно до упућивања окривљеног на издржавање кривичне санкције која се састоји у лишењу слободе и упозорен је окривљени да се против њега може одредити тежа мера из члана 188. ЗКП, ако прекрши изречену меру забрана напуштања боравишта.

Против наведеног решења жалбу је изјавио бранилац окривљеног, суштински због битне повреде одредаба кривичног поступка, с предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу, преиначи побијано решење и окривљеном укине меру забране напуштања боравишта или да побијано решење укине и предмет упути првостепеном суду на поновно одлучивање.

Одредбом члана 199. став 1. ЗКП прописано је да, ако постоје околности које указују да би окривљени могао побећи, сакрити се, отићи у непознато

место или иностранство, суд може забранити окривљеном да без одобрења напусти место боравишта или територију Републике Србије, док је ставом 2. истог члана прописано да, уз меру из става 1, окривљеном може бити забрањено посећивање одређених места или наложено да се повремено јавља одређеном државном органу, или привремено одузета путна исправа или возачка дозвола.

Полазећи од наведених законских одредби, Апелациони суд налази да су без основа жалбени наводи браниоца окривљеног којима се указује да су мере јављања ПУ Јагодина и одузимања путне исправе довољне за присуство осумњиченог у току кривичног поступка до правноснажности пресуде, будући да се наведене мере, сходно одредби члана 199. став 2. ЗКП, одређују уз меру забрана напуштања боравишта и не могу бити одређене самостално.

(Решење Вишег суда у Јагодини Кв.бр. 174/21 од 17.08.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-525/21 од 30.08.2021. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Перовић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

БРАНИЛАЦ КАО ПУНОМОЋНИК ЗА ПРИЈЕМ ПИСМЕНА

(Члан 246 став 2 Законика о кривичном поступку)

Неуредна је достава налога за уплату донетог у поступку извршења новчане казне осуђеном преко огласне табле суда, у ситуацији када је одредио свог браниоца као пуномоћника за пријем писмена.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Јагодини Кв-300/20 од 14.10.2020. године, осуђеном Д. М. новчана казна у одређеном износу од 100.000,00 (стохиљада) динара, на коју је осуђен правноснажном пресудом Основног суда у Јагодини К-420/19 од 14.01.2020. године, замењена је казном затвора у трајању од 100 (сто) дана, тако што се за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одређује један дан казне затвора, коју ће издржати по правноснажности решења, када буде лишен слободе.

У образложењу побијаног решења се наводи да је пресудом Основног суда у Јагодини К-420/19 од 14.01.2020. године, осуђени Д. М. оглашен кривим

због кривичног дела недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ, за које му је изречена условна осуда, тако што му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци и истовремено одређено да се иста неће извршити уколико у року од две године не учини ново кривично дело, те осуђен на новчану казну у одређеном износу од 100.000,00 (стохиљада) динара са роком плаћања од три месеца, по правноснажности пресуде, уз упозорење да ће му, уколико новчану казну не плати у одређеном року, иста бити замењена казном затвора. Првостепени суд је увидом у списе предмета, конкретно у службену белешку водиоца Контролника наплата новчаних казни тог суда, утврдио да осуђени поменути новчану казну није исплатио, те да је уплатница са налогом за уплату новчане казне осуђеном истакнута на огласну таблу суда дана 26.06.2020. године, одакле је скинута дана 23.07.2020. године.

Међутим, како из списка предмета произилази да је осуђени на записнику о главном претресу од 14.01.2020. године одредио свог браниоца, адв. М. Ј. из Јагодине, као пуномоћника за пријем писмена, у смислу одредбе чл. 246. ст. 2. ЗКП, које пуномоћје није опозвао, нити је пуномоћник отказао пуномоћје, основано се жалбом браниоца указује да у датој процесној ситуацији нису били испуњени услови да се осуђеном побијано решење достави на начин како је то учињено, односно преко огласне табле суда, због чега је уважавањем жалбе исто морало бити укинута и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(Решење Основног суда у Јагодини Кв-300/20 од 14.10.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-67/21 од 09.02.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕЗАКОНИТ ДОКАЗ

(Члан 16 Законика о кривичном поступку)

Записник о испитивању сведока, који је преминуо пре подизања непосредне оптужнице, а чијем испитивању није присуствовао

окривљени због неупућивања позива од стране јавног тужиоца да присуствује овој доказној радњи, представља незаконит доказ.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Крагујевцу ЗК-880/20 од 01.04.2021. године, између осталих, издвојен је из списка предмета тог суда Кт-1895/15 записник о испитивању сведока М. К. од 10.01.2018. године, као незаконити доказ.

Наиме, у првостепеном решењу се наводи како из списка предмета произилази да је јавни тужилац испитао сведока М. К. у присуству адвокатског приправника А. М. по заменичком пуномоћју адв. П. В, као пуномоћника оштећених, затим да окривљени није био доступан приликом предузимања наведене доказне радње, због чега позив није достављен како њему тако ни његовом браниоцу, кога у овој фази поступка није имао, нити је јавни тужилац пре предузимања исте прибавио одобрење судије за претходни поступак, у смислу одредбе чл. 300. ЗКП. Стога је суд нашао да поменута доказна радња није обављена на законит начин, па је записник о испитивању наведеног лица издвојио из списка предмета, јер се на њему не може заснивати судска одлука.

По налажењу Апелационог суда, правилно је првостепени суд издвојио из списка предмета записник о испитивању овог сведока, будући да из истих произилази да окривљеном није упућен позив од стране јавног тужиоца да присуствује доказној радњи испитивања тог сведока, али и да је овај сведок у међувремену преминуо, до подизања непосредне оптужнице, дана 04.08.2018. године, што ће рећи да више не постоји могућност његовог накнадног испитивања у том својству, које чињенице су од значаја приликом оцене законитости поменуте доказне радње, у смислу издвајања записника о њеном предузимању из списка предмета, због чега је жалба јавног тужиоца оцењена као неоснована у том делу.

(Решење Основног суда у Крагујевцу ЗК-880/20 од 01.04.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-206/21 од 19.04.2021. године)

Сентенцу приредио: Никола Станојевић судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу

САСТАВ СУДА У ПОСТУПКУ ИЗРИЦАЊА ЈЕДИНСТВЕНЕ КАЗНЕ

(Члан 552 Законика о кривичном поступку)

Учешће судије у доношењу решења о притвору против окривљеног, не представља разлог за његово изузеће приликом одлучивања о захтеву за изрицање јединствене казне.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Ужицу Кв-130/21 од 16.11.2021. године, одбијен је, као неоснован, захтев осуђеног Б. П. из Прибоја, за изрицање јединствене казне, преиначењем правноснажних пресуда Вишег суда у Ужицу и то, К-34/20 од 26.02.2021. године, потврђене пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-259/21 од 22.04.2021. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 4 (четири) године и 6 (шест) месеци, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ, затим К-41/14 од 28.04.2015. године, потврђене пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-809/15 од 15.09.2015. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године и 2 (два) месеца, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога у саизвршилаштву из чл. 246. ст. 1. КЗ у вези чл. 33. КЗ и К-29/10 од 16.09.2010. године, преиначене пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-5685/10 од 04.02.2011. године, којом је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 5 (пет) година и 6 (шест) месеци, због продуженог кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ, недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 1. КЗ и омогућавање уживања опојних дрога из чл. 247. ст. 1. КЗ.

Жалбом осуђеног се између осталог указује да је побијана пресуда захваћена битном повредом одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 1. тач. 4. ЗКП, јер је председник судског већа које је донело ту пресуду, судија Р. З. више пута учествовао у продужењу притвора против окривљеног у предметима Вишег суда у Ужицу „Кв-18/21 од 08.02.2021, Кв-223/20 и 248/20 од 19.01.2021“, па је морао бити изузет приликом њеног доношења услед поменуте процесне улоге у тим предметима, као и судије Б. Т. и В. П.,

из истог разлога. Осим тога, ове судије су учествовале и у доношењу одлуке о одбијању захтева осуђеног за понављање кривичног поступка.

Међутим, по оцени Апелационог суда, поменути жалбени наводи осуђеног су без утицаја на другачију одлуку суда о његовом захтеву за изрицање јединствене казне, будући да је овде реч о поступку за преиначење правноснажне пресуде, тачније о поступку за преиначење одлуке о казни, где се суд не бави питањем кривице осуђеног већ искључиво преиспитивањем кривичне санкције, те стога није било разлога за изузеће судије Р. З. од поступања у овом предмету (остале судије које се помињу у жалби нису ни учествовале у доношењу првостепене пресуде), па је жалба одбијена као неоснована.

(Решење Вишег суда у Ужицу Кв-130/21 од 16.11.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-879/21 од 29.12.2021. године)

Сентенцу приредио: Никола Станојевић судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу

СХОДНА ПРИМЕНА ОДРЕДАБА О ИЗУЗЕЋУ СУДИЈА НА ЈАВНЕ ТУЖИОЦЕ

(Члан 42 Законика о кривичном поступку)

Када су поднети захтеви за изузеће јавног тужиоца и његовог заменика, о оба захтева ће одлучити непосредно виши тужилац.

Из образложења:

Решењем Основног јавног тужиоца у Крушевцу Кт-925/20 од 13.01.2021. године, у ставу I диспозитива одбијен је као неоснован захтев окривљеног Р. Б. из Крушевца и његовог браниоца за изузеће заменика Основног јавног тужиоца у Крушевцу М. М. у предмету Основног јавног тужилаштва у Крушевцу Кт-925/20, затим ставом II одбачен је као недозвољен захтев окривљеног и његовог браниоца за изузеће осталих заменика Основног јавног тужиоца у Крушевцу, у истом предмету, док се у ставу III наводи да ће о њиховом захтеву за изузеће самог Основног јавног тужиоца у Крушевцу одлучити Виши јавни тужилац у Крушевцу посебним решењем.

У образложењу побиијаног решења се наводи да је Основни јавни тужилац у Крушевцу извршио увид у списе предмета Кт-925/20 и прибавио изјашњење заменика Основног јавног тужиоца у Крушевцу М. М, те нашао да на његовој страни не постоји ниједан разлог за изузеће, док је одбацио као недозвољен захтев за изузеће свих осталих заменика јер, сходно одредби чл. 39. ст. 3. ЗКП, странка и бранилац могу тражити изузеће само поименично одређеног заменика јавног тужиоца.

Такође, у погледу захтева за изузеће који се односи на њега као Основног јавног тужиоца у Крушевцу, у побиијаном решењу се додаје да ће о истом бити обавештен Виши јавни тужилац у Крушевцу, који ће донети посебно решење о том захтеву.

Одредбом чл. 41. ст. 2. ЗКП прописано је, између осталог, да ако се тражи изузеће само председника суда или председника суда и судије или судије-поротника, одлуку о изузећу доноси председник непосредно вишег суда.

Одредбом чл. 42. ЗКП, поред осталог, прописано је да се одредбе о изузећу судија и судија-поротника сходно примењују и на јавне тужиоце и лица која су на основу закона овлашћена да јавног тужиоца замењују у поступку, те да јавни тужилац одлучује о изузећу лица која су на основу закона овлашћена да га замењују у поступку, а о изузећу јавног тужиоца одлучује непосредно виши тужилац.

Следствено наведеном, по оцени Апелационог суда, основано се жалбом браниоца окривљеног суштински указује да је у првостепенем поступку дошло до погрешне примене наведених одредаба процесног закона, које прописују да када је поднет захтев за изузеће јавног тужиоца и његовог заменика, о истом одлучује непосредно виши тужилац, а која погрешна примена је била од одлучног утицаја на доношење законитог и правилног решења, па је исто, уважавањем жалбе браниоца, морало бити укинато у ставу I, у ком делу је изјављена жалба сходно правној поуци.

(Решење Основног јавног тужиоца у Крушевцу Кт-925/20 од 13.01.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжс2-81/21 од 19.02.2021. године)

Сентенцу приредио: Никола Станојевићсудијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу

НЕДОСТАТАК ЖАЛБЕ КАО СМЕТЊА ЗА ОТКЛАЊАЊЕ ПОВРЕДЕ КРИВИЧНОГ ЗАКОНА У КОРИСТ ОКРИВЉЕНОГ У ПОГЛЕДУ ДУЖИНЕ ПРИТВОРА

(Члан 216 став 3 Законика о кривичном поступку)

Одсуство жалбе јавног тужиоца на одлуку суда да окривљеном продужи притвор до 30 уместо до 60 дана, представља процесну сметњу за преиначење одлуке у том делу.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Пожаревцу 1Кв-18/21 од 10.02.2021. године, окр. Б. Д. је обустављено извршење казне затвора у трајању од 7 (седам) година и 6 (шест) месеци, по правноснажној пресуди Вишег суда у Пожаревцу 2К-71/12 од 15.04.2013. године, коју издржава у Казнено поправном заводу у Сремској Митровици и против истог је одређен притвор у трајању од 30 (тридесет) дана, који се има рачунати од дана и часа спровођења окривљеног у притворску јединицу Казнено поправног завода у Пожаревцу, на основу чл. 477. ст. 5. ЗКП, из законских разлога прописаних одредбом чл. 211. ст. 1. тач. 1. ЗКП.

По налажењу Апелационог суда, првостепени суд је правилно оценио да чињенице, да је окривљени након извршења предметног кривичног дела (19.05.2012. године), у кратком временском периоду био лишен слободе у другој држави, дана 27.05.2012 године, од стране припадника Министарства унутрашњих послова Републике Српске, одакле је изручен надлежним правосудним органима Републике Хрватске, чији је окривљени држављанин, након чега је по међународној потерници издатој од стране Републике Хрватске био лишен слободе у Новом Саду и спроведен у Казнено поправни завод у Сремској Митровици ради издржавања казне затвора (на коју је у одсуству осуђен правноснажном пресудом Вишег суда у Пожаревцу 2К-71/12 од 15.04.2013. године), представљају околности које указују да постоји опасност од бекства окривљеног и као такве оправдавају одређивање притвора из законских разлога прописаних одредбом чл. 211. ст. 1. тач. 1. ЗКП, због чега је жалба његовог браниоца оцењена као неоснована.

Апелациони суд указује да је првостепени суд, приликом одређивања притвора окривљеном погрешно применио одредбу чл. 477. ст. 5. ЗКП, када је

побијаним решењем одредио да исти траје 30 (тридесет) дана, од дана и часа спровођења окривљеног у притворску јединицу Казнено поправног завода у Пожаревцу, имајући у виду одредбу чл. 216. ст. 3. ЗКП, која прописује да је веће дужно да и без предлога странака и браниоца испита да ли још постоје разлози за притвор и да донесе решење о продужењу или укидању притвора по истеку сваких 30 дана до потврђивања оптужнице, а по истеку сваких 60 дана након потврђивања оптужнице до доношења првостепене пресуде, међутим, будући да није било жалбе у поменутом правцу, побијано решење није преиначено у том делу.

(Решење Вишег суда у Пожаревцу 1Кв-18/21 од 10.02.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-118/21 од 09.03.2021. године)

Сентенцу приредио: Никола Станојевићсудијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу

ДОКАЗ НА КОМЕ СЕ НЕ МОЖЕ ЗАСНИВАТИ ОДЛУКА СУДА

(Члан 16 Законика о кривичном поступку)

У поступку против пунолетног учиниоца кривичног дела, суд се не може упознати са садржином записника о исказима малолетних учинилаца кривичних дела према којима је кривични поступак раздвојен и правноснажно обустављен услед одустанка јавног тужиоца од гоњења.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Деспотовцу, Судска јединица у Свилајнцу К-131/19 од 15.12.2020. године, окривљени М. М. из Баточине, оглашен је кривим да је извршио продужено кривично дело тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ у вези чл. 33. и 61. КЗ, за које му је изречена условна осуда тако што му је утврђена казна затвора у трајању од 1 (једне) године и истовремено одређено да се иста неће извршити уколико у року од 2 (две) године по правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

У образложењу побијане пресуде се, поред осталог, наводи да је првостепени суд извршио увид у записник о саслушању мал. С. В. пред ПС Свилајнац од 06.03.2019. године, у присуству законског заступника

и браниоца, затим, записник о његовом испитивању пред Вишим судом у Јагодини Ким-6/19 од 23.05.2019. године, у присуству законског заступника и браниоца, записник о саслушању мал. Н. Ђ. пред ПС Свилајнац од 01.03.2019. године, у присуству радника Центра за социјални рад и браниоца, као и записник о његовом испитивању пред Вишим судом у Јагодини Ким-6/19 од 10.04.2019. године, чију садржину при том подробно излаже, наводећи у наставку да су исти „на јасан, детаљан и уверљив начин описали радње извршења предметног кривичног дела“.

Суд затим наводи да је увидом у правноснажно решење Вишег суда у Јагодини Ким-5/20 од 28.02.2020. године, утврдио да је истим према мал. С. В. обустављен поступак због продуженог кривичног дела тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ у вези чл. 33. и 61. КЗ, по захтеву за покретање припремног поступка Вишег јавног тужиоца у Јагодини Ктм-88/19 од 04.04.2019. године и Ктм-129/19 од 13.05.2019. године, с обзиром да му је правноснажним решењем Вишег суда у Јагодини Км-23/19 од 28.01.2020. године изречена васпитна мера појачан надзор од стране органа старатељства, као и да је увидом у правноснажно решење Вишег суда у Јагодини Ким-99/19 од 08.11.2019. године, утврдио да је да је истим према мал. Н. Ђ. обустављен поступак због продуженог кривичног дела тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ у вези чл. 33. и 61. КЗ, по захтеву за покретање припремног поступка Вишег јавног тужиоца у Јагодини Ктм-88/19 од 04.04.2019. године, услед одустанка јавног тужиоца од гоњења, из разлога целисходности, јер је мал. Н. Ђ. правноснажним решењем Апелационог суда у Крагујевцу Кжм1-38/19 од 06.09.2019. године изречена васпитна мера упућивање у васпитно поправни дом у Крушевцу.

Одредбом чл. 406. ст. 1. тач. 5. ЗКП прописано је да се, осим у случајевима посебно прописаним тим законом, између осталог, упознавање са садржином записника о исказима саопштених или већ осуђених саучесника у кривичном делу, може по одлуци већа обавити сходном применом чл. 405. ЗКП, ако је реч о исказу саопштеног према којем је кривични поступак раздвојен или је већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом.

Следствено томе, по налажењу Апелационог суда, како се то основано суштински указује жалбом браниоца окривљеног, првостепени суд није могао применом цитиране одредбе да се упозна са садржином поменутих записника о исказима малолетних С. В. и Н. Ђ, датим пред ПС Свилајнац и

пред Вишим судом у Јагодини, будући да је према њима кривични поступак правноснажно обустављен услед одустајка јавног тужиоца од гоњења (што наводи и првостепени суд у образложењу), услед чега се побијана пресуда заснива на доказу на коме се, по одредбама ЗКП, не може заснивати и с тим у вези ни чињенично стање се за сада не може прихватити као правилно, те је иста, усвајањем жалбе браниоца окривљеног, морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

*(Решење Основног суда у Деспотовцу, Судска јединица
у Свилајци К-131/19 од 15.12.2020. године и решење
Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-69/21 од 01.02.2021. године)*

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић судијски
помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕЗАКОНИТ ДОКАЗ

(Члан 16 Законика о кривичном поступку)

Записник о испитивању сведока, који је преминуо пре подизања непосредне оптужнице, а чијем испитивању није присуствовао окривљени због непуштања позива од стране јавног тужиоца да присуствује овој доказној радњи, представља незаконит доказ.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Крагујевцу ЗК-880/20 од 01.04.2021. године, између осталих, издвојен је из списка предмета тог суда Кт-1895/15 записник о испитивању сведока М. К. од 10.01.2018. године, као незаконити доказ.

Наиме, у првостепеном решењу се наводи како из списка предмета произилази да је јавни тужилац испитао сведока М. К. у присуству адвокатског приправника А. М. по заменичком пуномоћју адв. П. В, као пуномоћника оштећених, затим да окривљени није био доступан приликом предузимања наведене доказне радње, због чега позив није достављен како њему тако ни његовом браниоцу, кога у овој фази поступка није имао, нити је јавни тужилац пре предузимања исте прибавио одобрење судије за претходни поступак, у смислу одредбе чл. 300. ЗКП. Стога је суд нашао да поменута доказна радња

није обављена на законит начин, па је записник о испитивању наведеног лица издвојио из списка предмета, јер се на њему не може заснивати судска одлука.

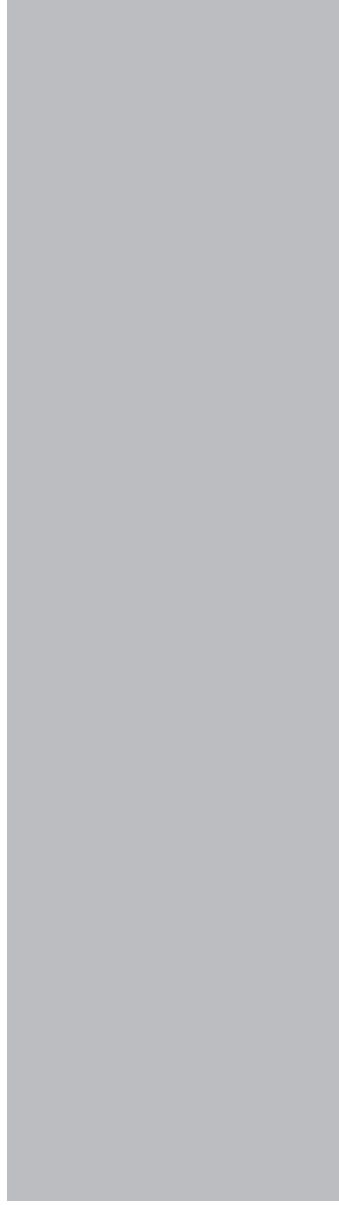
По налажењу Апелационог суда, правилно је првостепени суд издвојио из списка предмета записник о испитивању овог сведока, будући да из истих произилази да окривљеном није упућен позив од стране јавног тужиоца да присуствује доказној радњи испитивања тог сведока, али и да је овај сведок у међувремену преминуо, до подизања непосредне оптужнице, дана 04.08.2018. године, што ће рећи да више не постоји могућност његовог накнадног испитивања у том својству, које чињенице су од значаја приликом оцене законитости поменуте доказне радње, у смислу издвајања записника о њеном предузимању из списка предмета, због чега је жалба јавног тужиоца оцењена као неоснована у том делу.

(Решење Основног суда у Крагујевцу ЗК-880/20 од 01.04.2021. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-206/21 од 19.04.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ГРАЂАНСКО ПРАВО

*Светлана Илић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ У СПОРОВИМА ИЗ ПОРОДИЧНИХ ОДНОСА

УВОД

Уколико су испуњени услови за одређивање привремених мера у споровима из породичних односа исте могу представљати средства обезбеђења којима се пружа провизорна заштита ограниченог временског трајања, али и ефикасно средство, којим се може обезбедити благовремена заштита права и интереса свих учесника у поступку, а посебно детета о чијем најбољем интересу суд је дужан да води рачуна у току поступка. Према члану 6. Породичног закона, све активности, а то значи и одлуке које се односе на дете, треба да буду у најбољем интересу детета, стога садржина судске одлуке о привременој мери треба да буде таква да пре свега у пуној мери одговора најбољем интересу детета.

Како би се заштитио најбољи интерес детета или права и интереси других учесника у поступку, иако Породични закон не садржи посебна правила о одређивању привремених мера, нити упућује на супсидијарну примену Закона о извршењу и обезбеђењу, којим је одређивање привремених мера регулисано, суд има могућност да у поступцима у вези са породичним односима одреди једну или више привремених мера.

Одређивање привремених мера

У споровима из породичних односа, привремене мере суд може одредити на предлог странака, али и по службеној дужности, имајући у виду официјелна овлашћења која сходно члана 205. Породичног закона суд има у поступцима у вези са породичним односима.

Привремена мера као средство обезбеђења не може бити идентична тужбеном захтеву, али се од овог правила може одступити ако се тужбени захтев односи на заштиту државине, право становања, неновчано

издржавање, или када се на други начин не може спречити губитак или тешко угрожавање права, спречити насиље, односно настанак ненакнадиве или тешко накнадиве штете. Основ за одређивање привремених мера обезбеђења неновчаног потраживања према Закону о извршењу и обезбеђењу је овлашћење суда, поред осталог и да привремено уреди спорни однос да би се отклонила опасност од насиља или веће ненадокнадиве штете, а против решења о одређивању привремене мере дозвољена је посебна жалба, осим ако законом није другачије прописано.

Привремену меру може одредити и спровести суд пре покретања, као и по окончању судског или управног поступка, све док извршење не буде спроведено. Закон о парничном поступку прописује да у свим спорovima суд може изузетно, ако то захтевају посебне околности појединог случаја, а посебно ако је то потребно ради одлучивања о предлогу за одређивање привремене мере, одмах да закаже рочиште и достави тужбу туженом, а овлашћен је да, у смислу члана 327. ЗПП, доносе решење о привременим мерама обезбеђења и ван рочишта за главну расправу. Такође, одредбама Закона о извршењу и обезбеђењу дата је могућност да суд донесе решење о обезбеђењу, пре достављања предлога за обезбеђење противној странци, јер би предлагач обезбеђења, због одлагања могао претрпети ненадокнадиву или тешко надокнадиву штету. Уколико суд донесе решења о привременој мери, без да је омогућио противној странци да се изјасни о предлогу за одређивање привремене мере, разлози за хитно поступање морају бити образложени, односно није довољно да се суд позове само на начело хитности поступка који предвиђа Породични закон. У образложењу решења суд је дужан да наведе разлоге их којих произилази да су испуњени услови прописани Законом о извршењу и обезбеђењу за одређивање привремене мере (да је извршни поверилац учинио вероватним да је мера потребна да би се спречила употреба силе или настанак ненадокнадиве штете).

Спречавање насиља, предузимање мера за смештај детета, привремено уређење имовинских односа или обезбеђење минимума егзистенције издржаваних лица су најчешће услов за одређивање привремених мера у породичним односима, али је обзиром на природу ових односа, неопходан опрез и брижљиво испитивање релевантних околности, уз поштовање начела контрадикторности и пропорционалности, ради постизања правичне равнотеже супротстављених интереса и то увек у најбољем интересу детета.

Индикатори за препознавање потребе за одређивање привремених мера постоје, у случају:

- немогућности закључења споразума о самосталном или заједничком вршењу родитељског права и фактичка повреда вршења родитељског права нарочито о питањима о којима родитељи заједнички одлучују, ван суда, у поступку пред Центром за социјални рад, у поступку нагодбе или у поступку пред судом, због одбијања или несарадње родитеља;
- забране или фактичког онемогућавања одржавања личних односа родитеља и детета, односно детета са сродницима детета - уз поштовање најбољег интереса детета (члан 6. ПЗ) или узраста детета (15 година);
- опструкције одржавања личних односа родитеља и детета (из најразличитијих разлога, уз разне изговоре);
- онемогућавање одласка на годишњи одмор са једним од родитеља, онемогућавање издавања или продужења путних исправа за децу која бораве привремено у иностранству са родитељом који самостално врши родитељско право, путовања у иностранство и др.;
- неадекватне процене родитеља о најбољем интересу детета;
- насиља у породици;
- постојања разлога за потпуно или делимично лишење родитељског права;
- сукоба и несугласица око дужине времена које дете проводи са другим родитељом или места фактичког преузимања и враћања детета;
- условљавања одржавања личних односа детета и родитеља „жељеним“ понашањем другог родитеља или његових сродника према детету, садржином слободних активности, садржином активности ради испуњавања школских и других обавеза детета;
- неадекватног понашања родитеља који не препознаје значај одржавања личних односа детета са оба родитеља за правилан психофизички развој детета или изазива одбојност, односно страх код детета према другом родитељу, односно његовим сродницима.

Приликом одређивања привремене мере, суд је дужан да води рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права. У том смислу суд је дужан да поштује стандарде из члана 6.

Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода о праву на правично суђење и они морају бити саставни део судске процедуре ради остварења једнаке, законите и правичне заштите пред судом у разумном року. Будући да одређивање привремене мере може да представља мешање у приватни живот појединца, исто може бити допуштено само из оправданих разлога и сразмерно легитимном циљу, обзиром да мора постојати правична равнотежа између супротних интереса појединаца и заједнице као целине. Забрана мешања у нечији живот, као обавеза да нешто не чинимо, намеће кадгод обавезу да нешто учинимо – како бисмо обезбедили поштовање приватног живота. Релевантна ограничења тичу се најинтимније области приватног живота појединца и за то морају постојати нарочито озбиљни разлози да би били задовољени захтеви из члана 8. став 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Начела која суд мора поштовати у поступку одређивања привремених мера су:

- *зборност у одличивању*, обзиром да у првом степену суди веће састављено од једног судије и двоје судија поротника, а у поступку по жалби веће састављено од троје судија,
- *специјализованост већа*, састављених од судија који имају посебна знања из области права детета,
- *хитност поступка*, ако се односи на дете или родитеља који врши родитељско право јер се: тужба не доставља туженом на одговор; прво рочиште заказује тако да се одржи у року од 15 дана од дана када су тужба или предлог примљени у суду; првостепени поступак, по правилу, спроводи на највише два рочишта; другостепени поступак мора окончати доношењем одлуке у року од 30 дана од дана достављања жалбе;
- *нарочита хитност поступка* - кад је прописано да се прво рочиште заказује у року од осам дана од дана када је тужба примљена у суду или другостепени суд обавезује да о жалби одлучи у року од 15 дана од дана када му је жалба достављена;
- *истражно начело*, које суду даје овлашћења да утврђује чињенице и кад оне нису међу странкама спорне и да самостално истражује чињенице које ниједна странка није изнела;
- *искључење јавности*, у поступку у вези са породичним односима;

- *тајност података из судских списа*, који спадају у службену тајну и обавеза свих учесника, којима су ти подаци доступни, да је чувају;
- *битно ограничење начела диспозиције*, у погледу повлачења тужбе, закључења поравнања или доношења пресуде због пропуштања, на основу одрицања или на основу признања и *одступање од начела диспозиције*, кад суд није везан границама захтева за издржавање или захтева за заштиту од насиља у породици, а може одредити и меру заштите од насиља у породици која није тражена ако оцени да се таквом мером најбоље постиже заштита. Суд може пресудом у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права одредити једну или више мера заштите од насиља у породици;
- *несуспензивност жалбе*, кад је изјављена против пресуде о одређивању или продужењу мере заштите од насиља у породици;
- *право детета на слободно изражавање мишљења*, које се заснива на праву детета да благовремено добије сва обавештења која су му потребна за формирање свог мишљења;
- *обавеза суда да се руководи најбољим интересом детета*, у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права.

Иако је суд дужан да води рачуна о најбољем интересу детета и може се служити начелом официјелности, у пракси судови знатно чешће одређују привремене мере по предлогу странака него када не постоји предлог странака за доношење привремене мере. Међутим, пасивно држање суда посебно када поступак дуго траје из објективних разлога (одлучује се о вршењу родитељског права а пребивалишта родитеља су на подручју различитих органа старатељства), не иде у прилог најбољем интересу детета. Суд је дужан да има активну улогу у поступку и да по службеној дужности одреди привремену меру, како би били заштићени интереси детета, посебно егзистенцијални, те да обавезе родитеља са којим дете не живи да допринеси у његовом издржавању до правноснажног окончања поступка.

ЗАКЉУЧАК

Привремено уређење спорног односа одређивањем привремених мера да би се отклонила опасност од насиља или веће ненадокнадиве штете по дете и индикатори за препознавање потребе за издавањем привремених мера

нису уређени Породичним законом, зато се суд мора користити општим правилима парничног и извршног поступка и најбољим интересом детета да би их одредио под условом да се у свему поштује посебност ових поступака у вези са породичним односима, заштити најбољи интерес детета или спречи насиље у породици. Индикатори за одређивање привремених мера обезбеђења у породичним споровима зависе од околности случаја, а односе се пре свега на заштиту најбољег интереса детета, спречавање насиља или наступања ненадокнадиве штете, односно кршење других права детета. Недовољно коришћење овог института у пракси од стране суда, када не постоји предлог странака, указује да је потребна активнија улога суда у поступку и одређивање привремених мера у породичним споровима по службеној дужности, посебно у околностима када је потребно да се спречи насиље, да се хитно одлучи о смештају детета, да се привремено уреди имовински односи или обезбеди минумим егзистенције издржаваних лица.

ПРОПИСИ И ЛИТЕРАТУРА:

- Породични закон („Службени гласник РС“, бр. 18/2005,72/11...6/2015)
- Закон о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11...18/20)
- Закон о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС“, бр. 106/2015...54/19)
- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода.
- Смернице за учешће детета у грађанским судским поступцима и процену најбољег интереса детета/радна група за изразу смерница Невена Петрушић и др./издавач Центар за права детета.

ПРАВНИ СТАВОВИ, ЗАКЉУЧЦИ И ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА СЕДНИЦЕ ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ОДРЖАНЕ 13.07.2021. ГОДИНЕ

На седници Грађанског одељења Апелационог суда у Крагујевцу одржаној 13.07.2021. године разматрано је спорно питање:

„Када је истекао рок за подношење предлога прописан у члану 17 Закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији („Службени гласник РС“, број 18/20 од 03.03.2020. године, који је ступио на снагу 11.03.2020. године), обзиром и на Уредбу о роковима у судским поступцима за време ванредног стања проглашеног 15. марта 2020. године („Службени гласник РС“, број 38/2020)“?

На седници је усвојено мишљење:

У предметима где су предлози за покретање поступка поднети на основу Закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији („Сл. гласник РС“, број 18/20) последњи дан рока за подношење предлога био је 03.11.2020. године.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА СЕДНИЦЕ ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ОДРЖАНЕ 13.10.2021. ГОДИНЕ

На седници Грађанског одељења Апелационог суда у Крагујевцу одржаној 13.10.2021. године усвојена су следећа правна схватања:

1. Дозвољена је тужба са захтевом за објављивање правноснажне пресуде којом је утврђено да је Закључком Владе РС број 401-161/2008 од 17.01.2008. године према тужиоцу као војном резервисти извршена дискриминација. На дозвољеност тужбе не утиче чињеница што такав захтев странка није истакла у парници у којој је донета пресуда чије се објављивање тражи.

О тужби и тужбеном захтеву одлучује се применом Закона о облигационим односима, Устава РС и Европске конвенције о људским правима, а нема места ретроактивној примени Закона о забрани дискриминације („Сл. Гласник РС“, број 22/2009 и 52/2021) који није важио у време доношења Закључка Владе РС број 401-161/2008 од 17.01.2008. године и подношења тужбе за утврђење дискриминације.

2. У предметима „накнада штете од града“, у ситуацији када је тужилац осигурао свој засад, истом се не рачуна у допринос настанку штете непостављање противградне мреже.

Приликом обрачуна накнаде штете, износ наплаћен по основу наступања осигураног случаја се најпре урачунава у део за који није одговорна Република Србија (30%), а само за евентуално више од 30% наплаћеног по том основу умањује се обавеза Републике.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА СА СЕДНИЦЕ ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ОДРЖАНЕ 03.03.2022. ГОДИНЕ

На седници одржаној 03.03.2022. године Грађанско одељење Апелационог суда у Крагујевцу је у циљу уједначавања судске праксе са осталим апелационим судовима (поводом спорног правног питања које је поставио Привредни апелациони суд о коме се дискутовало на заједничком састанку у Нишу 03.09.2021. године), поново разматрало спорно правно питање:

„ Да ли се се застарелост наплате судске таксе у смислу члана 8 Закона о судским таксама односи и на поступак спровођења решења о принудној наплати таксе“.

На овој седници Грађанско одељење Апелационог суда у Крагујевцу усвојило је правно схватање које гласи:

Застарелост наплате судске таксе у смислу члана 8 Закона о судским таксама не односи се на поступак спровођења извршења решења о принудној наплати судске таксе под условом да рок застарелости прописан наведеним чланом није истекао до правноснажности решења које се спроводи.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ПРОЦЕСНО ПРАВО

БЛАГОВРЕМЕНОСТ ЗАХТЕВА ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ ОД ПЛАЋАЊА СУДСКИХ ТАКСИ

(Члан 168 ЗПП)

Неблаговремен је захтев тужиоца за ослобођење од плаћања судских такси на радње које су предузете пре правноснажности првостепене пресуде, односно судских такси за тужбу и пресуду, а које су као такве доспеле за наплату применом члана 3 Закона о судским таксама и досуђене тужиоцу, уколико је поднет након правноснажности првостепене пресуде.

Из образложења:

Одредбом члана 168 ЗПП прописано је да ће суд ослободити од плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању није у могућности да сноси ове трошкове, као и да ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања таксе и ослобођење од полагања предујма за трошкове сведока, вештака, увиђаја и судских огласа, те да суд може да ослободи странку и само од плаћања таксе, у складу са посебним законом. Одредбом члана 169 ЗПП прописано је да одлуку о ослобађању од плаћања трошкова поступка доноси првостепени суд на предлог странке. Како је одредбом члана 150 став 1 ЗПП прописано да су парнични трошкови издаци учињени у току или поводом поступка, у које спадају и издаци поводом плаћања таксе за тужбу и одлуку, правне лекове и друге парничне радње, а одредбом члана 151 ЗПП прописано да свака странка претходно сама сноси трошкове које је проузроковала својим радњама, то је напред наведеним одредбама члана 168 и члана 169 ЗПП, прописано одступање од правила из члана 151 ЗПП, да свака странка претходно сама сноси трошкове које је проузроковала својим радњама.

Одлуку о ослобађању од плаћања трошкова поступка, сходно члану 169 став 1 доноси првостепени суд у складу са одредбом члана 10 Закона о судским

таксама, којим су прописани услови за ослобађање таксеног обвезника од обавезе плаћања таксе. У ситуацији када суд донесе одлуку о ослобађању од плаћања судске таксе, сходно одредби члана 16 Закона о судским таксама, ако судски поступак траје дуже од две године, лице ослобођено од плаћања судске таксе је дужно да по истеку друге и сваке следеће године трајања поступка поднесе уверење о свом имовном стању, па сходно наведеном, првостепени суд, током трајања поступка у коме је одлучио о захтеву за ослобађање од плаћања судске таксе, има обавезу да проверава да ли су и даље испуњени услови за ослобађање странке од плаћања судске таксе.

Имајући у виду да је одредбом члана 163 став 4 ЗПП прописано да ће о захтеву за накнаду трошкова суд одлучити у пресуди или решењу којим се окончава поступак пред тим судом, а одредбом члана 169 став 4 ЗПП, прописано да против решења суда којим се усваја предлог странке није дозвољена посебна жалба, као и одредбу члана 399 став 2 ЗПП према којој ако овај закон изричито одређује да посебна жалба није дозвољена, решење првостепеног суда може да се побија само у жалби против коначне одлуке и одредбу члана 173 став 1 ЗПП према којој трошкови исплаћени из средстава суда, као и стварни издаци и награда бесплатног пуномоћника, чине део парничних трошкова, те одредбу члана 173 став 2 ЗПП којом је прописано да ће о накнади трошкова из става 1. овог члана од стране противника странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка, суд одлучити по одредбама овог закона о накнади трошкова, то је правилан закључак првостепеног суда да је предлог за ослобођење од плаћања трошкова поступка за судску таксу за тужбу и првостепену пресуду тужиоца неблаговремен, с обзиром да одлука о томе на коме је, зависно од исхода спора терет плаћања трошкова таксе, уједно и одлука о трошковима поступка, те да против решења којим је усвојен предлог странке да буде ослобођена плаћања трошкова таксе, супротна страна нема посебно право жалбе, већ решење може побијати само у жалби против коначне одлуке, због чега је првостепени суд најкасније са доношењем првостепене пресуде у обавези да одлучи о захтеву странке за ослобађање од плаћања судске таксе, која је до тада доспела, те да тако пружи могућност странци која није ослобођена плаћања судских такси да на наведено решење изјави жалбу, из ког разлога су оцењени као неосновани жалбени наводи тужиоца да је првостепени суд у конкретном случају погрешно применио материјално право.

Поред тога, одредбом члана 19 став 1 Закона о судским таксама прописано је да ће, ако у парничном, извршном или кривичном поступку по приватној

тужби лице ослобођено од плаћања таксе успе у поступку, таксе које би оно било дужно да плати да није било ослобођено, платити странка која не ужива ослобођење и то у сразмери у којој је ослобођена странка успела у поступку, док је одредбом члана 20 Закона о судским таксама прописано да када у поступку пред судом учествује на једној страни лице ослобођено од плаћања таксе, а на другој лице које није ослобођено, суд је дужан да води попис такси које би требало да плати ослобођено лице, те да се попис такса закључује по завршетку поступка, а ако се поступак заврши на начин предвиђен чланом 19 Закона о судским таксама, суд ће сходно члану 37 тог Закона издати налог за плаћање таксе лицу обавезном да таксу плати, због чега се ова обавеза не може пребацивати на странку која није ослобођена плаћања судских такси у ситуацији када против решења којим је усвојен предлог странке да буде ослобођена плаћања трошкова таксе, супротна страна нема посебно право жалбе, већ решење може побијати само у жалби против коначне одлуке, при чему у конкретном случају тужилац није поднео захтев за ослобођење од плаћања судских такси на радње које су предузете након правноснажности првостепене пресуде, већ за ослобођење од плаћања судских такси за тужбу и пресуду, а које су као такве доспеле за наплату применом члана 3 Закона о судским таксама и као такве досуђене тужиоцу решењем које је садржано у изреци под 3 пресуде Вишег суда у Чачку 4П.бр.30/19 од 08.01.2020. године, због чега је у односу на конкретну правну ситуацију поднети предлог тужиоца за ослобођење од плаћања судских такси неблаговремен.

(Решења Вишег суда у Чачку 4П.бр.30/19 од 30.11.2020. године, решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2701/21 од 11.01.2021. године)

*Сентенцу припремила: Милена Пајкићсудијски
помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ДЕЈСТВО ПРАВНОСНАЖНЕ ПРЕСУДЕ ПРЕМА ТРЕЋЕМ ЛИЦУ

(Члан 2 и члан 360 став 2 Закона о парничном поступку)

Правноснажна пресуда којим је утврђена одговорност тужених за причињену материјалну штету на објектима делује према трећем лицу, сходно чл. 2 и чл. 360 ст. 2 Закона о парничном поступку, уколико због

природе правног односа који постоји између странке у том поступку и трећег лица (реч је о сувласницима на уништеним објектима), интереси правне сигурности захтевају да се, у поступку који накнадно покрене треће лице, на једнак начин одлучи о одговорности тужених за накнаду штете на истим тим објектима.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, дана 18.09.2017. године дошло је до пожара у атару села Столац, на месту званом Шамац, МЗ Мокра Гора којом приликом су у потпуности изгорели објекти на кп.бр. 3064, 3067, 3102, уписани у Лист непокретности број 293 КО Мокра Гора, чији је тужилац сувласник са уделом од $\frac{3}{4}$, а М.О. са уделом од $\frac{1}{4}$. У поступку обезбеђивања доказа РЗ.бр.735/17 вештачењем од стране вештака електроструке утврђено је да нисконапонска мрежа није била у складу са техничким прописима. Због наведених пропуста омогућено је да је услед дејства лаког ветра дође до додиривања проводника и кратког споја који се манифестује топљењем метала у виду варница која у зависности од околине у већини случајева изазива пожар. У предмету Основног суда у Ужицу П.бр.102/18 вођен је поступак по тужби тужиле М.О. другог сувласника на објектима чији је сувласник и овде тужилац против овде тужених а поводом истог штетног догађаја. Правноснажном пресудом од 24.12.2018. године обавезани су овде тужени да тужилци М.О. на име накнаде материјалне штете за уништене објекте солидарно исплате износ од 141.015,00 динара са законском затезном каматом од 25.12.2017. године до исплате. У наведеном поступку је утврђена одговорност овде првотуженог за настанак штете по основу члана 173 и члана 174 ЗОО, а овде друготуженог на основу члана 941 ст. 1 ЗОО као његовог осигуравача. Првотужени је на дан штетног догађаја код друготуженог био осигуран од одговорности из делатности по полиси број 291222.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно је првостепени суд применом чл. 154 ст. 1, чл. 155, чл. 185 ст. 1 ЗОО, полазећи од грађевинске вредности непокретности изгорелих у пожару утврђених вештачењем, обавезао првотуженог и друготуженог да тужиоцу солидарно надокнаде штету сразмерно сувласничком уделу тужиоца од $\frac{3}{4}$ у износу од 423.001,50 динара и штету на име уништених покретних ствари у висини од 511.450,00 динара утврђеној вештачењем од стране вештака економско-финансијске струке, све са законском затезном каматом од 23.11.2021. године, као дана

пресуђења, сагласно чл. 277 ст. 1 ЗОО и чл. 189 ст. 2 ЗОО. Првостепени суд је имао у виду да је правноснажном пресудом П.бр.102/18 од 24.12.2018. године у смислу чл. 173 и чл. 174 ЗОО утврђена одговорност првотуженог „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. за штету проузроковану пожаром на непокретностима чији је сувласник тужилац са уделом од $\frac{3}{4}$ и М.О. са уделом од $\frac{1}{4}$ и на стварима чији је искључиви власник тужилац. Наведеном пресудом су тужени обавезани да М.О. исплате накнаду штете проузроковану истим штетним догађајем на непокретностима чији је сувласник и тужилац јер првотужени као ималац опасне ствари у дистрибуцији електричне енергије као опасне делатности није предузео мере на одржавању НН мреже на територији Републике Србије у складу са техничким прописима за ту делатност услед чега је дошло до пожара критичном приликом, док друготужени одговара применом чл. 941 ст. 1 ЗОО као осигуравач првотуженог.

Неосновани су жалбени наводи првотуженог, да је првостепени суд био дужан да изведе доказе предложене од стране првотуженог на околности постојања одговорности туженог за насталу штету новим вештачењем од стране вештака електроструке јер правноснажна пресуда делује само међу странкама. У конкретном случају правноснажна пресуда Основног суда у Ужицу П.бр.102/18 од 24.12.2018. године делује и према трећем лицу, овде тужиоцу, сходно чл. 2 и чл. 360 ст. 2 ЗПП јер због природе правног односа који постоји између тужиље у том поступку М. О. и тужиоца у овом поступку (реч је о сувласницима на уништеним објектима), интереси правне сигурности захтевају да се на једнак начин одлучи о одговорности првотуженог и друготуженог за накнаду штете на истим тим објектима.

(Пресуда Основног суда у Ужицу П.бр.82/18 од 23.11.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжс-100/22 од 18.01.2022. године)

Сентенцу приредила: Тамара Ранковић Бусић судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу

ТУЖБА ЗА УТВРЂЕЊЕ ЧИЊЕНИЦЕ

(Члан 194 Закона о парничном поступку)

Тужбени захтев тужиоца којим тражи да се утврди да због пропуста Привредног суда у Чачку да благовремено достави АПР правноснажно

решење Ст.бр. 25/12 од 13.03.2012. године на спровођење тужилац нема законску обавезу по решењу Фонда ПИО – Филијала Чачак 20-2/1 број 181.5.3-397/17 од 15.01.2018. године, значи да тужилац не тражи утврђење права, већ утврђење одређене чињенице, због чега нису испуњени услови за судску заштиту, будући да тужени у посебној парници не тражи испуњење обавезе.

Из образложења:

На основу овако утврђеног чињеничног стања, а полазећи од одредбе чл. 35 ст. 2 Устава Републике Србије и 172 ЗОО, првостепени суд је извео закључак да није основан тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да због пропуста Привредног суда у Чачку да благовремено достави АПР правноснажно решење Ст.бр. 25/12 од 13.03.2012. године на спровођење, нема закону обавезу по напред наведеном решењу Фонда ПИО – Филијала Чачак 20-2/1 број 181.5.3-397/17 од 15.01.2018. године – обавезу плаћања 417.167,09 динара доприноса у Фонд ПИО, здравства и незапослених, нити обавезу плаћања 200.723,61 динар на име пореза по наведеној опомени Пореске управе – Филијала Ивањица број 042-433-01-000530/2018 од 19.03.2018. године. У конкретном случају из изведених доказа је утврђено да тужилац није претрпео материјалну штету, те да је тужба поднета да до материјалне штете не би дошло, а тужилац је према одредби чл. 194 ст. 2 Закона о парничном поступку овлашћен да поднесе тужбу за утврђење када се има у виду његов правни интерес да до материјалне штете не дође, с обзиром на његову тврдњу да није у обавези да измирује предметне доприносе и порезе, јер су одлуке по том основу донете услед кривице Привредног суда у Чачку. Поступак пред РФ за ПИО и Пореском управом је вођен по правилима управног поступка, према чл. 1 Закона управном поступку. Како у управном поступку важи начело двостепености, а у конкретном случају се из изведених доказа не може утврдити да ли су донете одлуке постале коначне и да ли је тужилац искористио сва правна средства за заштиту својих права, имајући у виду чињеницу да је тужилац према правилима о терету доказивања дужан да докаже да је пропуст у раду органа тужене последица прекорачења, злоупотребе или погрешне примене датих овлашћења, првостепени суд је извео закључак да тужбени захтев тужиоца није основан. Према одредби чл. 153 ст. 2 Закона о стечају који је важио у време доношења предметног решења, Привредни суд у Чачку је био дужан да исту истакне на огласну таблу суда и да га достави Регистру

привредних субјеката, чињеница да је од правноснажности решења (дана 13.03.2012. године) до доставе истог АПР прошло два месеца и 29 дана, према оцени првостепеног суда, не представља основ за утврђење да тужилац нема обавезу плаћања предметних пореза и доприноса, када се има у виду и да законом није прописан тачно одређен рок за доставу и да тужилац предложеним и изведеним доказима није доказао да је Привредни суд у Чачку, који је основан од стране тужене, приликом радње експедиције решења, поступао непажљиво и несавесно или да је злоупотребио или прекорачио своја овлашћења.

Међутим, по оцени Апелационог суда, овакав закључак првостепеног суда се за сада не може прихватити као правилан.

Одредбом чл. 194 ст. 2 Закона о парничном поступку је прописано да тужба за утврђење може да се поднесе ако тужилац има правни интерес да утврди постојање, односно непостојање неког спорног права или правног односа, пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа. Како је у конкретном случају обавеза за тужиоца већ настала имајући у виду решење Фонда ПИО – Филијала Чачак 20-2/1 број 181.5.3-397/17 од 15.01.2018. године, као и опомену Пореске управе – Филијала Ивањица број 042-433-01-000530/2018 од 19.03.2018. године, односно да је иста доспела за наплату, није јасно на основу чега је првостепени суд закључио да је тужилац овлашћен на основу наведене одредбе Закона о парничном поступку да поднесе тужбу за утврђење, односно није јасно на основу чега је закључио да је правни интерес тужиоца тај да до материјалне штете не дође. Између странака не постоји спор са обрнутим улогама нити је тужени, као поверилац, пред надлежним судом покренуо спор ради наплате свог потраживања. Наиме, тужби за утврђење има места када тужилац тражи утврђење постојања или непостојања одређеног права или правног односа. С обзиром на то да тужени у посебној парници не тражи испуњење обавезе, тужбени захтев тужиоца да обавеза по основима наведеним у изреци првостепене пресуде не постоји, не значи утврђење права, већ утврђење одређене чињенице, због чега нису испуњени услови за судску заштиту.

(Пресуда Основног суда у Чачку 12 П.бр.1880/19 од 02.04.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2435/21 од 10.11.2021. године)

*Сентенцу приредила: Кристина Репановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ТУЖБА ЗА УТВРЂЕЊЕ НЕДОПУСТИВОСТИ ИЗВРШЕЊА

(Члан 50 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС, бр. 31/2011...139/2014) и члан 194 Закона о парничном поступку)

Тужилац као дужник у извршном поступку који је покренут предлогом за извршење у време важења Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС, бр. 31/2011...139/2014) није легитимисан за подношење тужбе за утврђење недозвољености извршења, па се не може позвати да има правни интерес за подношење тужбе за утврђење недозвољености извршења на основу члана 194 Закона о парничном поступку.

Из образложења:

Према становишту првостепеног суда, тужилац као извршни дужник има правни интерес да у самосталном парничном поступку истакне тужбени захтев ради заштите свог права и да сходно члану 194 ЗПП и члану 81 ЗИО поднесе тужбу за утврђење недозвољености извршења одређеног решењем о извршењу И... од 08.06.2016. године.

По оцени другостепеног суда, првостепени суд је погрешно применио материјално право када је усвојио тужбени захтев заснован на одредби члана 81 Закона о извршењу и обезбеђењу (“Службени гласник Републике Србије“, број 106/15...9/20). Ово из разлога јер је наведени закон ступио на снагу 01.07.2016. године, односно после доношења решења о извршењу И... од 08.06.2016. године, због чега се на конкретни случај има применити Закон о извршењу и обезбеђењу (“Службени гласник Републике Србије“, број 31/2011...139/2014), који је био на снази у време подношења предлога за извршење и доношења решења о извршењу. Како наведени закон није прописивао могућност да извршни дужник покрене парнични поступак тужбом којом тражи да се утврди недозвољеност извршења због оспоравања потраживања, већ је такву тужбу сагласно члану 50. тог закона могло поднети само треће лице, другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и одбио као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да није дозвољено извршење одређено решењем Основног суда у П. И...од 08.06.2016. године.

По оцени Врховног касационог суда, становиште другостепеног суда је правилно. У конкретном случају, поступак извршења у односу на који се тражи утврђење недозвољености извршења покренут је пре 01.07.2016. године,

као дана ступања на снагу Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник Републике Србије, број 106/15...9/20). Одредбом члана 545. тог закона прописано је да се извршни поступци и поступци обезбеђења који су почели пре његовог ступања на снагу настављају према Закону о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник Републике Србије, број 31/11...139/14). Из наведеног произилази да се на конкретан случај има применити Закон о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник Републике Србије, број 31/11...139/14), који је био на снази у време подношења предлога за извршење и доношења предметног решења о извршењу, за које тужилац тражи да се утврди недозвољеност извршења. Овај закон, за разлику од сада важећег Закона о извршењу и обезбеђењу, није прописивао могућност да извршни дужник покрене парнични поступак тужбом којом тражи да се утврди недозвољеност извршења, већ је чланом 50. тог закона тужбу ради утврђења недопуштености извршења могло да поднесе само треће лице, не и извршни дужник.

Тужилац неосновано указује да има правни интерес за подношење тужбе за утврђење недозвољености извршења на основу члана 194 Закона о парничном поступку, наводећи да је тужба за утврђење општа тужба која се може поднети на основу општих правила парничног поступка увек када постоји правни интерес, што је по наводима тужиоца овде случај. Међутим, по оцени Врховног касационог суда, тужилац у конкретном случају није легитимисан за подношење тужбе за утврђење недопустивости извршења, имајући у виду одредбу члана 50. став 1. Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник Републике Србије, број 31/11...139/14), који се има применити на конкретан случај. Одредба члана 50. наведеног Закона о извршењу и обезбеђењу односи се на лица која немају статус странке у извршном поступку и којима у оквиру извршног поступка није обезбеђена заштита. Тужиоцу је, као дужнику у извршном поступку, обезбеђена заштита по правилима тог поступка и с тога он нема легитимацију да захтева да се у парничном поступку утврди недопустивост извршења, нити да вођењем такве парнице утиче на ток и исход извршног поступка, јер му је заштита обезбеђена у оквиру извршног поступка.

(Пресуда Основног суда у Пожеги П. 751/18 од 11.12.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1937/19 од 11.05.2020. године и пресуда Врховног касационог суда Рев 4007/2020 од 10.06.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јасмина Симовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

СТВАРНО ПРАВО

СТИЦАЊЕ ПРАВА КОРИШЋЕЊА ГРАЂЕЊЕМ

(Члан 24 до 26 Закона о основама својинскоправних односа
у вези Закона о планирању и изградњи)

Власници објекта имају право коришћења грађевинског земљишта које се налази испод објекта и које служи за редовну употребу објекта, а после доношења Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број 72/09), којим је дозвољена конверзија права коришћења земљишта у право својине на грађевинском земљишту, на право коришћења као уже право од права својине може се по аналогiji применити и правни институт градње на туђем земљишту из члана 24. до 26. Закона о основама својинскоправних односа. Власник објекта који се једним делом налази и на парцели која је јавно добро има право да користи, употребљава земљиште под објектом и које служи за редовну употребу објекта док тај објекат постоји.

Из образложења:

Тужилац постављеним тужбеним захтевом тражи и да се утврди да има право коришћења на деловима кп.бр.4573/80, која је у катастру непокретности сада уписана као јавна својина Града Пожаревца, кп.бр.4573/79, која је у катастру непокретности сада уписана као државна својина Република Србија, право коришћења СД 7/9 и ГЂ 2/9 и кп.бр.4819/22, која је сада у катастру непокретности уписана као државна својина Република Србија, право коришћења ЈП ПТТ Саобраћај РЈ ПТТ Пожаревац, као и да на делу кп.бр.4819/30, која је уписана као јавно добро, има право употребе земљишта док гаража која се налази делом на овој парцели постоји, који делови представљају земљиште под наведеним објектима, стамбеним и гаражом и земљиште које је неопходно за редовну употребу ових објеката. На основу изведених доказа Апелациони суд је утврдио да се уговор о купопродаји, који је тужиочев отац закључио са Стамбеним предузећем из Пожаревца, како је у уговору наведено односи и на право коришћења површине од 3,02 ара и купопродајном ценом обухваћена је накнада и за ово земљиште, а у уговору је наведено да се површина од 3,02 ара налази на кп.бр.4573/79. У време купопродаје биле су формиране парцеле

на којима су се налазили стамбени објекти који су продавани и тужиочевом оцу и купцу другог стана, пошто се радило о двојном стамбеном објекту, предато је земљиште које је са три стране, осим према улици, било ограђено дрвеном оградом и они су одмах након тога поставили ограду између својих делова где није био објекат, као и ограду према улици, тако што су спојили крајеве ограде која је постојала. Након тога замењена је првобитна дрвена ограда бетонском оградом, али је нова ограда постављена на истом месту где се налазила првобитна ограда, тако да је тужиочев отац све време користио оно земљиште које му је предато од стране Стамбеног предузећа и на том земљишту је касније доградио стамбени објекат и сазидао гаражу, незнајући да то земљиште не обухвата само кп.бр.4573/79, већ и делове кп.бр.4573/80, кп.бр.4819/22 и кп.бр.4819/30, а тужиочевог оца, а ни касније тужиоца нико није ометао у коришћењу тог земљишта, нити је оспоравао доградњу стамбене зграде и градњу гараже. У конкретном случају ради се о зиданим објектима, а у време изградње гараже и доградње стамбене зграде доношење прописа о изградњи и реконструкцији објеката грађана према члану 1. став 3. тада важећег Закона о изградњи инвестиционих објеката („Службени гласник СРС“, број 25/73) било је у надлежности општинске скупштине, у конкретном случају правног претходника туженог Града Пожареваца, Општине Пожаревац, чији су органи били надлежни и за спровођење тих прописа. Стога је по оцени Апелационог суда тужиочев отац приликом доградње стамбеног објекта и изградње гараже био савестан градитељ, јер није имао разлога да сумња да на земљишту на коме је градио није имао право коришћења, с обзиром да му је то земљиште предато од стране овлашћеног предузећа, коме је био платио накнаду за право коришћења земљишта, површина на коју се уговор односи и површина на коју се односи тужбени захтев, а коју је држао и тужиочев отац, се приближно поклапају, а коришћење земљишта и градњу тужиочевом оцу нико није оспоравао. Осим тога и вештак геодетске струке у налазу и мишљењу је навео да је линија тужиочеве ограде у линији са оградама суседа, што по оцени Апелационог суда потврђује тврдње тужиоца да није било померања ограда и да у том крају сви користе земљиште како им је предато.

Из наведеног произилази да тужиочев отац није имао одлуку надлежног органа ни правни посао у вези стицања права коришћења на деловима кп.бр.4573/80, кп.бр.4819/22 и кп.бр.4819/30. Власници објекта имају право коришћења грађевинског земљишта које се налази испод објекта и које служи за редовну употребу објекта, а после доношења Закона о планирању и

изградњи („Службени гласник РС“, број 72/09), којим је дозвољена конверзија права коришћења земљишта у право својине на грађевинском земљишту, на право коришћења као уже право од права својине може се по аналогији применити и правни институт градње на туђем земљишту из члана 24. до 26. Закона о основама својинскоправних односа. С обзиром да је утврђено да је тужиочев отац стамбену зграду доградио и гаражу саградио као савестан градитељ, а уписани носиоци права коришћења се тој градњи никада нису успротивили, нити је градња оспоравана од стране надлежног органа, Апелациони суд је утврдио да је тужиочев отац стекао право коришћења на предметном делу кп.бр.4573/80 завршетком доградње стамбене зграде, пре него што је постала јавна својина Града Пожаревца, као и право коришћења на предметном делу кп.бр.4819/22. Пошто је кп.бр.4819/30 као пут јавно добро, на њој се није могло стећи право коришћења, али је тужиочев отац као власник гараже која се једним делом налази и на овој парцели стекао право да користи, употребљава земљиште под изграђеном гаражом и које служи за редовну употребу гараже, а које се налази на овој парцели, док гаража као објекат постоји. Наведено право коришћења које је тужиочев отац стекао на деловима кп.бр.4573/80, кп.бр.4573/79 и кп.бр.4819/22 и право да употребљава део кп.бр.4819/30, пошто гаража још увек постоји, након очеве смрти заједно са правом својине на објектима тужилац је стекао наслеђем.

(Пресуда Основног суда у Пожаревцу 37 П 802/17 од 26.02.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-3422/18 од 31.05.2019. године и пресуда Врховног касационог суда Рев 4198/2019 од 07.07.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јасмина Јовановић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

АВИОПРЕМЕР НЕ МОЖЕ БИТИ ПРАВНИ ОСНОВ ЗА СТИЦАЊЕ И ПРОМЕНУ ПРАВА НА ЗЕМЉИШТУ

(Члан 20 Закона о основама својинскоправних односа)

Авиопремер из 1985. године не може да буде правни основ за стицање права на земљишту, нити основ за правну промену природе земљишта.

За упис јавне својине на спорним непокретностима није постојао правни основ, већ је упис извршен на основу авио премера. Авиопремер из 1985.

године не може да буде правни основ за стицање права на земљишту, нити основ за правну промену природе земљишта. Спорно земљиште је пре авиопремера било својина правног претходника тужиоца након претходно извршене деобе, по којој су деобничари држали свако за себе и уживали имовину коју су на деоби поделили, тако да је деоба фактички реализована, што даје правни основ правном претходнику тужиоца да на том земљишту има искључиво право својине и да то земљиште улази у састав његове заоставштине. Тужена нема правни основ за стицање својине.

Како се тужена у катастар непокретности уписала као носилац јавне својине без правног основа и спорно земљиште привела намени, тако да је оно сада део улице, то је правилан закључак првостепеног суда да тужилац основано потражује накнаду на име вредности бесправно одузете имовине.

*(Пресуда Основног суда у Ивањици П.бр. 563/16 од 17.03.2017. године)
(Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж бр. 1506/20 од 09.03.2021. године)*

*Сентенцу приредила: Зорица Вељовић
судијски помоћник - судски саветник Апелационог суда у Крагујевцу*

ДРЖАВИНА УПИСАНА У КАТАСТРУ НЕПОКРЕТНОСТИ КАО ОСНОВ ЗА СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ ОДРЖАЈЕМ

(Члан 28 Закона о основама својинскоправних односа)

Лица која су код РГЗ СКН уписани као држаоци предметних парцела, а то су били и њихови правни претходници, стичу право својине уколико су испуњени услови за стицање права својине према одредбама Закона о основама својинскоправних односа, па се у том случају не примењују одредбе Закона о планирању и изградњи и Закона о поступку уписа у катастар, из разлога што тужбеним захтевом нису тражили конверзију њиховог права у право својине, већ утврђивање чињенице да су стекли право својине одржајем.

Из образложења:

На основу утврђеног чињеничног стања у првостепеном поступку, а полазећи од одредбе чл. 102 Закона о планирању и изградњи и чл. 25 и 58 Закона о поступку уписа у Катастар непокретности и водова, првостепени

суд је закључио тужбени захтев тужилаца није основан, будући да је у току поступка утврђено да тужиоци нису стекли право коришћења на предметним парцелама, нити су то право имали њихови правни претходници, који су такође били уписани као држаоци и такав статус пренет је и на тужиоце. Првостепени суд је, приликом одлучивања, имао у виду чињеницу да се ради о градском грађевинском земљишту и да је конверзија државне својине на грађевинском земљишту у друге облике својине регулисана посебним законом, па закључио да се у конкретном случају не може применити институт одржаја о стицању права својине прописан ЗОСПО, јер посебан закон дерогира општи.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда се за сада, по оцени Апелационог суда, не може прихватити као правилан. Материјално право није правилно примењено, из којих разлога ни чињенично стање није могло бити правилно и потпуно утврђено.

Чланом 28 ставом 4 Закона о основама својинскоправних односа прописано је да је савестан држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеклом 20 година, док је ставом 5 истог члана прописано да наследник постаје савестан држалац од тренутка отварања наслеђа и у случају када је оставилац био несавестан држалац, а наследник то није знао нити је могао знати, а време за одржај почиње тећи од тренутка отварања наслеђа.

Чланом 30 ставом 1 истог закона прописано је да време потребно за одржај почиње тећи оног дана када је држалац ступио у државину ствари, а завршава се истеком последњег дана времена потребног за одржај, док се у време потребно за одржај урачунава и време за које су претходници садашњег држаоца држали ствар као савесни и законити држаоци, односно као савесни држаоци. Чланом 70 ставом 1 истог закона прописано је да државину ствари има свако лице које непосредно врши фактичку власт на ствари (непосредна државина), док је чланом 72 ставом 2 прописано да државина је савесна ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова, а ставом 2 истог члана да савесност државине се претпоставља.

Из цитираних одредби Закона о основама својинскоправних односа следи да је један од начина стицања права својине одржај. Одржај је оригинаран начин стицања права својине на основу државине одређеног квалитета и протеча времена. Државина представља фактичку власт на ствари, закон не дефинише шта се подразумева под фактичком влашћу на ствари, али да би се радило о

државини на основу које се одржајем може стећи право својине потребно је да држалац предузима радње на основу којих се основано може закључити да је држалац ствари, односно да се држалац према ствари понаша као власник. За стицање права својине ванредним одржајем потребна је савесна државина ствари и протек рока од 20 година за непокретне ствари. Државина потребна за стицање права својине одржајем мора бити савесна. Законом је прописано да савесна државина постоји ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова. Савесна државина је услов за стицање права својине и код редовног и код ванредног одржаја. Држалац мора бити савестан за све време трајања одржаја, а савесност се претпоставља, тако да држалац није дужан да доказује да је савестан, већ несавесност доказује онај ко се на њу позива. Када су испуњени услови за стицање својине одржајем, држалац постаје власник, а дотадашњи власник губи право својине.

У конкретном случају тужбени захтев тужилаца је усмерен на стицање права својине одржајем, која чињеница произлази и из самог петитума тужбеног захтева, па је првостепени суд пропустио да оцени да ли су испуњени услови прописани наведеним одредбама Закона о основама својинскоправних односа, односно услови за стицање права својине одржајем. У смислу наведеног, основано се жалбом тужилаца указује да првостепени суд није правилно применио материјално право, односно да није јасно на основу чега је првостепени суд закључио да тужиоци морају стећи право коришћења на парцелама да би дошло до конверзије – претварања права коришћења у право својине без накнаде. Тужиоци су у току поступка доказали да су код РГЗ СКН уписани као држаоци предметних парцела, као и њихови правни претходници, па у конкретном случају није било места примени одредаба Закона о планирању и изградњи и Закона о поступку уписа у катастар, јер они не траже конверзију њиховог права у право својине, већ утврђивање чињенице да су стекли право својине одржајем. Првостепени суд приликом одлучивања није имао у виду чињеницу да су тужиоци у прилог својих навода доставили изводе из листова непокретности из којих произлази да су уписани као држаоци, те се у смислу наведених одредби претпоставља да је државина истих савесна, с обзиром на то да тужена у току поступка није доказала чињеницу да државина тужилаца није савесна, а имајући у виду да је терет доказивања наведене чињенице био на туженој.

(Пресуда Основног суда у Параћину IП 169/21 од 06.07.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2926/21 од 02.12.2021. године)

*Сентенцу приредила: Кристина Репановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КОНЕКСИТЕТ ТУЖБЕНОГ И ПРОТИВТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА

(Члан 25 - 26 Закона о основама својинскоправних односа)

Када су тужбени и противтужбени захтев у односу корелације, уколико суд по жалби укине одлуку у делу којим је одлучено о тужбеном захтеву тужиоца - противтуженог којим је тражио да се утврди да је стекао право својине, у том случају је неопходно укинути и одлуку о противтужбеном захтеву противтужиоца - туженог којим је тражио да се противтужени - тужилац обавезе да му исплати прометну цену земљишта, с обзиром на то да о њима мора бити решено на исти начин, из разлога што грађењем на туђем земљишту долази до спајања грађевине и земљишта у јединствену непокретност на којој не може даље опстати двовлашће, већ грађевина мора припасти власнику земљишта или обрнуто, земљиште мора припасти градитељу.

Из образложења:

На основу утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио да до окончања поступка тужиоци нису приложили ниједан доказ да је сада покојни М, њихов правни претходник, односно да они као његови потомци имају правни интерес за подношење тужбе у овој правној ствари. Тумачећи одредбе самог уговора о купопродаји из 1973. године првостепени суд је закључио да из истог неспорно произлази да се у време закључења истог спорна кп. бр. 1210/2 није водила као власништво продавца Т. Т, имајући у виду да у истом стоји констатација да се наведена парцела води као својина на име Р. П. из Рибара, из разлога што је Т. исту купио од Р. сина и наследника М. П. из Рибара, пре закључења овог уговора. Тврдња тужиоца О. да је његов отац, сада пок. М. Ж, за живота, закључењем уговора о купопродаји из 1973. године стекао право својине на кп. бр. 1210/2 и кп. бр. 1210/5 од правног претходника туженог, односно њиховог оца М, те да исте представљају његову заоставштину, по ставу првостепеног суда нису поткрепљене доказима.

Првостепени суд закључује да за стицање права својине по основу одржаја чл. 28 ЗОСПО прописана и савесност купца, која је у конкретном случају изостала, из разлога што из саме садржине предметног уговора произлази да је потписницима уговора у моменту закључења истог било познато да се имовина, која је била предмет продаје, не води на име продавца, већ на треће лице Р. П. Из утврђеног чињеничног стања првостепени суд закључује да се предметна парцела кп. бр. 1210/2 никада није водила ни на сада покојног М. П, оца туженог, будући да је пренос са имена Р. П. на име овде туженог извршен 2010. године решењем 4 О.бр. 2107/10 од 21.12.2010. године. У прилог несавесности тужиоца говори чињеница да је он више пута одлазио код најпре првобитно туженог Б. а и код сада туженог С. у намери како би извршио пренос права својине на његово име, јер је њему било познато да овај уговор никада није реализован, тако да није могао да верује да гради на парцели коју је стекао по законитом правном основу. Одлучујући о захтеву туженог – противтужиоца за утврђење заузећа кп. бр. 1210/5 и то дела у површини од 58 м2, првостепени суд је из налаза вештака геодетске струке и скице вештачења, као и стања затеченог на лицу места, утврдио да је тужилац изградњом стамбеног објекта на кп. бр. 1210/3, која је његовом власништву, заузео и део кп. бр. 1210/5, која је у власништву туженог, и то у укупној површини од 58 м2. Такође, изведеним доказима неспорно је утврђено да тужилац све време од куповине неспорних парцела и изградње породичне стамбене зграде није био савестан, јер је знао да гради на туђем земљишту, а да је тужени по мишљењу првостепеног суда био савестан, те да му према чл. 25 ст. 4 ЗОСПО припада право на исплату прометне цене земљишта, чија је висина утврђена вештачењем од стране вештака економско - финансијске струке и допунским налазом истог вештака у износу од 356.953,55 динара.

Међутим, по оцени Апелационог суда, овакав закључак првостепеног суда се за сада не може прихватити као правилан. Чињенично стање није било правилно и потпуно утврђено, из којих разлога ни материјално право није могло бити правилно примењено.

Одредбом члана 21 Закона о основама својинскоправних односа је прописано да се, по самом закону, право својине стиче стварањем нове ствари, спајањем, мешањем, грађењем на туђем земљишту, одвајањем плодова, одржањем, стицањем својине од невласника, окупацијом и у другим случајевима одређеним законом. Одредбама члана 22 ст. 1 наведеног закона прописано је да лице које од свог материјала својим радом изради нову ствар

стиче право својине на ту ствар, док је чл. 24 регулисан случај грађења на туђем земљишту када градитељ није знао, нити је могао знати да гради на туђем земљишту, а власник земљишта је знао за изградњу и није се одмах успротивио изградњи. Са друге стране, одредбама члана 25 наведеног закона регулисано је стицање права својине грађењем на туђем земљишту у случајевима када је градитељ знао да гради на туђем земљишту, као и у случајевима када није знао да гради на туђем земљишту, али се власник земљишта одмах успротивио градњи. Одредба члана 25 Закона о основама својинскоправних односа разрешава међусобни однос градитеља и власника земљишта када је градитељ несавестан, а власник земљишта савестан, односно када је градитељ знао да гради на туђем земљишту, или није знао, а власник земљишта се градњи одмах противио, при чему је градитељ и поред противљења власника земљишта наставио градњу и исту довршио. Дакле, за примену правног института грађење на туђем земљишту, битне су чињенице које се односе на градитеља, подобност објекта да се сматра грађевином, време грађења, понашање градитеља и власника земљишта и величину и положај објекта (ради опредељења земљишта потребног за његову редовну употребу). Такође, Закон о парничном поступку познаје, између осталих, конексну противтужбу која постоји у случају када је захтев противтужбе у вези са тужбеним захтевом, што и јесте случај у конкретној парници. У смислу наведених законских одредби, није јасан закључак првостепеног суда о неоснованости тужбеног захтева тужиоца за стицање права својине, а са друге стране, основаности противтужбеног захтева туженог – противтужиоца којим је тражио да се утврди да је тужилац заузео део предметне непокретности и да се обавезе да му исплати прометну цену за заузети део непокретности, имајући у виду да су наведени тужбени и противтужбени захтев у односу корелације. Првостепени суд је закључио да је тужилац несавестан, а да је тужени савестан, те на основу тога донео своју одлуку и о тужбеном и о противтужбеном захтеву. Међутим, првостепени суд приликом одлучивања није имао у виду чињеницу да се тужени заправо није успротивио градњи, будући да је тужилац, убрзо након што је његов отац купио парцеле, започео са изградњом предметног објекта, односно још 1987. године. Дакле, с обзиром на то да тужилац има објекат на делу предметне парцеле, који је изградио пре више од 20 година, а у вези са чим се тужени није противио, нејасан је закључак првостепеног суда да тужилац није доказао да је стекао право својине на предметном делу. Према наведеним одредбама материјалног права, градитељу припада у (ванкњижну) својину

предметни објекат, а власник земљишта (применом одредбе члана 25 став 4 ЗОСПО) у случају када је протекао рок од три године од изградње објеката (као и да земљиште прати правну судбину објекта који је на њему саграђен) једино може захтевати исплату прометне (тржишне) цене припадајућег дела земљишта, све под претпоставком да објекат буде озакоњен, јер се све до тада предметно земљиште сматра грађевинским неизграђеним земљиштем. У смислу наведеног, основано се жалбом тужиоца указује да првостепени суд није правилно применио одредбе материјалног права.

Такође, због наведеног карактера захтева противтужбе, опстанак пресуде о усвајању противтужбеног захтева значио би прејудуцирање одлуке о тужбеном захтеву. Како је укинута одлука о постављеном тужбеном захтеву тужиоца, морала је бити укинута и одлука о противтужбеном захтеву противтужиоца, будући да су исти у односу корелације, односно о њима мора бити решено на исти начин. Ово из разлога што грађењем на туђем земљишту долази до спајања грађевине и земљишта у јединствену непокретност на којој не може даље опстати двовлашће, већ грађевина мора припасти власнику земљишта или обрнуто, земљиште мора припасти градитељу. Правила за разрешење правне ситуације настале грађењем на туђем земљишту прописана су одредбом чл. 25 и 26 Закона о основама својинскоправних односа. Одлука о томе да ли ће земљиште припасти градитељу или ће грађевински објекат припасти у својину власнику земљишта зависи од савесности градитеља и власника земљишта, а што захтева истовремено одлучивање о захтеву градитеља и захтеву власника земљишта, из којих разлога је Апелациони суд одлучио као у изреци пресуде и укинуо одлуку у погледу тужбеног и противтужбеног захтева.

(Пресуда Основног суда у Јагодини 2-П-896/17 од 17.11.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжс-792/21 од 08.07.2021. године)

*Сентенцу приредила: Кристина Репановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ТРОШКОВИ ЛЕЧЕЊА У ИНОСТРАНСТВУ

(Члан 897 и 898 Закона о облигационим односима и
члан 111 до 119 Закона о здравственом осигурању)

Да би осигуравач сносио трошкове лечења у иностранству уговор о осигурању мора бити закључен и полиса путног осигурања мора бити издата пре него што је настао осигурани случај и пре него што је осигураник започео путовање, а право да користе здравствену заштиту у иностранству на терет средстава обавезног здравственог осигурања имају осигураници и осигурана лица под условима из члана 111. до 119. Закона о здравственом осигурању.

Из образложења:

Побијаном пресудом првостепени суд је утврдио да је тужени у априлу 2019. године боравио у Салзбургу, Република Аустрија, без уплаћене полисе осигурања, односно осигурања путника за време пута и боравка у иностранству. Дана 18.04.2019. године тужени је имао здравствених проблема, док је био на улици Салзбурга остао је без свести, доживео је срчани напад и од стране Хитне помоћи превезен је на лечење у болницу тужиоца, где је био на лечењу до 30.04.2019. године. Супруга туженог, по сазнању да јој је супруг смештен на лечење у болници у Аустрији, истог дана 18.04.2019. године у 16:13 часова уплатила је на име туженог полису осигурања - осигурање путника за време пута и боравка у иностранству код осигуравајуће куће Триглав осигурање АДО Београд и истог дана је отпутовала за Аустрију и по доласку у болницу у Аустрији предала је наведену полису осигурања од 18.04.2019. године рачуноводству болнице. Након завршеног лечења туженог тужилац је покушао наплату трошкова лечења код осигуравајуће куће Триглав осигурање АДО Београд на основу полисе осигурања број 960000253668 од 18.04.2019. године, коју је супруга туженог предала рачуноводству болнице, међутим тужилац је дана 10.06.2019. године од наведене осигуравајуће куће добио документ – Одбијеницу, у којој је наведено да, иако је осигураник хоспитализован/лечен у болници тужиоца, његово лечење није покривено путничким осигурањем, па из тих разлога

Триглав осигурање АДО Београд није у могућности да преузме трошкове лечења у складу са одредбама и условима путног осигурања (члан 3. став 1.). Осим тога, утврђено је да је полиса осигурања закључена након почетка путовања и када је тужени већ примљен у болницу, тако да не постоји обавеза осигуравача за покриће трошкова, јер полиса није закључена у складу са одредбама и условима путног осигурања. Такође је утврђено да тужени није осигураник Фонда здравственог осигурања Републике Србије, тако да ни пре одласка у иностранство од надлежног Фонда здравственог осигурања Републике Србије није тражио потврду за коришћење здравствене заштите у иностранству, сходно одредби члана 114. став 1. и 2. Закона о здравственом осигурању.

Правилно је првостепени суд оценио да полиса осигурања Триглав осигурања АДО Београд број 960000253668, која је издата дана 18.04.2019. године у 16:13 часова, не може да се односи на предметни догађај, јер је тај догађај као осигурани случај већ био наступио у време њеног издавања, тако да тужилац своје потраживање не може да наплати од Триглав осигурања АДО Београд као осигуравача. Законом о облигационим односима прописано је у члану 897. да се уговором о осигурању обавезује уговарач осигурања да плати одређени износ организацији за осигурање (осигуравач), а организација се обавезује да, ако се деси догађај који представља осигурани случај, исплати осигуранику или неком трећем лицу накнаду, односно уговорену своту или учини нешто друго, а у члану 898. у ставу 1. да догађај с обзиром на који се закључује осигурање (осигурани случај) мора бити будући, неизван и независан од искључиве воље уговарача, у ставу 2. да је уговор о осигурању ништав ако је у часу његовог закључења већ настао осигурани случај, или је тај био у наступању, или је било извесно да ће наступити, или ако је већ тада била престала могућност да он настане и у ставу 3. да ако је уговорено да ће осигурањем бити обухваћен и период који претходи закључењу уговора, уговор ће бити ништав само ако је у часу његовог закључења заинтересованој страни било познато да се осигурани случај већ догодио, односно да је већ тада била престала могућност да се он догоди.

Правилно је првостепени суд оценио и да тужилац своје потраживање не може да наплати ни од Републичког фонда за здравствено осигурање, јер тужени није био осигураник тог Фонда. Одредбама Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС“ број 107/05 ... 10/16), који је био на снази до 10.04.2019. године, чланом 62. до 71, као и одредбама Закона о здравственом

осигурању („Службени гласник РС“ број 25/19), који је ступио на снагу 11.04.2019. године, чланом 111. до 119, право на коришћење здравствене заштите у иностранству на терет средстава обавезног здравственог осигурања предвиђено је само за осигуранике, односно осигурана лица Републичког фонда за здравствено осигурање.

(Пресуда Основног суда у Параћину 7П.бр.454/20 од 16.12.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжс-1186/21 од 01.06.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јасмина Јовановић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАШТИТА ОД ЕВИКЦИЈЕ

(Члан 508 до члана 510 Закона о облигационим односима)

Купац губи право на накнаду штете коју претрпи због правних недостатака на купљеној ствари, ако за време док је био власник исте, по закљученом уговору са продавцем, није дошло до одузимања ствари од купца, нити умањења или ограничавања његовог права.

Из образложења:

Одредбом члана 508. Закона о облигационим односима предвиђено је да продавац одговара ако на продатој ствари постоји право трећег које искључује, умањује или ограничава купчево право, а о чијем постојању купац није обавештен, нити је пристао да узме ствар оптерећену тим правом. Према члану 509. Закона о облигационим односима, када се покаже да треће лице полаже право на ствар, купац је дужан обавестити продавца о томе, изузев када је то продавцу било познато и позвати га да у разумном року ослободи ствар од права или претензије трећег, или када су предмет уговора ствари одређене по роду, да му испоручи другу ствар без правног недостатка. Одредбом члана 510. истог Закона предвиђене су санкције за правне недостатке ако продавац не поступи по захтеву купца. У случају одузимања ствари од купца, уговор се раскида по самом закону, а у случају умањења или ограничења купчевог права, купац може по свом избору раскинути уговор или захтевати сразмерно снижење цене. У конкретном случају предметно возило није одузето од тужиоца, већ од лица коме је тужиочев купац продао возило,

па за тужиоца у време док је он био власник истог по уговору закљученим са туженима није наступило правно узнемиравање, јер је наведеним возилом тужилац располагао тако што га је продао купцу Н.С. Одузимање возила од М.М., купца Н.С., могло је проузроковати одговорност тужиоца за правне недостатке тек након правноснажне судске одлуке којом би тужилац био обавезан да свом купцу накнади претрпљену штету у смислу члана 510. став 3. Закона о облигационим односима. Чињеница да је тужилац добровољно свом купцу исплатио новчани износ који сада потражује од тужених, не обавезује тужене на исплату тужиочевог потраживања, без претходно окончаног спора између тужиоца и његовог купца на штету тужиоца, у коме би, у складу са правилима из члана 508. до 515. Закона о облигационим односима, тужилац био обавезан да свом купцу накнади штету у потраживаним износима.

*(Пресуда Основног суда у Параћину – Судска јединица у Ђуприји
11 П 830/19 од 10.12.2020. године и пресуда
Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1085/21 од 13.01.2022. године)*

*Сентенцу приредила: Амела Бабовић Васић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УРЕДНОСТ ПУНОМОЋЈА И УГОВОР О НАЛОГУ

За закључење споразума манифестовањем воље тужиоца, у недостатку писаног пуномоћја, закључен је уговор о налогу.

Из образложења:

Према утврђењу првостепеног суда тужилац је током 2003. године, без писаног уговора, продао првотуженом предметне кп. Бр.421 и 422 КО Кличевац. Првотужени је исплатио тужиоцу 39.000,00 евра. Уместо дотадашњег тужиочевог закупца парцела, првотужени је ушао у посед наведених непокретности и засадио воће. Првотужени је на основу судски овереног, али од тужиоца непотписаног пуномоћја са друготуженим закључио споразум о накнади за експроприсане спорне парцеле и парцелу тужиочеве мајке на основу њеног уредног пуномоћја. На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени и другостепени суд су усвојили тужбени захтев за утврђење да је спорно пуномоћје ништаво и да не производи

правно дејство, сагласно одредбама члана 4 и 5 Закона о оверавању потписа, рукописа и преписа, због недостатка тужиоачевог потписа на пуномоћју.

Позивајући се на одредбе члана 89, 90, 92 и 98 ЗОО као последицу ништавог пуномоћја, првостепени суд је усвојио и тужбени за утврђивање ништавости споразума о накнади за експроприсане непокретности. Другостепени суд је преиначио одлуку у делу који се односи на ништавост споразума применом одредбе члана 749 став 1 и 765 став 1 ЗОО и одбио тужбени захтев тужиоца за ништавост споразума о накнади. Ово из разлога, што је тужилац одласком у суд да овери пуномоћје првотуженом, што је неспорно утврђено, манифестовао вољу за закључење неформалног уговора о налогу, којим је као налогодавац овластио првотуженог да закључи спорне споразуме. Како тужилац није одустао од уговора о налогу до реализације истог, односно до закључења спорних споразума, јер је тужбу поднео 2016. године, по оцени другостепеног суда нису испуњени услови за ништавост споразума који је првотужени закључио са друготуженим по налогу тужиоца.

(Пресуда Апелационог суда Гж -2899/19 од 04.02.2020. године, потврђена пресудом Врховног касационог суда Рев- 3337 /2020 од 11.02.2021. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Стефановић Лабан
судија Апелационог суда и Крагујевцу*

ЈАВНО ОБЈАВЉИВАЊЕ ПРЕСУДЕ КОЈОМ ЈЕ УТВРЂЕНО ДА ЈЕ УЧИЊЕНА ДИСКРИМИНАЦИЈА

**(Члан 43 тачка 5 Закона о забрани дискриминације
и члан 199 Закона о облигационим односима)**

У ситуацији када је тужилац водио парницу ради заштите од дискриминације у којој је остварио заштиту од дискриминације кроз утврђење дискриминације која је извршена повредом права на једнакост одређеном колективитету по географском основу, а није поставио захтев за објављивање пресуде у тој парници, накнадно постављање таквог захтева нема оправдање и не служи сврси личне сатисфакције. Наиме, тужилац је сатисфакцију остварио кроз утврђење дискриминације у раније вођеној парници. Будући да се не ради о повреди права из домена приватног живота и репутације тужиоца, већ о повреди права на

једнакост због системског и масовног поступања домаћих власти, о чему је извештавано у медијима, објављивање пресуде која је донета у корист тужиоца није неопходно да би се постигло правично и лично задовољење тужиоца.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда правноснажном пресудом Вишег суда у Крагујевцу П1.бр. 1668/17 од 24.07.2018. године усвојен је тужбени захтев тужиоца П. Ј. и утврђено да је Закључком Владе РС бр. 401-161/2008-1 од 17.01.2008. године, којим су дозвољена средства ради исплате новчане помоћи ратним војним резервистима са пребивалиштем на територији седам неразвијених општина Куршумлија, Блаце, Бојник, Лебане, Житорађа, Дољевац и Прокупље, повређено начело једнаких права и обавеза чиме је извршена дискриминација по основу места пребивалишта тужиоца као резерviste, који није наведен у Закључку Владе РС бр. 401-161/2008-1 од 17.01.2008. године. Утврђено је да тужилац у поступку који је вођен у парници П1.бр. 1668/17 поред, захтева за утврђивање дискриминације, није истицао захтев за јавним објављивањем пресуде.

Одредбом чл. 41 ст. 1 Закона о забрани дискриминације је прописано да свако ко је повређен дискриминаторским поступањем има право да поднесе тужбу суду, док је чл. 43 истог закона прописано да се тужбом из чл. 41 ст. 1 истог закона може тражити, тач. 1 забрана извршења радње од које прети дискриминација, забрана даљег вршења радње дискриминације, односно забрана понављање радње дискриминације, тач. 2 утврђење да је тужени дискриминаторски поступао према тужиоцу или другоме, тач. 3 извршење радње ради уклањања последица дискриминаторског поступања, тач. 4 накнада материјалне и нематеријалне штете и тач. 5 објављивање пресуде донете поводом неке од тужби из тач. 1 – 4 наведеног члана.

По закључку првостепеног суда из наведених законских одредби произилази да је у складу са чл. 43 тач. 5 Закона о забрани дискриминације могућност објављивања пресуде везана искључиво за пресуде које су донете поводом неке од тужби из тач. 1 – 4 истог члана Закона о забрани дискриминације. Пресуда П1.бр. 1668/17 од 24.07.2018. године, чије објављивање се тражи, није донета применом одредби Закона о забрани дискриминације, јер наведени закон није ни важио у време настанка спорног

правног односа који је био предмет расправљања и одлуке у парници П1.бр. 1668/17, већ искључиво применом одредби Устава РС и Европске конвенције за заштиту људских права и слобода. Како у конкретном случају пресуда чије се објављивање тражи није донета поводом неке од тужби које су наведене у чл. 43 тач. 1 – 4 Закона о забрани дискриминације, то се на тужбени захтев тужиоца који се односи на објављивање пресуде не могу применити одредбе чл. 43 тач. 5 наведеног закона. У складу са праксом Европског суда за људска права само утврђивање дискриминације може представљати сатисфакцију као вид накнаде нематеријалне штете, док је одредбом чл. 199 Закона о облигационим односима прописано да у случају повреде права личности суд може наредити, на трошак штетника, објављивање пресуде, односно исправке, или наредити да штетник повуче изјаву којом је повреда учињена, или шта друго чиме се може остварити сврха која се постиже накнадом. По оцени првостепеног суда, с обзиром да Законом о облигационим односима нису прописани посебни рокови застарелости накнаде штете због повреде права личности, а да могућност објављивања пресуде, поред новчане накнаде штете за претрпљене душевне болове, представља вид накнаде штете због повреде права личности, то је потраживање тужиоца застарело у целисти, у смислу одредби чл. 376 ЗОО.

Спорним се јавља питање да ли је основан захтев тужиоца за објављивање пресуде којом је утврђено да је тужилац системски дискриминисан актом државе из 2008. године, којим је прављена разлика у погледу исплате ратних дневница резервистима за време рата 1999. године по географском критеријуму, без разумног и објективног оправдања, што је био масован случај о ком су медији извештавали. У већем броју случајева је утврђено да је поступање државе по питању исплате ратних дневница представљало штету и дискриминаторну радњу, што је такође објављено у медијима, укључујући и дневне листове. Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно је и по чињенично правном закључку Апелационог суда, поступио првостепени суд када је одбио захтев тужиоца. У ситуацији када је тужилац водио парницу ради заштите од дискриминације у којој је остварио заштиту од дискриминације кроз утврђење о дискриминацији, а није поставио захтев за објављивање пресуде у тој парници, накнадно постављање таквог захтева нема оправдање и не служи сврси личне сатисфакције. Наиме, тужилац је сатисфакцију остварио кроз утврђење о дискриминацији у раније вођеној парници. Будући да се не ради о повреди права из домена приватног живота

и репутације тужиоца, већ о повреди права на једнакост због системског и масовног поступања домаћих власти, којим су повређена права одређеном колективитету по географском основу, о чему је извештавано у медијима, овај суд налази да објављивање пресуде која је донета у корист тужиоца није неопходно да би се постигло правично и лично задовољење тужиоца. У ситуацији када тужилац захтев за објављивањем пресуде није поставио у претходно вођеној парници, која је била управљена на утврђење да штетна радња догодила, то је без основа и оправдања вођење друге парнице за изрицање додатне санкције.

(Пресуда Вишег суда у Крагујевцу П.бр.208/19 од 22.03.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1423/21 од 19.10.2021. године)

*Сентенцу приредила: Тамара Ранковић Ђусић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАКНАДА КОД УГОВОРА О ФИНАСИЈСКОМ ЛИЗИНГУ

(Члан 6 став 1, члан 7 став 1 и став 2, члан 28, члан 29, члан 31 став 1 и 2 Закона о финансијском лизингу и члан 24 тачка 3 Општих услова Уговора о финансијском лизингу возила)

Због неизвршавања обавеза по закљученом уговору о финансијском лизингу од стране туженог и раскида уговора, тужилац има право и на накнаду која му припада по закљученом уговору о финансијском лизингу и на накнаду штете коју тужилац трпи.

Из образложења:

Првостепеном пресудом, усвојен је тужбени захтев тужиоца и обавезан тужени да тужиоцу на име дуга исплати износ од 1.464.738,06 динара са законском затезном каматом почев од 30.11.2011. године до исплате.

Правилно је пресудом досуђен износ који је већи од саме вредности возила, јер је првостепени суд правилно утврдио да због неизвршавања обавеза по уговору од стране туженог и раскида уговора, тужилац има право и на накнаду која му припада по закљученом уговору о финансијском лизингу и на накнаду штете коју тужилац трпи, тако да се тужилац доведе у положај у коме би се налазио да је тужени испунио у целости обавезу по

уговору, како је прописано чл. 6 ст. 1, чл. 7 ст. 1 и ст. 2, чл. 28, чл. 29, чл. 31 ст. 1 и 2 Закона о финансијском лизингу и чл. 24 тач. 3 Општим условима Уговора о финансијском лизингу возила.

(Пресуда Основног суда у Новом Пазару 18П.бр. 1294/19 од 10.06.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж бр. 1880/20 од 12.01.2021. године)

*Сентенцу приредила: Зорица Вељовић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ВЕРСКИХ ОСЕЋАЊА

(Члан 200 Закона о облигационим односима)

Приликом досуђивања накнаде нематеријалне штете потребно је утврдити циљ коме служи накнада, да ли се њоме погодује тежњима које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом односно, да ли постоји узрочно последична веза између радње тужене и да ли тужиоцима заиста припада право на накнаду нематеријалне штете, будући да није отклонио контрадикторности између изведених доказа на основу којих је усвојио тужбени захтев тужилаца и исказа тужилаца, који су се изјаснили да сматрају да и даље постоји неизвесност да су им деца жива, а која чињеница је у супротности с њиховим потраживањем накнаде нематеријалне штете за душевне болове по основу немогућности обезбеђивања гроба својој деци на коме ће вршити верске обичаје у складу са својим уверењима, на ком ће одавати почаст, палити свеће и молити се у складу са њиховом православном хришћанском вером.

Из образложења:

Првостепени суд је нашао да је неоснован приговор пресуђене ствари истакнут од стране заступника тужене у односу на став 2. и 6. изреке постављених захтева из тужбе и пресуђеном захтеву из наведене пресуде Вишег суда у Крагујевцу П.бр. 50/18 од 19.02.2019. године. Наведеном пресудом није одлучивано о захтеву тужилаца на име душевних болова због повреде верских осећања тужилаца, а које тужиоци црпе непосредно из чл.

9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. На основу наведеног, а полазећи од одредбе чл. 200 ЗОО, првостепени суд је тужиоцима досудио износе наведене у изреци.

Чланом 200 Закона о облигационим односима прописано је, између осталог, да ће за претрпљену повреду угледа, части, слободе или права личности суд досудити правичну новчану накнаду независно од накнаде материјалне штете, као и у њеном одсуству, ако нађе да околности случаја то оправдавају. Приликом одлучивања о накнади нематеријалне штете суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, као и да се њоме не погудује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом. Новчаном накнадом се не пружа обештећење за повреду личног добра, већ за секундарне последице у виду душевних патњи које су повредом изазване. У сваком конкретном случају је потребно утврдити да ли је оштећени доживео душевне патње.

Чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода је прописано да свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке, док је чланом 9 исте конвенције прописано да свако има право на слободу мисли, савести и вероисповести и да ово право укључује слободу промене вере или уверења и слободу сваког да, било сам или заједно с другима, јавно или приватно испољава веру или уверење молитвом, подучавањем, обичајима и обредом. Дакле, члан 9 не јемчи само слободу мисли, савести и вероисповести, већ и њихово активно манифестовање, односно исповедање. Члан 9 такође штити сваки онај чин који је тесно везан за *forum internum*, односно унутрашњу верску слободу личних уверења. Изричито помињање у Европској конвенцији „слободе човека да, било сам или заједно с другима, јавно или приватно, испољава веру или уверење молитвом, проповеди, обичајима и обредом“ наглашава да је испољавање вере интегрални део заштите коју ово јемство пружа. Такође, право појединца да изабере начин и место своје сахране је у одлуци Уставног суда о проглашењу неуставности одредбе Закона о гробљима подведено под слободу мисли, савести и вероисповести и право на поштовање приватног живота, у ком погледу се Уставни суд позвао на став Европског суда изражен у пресуди *Sidabras i Dziautas* против Литваније, у којем је истакнуто да није могуће исцрпно одредити садржину гаранције члана 8, али да он свакако обухвата психички (морални) и физички интегритет појединца, обезбеђујући му сферу у оквиру које може слободно да тежи развоју и задовољењу своје

личности. Имајући у виду наведено, као и одредбе чл. 13 и 14 Закона о гробљима, које је првостепени суд применио у конкретном случају, правилно је првостепени суд закључио да истакнути приговор пресуђене ствари у односу на ставове 2. и 6. није основан, будући да тужиоци потражују накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде верских осећања, присуства покопа, одавања почаста на гробу, повреде права на гроб, права на крст на гробу, да дође на гроб да се исплаче и олакша душу и упали свећу, ускраћен слободе да испољава веру или уверење молитвама, обичајима или обредом, а не накнаду нематеријалне штете због несталих беба, како је то истицано од стране тужене у току поступка, те да се овај вид потраживане накнаде нематеријалне штете разликује од оне о којој је одлучено у предмету Вишег суда у Крагујевцу П. бр. 50/18.

Међутим, првостепени суд приликом одлучивања није имао у виду чињеницу, на шта се основано жалбом тужене указује, да су се тужиоци у току поступка изјаснили да код истих постоји неизвесност да је породици саопштена лаж о смрти новорођених беба, односно да постоји сумња да су им деца жива, да их је неко отео, купио и да су постала предмет трговине. Како у конкретном случају тужиоци потражују накнаду због повреде верских осећања и свој тужбени захтев заснивају на налазу и мишљењу вештака којим је утврђено да су новорођенчад имала здравствених проблема, да је због истих наступила смрт деце, те да је од стране здравствене установе у којој се тужиља породила вршена обдукција новорођенчади, да постоји извештај о обдукцији, по оцени Апелационог суда, за сада се не може прихватити као правилна одлука првостепеног суда да тужиоцима припада накнада нематеријалне штете по наведеном основу. Наиме, првостепени суд није отклонио контрадикторности између изведених доказа на основу којих је усвојио тужбени захтев тужилаца и исказа тужилаца, који су се изјаснили да сматрају да и даље постоји неизвесност да су им деца жива, а која чињеница је у супротности с њиховим потраживањем накнаде нематеријалне штете за душевне болове по основу немогућности обезбеђивања гроба својој деци на коме ће вршити верске обичаје у складу са својим уверењима, на ком ће одавати почаст, палити свеће и молити се у складу са њиховом православном хришћанском вером. У смислу наведеног, првостепени суд је пропустио да утврди шта је у конкретном случају циљ коме служи та накнада, да ли се њоме погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом односно, имајући у виду наведене одредбе, да ли постоји узрочно

последична веза између радње тужене и да ли тужиоцима заиста припада право на накнаду нематеријалне штете, имајући у виду да у конкретном случају нису утврђене кључне чињенице од значаја за доношење одлуке у овој правној ствари.

(Пресуда Вишег суда у Крагујевцу ЗП.бр.279/19 од 06.04.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1476/21 од 02.12.2021. године)

*Сентенцу приредила: Кристина Репановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕОСНОВАНО ЛИШЕЊЕ СЛОБОДЕ

(Члан 200 Закона о облигационим односима)

Саслушањем тужиоца, сходно чл. 276 ЗПП, суд утврђује субјективне околности везане за лично право тужиоца, односно примењује индивидуализирајући критеријум, ради оцене висине правичне новчане накнаде, јер душевни болови зависе од психолошке структуре личности и других околности случаја, сагласно чл. 200 ЗОО и чл. 232 ЗПП.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда решењем Основног суда у Крагујевцу Кпп-56/17 од 18.10.2017. године тужиоцу је одређен притвор због основане сумње да је извршио продужено кривично дело насиље у породици из чл. 194 ст. 1 КЗ, а решењем Основног суда у Крагујевцу 7К-1160/17 од 11.12.2017. године, тужиоцу је укинут притвор одређен напред наведеним решењем, који је трајао укупно 57 дана. Пресудом Основног суда у Крагујевцу 7К-1160/17 од 11.12.2017. године је ослобођен од оптужбе да је извршио напред наведено кривично дело које му је стављено на терет, која пресуда је потврђена пресудом Вишег суда у Крагујевцу Кж1-269/18 од 04.09.2018. године. Тужилац је дана 10.12.2018. године туженој упутио захтев за накнаду штете која је предмет овог поступка на који тужена није одговорила.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одлучујући о основаности тужбеног захтева, пошао од одредбе чл. 584 ст. 1 тач. 1 ЗКП, са образложењем да је тужилац провео у притвору 57 дана

неосновано лишен слободe, да својим поступцима није проузроковао одређивање притвора, а да је од стране туженог основ тужбеног захтева учињен неспорним, стога је суд правилно делимично усвојио тужбени захтев тужиоца. Правилан је и по правном закључку Апелационог суда, закључак првостепеног суда, да је тужена у смислу одредби чл. 556 ст. 1 ЗКП и чл. 172 ЗОО, дужна да тужиоцу исплати и накнади нематеријалну штету коју је тужилац трпео у виду душевних болова проузрокованих неоснованим лишењем слободe. Ово због тога, што су тужиоцу повређена лична добра, као што су слобода и права личности, углед, част, достојанство, психички интегритет, слобода кретања, право на слободу, право на рад, односно права која су заштићена одредбама чл. 23 ст. 1, чл. 25 ст. 1, чл. 27, чл. 39 и чл. 60 Устава РС и чл. 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Међутим, жалба тужене основано указује да је првостепена пресуда донета уз погрешну примену материјалног права прописано чл. 200 ст. 2 ЗОО, у погледу утврђивања висине накнаде коју тужилац тражи, с ових разлога Апелациони суд је на основу чл. 394 тач. 4 ЗПП, преиначио првостепену пресуду у побијаном делу. Апелациони суд је имао у виду важну чињеницу, пасивно понашање тужиоца у парничном поступку, који се није одазивао позивима за саслушање парничне странке, након чега је и пуномоћник тужиоца повукао предлог за саслушање тужиоца као парничне странке. Наиме, приликом оцене висине правичне новчане накнаде суд саслушањем тужиоца, сходно чл. 276 ЗПП утврђује субјективне околности везане за лично право тужиоца, односно примењује индивидуализирајући критеријум, јер душевни болови зависе од психолошке структуре личности и других околности случаја, сагласно чл. 200 ЗОО и чл. 232 ЗПП. Даље, суд је ценио утврђене околности и то дужину трајања лишења слободe, тежину природе кривичног дела које је тужиоцу стављено на терет и да нема доказа да је раније осуђиван. Стога, водећи рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњима које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом, како је то прописано одредбом чл. 200 ст. 2 ЗОО, првостепени суд је превисоко утврдио висину накнаде у износу од 456.000,00 динара, те по мишљењу Апелационог суда правична новчана накнада због неоснованог лишења слободe тужиоца у периоду од 16.10.2017. године до 11.12.2017. године у време пресуђења дана 04.11.2020. године, износи 228.000,00 динара. Тужилац има право и на

законску затезну камату на наведени износ почев од 04.11.2020. године као дана утврђивања висине штете пред првостепеним судом, сходно, чл. 277 ст. 1 ЗОО.

(Пресуда Основног суда у Крагујевцу П-1445/19 од 04.11.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-993/21 од 18.01.2022. године)

*Сентенцу приредила: Даница Ђусић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**НЕОСНОВАНО ЛИШЕЊЕ СЛОБОДЕ У ТРАЈАЊУ ДУЖЕМ
ОД ИЗРЕЧЕНЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА И УТВРЂИВАЊЕ ВИСИНЕ
НАКНАДЕ ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ПРАВА ЛИЧНОСТИ**

(Члан 584 ЗКП и члан 200 ЗОО)

Лишење слободе у трајању дужем од изречене казне затвора представља неосновано лишење слободе и повреду права личности чији интезитет није потребно посебно доказивати вештачењем од стране вештака, а висина накнаде штете се утврђује према околностима у сваком појединачном случају.

Из образложења:

„Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда, тужилац је пресудом Вишег суда у Крагујевцу ЗК-9/15 од 20.10.2015.године, оглашен кривим због продуженог кривичног дела злоупотреба положаја одговорног лица из члана 234 став 3 у вези става 1, а у вези члана 33 и 61 КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 1 (једне) године и 2 (два) месеца, у коју му се има урачунати време које је провео у притвору за период од 14.09.2004. године до 29.05.2006.године. Истом пресудом, тужилац је ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело пореска утаја у саизвршилаштву из члана 229 став 3 у вези става 1 у вези члана 33 и члана 61 КЗ, ослобођен је од оптужбе да је извршио кривично дело у саизвршилаштву из члана 27 став 2 у вези става 1 и 4 Закона о спречавању прања новца у вези члана 33 КЗ и одбијена је оптужба да је извршио кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица у помагању у саизвршилаштву из члана 234 став 1 у вези члана 35 КЗ.

Утврђено је да је тужиоцу у наведеној правној ствари решењем Окружног суда у Крагујевцу Кио-191/04 од 16.09.2004.године одређен притвор који се рачуна од 14.09.2004. године, а који је према тужиоцу трајао до 29.05.2006. године када је укинут решењем Окружног суда у Крагујевцу К-222/05 од 29.05.2006.године и наложено да се оптужени, овде тужилац, одмах пусти на слободу.

Првостепени суд је утврдио да је тужилац у притвору провео 622 дана, од чега је био неосновано лишен слободе 196 дана. Утврђено је да је тужилац рођен 27.12.1944. године, да је разведен и отац троје деце, као и да раније није осуђиван и да је због неоснованог лишења слободе, обзиром да је у притвору провео дуже време него што је изречена казна затвора, трпео душевне болове због повреде части, да је све време трајања привора имао осећај срамоте, повређене части и угледа, осећај одузете слободе и одбачености од стране средине у којој живи, што је све оставило дубок траг у његовој психи и створило велико неповерење у људе у његовом окружењу, а што је све проуроковало душевне болове који и данас прате тужиоца.

Сама чињеница да је неко лице неосновано лишено слободе доводи до повреде права личности чији интензитет није потребно посебно утврђивати налазом и мишљењем вештака, а висина накнаде нематеријалне штете се утврђује према околностима сваког случаја понаособ. Сходно наведеном, сама чињеница да је тужилац у конкретном случају био лишен слободе дуже времена него што траје кривична санкција која му је изречена у конкретном случају, указује на постојање основа за накнаду нематеријалне штете чију висину утврђује суд по слободном судијском уверењу и супротни жалбени наводи тужене су оцењени као неосновани.“

(Пресуда Основног суда у Крагујевцу 30П-985/17 од 05.02.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжс-2720/21 од 02.12.2021. године)

*Сентенцу приредила: Александра Арнаутовић
виши судијски сарадник Апелационог суда у Крагујевцу*

НИШТАВОСТ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ

(члан 1065 Закона о облигационим односима)

Обрачуном кориснику кредита преко валуте швајцарског франка тужена је фактички пребацила непостојећи валутни ризик на тужиоца, чиме је установила очигледну несразмеру између чинидбе и противчинидбе, односно повредила начело еквивалентности узајамних давања, а тиме и начело савесности и поштења прокламовано одредбом чл. 12 ЗОО и начело аутономије воље прокламовано чл. 10 ЗОО.

Из образложења:

На основу овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је примарни тужбени захтев тужиоца којим је тражио утврђивање апсолутне ништавости Уговора о стамбеном кредиту бр. 200Р-МХН-1900-56/08 од 24.03.2008. године и Анекса уговора закљученог 20.11.2012. године, одбио као неоснован, а усвојио евентуални тужбени захтев тужиоца и утврдио да су одредбе уговора о стамбеном кредиту за куповину непокретности и то одредба члана 1.1 уговора, одредба члана 1. 4 уговора, део одредбе члана 2. 2 уговора, део одредбе члана 2.3 уговора и одредба члана 2. 4 уговора ништаве тако да не производе правно дејство од дана закључења уговора и да је одредба члана 2. 1 Анекса уговора од 20.11.2012. године ништава тако да не производи правно дејство од дана закључења Анекса уговора.

По оцени Апелационог суда првостепени суд је у потпуности утврдио чињенично стање и за своју одлуку дао јасне и прихватљиве разлоге и правилно применио материјално право.

Према члану 1065 Закона о облигационим односима уговором о кредиту се конституише обавеза банке – даваоца кредита да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено време, за неку намену или без намене, а корисник кредита се обавезује да банци плати уговорену камату и добијани износ новца врати у време и на начин утврђен уговором. Уговором о кредиту мора да се утврди износ кредитних средстава, услови давања и коришћења кредита и враћања примљених новчаних средстава по том основу. Уговор о кредиту је израз воље уговорних страна због чега су давалац и корисник кредита овлашћени да својом вољом пропишу и додатне клаузуле од значаја за начин обрачуна и отплату кредитних средстава. Уговор о кредиту се најчешће закључује као формални и формуларни уговор.

Текст уговора је, по правилу, унапред састављен од стране даваоца кредита. Тиме се друга уговорна страна – корисник кредита ставља у неравноправан положај у односу на даваоца кредита. Банка давалац кредита је у предности и због чињенице да се ради о финансијској организацији која се професионално бави кредитним пословима. Зато је банка дужна да у поступку преговарања и закључења уговора о кредиту претходно упозна и недвосмислено писмено упозори корисника кредита о свим ризицима и економским последицама које ће преузети закључењем уговора. Обавеза таквог поступања банке се заснива на основним начелима облигационог права - сасвесности и поштења (члан 12), забране злоупотребе права (члан 13), забране стварања и искоришћавања монополског положаја (члан 14), једнаке вредности узајамних давања (члан 15) и забрани проузроковања штете (члан 16). Осим наведеним начелима, давалац кредита се обавезује да поштено поступа и потпуно информише примаоца кредита и императивним одредбама Закона о заштити потрошача („Службени гласник РС“ број 79/05).

Валутна клаузула према члану 34 став 8 Закона о девизном пословању и члану 395 Закона о облигационим односима представља дозвољен правни посао уговарања у девизама у Републици Србији, с тим што се плаћање врши у динарима по курсу валуте вредновања у тренутку испуњења обавезе. Основна функција уговарања валутне клаузуле се исказује у очувању еквивалентности узајамних давања – једнакој тржишној вредности пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Валутна клаузула није и не може да буде правни основ богаћења даваоца кредита – банке на штету корисника кредита, стицања несразмерне имовинске користи у односу на реалну тржишну вредност плаћеног динарског износа кредитних средстава. Међутим, сагласном вољом уговорних страна се, осим валутне клаузуле као средства очувања једнаких узајамних давања, може конституисати клаузула којом ће се валутни ризик у целости превалити на корисника кредита. Таква клаузула је могућа и правно допуштена када се банка, давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страниј валути и преузела обавезу да и враћање примљеног износа по том основу реализује у истој валути. У том случају, банка је овлашћена да тако прибављена девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита. Овакав вид кредитирања је допуштен сагласно одредби члана 25 Закона о девизном пословању и може се уговорити када се правном лицу и предузетнику обезбеђује плаћање увоза робе и услуга из иностранства (став 1) или када се физичком лицу омогућава куповина

непокретности у земљи (став 2). Банка је овлашћена и да прибављена девизна средства на међународном тржишту понуди домаћим правним и физичким лицима и у динарској противвредности. У том случају трансфер девизног износа у динарски дуг се врши по важећем средњем курсу те валуте на дан закључења уговора о кредиту, уз обавезу враћања примљеног у динарима - валути плаћања обрачунаог по средњем курсу те исте валуте. Тада се валутни ризик може вољом уговорних страна правно ваљано превалити на корисника кредита уз услов постојања писаног обавештења којим је пре закључења уговора банка корисника кредита на њему разумљив начин упознала са свим економско - финансијским последицама ризика које ће он преузети прихватањем такве уговорне клаузуле. Обавеза је банке да поштено поступи и упозори корисника кредита на стварни ризик и економске последице које таква клаузула производи, произлазе и из одредби Закона о заштити потрошача и Закона о заштити корисника финансијских услуга.

У конкретном случају првостепени суд је правилно утврдио да наведена клаузула није сагласна одредбама Закона о заштити потрошача који је важио у време закључивања наведеног уговора о стамбеном кредиту којима је дефинисано да је давалац услуге дужан да своју услугу понуди на начин којим потрошача јасно и недвосмислено обавештава о врсти и квалитету услуге, као и да „цена услуге мора бити унапред одређена на начин на који потрошача не доводи у заблуду у погледу цене исте“. Правилно је првостепени суд закључио да тужена не тврди и на ову околност не предлаже или доставља доказе под којим условима је банка кредитна средства пласирана кориснику кредита прибавила на међубанкарском тржишту, посебно код чињенице да је са тужиоцем закључила уговор са роком отплате од 27 година, а која чињеница је према правилима о терету доказивања, имајући у виду одредбу чл. 231 ЗПП, била на туженој банци, као економско јачој уговорној страни. Такође, правилно је првостепени суд извео закључак и да је обрачуном кориснику кредита преко валуте швајцарског франка тужена фактички пребацила непостојећи валутни ризик на тужиоца, чиме је установила очигледну несразмеру између чинидбе и противчинидбе, односно повредила начело еквивалентности узајамних давања, а тиме и начело савесности и поштења прокламовано одредбом чл. 12 ЗОО и начело аутономије воље прокламовано чл. 10 ЗОО, а која чињеница јасно проистиче и из налаза и мишљења вештака економско финансијске струке. При доношењу одлуке првостепени суд је правилно на основу одредбе чл. 15 ЗОО и чл. 18 ст. 1 ЗОО којима је прописано да уговорне стране у извршавању својих обавеза треба да поступају са пажњом доброг привредника, односно

пажњом доброг домаћина, и одредбе чл. 18 став 3 ЗОО којом је одређена обавеза уговарача да у остварењу свог права се уздрже од поступака којима би се отежало извршење обавезе друге стране, закључно да је тужбени захтев тужиоца у потврђеном делу основан, у ком погледу су неосновани жалбени наводи тужене да првостепени суд није правилно применио материјално право.

Неосновано се жалбом тужене указује да је нејасан закључак првостепеног суда да ће се у конкретном случају извршење уговора обезбедити уз конверзију уговора и то тако што ће се преостало дуговање корисника кредита утврдити применом курса евра на дан закључења уговора о кредиту уз обрачун и исплату дуговане камате у висини одређеној уговорима исте врсте и трајања закљученим са валутном клаузулом између истог даваоца кредита и других корисника кредита, чија се дуговања утврђују применом курса евра, истичући да наведено решење није могуће спровести јер се изреком пресуде утврђује искључиво ништавост валутне клаузуле. Наведени закључак првостепеног суда, односно могућност опстанка уговора о кредиту и након утврђене ништавости клаузуле о индексикацији динарског дуга применом курса швајцарског франка, има основ у аналогној примени одредбе чл. 106 Закона о облигационим односима и њеног циљног тумачења у складу са начелом савесности и поштења, једнаке вредности давања и дужности испуњења обавезе. Наведено из разлога што се сагласно цитираним начелима и циљном тумачењу одредбе чл. 106 ЗОО мора обезбедити опстанак уговора о кредиту у складу са опредељујућим циљем његовог закључења и опште познатом уверењу да би давалац и корисник кредита закључили уговор са валутном клаузулом у еврима да су знали да ће уговорна клаузула о индексикацији динарског дуга применом курса швајцарског франка неће уживати судску заштиту. На тај начин се обезбеђује опстанак уговора о кредиту са ништавом клаузулом о индексирању динарског дуга применом курса швајцарског франка. Тиме се реализује остварење жељеног циља уговорних страна да закључењем уговора о кредиту обезбеде задовољење сопствених интереса заснованих у правно допуштеном начину очувања еквивалентности њихових узајамних давања. Тако се сагласно одредби чл. 18 Устава обезбеђује и непосредна примена опште прихваћеног међународног стандарда правичног очувања и извршења уговором установљених обавеза.

Нису од значаја жалбени наводи тужене да је предвиђање кретања курса неке валуте шпекулативни посао и због тога нико не може предвидети да у којој мери и у ком правцу ће се кретати промена курса. Наиме, првостепени суд је правилно оценио као неосноване тврдње тужене да није могла претпоставити

нити очекивати да ће доћи до великог скока валуте швајцарског франка у односу на динар, из разлога што банка као финансијска организација која се професионално бави кредитним пословима је могла и морала знати да ће доћи до енормног скока курса швајцарског франка у односу на евро и динар, а посебно имајући у виду преглед курса динара према страним валутама у периоду од 1997 - 2019. године који је исказан у годишњем извештају НБС-а, које чињенице представљају општепознате чињенице које се не доказују, у ком погледу су неосновани жалбени наводи тужене да је првостепени суд донео одлуку између осталог и на годишњем извештају НБС-а, који није изведен као доказ у овом поступку. Правилно је првостепени суд закључио да је тужена банка, као давалац кредита индексираних применом курса швајцарског франка, могла и морала предвидети енормни курс – раст курса те валуте, будући да су банке организације са посебним степеном финансијског знања и обавезе професионалног обављања делатности кредитирања биле дужне да пре закључења спорних уговора потпуно и за просечног потрошача разумљивим језиком, писаним путем, информишу кориснике кредита о свим пословним ризицима и економским последицама које преузимају пристајањем да се динарски износ њиховог дуговања индексира применом курса швајцарског франка. Имајући у виду наведено, правилно је првостепени суд утврдио да тужена банка није обавестила корисника кредита, овде тужиоца, потпуно и у писаној информацији о свим пословним ризицима. Давалац кредита је дужан да упозори примаоца кредита, као слабију уговорна страна, о свим ризицима уговарања и да ће корисник кредита сносити ризик промене међувалутног односа. Како банка није понудила тужиоцу план отплате кредита уз све информације о економско – финансијским последицама ризика уговарања ове валутне клаузуле, да ли је он такав план прихватио, неосновано се жалбом тужене указује да је погрешан закључак првостепеног суда да давање Плана отплате кредита и преглед битних елемената кредита не представља информацију у смислу одредбе чл. 46 ст. 1 Закона о заштити потрошача, будући да тужилац, као потрошач, из истих није био у могућности да схвати ризике којима се излаже и економске последице које из тога произлазе.

(Пресуда Вишег суда у Чачку 5П.бр.18/21 од 10.06.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2405/21 од 03.02.2022. године)

*Сентенцу приредила: Кристина Репановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НИШТАВОСТ ЗАЛОЖНЕ ИЗЈАВЕ ЗА УСПОСТАВЉАЊЕ ИЗВРШНЕ ВАНСУДСКЕ ХИПОТЕКЕ

(Члан 10 став 2 и члан 14 Закона о хипотеци)

Ништава је заложна изјава за успостављање извршне вансудске хипотеке на стану, као посебном делу објекта у изградњи, која је дата од стране инвеститора стамбено-пословног објекта у изградњи без сагласности лица које је платило изградњу стана, као посебног дела објекта у изградњи, у ситуацији када је у моменту давања заложне изјаве инвеститор већ располагао тим посебним делом објекта у изградњи и закључио уговор о финансирању изградње стана по основу кога је лице које је патило изградњу стекло право својине на том стану као власник будуће ствари.

Из образложења:

На основу Закона о хипотеци, уговор о хипотеци може да закључи и инвеститор, у ком случају је потребно да се испуне одређени услови које прописује закон. Тужени није имао право да располаже предметном непокретношћу, као и да на њој, која је у време уписа хипотеке била објекат у изградњи, упише хипотеку, с обзиром да је већ имао закључен уговор о инвестирању, инвестиционој изградњи, који је елиминисао његово право својине на предметној непокретности. Ово стога, што је у поступку за утврђивање ништавости заложне изјаве битна чињеница да ли је давалац изјаве у моменту давања исте имао право располагања и у вези са тим да ли је могао да успоставља залог. Тачно је да је одредбом чл. 10 ст. 2 Закона о хипотеци прописано да уговор о хипотеци може да закључи власник или друго лице које има право располагања као инвеститор и купац објекта у изградњи или посебног дела објекта у изградњи у смислу чл. 3 овог закона, али у моменту давања заложне изјаве тужени инвеститор више није имао право располагања на посебним деловима објекта којим је располагао закључењем уговора са тужиоцем, те стога није био ни власник истих, па су тако дате заложне изјаве ништаве и не производе правно дејство промета. Овакво понашање туженог инвеститора противно је начелу савесности и поштења, као и добрим пословним обичајима, што за последицу има ништавост заложних изјава и наведене одредбе уговора о краткорочном кредиту у смислу чл. 103 Закона о облигационим односима. У конкретном

случају утврђено је да у моменту када је заложна изјава дата, правни претходник туженог “АА” ДОО у стечају, овде првотужени, није имао право својине на предметној непокретности, јер је уговором који је закључио са тужиоцем располагао тим својим правом и коначно га изгубио. Чињеница да губитак права није био праћен евидентирањем насталог права стицаоца не чини овако располагање дозвољеним ни пуноважним. Према одредби чл. 14 Закона о хипотеци заложна изјава на основу које се на непокретности установљава хипотека мора бити дата од стране власника, односно лица које има све атрибуте права својине који су неопходни да би то лице могло да неопозиво овласти повериоца да, ако дуг не буде плаћен о доспелости наплати потраживање из цене добијене продајом, односно да у корист свог повериоца установи извршну вансудску хипотеку, што је учинио правни претходник туженог, супротно чл. 15 Закона о хипотеци. Овакво располагање је ништаво, сходно чл. 103 Закона о облигационим односима, којом је предвиђено да је уговор који је противан принудним прописима јавном поретку или добрим обичајима ништав, ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или закон у одређеном случају не прописује нешто друго.

(Пресуда Основног суда у Крушевицу 5П.бр.1094/18 од 28.05.2019. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-4079/19 од 28.07.2020. године и пресуда Врховног касационог суда Рев-633/2021 од 01.04.2021. године)

*Сентенцу припремила: Милена Пајкић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДГОВОРНОСТ ЈЕМЦА

(Члан 1002 Закона о облигационим односима)

Тужени као јемац је одговоран и за свако повећање обавезе која је настала дужниковом доцњом.

Из образложења:

Како је до раскида уговора о финансијском лизингу дошло због неиспуњења обавеза главног дужника, то тужени као јемац дугује тужиоцу укупан износ новчаног потраживања, чија је висина утврђена вештачењем од стране вештака економско - финансијске струке. Тужени се уговором о

јемству обавезао према тужиоцу, као повериоцу, да ће испунити пуноважну и доспелу обавезу дужника уколико дужник то не учини, те по том основу јесте одговоран за испуњење целе обавезе за коју је јемчио, при чему се из садржине уговора о јемству утврђује да иста није ограничена на неки део, нити је на неки други начин подвргнута лакшим условима. Тужени као јемац је одговоран и за свако повећање обавезе која је настала дужниковом доцњом, јер такође из садржине наведеног уговора о јемству не произилази да је за исто ослобођен. Са наведених разлога, првостепени суд је применом одредби чл. 997, чл. 1002 и чл. 1004 ЗОО, усвојио тужбени захтев тужиоца и одлучио као у ставу првом и ставу другом изреке првостепене пресуде.

На наведени начин, правилно је првостепени суд утврдио постојање обавезе главног дужника, а како се тужени уговором о јемству обавезао према тужиоцу као повериоцу да ће испунити пуноважну доспелу обавезу дужника уколико дужник то не учини, те како је ПД „М.е.“ доо Параћин предузеће које је у стечају, тужилац није могао да потраживање наплати из имовине дужника, са којих разлога је тужени као јемац одговоран за испуњење целе обавезе за коју је јемчио. Такође, законска затезна камата према својој структури представља очување вредности плаћеног и интерес повериоца за чекање исплате, са којих разлога је правилан закључак првостепеног суда да тужилац има право на исплату законске затезне камате за период од 14.10.2014. године, као дана када је тужилац извршио коначни обрачун дуга, до 28.03.2018. године, као дана вештачења.

(Пресуда Основног суда у Параћину 5 П.бр. 578/19 од 28.09.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-328/21 од 08.03.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Тимотијевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДГОВОРНОСТ ОРГАНИЗАТОРА ПРИРЕДБИ

(Члан 174 и 181 Закона о облигационим односима)

Не може се у потпуности ослободити објективне одговорности организатор трке, као лице које се бави опасном делатношћу, за штету

насталу смрћу лица која се налазило на месту на коме је било строго забрањено стајање гледалаца, ако на страни организатора трке постоје пропусти везано за упозоравање и удаљавање гледалаца са места где је строго забрањено присуство гледалаца, као и за надгледање и контролисање да ли се гледаоци налазе на местима где је то њима забрањено, већ се може говорити о подељеној одговорности, сходно чл. 192 ЗОО.

Из образложења:

Одредбом чл. 174 ЗОО прописано је да за штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њоме бави, а одредбом чл. 177 ст. 2 ЗОО прописано је да се ималац ослобађа одговорности и ако докаже да је штета настала искључивом радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао предвидети и чије последице није могао избећи или отклонити, док је одредбом чл. 181 ЗОО прописано да организатор окупљања већег броја људи у затвореном или на отвореном простору одговара за штету насталу смрћу или телесном повредом коју неко претрпи услед изванредних околности које у таквим приликама могу настати, као што је гивање масе, општи неред и слично, а одредбом чл. 192 ст. 1 истога закона да оштећеник који је допринео да штета настане или да буде већа него што би иначе била, има право само на сразмерно смањену накнаду, док је ставом 2 прописано да када је немогуће утврдити који део штете потиче од оштећеникове радње, суд ће досудити накнаду водећи рачуна о околностима случаја. Одредбом чл. 45 Закона о спорту прописано је да се организовањем спортских приредби могу бавити спортске организације, савези и друга правна и физичка лица под условима утврђеним законом и спортским правилима, док је чл. 46 ст. 1 истог закона прописано да је организатор дужан да осигура несметано и безбедно одржавање спортске приредбе, а ставом 2 истог члана да је организатор дужан да предузме мере које омогућавају предупређење ризика настанка штете за учеснике, гледаоце и трећа лица (упозорења, истицање забрана, давање обавештења и упуштава и сл.) као и мере којима се на повећане ризике утиче (безбедност спортског објекта, исправност и адекватност инсталиране и друге опреме, обезбеђење хитне медицинске помоћи, одвијање манифестације у складу са пропозицијама и др). Чланом 47 Закона о спорту прописано је да спортско такмичење може да се организује уколико организатор има обезбеђене услове предвиђене спортским правилима у погледу објекта, односно простора,

опреме, стручних и других радника, спортиста и спортска организација могу да учествују на спортском такмичењу ако испуњавају услове утврђене овим законом и спортских правилима, док је чл. 50 истог закона прописано да су спортисти, спортске организације и други учесници спортске приредбе дужни да сарађују са организатором и не смеју својим поступцима изазивати или доприносити насиљу или недоличном понашању гледалаца.

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда произилази да су дана 31.08.2008. године у Краљеву, на аутодрому „Берановац“ одржаване ауто-трке на кружним стазама за Шампионат Србије у организацији туженог А.М.С.С. са суорганизатором А.м. д. К. Пре него што је почела трка, кренула је колона у круг за загревање свих возила која су учествовала у трци. Колону возила је предводио директор трке М.М., а на крају колоне био је М.С., председник спортске комисије. Након што је утврђено да на стазама није било сметњи, да су услови за безбедно одржавање трке испуњени, трка је почела. Том приликом у својству гледаоца ауто трке присуствовао је Н. М., са сведоком З. П. и исти су трку посматрали код кривине велико „К-8“. У току трке дошло је до контакта између два аутомобила која су учествовала у трци, након чега је возач аутомобила број 14 изгубио контролу над возилом и излетео са стазе када је скренуо у публику и даље је аутомобилом ударио у Н.М., а затим у сведока З.П. Н.М. је од задобијених повреда преминуо. Утврђено је и присуство гледалаца почев од краја моста па према кривини К-8 у зони у којој није дозвољено присуство, па чак и у зони строге забране присуства, гледаоци, односно публика су били на травнатој површини са десне стране стазе у смеру одвијања трке и били су удаљени неколико метара од стазе. Наведено произилази и из налаза и мишљења вештака саобраћајне струке, што све првостепени суд правилно утврђује али изводи погрешан закључак да је до саобраћајне незгоде дошло искључивим пропустом сада пок. Н. М.

Полazeћи од цитираних одредаба, те утврђеног чињеничног стања, Апелациони суд налази да је у конкретном случају објективна одговорност туженог заснована на одредби чл. 174 ЗОО, с обзиром да аутотрке представљају опасну делатност и на одредби чл. 181 ЗОО, јер је тужени као организатор окупљања већег броја људи, аутотрка на аутодрому „Берановац“ одговоран за штету коју су тужиоци претрпели, пошто је смрт сада пок. Н.М наступила услед ванредних околности излетања тркачког аутомобила са стазе и налета на сада пок. Н.М., односно смрт је наступила услед околности које су настале током трке.

Пропуст организатора трке, а самим тим и његова објективна одговорност, се огледа у томе што припадници редарске службе и полиције нису у току трке, (а не само пре почетка) упозорили и удаљили гледаоце, па и сада пок Н.М. са места где је строго забрањено присуство гледалаца, а они су ту били у функцији безбедности гледалаца, а и постављени су дуж стазе баш због тога да надгледају и контролишу да ли се гледаоци налазе на местима где је то њима забрањено. То је била њихова конкретна улога, јер су били ту због гледалаца, при чему се могло очекивати да се гледаоци могу наћи на местима где то није дозвољено, што значи да тужени као организатор трке није у потпуности осигурао несметано и безбедно одржавање исте, нити је у потпуности предузео све мере које омогућавају предупређење ризика настанка штете за учеснике, гледаоце и трећа лица, као и мере којима се на повећани ризик утиче, сходно чл. 46 Закона о спорту.

Имајући у виду наведено, Апелациони суд налази да чињеница да се сада пок. Н.М. налазио на месту где је то публице било строго забрањено, не може у потпуности ослободити објективне одговорности туженог као организатора трке, већ се може говорити о подељеној одговорности, сходно чл. 192 ЗОО, па Апелациони суд налази да је оштећени допринео настанку штете са 60% а организатор трке, овде тужени са 40%.

(Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-621/20 од 08.10.2020. године)

*Сентенцу приредио: Далибор Јаблановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПАЖЊА ДОБРОГ СТРУЧЊАКА

(Члан 18 Закона о облигационим односима)

Страна у облигационом односу дужна је да у извршавању обавеза из своје професионалне делатности поступа с повећаном пажњом, према правилима струке и обичајима (пажња доброг стручњака)

Из образложења:

Према налазу и мишљењу Судско-медицинског одбора, анализирајући тегобе и њихову прогресију током времена, као и кретање општег клиничког стања пок. С., произилази да је њен транспорт у одговарајућу установу

вишег ранга требало да буде планиран најкасније 03.07.2016. године, јутро након поновно испољених дигестивних сметњи. Да је тада пок. С. послата у установу вишег ранга, проширеном дијагностиком би се једноставно могао дефинисати разлог њеног стања, и у складу са налазом планирати начин лечења, међутим, о исходу истог се Судско-медицински одбор није могао изјашњавати, обзиром да узрок оваквог стања и последичног смртног исхода није установљен јер није урађена обдукција, а такође ни анализа доступне медицинске документације не даје довољно чињеница на основу којих би се са извесним степеном вероватноће могао одредити узрок смрти. Узрок крварења из гастроинтестиналног тракта пок. С. ће остати непознат, јер једини начин да се у потпуности објасни механизам настанка смртног исхода, као и да се сагледа целокупна патологија која је довела до смртног исхода јесте обдукција. Такође се крварење из дигестивног тракта и полип установљен код сада пок. С. не могу довести у узрочно-последичну везу без обдукције и само представљају спекулацију.

Полазећи од одредбе чл. 170 и чл. 171 ЗОО, одредбе чл. 169, чл. 219, чл. 221 и чл. 222 Закона о здравственој заштити, по налажењу првостепеног суда тужена није била у обавези да изврши обдукцију тела пок. С., мајке тужилаца, јер је у потврди о смрти тужена на основу расположиве медицинске чињенице утврдила узрок смрти.

Основано се жалбом тужилаца истиче да је нејасан закључак првостепеног суда да нема пропуста и одговорности на страни тужене, обзиром да је наведени закључак у супротности са доказима изведеним у поступку, пре свега налазом и мишљењем Судско-медицинског одбора, који налаз је првостепени суд прихватио у целости. Наиме, Судско-медицински одбор у свом налазу закључује да узрок крварења из гастроинтестиналног тракта пок. С. ће остати непознат, те да једини начин да се у потпуности објасни механизам настанка смртног исхода јесте обдукција, па је нејасан закључак првостепеног суда да нема ниједног елемента за довођење у узрочно-последичну везу поступке лекара и надлежног медицинског особља тужене и смрт пок. С.

Одредбом чл. 222 ст. 1 Закона о здравственој заштити прописано је да се као посебна мера утврђивања времена и узрока смрти умрлих лица врши обдукција, док је чл. 222 ст. 2 тач. 1 истог закона прописано да се обдукција обавезно врши на лицу умрлом у здравственој установи ако није

утврђен узрок смрти, а тач. 9 истог члана да се обдукција обавезно врши ако смрт наступи у току дијагностичког или терапеутског поступка.

Одредбом чл. 18 ст. 2 Закона о облигационим односима прописано је да је страна у облигационом односу дужна да у извршавању обавеза из своје професионалне делатности поступа с повећаном пажњом, према правилима струке и обичајима (пажња доброг стручњака), док је чл. 170 ст. 1 истог закона прописано да за штету коју запослени у раду или у вези са радом проузрокује трећем лицу одговара предузеће у коме је запослени радио у тренутку проузроковања штете, осим ако докаже да је запослени у датим околностима поступао онако како је требало.

Надаље, Судско-медицински одбор закључује, између исталог, и да је транспорт пок. С. у установу вишег ранга требало да буде планиран најкасније 03.07.2016. године, дакле 2 дана пре смрти, па је са тим у вези пропустио првостепени суд да утврди ову битну чињеницу, да ли је тужена поступала у свему према правилима струке и дужном пажњом доброг стручњака, у ситуацији када након поново испољених дигестивних сметњи код пок. С. није предузела мере да се пок. С. пребаци у здравствену установу вишег ранга, како би се утврдио узрок сметњи. Ово нарочито при чињеници да се у лекарском декурзусу тужене на дан 03.07.2016. године наводи да је кожа болеснице хладна, обливена хладним знојем.

(Пресуда Основног суда у Краљеву, Судска јединица у Врњачкој Бањи I 40 П бр.202/17 од 27.05.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2625/21 од 19.10.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Тимотијевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОСЛЕДИЦЕ НИШТАВОСТИ

(Члан 104 став 2 Закона о облигационим односима)

Уговор је ништав ако је по својој садржини или циљу противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, те суд може одбити у целини или делимично захтев несавесне стране за враћање оног што је другој страни дала, а може и одлучити да друга страна оно

што је примила по основу забрањеног уговора преда општини на чијој територији она има седиште, односно пребивалиште, или боравиште.

Из образложења:

По оцени првостепеног суда у конкретном случају тужилу је недопуштена побуда водила постизању недопуштеног циља, што је тужили и туженом, као сауговорачима било познато. У конкретном случају тужила је знала, односно морала знати шта представља црна магија, те иста у погледу црне магије није била у заблуди, већ је била у заблуди у погледу погрешне представе о томе да јој тужени уз помоћ црне магије може помоћи. Оценом првостепеног суда захтев тужиле за повраћај новца сходно одредби члана 104. став 2. и 3. Закона о облигационим односима је неоснован, с обзиром да је тужилу недопуштена побуда водила постизању недопуштеног циља, што је тужили и туженом, као сауговорачима било познато, те је основ по коме је тужила новац дала ништав и као ништав отпао.

По оцени Апелационог суда побијаном пресудом чињенично стање јесте правилно утврђено али материјално право није правилно примењено.

Првостепени суд закључује да су обе стране несавесне, те би у конкретном случају одбијањем захтева тужиле за враћање оног што је туженом дала, а да при том није одлучено да оно што је тужени примио преда општини на чијој територији има пребивалиште, поговало туженом, који би као несавесна страна и лице које је поводом спорног уговора у кривичном поступку оглашено кривим за кривично дело преваре, задржао оно што је примио по том основу. Сходно члану 51 Закона о облигационим односима основ уговорне обавезе тужиле је недопуштен – противан принудним прописима и јавном поретку, па је закључени усмени уговор између тужиле и туженог у смислу члана 52 Закона о облигационим односима ништав, те тужила у смислу члана 104. став 1. Закона о облигационим односима има право да од туженог потражује наведене износе, а што првостепени суд побијаном пресудом није ценио.

(Пресуда Основног суда у Ивањици П 435/21 од 10.05.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2244/21 од 09.09.2021. године)

*Сентенцу приредила: Тијана Гојић Савић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ПРАВНА ПРИРОДА КАПАРЕ ПРИЛИКОМ
ЗАКЉУЧЕЊА КУПОПРОДАЈНОГ УГОВОРА**

(Члан 179 став 1 Закона о облигационим односима)

Капара има акцесорну правну природу и неопходно је да буде изричито уговорена.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да су тужилац и првотужени закључили усмени уговор о купопродаји камиона марке „Ман“ за цену од 35.000 евра и да је тужилац на име аванса предао новац у износу од 10.000 евра. Неутврђеног дана тужилац и тужени су постигли споразум да уместо предходно уговореног камиона тужени прода тужиоцу камион марке „Мерцедес 1844“ за цену од 25.000 евра. У уговору је констатовано да је плаћено 10.000 евра, с тим што је тужилац био у обавези да остатак цене исплати у две рате. Тужилац није исплатио остатак купопродајне цене, док је тужени задржао примљени новац а тужени је камион марке „Мерцедес 1844“ вратио, који је тужени касније продао трећем лицу. Тужилац и тужени су поводом наведене купопродаје сачинили изјаву у којој је наведено да тужилац од туженог купује камион марке „Мерцедес 1844“ за укупан износ од 25.000 евра, те да је 10.000 евра плаћено, 5.000 евра се даје 10. марта 2009. године, а преосталих 10.000 евра се исплаћује до 01.06.2009. године, коначни купопродајни уговор направиће се приликом коначне исплате возила.

Правилно је првостепени суд утврдио да су у конкретном случају тужилац и тужени закључили усмени уговор о купопродаји камиона марке „Ман“ за који је тужилац исплатио туженом део купопродајне цене у износу од 10.000 евра, те да наведени износ од 10.000 евра не представља капару за куповину камиона марке „Мерцедес 1844“, већ део исплате купопродајне цене.

Одредбом члана 79 ст. 1 Закона о облигационим односима је прописано да ако је у тренутку закључења уговора једна страна дала другој извесан износ новца или извесну количину других заменљивих ствари као знак да је уговор закључен (капара), уговор се сматра закљученим кад је капара дата, ако није што друго уговорено.

Капара има акцесорну правну природу и неопходно је да стране изричито уговоре да ће предати износ новца представљати капару. Зато капара не може

да се предпоставља, већ управо супротно, уколико није изричито уговорена оно што је једна страна дала другој приликом закључења уговора се сматра плаћањем на име дела купопродајне цене.

На основу наведеног, узимајући у обзир да у изјави није изричито наведено да износ од 10.000 евра представља капару већ је само констатовано да је новац у том износу плаћен то је, применом одредбе чл. 79 ст. 1 Закона о облигационим односима, Апелациони суд оценио да између тужиоца и туженог приликом закључења уговора о купопродаји није уговорено плаћање капаре, већ да износ од 10.000 евра који је тужилац дао туженом представља део купопродајне цене.

(Пресуда Основног суда у Новом Пазару 10П бр. 1215/20 од 02.06.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2315/21 од 08.12.2021. године)

Сентенцу приредила: Ивана Марковићсудијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу.

**ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕЛОВИ СТАМБЕНЕ ЗГРАДЕ
И ПРАВО НА НАКНАДУ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ФАСАДЕ
РАДИ ИСТИЦАЊА РЕКЛАМЕ ФИРМЕ**

**(Чл. 19 ст. 1 Законама о основама својинскоправних
односа и чл. 219 Закона о облигационим односима)**

Фасада зграде представља заједнички део зграде на којем власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине, те је лице које користи фасаду ради истицања рекламе фирме дужно да плати накнаду.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да је тужена банка корисник пословног простора у приземљу подрумског простора по основу Уговора о закупу. Тужена банка је на фасади зграде поставила рекламни пано-хоризонтални лого знак по пројектној докуменатцији која је одобрена решењем Одсека за урбанизам, грађевинарство, имовинско правне и стамбене послове Општинске управе, али без сагласности власника посебних делова

предметне зграде који имају право заједничке недељиве својине на фасади предметне зграде

Првостепени суд је закључио да је тужбени захтев тужиоца Стамбене заједнице основан те је обавезао тужену да тужиоцу исплати накнаду за коришћење фасаде као заједничког дела стамбене зграде, ради истицања рекламе фирме.

Правилно је првостепени суд утврдио да је у конкретном случају фасада заједнички део зграде на којем власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине, те да је тужена у обавези да тужиоцу исплати накнаду за коришћење фасаде у циљу истицања рекламе фирме.

Одредбом члана 19 став 1 Закона о основама својинскоправних односа прописано је да на заједничким деловима зграде и уређајима у згради власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине. Под заједничком својином, у смислу одредбе овог члану закона, подразумева се, поред осталог, и следеће: улазна врата у зграду, ходник, степенице, главни зид, светларник, лифт, подрум, просторија за прање и сушење рубља (праоница), заједничка гаража, уређаји за загревање станова у згради, централно грејање, електрична, водоводна и канализациона постројења, телефонски и телевизијски уређаји, заједничка антена, таван, тераса на крову, кров, димњаци, фасада и слично.

Одредбом члана 219 Закона о облигационим односима прописано је да кад је неко туђу ствар употребио у своју корист, ималац може захтевати, независно од права на накнаду штете, или у одсуству ове, да му овај накнади корист коју је имао од употребе.

Узимајући у обзир да је на основу налаза и мишљења вештака за архитектуру и урбанизам утврђено да се спорна реклама налази на фасади зграде, на завршној обради зида зграде према спољашњем простору, изнад приземног дела зграде, који представља заједнички део зграде, на којем власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине, а који део тужена употребљава у своју корист за рекламни пано-лого знак, да тужена фасаду зграде за истицање рекламног паноа користи без сагласности власника посебних делова предметне зграде који имају право заједничке недељиве својине на фасади предметне зграде, при чему је без утицаја утврђено да тужена рекламни пано користи по основу закљученог уговора о

закупу пословног простора, јер наведени уговор о закупу не садржи одредбе о истицању наведеног рекламног паноа и о накнади за исти то је, применом одредаба члана 19 став 1 Закона о основама својинскоправних односа и члана 219 Закона о облигационим односима, Апелациони суд оценио да је у конкретном случају тужена у обавези да тужиоцу исплати накнаду за коришћење фасаде зграде као заједничког дела стамбене зграде, а ради истицања спорне рекламе тужене.

*(Пресуда Основног суда у Трстенику 3П бр. 18/20(16)
од 18.01.2021. године и пресуда Апелационог суда у
Крагујевцу Гж-1485/21 од 08.06.2021. године)*

*Сентенцу приредила: Ивана Марковић
Судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

РАЧУНАЊЕ РОКА ЗА ПОДНОШЕЊЕ ТУЖБЕ У ПОСТУПКУ ПОБИЈАЊА ДУЖНИКОВИХ ПРАВНИХ РАДЊИ

(Члан 285 Закона о облигационим односима)

Када се правна радња састоји из два одвојена акта, довољно је да није истекао рок побијању временски последњем акту, пошто последњи акт чини располагање перфектним. Правна радња се сматра предузетом у тренутку кад је извршен последњи акт који ту радњу окончава, те од тог дана почињу тећи и рокови у којима се тужба за побијање има подићи.

Из образложења:

На основу утврђеног чињеничног стања, а полазећи од одредбе чл. 280 и 281 ЗОО, првостепени суд је извео закључак да је М. Г. располагањем непокретности путем Анекса уговора о купопродаји отуђио своју имовину у корист овде туженог М. Г., иако је знао да је поступак извршења у току и да на тај начин наноси штету тужиоцу, јер нема довољно имовине и других средстава за намирење тужиоца по основу донетог решења о извршењу. Првостепени суд закључује да М. Г. није могао да располаже својом имовином Уговором о купопродаји и Анексом и да имовину отуђи у корист М. Г., када је знао да тужилац има доспело потраживање према њему и да је Основни суд у Крушевцу донео решење о извршењу Ив.бр.24111/10 од 27.10.2010.

године, ради намирења тог потраживања. Првостепени суд је оценио као неоснован истакнути приговор застарелости потраживања, будући да није протекао рок од 3 године прописан одредбом чл. 285 ЗОО, имајући у виду да је Анекс уговора о купопродаји ОВПбр.59/2014 од 24.01.2014. године оверен код јавног бележника Н. А. дана 20.10.2015. године.

По оцени Апелационог суда, првостепени суд је потпуно утврдио чињенично стање, за своју одлуку дао јасне и прихватљиве разлоге и правилно применио материјално право.

Неосновано се жалбом туженог указује да је првостепени суд неправилно рачунао почетак рока за подношење тужбе од дана закључења спорног Анекса уговора о купопродаји, те да приликом одлучивања није имао у виду Уговор о купопродаји ОВПбр.59/2014 од 24.01.2014. године, у ком погледу није ни правилно применио одредбе материјалног права. Одредбом чл. 285 ст. 1 истог закона је прописано да се тужба за побијање за случајеве прописане одредбом чл. 285 ЗОО, осим ст. 1 наведеног члана, може поднети у року од три године, док је ставом 2 прописано да се рок из претходног става рачуна од дана када је предузета правна радња која се побија. Трогодишњи рок у коме се може подићи тужба за побијање почиње тећи од дана када је дужник предузео правну радњу која се побија. Када се правна радња састоји из два одвојена акта, довољно је да није истекао рок побијању временски последњем акту, пошто последњи акт чини располагање перфектним. Правна радња се сматра предузетом у тренутку кад је извршен последњи акт који ту радњу окончава, те од тог дана почињу тећи и рокови у којима се тужба за побијање има подићи. Како у конкретном случају тужилац тужбеним захтевом побија Анекс уговора о купопродаји ОВПбр.59/2014 од 24.01.2014. године који је оверен код јавног бележника Н. А. дана 20.10.2015. године, правилно је првостепени суд закључио да наведени анекс заправо представља нови уговор, јер је истим утврђеног да не производи правно дејство чл. 1 уговора о купопродаји, у ком члану је наведен предмет купопродаје, као и чл. 2 уговора о купопродаји, у ком члану је наведена купопродајна цена, и потом су поново одређене непокретности које су предмет купопродаје, као и нова купопродајна цена, што показује да је реч о новом правном послу. Дакле, имајући у виду наведене одредбе материјалног права, као и одредбу чл. 26 ЗОО којом је прописано да је уговор закључен када су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора, правилан је закључак првостепеног суда да је закључењем анекса заправо измењени битни састојци предметног

уговора о купопродаји и то у погледу предмета и цене, те да је између извршног дужника тужиоца и туженог настао нови уговорни однос. Тужени жалбом истиче да се на основу закљученог уговора није могао уписати као власник због неподударања појединих података из само уговора са подацима у Катастру у погледу непокретности. Имајући у виду наведено, као и чињеницу да се право својине на основу правног посла стиче тек уписом у јавну књигу, правилно је првостепени суд применио материјално право и почетак трогодишњег рока рачунао од дана закључења Анекса уговора о купопродаји, посебно имајући у виду чињеницу да ни тужени не спори да се на основу првобитно закљученог уговора није могао уписати као власник. Како је заправо тек Анексом пренето право својине са извршног дужника тужиоца на туженог, Анекс уговора о купопродаји представља временски последњи акт правне радње којом је осујећено потраживање тужиоца, па су оцењени као неосновани жалбени наводи туженог да није правилан закључак првостепеног суда да анекс представља нови правни посао.

(Пресуда Вишег суда у Крагујевцу ЗП.бр.279/19 од 06.04.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжс-1476/21 од 02.12.2021. године)

*Сентенцу приредила: Кристина Репановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ВРШЕЊЕ ПРАВА У СКЛАДУ СА НАЧЕЛОМ САВЕСНОСТИ И ПОШТЕЊА

(Члан 12 Закона о облигационим односима)

Противно је циљу због кога је установљено право банке на једнострану раскид уговора сматрати да је уговор о кредиту одржан на снази и поред тога што у дужем временском периоду (преко 10 година), тужени као уговорна страна није испунио ниједну своју обавезу коју је преузео тим уговором.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда тужени Ж. М. је као корисник кредита са „Volksbank“ а.д. Београд (сада „Sberbank Србија“ а.д. Београд) дана 22.11.2007. године закључио уговор о кредиту за куповину

пољопривредног земљишта. Чланом 3 уговора предвиђено је да се кредит одобрава са роком враћања од 192 месеца рачунајући од дана пуштања кредита у течај, да ће корисник кредит отплаћивати у једнаким месечним анuitетима по основу Плана отплате кредита који ће сачинити банка и који чини саставни део овог уговора. Чланом 8 Уговора предвиђена је обавеза банке да најмање једанпут на сваких 6 месеци врши ревизију промета који је корисник остварио у протеклом периоду. Чланом 15 уговора предвиђено је право банке на једнострани раскид уговора о чему је у обавези да обавести корисника у писаној форми у случају да корисник не врши отплату кредита, плаћање камате и друга плаћања на начин предвиђен уговором. Истим чланом предвиђено је да даном једностраног раскида уговора доспева за наплату преостали део кредита са припадајућим каматама и евентуалним спорним потраживањима и корисник је дужан да измири целокупно потраживање банци у року од 15 дана од дана пријема писаног обавештења о раскиду уговора. Према Плану отплате кредита прва рата кредита је доспела дана 27.12.2007. године а последња рата 22.11.2023. године које чињенице су утврђене вештачењем од стране вештака економске струке. Такође је утврђено да тужени није платио ниједну рату по кредиту.

Банка је своје потраживање пренела овде тужиоцу који је средство обезбеђења потраживања из наведеног уговора о кредиту бланко меницу издату од стране туженог попунио и као дан доспелости меничног потраживања уписао датум 28.11.2018. године. Тужилац је дана 21.12.2018. године поднео Основном суду у Аранђеловцу, Судској јединици у Тополи предлог за извршење на основу менице против туженог. Након истицања приговора од стране овде туженог који је усвојен решењем Основног суда у Аранђеловцу, Судска јединица у Тополи Ипв.(Ив)-18/19 од 30.09.2018. године поступак је настављен као поводом приговора против платног налога.

По оцени Апелационог суда правилно је првостепени суд закључио да без обзира на чињеницу што је кредит закључен на период отплате од 192 месеца при чему прва рата доспева 27.12.2007. године а последња рата дана 22.11.2023. године банка сходно чл. 8 закљученог Уговора је била у обавези да најмање једанпут на сваких шест месеци врши ревизију промета који је корисник остварио у протеклом периоду. Ова обавеза сада произилази из одредбе чл. 31 ст. 1 Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“ број 36/2011 и 139/2014) који је почео да се примењује у току периода отплате кредита а која одредба прописује да је банка дужна да

шестомесечно без накнаде кориснику доставља обавештење о стању његовог дуга по уговору о кредиту. Следом изнетог, произилази да је банка најкасније по доспелости шесте рате за отплату кредита према члану 8 Уговора о кредиту и члану 31 став 1 Закону о заштити корисника финансијских услуга дана 27.05.2008. године била дужна да утврди да корисник није отплатио ниједну од првих шест доспелих рата и да прогласи доспелим кредит у целости у складу са начелом савесности и поштења прописаног чл. 12 ЗОО из разлога да се туженом као слабијој уговорној страни у смислу чл. 100 ЗОО не би неосновано преписивала уговорена камата а потом и камата у доцњи на износ неотплаћених ануитета. Иако је чланом 15 Уговора прописано право банке на једнострану раскид уговора ово право не може ићи на уштрб стране која је потписала уговор по приступу због чега је, и по оцени Апелационог суда, правилно првостепени суд закључио да је уговор о кредиту раскинут дана 27.05.2008. године а не дана 28.11.2018. године када је банка кредит прогласила доспелим попуњавањем бланко менице јер је банка била дужна да води рачуна о свом потраживању и наплати истог. Имајући у виду изнето правилно је првостепени суд усвојио приговор застарелости и одбио тужбени захтев тужиоца одлучивши као у ставу првом изреке првостепене пресуде. Ово због тога што је уговор о кредиту закључен дана 22.11.2007. године, сходно примени чл. 12 ЗОО и 100 ЗОО потраживање тужиоца доспело је за наплату 27.05.2008. године даном доспелости шесте неисплаћене рате кредита, те је општи рок застарелости од десет година прописан одредбом чл. 371 Закона о облигационим односима који се примењује на конкретно потраживање протекао, због чега је престало право тужиоца да захтева испуњење у смислу чл. 360 ст. 1 ЗОО.

Неосновани су жалбени наводи да се одлука о тужбеном захтеву не може заснивати на претпоставци првостепеног суда да је банка могла да прогласи кредит доспелим у року од 6 месеци јер тужени није измирио своју обавезу по Плану отплате. Наиме, чл. 12 Закона о облигационим односима је прописано да су у заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа странке дужне да се придржавају начела савесности и поштења. Полазећи од наведене одредбе а имајући у виду да је тужилац као страна у облигационом односу при наплати потраживања из професионалне делатности тужиоца био дужан да поступа са повећаном пажњом, по оцени Апелационог суда, правилно првостепени суд налази да би у конкретном случају било противно циљу због кога је установљено право банке на

једностран раскид уговора сматрати да је уговор о кредиту одржан на снази и поред тога што у дужем временском периоду тужени као уговорна страна није испунио ниједну своју обавезу коју је преузео тим уговором тачније у периоду од 27.12.2007. године па до 28.11.2018. године када је банка попунила бланко меницу која јој је дата на име обезбеђења наплате свог потраживања. Из свих наведених разлога неосновани су и жалбени наводи тужиоца да је суд погрешно применио одредбу члана 8 Уговора о кредиту и чл. 31 ст. 1 Закона о заштити корисника финансијских услуга јер је правилно првостепени суд утврдио да је уговор о кредиту раскинут дана 27.05.2008. године када је доспела за наплату шеста рата отплате кредита те да је у тренутку када је тужилац попунио бланко меницу издату од стране туженог његово потраживање већ било застарело протеклом десетогодишњег рока прописаног одредбом чл. 371 ЗОО.

(Пресуда Вишег суда у Крагујевцу П.бр. 59/20 од 07.05.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2026/21 од 18.08.2021. године)

*Сентенцу приредила: Тамара Ранковић Ђусић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАКОНСКА ЗАТЕЗНА КАМАТА

(Члан 189 став 2 у вези члана 277 Закона о облигационим односима)

Околност да је накнада материјалне штете одређена по ценама на дан њеног настанка, а не на дан пресуђења, није од значаја, јер тужилац није доказао да је тако утврђена висина штете измењена, повећана на дан пресуђења.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда, дана 14.05.2015. године услед елементарне непогоде, града, причињена је штета на засаду тужиоца у селу Сивчина, у мзв. Јевац, на засаду малине сорте „Виламет“ површине 20 ари и на засаду шљиве сорте „Чачанска“, 120 стабала, површине 40 ари. Вештачењем вештака пољопривредне струке је утврђено да је штета коју је тужилац претрпео на засаду малине износила 560.000,00 динара, а штета на засаду шљива 225.000,00 динара, према ценама оштећених култура у 2015.

години. Измакла корист у 2016. години, на засаду малине је износила 231.000,00 динара, а на засаду шљиве 75.000,00 динара, све према ценама из 2016. године.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, правилно је и по оцени Апелационог суда, првостепени суд усвојио тужбени захтев тужиоца налазећи да је тужена одговорна за материјалну штету насталу на воћним засадама тужиоца, а због пропуштања својих органа у вршењу својих функција и у вези са вршењем истих, те је штета настала услед незаконитог и неправилног рада органа, све сходно чл. 154, чл. 155 и чл. 172 ст. 1 ЗОО, чл. 11 Закона о министарствима и чл. 2 Закона о ванредним ситуацијама.

Одлучујући о висини накнаде материјалне штете, сходно чл. 189 ст. 1 и ст. 2 и чл. 190 ЗОО, имајући у виду да укупна висина штете на засадама тужиоца износи 1.091.000,00 динара, да одговорност тужене износи 70% од укупне штете што чини износ од 763.700,00 динара, који износ умањен за 9.600,00 динара исплаћене наменске помоћи од стране Републике Србије, укупно износи 754.100,00 динара, то је и по оцени Апелационог суда правилном применом материјалног права суд обавезао тужену да тужиоцу на име накнаде претрпљене штете исплати наведени износ, са законском затезном каматом, сходно одредби чл. 277 ЗОО и то почев од 31.05.2021. године, као дана пресуђења.

Неосновани су жалбени наводи тужиоца којима указује на погрешну примену материјалног права у погледу одлуке о законској затезној камати коју је досудио од дана пресуђења, а не од дана настанка штете. Наиме, првостепени суд је правилном применом чл. 189 ст. 2 у вези чл. 277 ЗОО досудио законску затезну камату на досуђени износ накнаде материјалне штете почев од 31.05.2021. године, као дана пресуђења, неодступајући од постојеће судске праксе у погледу одлуке о споредном потраживању затезне камате. Околност да је накнада штете одређена по ценама на дан њеног настанка, а не на дан пресуђења, није од значаја (за примену чл. 189 ст. 2 ЗОО), јер тужилац није доказао да је тако утврђена висина штете измењена - повећана на дан пресуђења.

(Пресуда Основног суда у Ивањици П.бр. 23/21 од 31.05.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1979/21 од 10.02.2022. године)

*Сентенцу приредила: Даница Ђусић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОРОДИЧНО ПРАВО

ИЗДРЖАВАЊЕ ДЕТЕТА СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

(Члан 62 став 1 Породичног закона)

Дете са посебним потребама има право на адекватно саветовање и бригу за своје физичко, ментално и духовно здравље, у које право је укључен и адекватан третман и медицинска заштита која одговара природи његове болести и која обезбеђује најбоље могуће здравствене услове за његов правилан и потпун развој на који дете има право на основу члана 62 став 1 Породичног закона.

Из образложења:

Дужност родитеља да издржавају своју малолетну децу у правном смислу проистиче из права детета на издржавање, као важном праву детета на развој. Дужност родитеља који не живи са дететом да даје допринос за издржавање детета у најбољем је интересу детета у оној мери у којој такво правило одговара задовољењу и развојним потребама малолетног детета. Другим речима „у најбољем интересу детета“ је да му се задовоље потребе за исхраном, одевањем, образовањем и здравственом заштитом. Због тога се морају утврдити потребе детета.

Према одредби члана 160 став 1 Породичног закона, издржавање се одређује према потребама повериоца издржавања и могућностима дужника издржавања, при чему се води рачуна о минималној суми издржавања. Минимална сума издржавања је само оријентир, а у сваком конкретном случају треба утврдити потребе повериоца издржавања, које зависе од његовог узраста, здравља, образовања, имовине, прихода, те других околности од значаја за одређивање издржавања. Сходно члану 162 став 3 Породичног закона, приликом утврђивања висине издржавања суд мора да води рачуна да дете треба да живи стандардом својих родитеља, тако да висина зараде коју остварују родитељи односно коју су у могућности да остваре, од значаја је не само приликом утврђивања висине обавезе дужника издржавања, већ и приликом утврђивања новчаног износа са којим се могу задовољити потребе малолетног детета. Приликом утврђивања укупног износа потреба са којим се могу задовољити потребе малолетног детета, поред тога што је нужно да

суд цени све потребе детета, мора имати у виду и израст детета и да потребе временом могу бити повећаване. Такође, када је у питању малолетно дете суд треба да утврди да ли дете прима дечији додатак, јер износ оствареног дечијег додатка служи за подмиривање дела потреба малолетног детета.

Приликом одлучивања о висини издржавања мал тужиље, као детета са посебним потребама које болује од аутизма, суд је био дужан да цени да ово дете има и право на адекватно саветовање и бригу за своје физичко, ментално и духовно здравље, у које право је укључен и адекватан третман и медицинска заштита у његовом најбољем интересу са предузетим свим заштитним мерама, у складу са одредбама члана 1 тачка 9 Повеље о правима особа са аутизмом (1996.године). Међутим, суд је дужан да потпуно и правилно утврди висину тих посебних потреба, а не да их произвољно цени, јер висину посебних потреба због болести суд може утврдити само на основу одговарајућих доказа, по потреби вештачењем од стране стручног лица кога суд одређује према природи болести детета. При томе је суд дужан да утврди да ли се неопходна стручна помоћ малолетном детету, која одговара природи његове болести и која обезбеђује најбоље могуће здравствене услове за његов правилан и потпун развој, на које дете има право на основу члана 62 став 1 Породичног закона, може обезбедити и на који начин, те колико износи висина тих трошкова.

У парницама ове врсте суд је дужан да на основу одредбе члана 205 Породичног закона примени истражно начело, те је овлашћен да и без предлога странака одреди извођење доказа у циљу утврђивања битних чињеница.

Првостепени суд је пропустио да применом истражног начела са сигурношћу утврди које су све то посебне потребе и потребна здравствена нега малолетне тужиље, а у вези са тим и који су све трошкови, односно колико је месечно потребно издвојити средстава да би се задовољиле и посебне потребе које малолетна тужила има због природе своје болести.

(Решења Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-303/19 од 23.08.2019. године, Гж2-280/20 од 20.07.2020. године и Гж2-172/21 од 20.04.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јасмина Симовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ИЗДРЖАВАЊЕ ПУНОЛЕТНОГ ДЕТЕТА - РЕДОВНО ШКОЛОВАЊЕ

(члан 155 став 2 Породичног закона)

Пунолетно дете које заостане у савлађивању предвиђених студијских програма може остварити односно задржати право на издржавање од родитеља, уколико тај застој није знатан, или ако није неоправдан и ако није последица немара пунолетног детета које се школује.

Из образложења:

Одредба члана 155 став 2 Породичног закона прописује да пунолетно дете које се редовно школује има право на издржавање од родитеља сразмерно њиховим могућностима, а најкасније до навршене 26. године живота.

Одредба члана 6 став 1 Породичног закона прописује да је свако дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета.

Породични закон не прописује шта се подразумева под појмом „редовно школовање пунолетног детета“, па за тумачењу овог појма треба имати у виду одредбе Закона о високом образовању.

Према члану 25 став 4 Закона о високом образовању постоје три степена студија: Студије првог степена су: основне академске студије; основне струковне студије; Студије другог степена су: дипломске академске студије - мастер; специјалистичке струковне студије; специјалистичке академске студије; Студије трећег степена су: докторске академске студије. У том закону нема поделе студената на редовне и оне који то нису (ванредне), већ на: студенте који се финансирају из буџета и студенте који се сами финансирају.

Статус студента се стиче уписивањем пунолетног детета на одобрене односно акредитоване студијске програме које организује високошколска установа, а редовност савлађивања предвиђених студијских програма (полагање испита, по динамици која је утврђена од стране факултета, благовременост уписивања наредне школске године, број школских година потребних за реализацију студијског програма) треба имати у виду при оцени појма „ редовно школовање пунолетног детета“. При томе, увек треба имати у виду и најбољи интерес детета, а то је свакако стицање образовања и могућност завршетка школовања, и у складу са тим појмом, да пунолетно дете не мора идеално савлађивати предвиђене студијске програме да би остварило односно

задржало право на издржавање од родитеља. Пунолетно дете може и заостати у савлађивању предвиђених студијских програма и остварити односно задржати право на издржавање од родитеља, уколико тај застој није знатан, или ако није неоправдан и ако није последица немара пунолетног детета које се школује.

У конкретном случају је утврђено да је тужилац у време подношења тужбе био на четвртој години основних студија, да је редовно полагао испите и није изгубио ни једну годину, да је основне академске студије завршио 3.10.2019. године и одмах након завршетка основних студија, у школској 2019/2020 години уписао је други степен академских студија – мастер, па је правилно закључио првостепени суд да се тужилац сматра пунолетним дететом на редовном школовању које у смислу члана 155 став 2 Породичног закона има право на издржавање од родитеља, а највише до навршене 26. године живота.

(Пресуда Основног суда у Јагодини П2-343/19 од 15.07.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-344/20 од 28.09.2020. године)

*Сентенцу приредила: Јасмина Симовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УПИС СТУДЕНТА НА МАСТЕР АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ И РЕДОВНО ШКОЛОВАЊЕ

Упис на мастер студије представња наставак редовног школовања па је потребно да суд утврди да ли студент редовно испуњава своје обавезе или не, и да ли постоји континуитет у извршавању обавеза а све ради правилне примене одредбе члана 155 став 2 Породичног закона

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је тражио да се измени пресуда Основног суда у Крушевцу П бр. 1113/01 од 13.02.2002. године, те да престане обавеза издржавања сада према пунолетној ћерки јер је постала пунолетна, запослила се а он има и сина који је на редовном школовању. Тужена је оспорила тужбени захтев из разлога што је школске 2020/2021 године, уписала прву годину мастер студија као самофинансирајући студент Академије васпитачко- медицинских струковних студија, Одсек Крушевац, наводећи да је била пријављена код РФПИО за период од 04.02.2021.године

до 01.07.2021. године, по основу радног односа због финансијских разлога и уплате школарине. Првостепени суд је закључио да је тужена постала пунолетна, да је засновала радни однос и да чињеница да је уписала мастер студије не представља редовно школовање које би подразумевало обавезу тужиоца да настави да пружа издржавање. Другостепени суд је укинуо првостепену пресуду позивајући се на одредбе чл. 155 ст.2 Породичног закона којом је прописано да пунолетно дете које се редовно школује има право на издржавање од родитеља сразмерно њиховим могућностима, а најкасније 26 године живота, и на одредбе става 4 и 6 овог закона.

Наиме, Закон о високом образовању не врши поделу студената на редовном школовању и оних који то нису, већ на студенте који се финансирају из буџета и студенте који се сами финансирају, а значење термина представљено у одредби чл. 155 ст 2 ПЗ „пунолетно дете које се редовно школује“ не може се наћи. С тога, под пунолетним дететом које се редовно школује на факултету, по закључку Апелационог суда, подразумева дете које има статус студента, који се стиче уписивањем пунолетног детета на одобрене акредитоване студијске програме, које организује високошколска установа и које без знатног, односно неоправданог заостатка савлађује предвиђене студијске програме. Јасно је да редовно школовање пунолетног детета може бити школовање у средњој школи, школовање на вишој школи и школовање на факултету, па како је заједнички именоватељ за средње – више, факултетско, основно, факултетско-мастер, односно специјалистичко и факултетске докторско академско образовање, њихова необавезност, он чини једнаким чињеничним основном за утврђивање права пунолетног детета на издржавање од стране родитеља, било да се налази на редовном средњем вишем, факултетском основном, факултетском мастер, односно специјалистичким или факултетском докторском образовању. Сврха образовања пунолетног детета јесте стицање могућности за запослење, а сврха вишег степена образовања, повећање могућности за боље запослење и омогућавање боље зараде, ради бољег задовољавања уобичајених егзистенцијалних, културних, социјалних и сличних потреба. Образовање које се стиче на тзв. мастер студијама за пунолетно дете представља оправдан разлог за продужење редовног школовања и после завршетка основних струковних студија тужене .

(Пресуда Апелационог суда Гж 2 -38/22од 28.01.2022. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Стефановић Лабан
судија Апелационог суда и Крагујевцу*

МИШЉЕЊЕ ДЕТЕТА**(Члан 266 Породичног закона)**

Ако утврди да је дете способно да формира своје мишљење, суд је дужан да мишљењу детета посвети дужну пажњу, у складу са годинама и зрелошћу детета, али тим мишљењем није везан ако процени да оно није у најбољем интересу детета.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, правноснажном пресудом Основног суда у Пожаревцу, Судске јединице у Кучеву П2-1303/10 од 18.01.2011. године, разведен је брак парничних странака. Малолетна ћерка странака А.К, рођена 25.09.2008. године, поверена је на негу, чување и васпитање мајци, овде тужилји, која ће самостално вршити родитељско право. Уређен је однос контактирања туженог са мал. дететом и тужени је обавезан да на име издржавања мал. детета плаћа месечно износ од 300,00 евра. Тужени нема никаквог контакта са мал. дететом у последњих 10 година, јер живи у Аустрији на непознатој адреси и од развода не плаћа издржавање за мал. дете. У последње три године три пута је дошло до контакта са мал. А.К. преко друштвених мрежа, а потом су трајали прекиди од по годину дана.

Полазећи од наведеног, првостепени суд закључује да у конкретном случају, без обзира што је утврђено да тужени не доприноси издржавању мал. детета у дужем временском периоду, што би могао бити разлог за потпуно лишење родитељског права, нису испуњени услови предвиђени чланом 81. Породичног закона за то, а из разлога што мал. А.К. која је као дете старије од 10 година способна да формира своје мишљење, има позитиван став према одржавању контакта са оцем, па лишење родитељског права не би било у интересу мал. детета, јер би се прекинула свака веза између мал. детета и туженог као оца, а мал. дете на основу члана 61. став 1. ПЗ има право да одржава личне односе са родитељем са којим не живи.

По оцени Апелационог суда, а имајући у виду одредбу члана 65. став 1. и 4. Породичног закона, првостепени суд је у смислу члана 266. Породичног закона био у обавези да мишљењу мал. детета странака посвети дужну пажњу у складу са њеним годинама и зрелошћу, али тим мишљењем није везан ако процени да оно није у најбољем интересу детета, којим је дужан

да се руководи на основу чл. 6 Породичног закона, нити своју одлуку може засновати искључиво на мишљењу детета, што даље значи да је првостепени суд поред мишљења мал. детета требало да оцени од каквог су значаја на одлуку у конкретној правној ствари и чињенице што тужени више од 10 година не даје издржавање за мал. дете и са њим не одржава личне односе.

*(Пресуда Основног суда у Пожаревцу, Судске јединице у Кучеву
П2.бр.418/2020 од 23.04.2021. године и решење Апелационог
суда у Крагујевцу Гж2-248/21 од 22.06.2021. године)*

*Сентенцу приредила: Кристина Раковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ИЗДРЖАВАЊЕ СУПРУЖНИКА ПО ПРЕСТАНКУ БРАКА И РЕДОСЛЕД ИЗДРЖАВАЊА

(Члан 151, 163 и 166 Породичног закона)

Породични закон не прави, у погледу услова за издржавање супружника, разлику између супружника за време трајања брака и у периоду од 5 година по престанку брака, док се издржавање супружника по протеклу 5 година од престанка брака може продужити само изузетно, под строжим условима од оних који су предвиђени наведеним одредбама чл. 151 Породичног закона, тако да се редослед издржавања предвиђен одредбом чл. 166 Породичног закона, по коме супружник остварује право на издржавање првенствено од другог супружника, односи на супружника за време трајања брака и у периоду од 5 година од престанка брака, али не и на супружника по протеклу рока од 5 година од престанка брака.

Из образложења:

Одредбом чл. 151 став 1 Породичног закона, предвиђено је да супружник који нема довољно средстава за издржавање, а неспособан је за рад или незапослен, има право на издржавање од другог супружника сразмерно његовим могућностима, одредбом става 3 предвиђено је да нема право на издржавање супружник ако би прихватање његовог захтева за издржавање представљало очигледну неправду за другог супружника, одредбом чл. 163 ст. 2 истог закона предвиђено је да издржавање супружника после

престанка брака не може трајати дуже од 5 година, а одредбом ст. 3 да изузетно, издржавање супружника по престанку брака може се продужити и после истека рока од 5 година, ако нарочито оправдани разлози спречавају супружника повериоца издржавања да ради.

Из наведених одредби произилази да Породични закон не прави, у погледу услова за издржавање супружника, разлику између супружника за време трајања брака и у периоду од 5 година по престанку брака, те да се издржавање супружника по протеклу од 5 година од престанка брака може продужити само изузетно, под строжим условима од оних који су предвиђени наведеним одредбама чл. 151 Породичног закона.

Стога се, по закључку Апелационог суда, редослед издржавања предвиђен одредбом чл. 166 Породичног закона, по коме супружник остварује право на издржавање првенствено од другог супружника, односи на супружника за време трајања брака и у периоду од 5 година од престанка брака, али не и на супружника по протеклу рока од 5 година од престанка брака. Како у конкретном случају тужиља потражује издржавање од туженог за период након протекла рока од 5 година од престанка брака, то би ово право имала само под условима из чл. 163 ст. 3 Породичног закона, који, по закључку Апелационог суда, у конкретном случају нису испуњени, имајући у виду чињеницу да тужиља има два пунолетна радно способна сина, који остварују приходе и који су у законској обавези да доприносе њеном издржавању сходно чл. 156 Породичног закона и који, према редоследу издржавања из одредби чл. 166 Породичног закона, долазе одмах након супружника за време трајања брака и за период од 5 година од дана престанка брака.

(Пресуда Основног суда у Краљеву П2.бр.502/20 од 28.09.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2 бр. 37/22м од 1.2.2022. године)

**Сентенцу приредио: Слободан Петровић
судија Апелационог суда у Крагујевцу**

ХАШКА КОНВЕНЦИЈА О НАДЛЕЖНОСТИ, МЕРОДАВНОМ ПРАВУ, ПРИЗНАЊУ И ИЗВРШЕЊУ ОДЛУКА И САРАДЊИ У МАТЕРИЈИ РОДИТЕЉСКЕ ОДГОВОРНОСТИ И МЕРА ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ИЗ 1966. ГОДИНЕ

(Конвенција о заштити деце)

Органи државе чланице Конвенције о заштити деце, у којој дете има уобичајено боравиште, надлежни су да донесу одлуку о повери заједничког детета странака.

Из образложења:

Из списка предмета и образложења одлуке произилази да је брак странака разведен пресудом Основног суда у Великом Градишту 2014. године; да је заједничко дете поверено, овде туженој, на самостално вршење родитељског права; да је уређен начин одржавања личних односа детета са овде тужиоцем и обавезан да доприноси издржавању заједничког детета; да заједничко дете странака сада има 16 година и похађа средњу школи у Вићенци; да дете живи у домаћинству са туженим, његовом супругом и њиховим заједничким дететом; да је тужилац запослен у фирми у Италији, где месечно зарађује од 1.200 до 1.300 евра; да тужена живи у кући у Вићенци, са пунолетним сином странака; да је запослена; да заједничко дете има пребивалиште код мајке у Вићенци и да тужена по том основу прима дечији додатак. У извештају Центра за социјални рад општине Велико Градиште и Голубац наведено је да је Центар са дететом 2019. године обавио разговор, и утврдио да од 2017. године живи у домаћинству свог оца, његове супруге и њиховог заједничког мал. детет у Вићенци; да жели да живи са оцем и да са мајком не жели да буде у контакту, јер она не одобрава његов боравак код оца.

На основу наведеног чињеничног стања, првостепени суд је изменио раније донету одлуку о вршењу родитељског, уредио начин одржавања личних односа тужене са дететом, и обавезао тужену да доприноси издржавању детета одређеним месечним износом.

Овакав закључак првостепеног суда се не може прихватити као правилан. Ово из разлога што из списка предмета произилази да странке, као и њихово заједничко дете живе и бораве у Вићенци, Република Италија. Првостепени суд је, према мишљењу Апелационог суда, пропустио да наведеним околностима

прида одговарајући правни значај. Наиме, наведене околности указују на то да је центар животних активности странака и њиховог заједничког детета у Републици Италији, због чега су за конкретан случај релевантне одредбе Хашке конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце из 1996. године, која се у Републици Србији примењује од новембра 2015. године, а у Републици Италији од јула 2015. године. Конвенција садржи правила о међународној надлежности судова и органа управе држава чланица да одреде мере за заштиту личности и имовине детета, што подразумева, између осталог, и мере које се тичу односа родитеља и деце (стицање, вршење и престанак родитељског права). Одредбе ове Конвенције примењује се на децу од рођења до навршених 18 година. Према одредби чл.5. Конвенције, међународна надлежност се цени према чињеници у којој држави уговорници дете има уобичајено боравиште. Тако, ако дете има уобичајено боравиште у Србији, надлежни су судови и други органи (нпр. центри за социјални рад) РС, а ако је друга држава (што је у конкретном случају Италија), онда судови и органи те државе. Апелациони суд истиче да Конвенција не даје параметре за правно дефинисање ове тачке везивања, већ би у овом случају првостепени суд требало да одговори на питање да ли је надлежан по одредбама Конвенције о заштити деце, тако што ће ценити да ли постоји уобичајено боравиште на његовој територији, на основу свих околности конкретног случаја као што су место рођења детета, дужина боравка детета на некој територији, интегрисаност детета у дату друштвену средину, у ком смислу ће са посебном пажњом да цени где средњу школу похађа, као и где актуелно борава, као и његови родитељи.

Уколико првостепени суд закључи да дете нема уобичајено боравиште у Републици Србији, онда првостепени суд, као орган Републике Србије, не би био надлежан, нити би могао да прихвати надлежност осим у случајевима предвиђеним Конвенцијом.

(Решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-454/21 од 03.12.2021. године).

*Сентенцу приредила: Весна Шуковић
Полазник Почетне обуке Правосудне академије*

ФАКТИЧКО ОСПОРАВАЊЕ САМОСТАЛНОГ ВРШЕЊА РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Тужени су не дозвољавајући тужиљи да у складу са чл. 77 ст. 1 Породичног закона врши своје законско право да се самостално стара о мал. деци, фатички ово право оспорили, а мал. деци повређено је право да сагласно чл. 60 ст. 1 Породичног закона живе са мајком и да се мајка о њима стара пре свих других, па тужиљин захтев за утврђење да самостално врши родитељско право над малолетном децом није недозвољен у смислу чл. 194 ЗПП.

Из образложења:

Тужиља је након смрти свог супруга, оца малолетне деце, тужбеним захтевом тражила да се утврди самостално вршење родитељског права над малолетном децом у њену корист, као и да суд обавезе тужене, бабу и деду малолетне деце, да јој омогуће вршење овог права и убудуће се уздрже од било каквог узнемиравања у реализацији истог, а ово из разлога што су тужени одбијали да тужиљи предају децу.

Првостепеном пресудом утврђено је да ће тужиља самостално вршити родитељско право над малолетном децом, што су тужени дужни признати и омогућити јој вршење овог права и убудуће се уздржати од било каквог узнемиравања у реализацији истог.

Апелациони суд је оценио као неосноване жалбене наводе тужених да је тужбени захтев недозвољен и прихватио је као правилан чињенично правни закључак првостепеног суда да су тужени не дозвољавајући тужиљи да у складу са чл. 77 ст. 1 Породичног закона врши своје законско право да се самостално стара о мал. деци, фатички ово право оспорили, а мал. деци повређено је право да сагласно чл. 60 ст. 1 Породичног закона живе са мајком и да се мајка о њима стара пре свих других. Из наведених разлога, а имајући у виду чињеницу да је тужиља такође тужбеним захтевом тражила да суд обавезе тужене да јој омогуће самостално вршење родитељског права и убудуће се уздрже од било каквог узнемиравања у реализацији истог, тужиљин захтев за утврђење да самостално врши родитељско право над малолетном децом је у смислу чл. 194 ЗПП дозвољен.

Одлука првостепеног суда потврђена је у циљу заштите права деце на живот са родитељима и зато што је оцењено да је иста донета у њиховом најбољем интересу у смислу чл. 9 ст. 1 Конвенције о правима детета из 1989. године, коју је наша земља ратификовала 1990. године („Сл. лист СФРЈ-Међународни уговори“, број 15/90).

(Пресуда Основног суда у Сјеници П2.бр.42/20 од 05.02.2021. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-259/21 од 05.07.2021. године и пресуда Врховног касационог суда Рев-6268/21 од 27.10.2021. године)

*Сентенцу приредила Емилија Лепојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЛИЧНИ КОНТАКТ У КОНТРОЛИСАНИМ УСЛОВИМА

У ситуацији када не постоји могућност договора родитеља о времену и начину виђања малолетног детета са родитељем са којим не живи јер је комуникација између родитеља очигледно нарушена, није довољно да се виђање туженог са дететом одвија на неутралном терену, већ је неопходно да се ради вршења превентивног надзора над родитељима у смислу чл. 79 Породичног закона, овај контакт одвија у контролисаним условима и то у просторијама органа старатељства који је овлашћен да врши надзор.

Из образложења:

Првостепеном пресудом уређен је начин одржавања личних односа туженог оца са малолетном ћерком по моделу којим је предвиђено виђање током радне недеље и викендом, у одређеним временским терминима и то у присуству мајке малолетног детета, у играоници или парку, зависно од временских услова, уз образложење да је Центар за социјални рад у свом извештају предложио модел виђења туженог са малолетном ћерком на неутралном терену. По оцени Апелационог суда основани су жалбени наводи странака да наведени модел одржавања личног контакта није адекватно одређен и да је изрека првостепене пресуде у ставу којим је одлучено о личном контакту нејасна и неизвршава.

Наиме, у конкретној чињенично правној ситуацији, према извештају Центра за социјални рад родитељи не постижу договоре чак ни у делу базичних и здравствених потреба детета, што је супротно чл. 67 Породичног закона којим је регулисано питање смисла родитељског права на начин да је исто изведено из дужности родитеља и постоји само у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса детета, па како не постоји могућност договора родитеља ни о времену и начину виђања туженог са малолетном ћерком јер је њихова комуникација очигледно нарушена, није довољно да се виђање туженог са малолетним дететом одвија на неутралном терену, већ је неопходно да се ради вршења превентивног надзора над странкама у смислу чл. 79 Породичног закона, овај контакт одвија у контролисаним условима и то у просторијама органа старатељства који је овлашћен да надзор врши. Ово због тога што се права и интереси родитеља не могу стављати испред интереса малолетног детета, већ се права и обавезе родитеља морају вршити у складу са најбољим интересом детета, о чему је суд дужан да пази током читавог поступка, сагласно чл. 6 ст. 1, чл. 266 Породичног закона и чл. 3 ст. 1 Конвенције о правима детета из 1989. године, коју је наша земља ратификовала 1990. године („Сл. лист СФРЈ-Међународни уговори“, број 15/90).

Из наведених разлога, Апелациони суд је првостепену пресуду у делу којим је одлучено о личном контакту малолетног детета са родитељем са којим не живи укинуо и списе предмета вратио првостепеном суду на поновно суђење.

(Пресуда Основног суда у Крушевцу П2 бр. 601/20 од 28.05.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-448/21 од 16.11.2021. године)

*Сентенцу приредила Емилија Лепојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ГРУБО ЗАНЕМАРИВАЊЕ РОДИТЕЉСКИХ ДУЖНОСТИ И ПОТПУНО ЛИШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

(Члан 81 Породичног закона)

Када небрига о малолетној деци кулминира на тај начин да родитељи малолетну децу оставе у Центру за социјални рад, постоји грубо занемаривање родитељских дужности које не може бити оправдано

неповољном материјалном ситуацијом у којој се родитељи налазе, нарочито у ситуацији када су родитељи радно способни и у могућности да својим додатним радним ангажовањем поправе своју материјалну ситуацију и обезбеде основне услове за стабилну породичну атмосферу и адекватне услове за правилан развој деце.

Из образложења:

Потпуно лишење родитељског права је најтежа породичноправна санкција за родитеља који злоупотребљава родитељско право тако да његови поступци до те мере угрожавају интересе детета, да је угрожен физички, морални и интелектуални развој детета, јер грубо занемарује родитељске дужности, тако што уопште не брине о детету, нити подмирује његове основне потребе.

У конкретном случају, имајући у виду утврђено чињенично стање и свеобухватно понашање тужених према малолетној деци С, Е, С, А, У. и А. М. које је кулминирало дана 03.09.2021. године када су око 14.00х довели малолетну децу у ЦСР у П. са намером да их оставе, што су и учинили, правилан је закључак првостепеног суда да су тужени грубо занемарили родитељске дужности према малолетној деци и да се дужи временски период нису старали о њима, упркос мерама корективног надзора ЦСР у П, већ да су само покушавали да по основу родитељства остваре одређене социјалне бенефиције. По оцени Апелационог суда, правилан је закључак првостепеног суда да неповољна материјална ситуација у којој се тужени налазе не оправдава њихово понашање према малолетној деци, нарочито имајући у виду чињеницу да су обоје радно способни и сходно томе у могућности да се радно ангажују како би поправили свој материјални статус и деци обезбедили адекватне услове за правилан раст и развој. Ово тим пре што је тужени С, након што је оставио децу у ЦСР у П, продао стан који је наследио од мајке и са туженом С. живи у коначишту Хотела Лим.

Правилан је закључак првостепеног суда да није довољно само паушално исказивати мотивацију за родитељство, већ је потребно обезбедити основне услове за стабилну породичну атмосферу и адекватне услове за правилан развој деце, што тужени за сада нису учинили, нити су показали спремност да промене свој однос према вршењу родитељског права према малолетној деци, нарочито имајући у виду да су пресудом Општинског суда у Прибоју П.бр. 409/08 од 11.05.2009. године лишени родитељског права према

малолетном тада Л. М., који је након боравка у хранитељској породици усвојен, па су супротни жалбени наводи тужених оцењени као неосновани.“

(Пресуда Основног суда у Прибоју П2.бр. 41/2020 од 18.05.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-465/21 од 02.12.2021. године)

*Сентенцу приредила: Александра Арнаутовић
виши судијски сарадник Апелационог суда у Крагујевцу*

СПОРАЗУМ О РАЗВОДУ И СПОРАЗУМ СУПРУЖНИКА О ДЕОБИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

(Члан 225 Породичног закона)

У случају развода брака на основу споразума, споразум супружника о деоби заједничке имовине производи правно дејство само уколико је саставни део изреке пресуде којом је разведен брак супружника и по својој правној природи представља једну врсту судског поравнања.

Из образложења:

„Утврђено је да су тужилац и тужена потписали споразумни предлог за развод брака дана 23.01.2014. године, који је предат Основном суду у Параћину, Судска јединица у Туприји дана 30.01.2014. године, а у ком предлогу је поред осталог наведено: „...Брачни другови сагласно изјављују да у току брака нису стекли никакву заједничку имовину, те нису имали потребу да дају посебан споразум о регулисању имовинских права...“, као и да су истог дана потписали споразум о самосталном вршењу родитељског права.

Првостепени суд је, имајући у виду утврђено чињенично стање утврдио да је потписивањем предлога за споразумни развод брака изјава тужиоца и тужене да у току трајања брака нису стекли никакву заједничку имовину произвела правно дејство, како у парници за развод брака, тако и у конкретной парници, па је закључио да би другачија одлука у овој правној ствари, односно утврђење да је тужилац по основу стицања у брачној заједници са туженом власник у уделу од $\frac{1}{2}$ на спорним непокретностима, довео до правне несигурности и да би „било практично озакоњено да странке дају различите изјаве везано за исти чињенични догађај у овом случају, постојање

и стицање заједничке имовине, зависно од тренутних потреба и интереса, што је противно начелима правне сигурности и материјалне истине“, па је одбио тужбени захтев тужиоца као неоснован и одлучио као у изреци побијане делимичне пресуде.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда се не може прихватити као правилан.

Одредбом чл. 225 став 2 Породичног закона је прописано да се споразум супружника о деоби заједничке имовине уноси у изреку пресуде којом се брак разводи на основу споразума о разводу брака. То значи да када споразум о деоби заједничке имовине супружника представља саставни део споразума о разводу брака, он се уноси у изреку пресуде о разводу брака и као такав постаје саставни део правноснажне одлуке. Споразум о деоби заједничке имовине који је постао саставни део судске одлуке, по својој правној природи представља једну врсту судског поравнања којим у смислу одредбе члана 1089 ЗОО супружници уклањају неизвесност и одређују своја међусобна права и обавезе у вези своје заједничке имовине. Овакав споразум о деоби заједничке имовине супружника захваћен је правноснажношћу пресуде о разводу брака, што значи да поред облигационоправног има и процесноправно дејство.“

*(Делимична пресуда Вишег суда у Јагодини П.бр. 45/20
од 18.08.2021. године и решење Апелационог суда у
Крагујевцу Гж-2772/21 од 11.01.2022. године)*

*Сентенцу приредила: Александра Арнаутовић
виши судијски сарадник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАШТИТА ИНТЕРЕСА МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА ПРИ ЗАКЉУЧЕЊУ ВАНСУДСКОГ ПОРАВНАЊА

**(Члан 3 Конвенције о правима детета
и члан 193 став 3 Породичног закона)**

Пуноважност закљученог вансудског поравнања којима су регулисане обавезе тужене у погледу накнаде штете мал. тужиљи условљена је потребом да се обезбеди најбољи интерес малолетног

детета који је од примарног значаја сходно члану 3 Конвенције о правима детета. Да би се наведени циљ, најбољи интерес мал. тужиле постигао, вршење права и обавеза родитеља из чл. 74 Породичног закона, при закључењу вансудског поравнања, мора бити подвргнуто надзору органа старатељства који се стара да се детету обезбеди заштита и брига неопходна за његову добробит, независно од чињенице да ли се закључење поравнања предузима преко стручног лица пуномоћника из реда адвоката.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, дана 28.04.2016. године у Сјеници се догодила саобраћајна незгода у којој су као учесници у јавном саобраћају погинуле Б.М. и Ј.Ш. мајка и сестра тужиле. Саобраћајна незгода је проузрокована искључивом кривицом С.К. који је критичном приликом управљао путничким моторним возилом рег.ознаке SJ 004-КА осигураног код туженог од аутоодговорности за штете према трећим лицима полисом број 8563348460. Мал.тужилца у својству оштећене се са овде туженим осигурањем вансудским поравнањем од 01.08.2016. године споразумела о накнади нематеријалне штете на име претрпљених душевних болова због смрти мајке и сестре тужиле у висини од 1.109.000,00 динара. Одредбом тач. IV поравнања констатовано је да ће исплатом утврђене висине имовинске и неимовинске штете из тачке I и II поравнања, изузев потраживања из тачке III, оштећени у потпуности бити намирен за сву имовинску и неимовинску штету која је проистекла и може проистећи из штетног догађаја, да није примио нити очекује да прими било какву накнаду штете од другог правног или физичког лица, као и да се одриче било каквог другог захтева за накнаду штете према осигурнику-штетнику. Мал. тужилу је при закључењу поравнања заступао пуномоћник из реда адвоката по пуномоћју датом од стране њеног законског заступника, оца А.Ш. Закљученим поравнањем није обухваћена накнада штете због изгубљеног издржавања тада мал. тужиле Н. Ш. рођене 02.03.2011. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно је првостепени суд ставом првим изреке применом чл. 103 и чл. 105 ЗОО, утврдио да је одредба тач. IV вансудског поравнања закљученог дана 01.08.2016. године ништава. Тумачењем смисла и садржине уговорне одредбе тач. IV вансудског поравнања, првостепени суд је закључио да садржи прећутну

изјаву о одрицању од права на накнаду штете због изгубљеног издржавања као облику материјалне штете коју тужила трпи услед смрти мајке која није обухваћена закљученим поравнањем, а која се сматра имовином детета којом је располагао супротно интересима малолетне тужиле. Наиме, законски заступник мал. тужиле, преко пуномоћника, је одрицањем од других захтева мал. тужиле за накнаду штете према осигурнику-штетнику, располагао покретном имовином мал. тужиле велике вредности без претходне или накнадне сагласност органа старатељства која је била потребна сходно одредбама чл. 8, чл. 12, чл. 74, чл. 193 ст.3 Породичног закона, за пуноважно предузимање наведене радње.

Првостепени суд је имао у виду да утврђена ништавост тачке IV вансудског поравнања нема за последицу ништавост поравнања у целини, јер сходно одредби чл. 105 ст. 1 ЗОО само поравнање може опстати без ништаве одредбе, која није била ни услов ни одлучујућа побуда због које је поравнање закључено. Споразум парничних странака о висини правичне накнаде нематеријалне штете на име претрпљених душевних болова због смрти мајке и сестре, по ком основу је мал. тужилји исплаћен новчани износ од 1.109.000,00 динара, производи правно дејство јер наведене одредбе закљученог поравнања чине независни део у смислу одредбе чл. 1098 истог Закона и у интересу су мал. тужиле.

Имајући у виду све наведене околности, и по оцени Апелационог суда, правилно првостепени суд налази да у смислу одредбе чл. 194 ЗОО, мал. тужила као лице које је пок. мајка издржавала, редовно помагала, има право на накнаду штете коју трпи губитком издржавања, односно помагања. Одлучујући о висини доприноса за издржавање коју би мал. тужила добијала од своје сада пок.мајке, првостепени суд је узео у обзир све критеријуме прописане одредбом члана 160 Породичног закона.

Неосновано се жалбом тужене указује да је закључењем вансудског поравнања, пре покретања судског спора, којим су странке у потпуности регулисале узајамна права и обавезе у погледу накнаде штете из штетног догађаја и констатовале да се одричу било каквог другог захтева за накнаду штете према осигуранику штетнику, у потпуности разрешен спор између странака, па оштећени, овде малолетна тужила, не може основано потраживати накнаду из истог штетног догађаја, посебно имајући у виду чињеницу да је при закљученог спорног вансудског поравнања мал. тужила

била заступана од стране пуномоћника из реда адвоката који је био дужан да јој правну помоћ пружи стручно и савесно. Наиме, у конкретном случају је пуноважност закљученог вансудског поравнања којима су регулисане обавезе тужене у погледу накнаде штете мал.тужиљи условљена потребом да се обезбеди најбољи интерес малолетног детета који је од примарног значаја сходно члану 3 Конвенције о правима детета. Да би се наведени циљ, најбољи интерес мал. тужиље постигао, вршење права и обавеза родитеља, оца малолетне Н. Ш. из чл. 74 Породичног закона при закључењу вансудског поравнања морало је бити подвргнуто надзору органа старатељства који се стара да се детету обезбеди заштита и брига неопходна за његову добробит, независно од чињенице да ли се закључење поравнања предузима преко стручног лица пуномоћника из реда адвоката.

(Пресуда Основног суда у Новом Пазару П.бр.414/20 од 27.09.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-136/22 од 24.01.2022. године)

*Сентенцу приредила: Тамара Ранковић Ђусић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАСЛЕДНО ПРАВО

ДОКАЗИВАЊЕ УНИШТЕНОГ, ИЗГУБЉЕНОГ ИЛИ СКРИВЕНОГ ЗАВЕШТАЊА

(Члан 171 Закона о наслеђивању)

Утврђење постојања завештања без навођења његове садржине чини тужбу непотпуном, док је захтев да се расправи заоставштина пок. оставиоца по том завештању и неразумљив, јер је нејасно како би се расправила заоставштина по завештању чија садржина не постоји у писаном облику.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, пок. Р. Б. је 07.05.2016. године потписао завештање пред сведоцима Б. Ж. и З. П. са истоветним текстом као у писмену које је достављено суду „завештање пред сведоцима“ од 06.05.2016. године које није потписао пок. Р., а којим је тужиљама оставио у својину непокретност у Ј. са покретним стварима, све према члану 85. Закона о наслеђивању. Пред гостима на слави пок. Р. је завештање прочитао гласно, па је то у ствари његова воља. Текст завештања пок. Р. је прочитао и 07.05.2016.године.

Одредбама чланова 84 – 111а Закона о наслеђивању Републике Србије предвиђено је више облика завештања, који сви, осим усменог завештања, које се, на основу члана 110. став 1 Закона сачињава само у изузетним приликама и које, сходно ставу 2 тог члана, производи дејство тридесет дана од дана престанка прилика у којима је сачињено, подразумевају постојање писане исправе у којој је наведена садржина завештања, сходно члану 78. ЗОН РС.

Имајући у виду наведено, доказивање уништеног, изгубљеног или скривеног завештања, у смислу одредбе члана 171. ЗОН РС, врши се у ситуацији када писана исправа у којој је наведена садржина завештања више не постоји или је заинтересована лица не могу презентовати из разлога што је изгубљена или сакривена, тако да изрека судске пресуде у спору поводом наведеног, између осталог, мора да садржи, у битном, и садржину завештања, односно како оставилац распоређује своју имовину за случај смрти, јер

она замењује уништену, изгубљену или сакривену писану исправу у којој је то наведено, те без тога не би ни било могуће расправити заоставштину оставиоца по основу уништеног, изгубљеног или скривеног завештања.

Како у парничном поступку, на основу чл. 3 ст. 1 ЗПП, суд одлучује у границама захтева који су постављени у поступку, напред наведено подразумева да и тужбени захтев у тужби ради доказивања уништеног, изгубљеног или скривеног завештања мора у битном да садржи садржину завештања. Како тужилац у тужбеном захтеву постављеном у тужби у овој правној ствари тражи утврђење постојања завештања, без навођења његове садржине, то је тужба непотпуна, а како тражи и да се заоставштину пок. оставиоца расправи по том завештању, иста је и неразумљива, јер је нејасно како би се расправила заоставштину по завештању чија садржина не постоји у писаном облику.

(Пресуда Основног суда Јагодини П-15/19 од 01.11.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-152/20 од 05.06.2020.године)

Сентенцу приредила: Сузана Марковић виши судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу

НАМЕРА ЗА САЧИЊАВАЊЕ ЗАВЕШТАЊА

(Члан 82 Закона о наслеђивању)

Завештаочева намера да на одређени начин изврши распоред своје заоставштине мора бити исказана тако да се из дате изјаве јасно види шта ће коме припасти из заоставштине.

Из образложења:

Из чињеничног утврђења првостепеног суда произилази да је пок. М. Ж., бив. из Шавца преминуо дана 31.05.2015. године, да је од законских наследника оставио ћерке Д. С., овде тужену, и В. М., овде тужиљу, да је пок. Ж. за живота располагао делом своје имовине својеручним завештањем које је проглашено на записнику О.бр. 471/16 дана 30.03.2016. године у корист завештајних наследника, ћерки В. и Д. Решењем Основног суда у Параћину О.бр. 471/16 од 06.07.2016. године прекинут је поступак расправљања заоставштине иза смрти пок. М. Ж., бив. и Шавца, а тужиља је упућена на парнични поступак против тужене ради оспоравања пуноважности завештања завештаоца пок. Ж. бив. из Шавца.

Сама чињеница да је пок. Живојин на парчету папира са леве стране написао име једне ћерке, испод њеног имена побројао један део своје непокретне имовине, а са десне стране име друге ћерке и испод њега други део имовине ни на који начин не указује на његову писану и исказану намеру да исписана имовина испод имена ћерки након његове смрти тим ћеркама припада. Са наведених разлога првостепени суд одлучује као у ставу првом изреке првостепене пресуде.

Неосновано се жалбом тужене истиче да је воља за сачињавање завештања пок. Ж. била озбиљна, стварна и слободна, из чега произилази да је намера за сачињавањем завештања била одређена и безусловна. Наиме, одредбом чл. 82 Закона о наслеђивању прописано је да завештаочева намера за сачињавање завештања мора бити одређена и безусловна. Из наведене одредбе произилази да завештаочева намера да на одређени начин изврши распоред своје заоставштине мора бити исказана тако да се из дате изјаве јасно види шта ће коме припасти из заоставштине. Ако се из дате изјаве не може поуздано утврдити коме треба да припадну поједини делови заоставштине или цела заоставштина, односно нејасне клаузуле из завештања, или цело завештање неће производити правно дејство, јер се по њима не може поступити а завешталац сачињава завештање да би се по њему поступало. Како је у конкретној правној ствари неспорно утврђено да завештање јесте сачинио пок. Ж. и исти потписао, као и да његова тестаментална способност није спорна, али само описно побројавање парцела испод имена ћерки, завештајних наследника пок. Ж., не указује на његову писано исказану намеру да исписана имовина испод имена ћерки након његове смрти тим ћеркама и припадне. Ово нарочито при чињеници да је поред парцеле „код мостића“ стављен знак питања, и при чињеници да је пок. Ж. спорно писмено давао на читање, тј. упознавање са садржином обема ћеркама.

У смислу напред наведеног, правилно првостепени суд закључује да спорно писмено представља предлог како би се имовина расподелила ћеркама, те да се не ради о завештању у смислу одредби Закона о наслеђивању.

(Пресуда Основног суда у Параћину 1П-106/20 од 04.03.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1923/21 од 10.08.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Тимотијевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ПРОДУЖЕЊЕ УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ
У СЛУЧАЈУ СМРТИ ДАВАОЦА ИЗДРЖАВАЊА**

(Члан 204 Закона о наслеђивању)

После смрти даваоца издржавања његове обавезе прелазе на његовог брачног друга и потомке који су позвани на наслеђе, ако пристану, према чл. 204 ст. 1 ЗОН-а. Сагласност за продужење уговора о доживотном издржавању може се дати и речима, уобичајеним знацима или другим понашањем из кога се са сигурношћу може закључити о њеном постојању, под условом да је учињена слободно и озбиљно (у смислу чл.28 ЗОО), па се у тој ситуацији уговор по самом закону продужава чак и без сагласности примаоца издржавања.

Из образложења:

Образлажући свој чињенично - правни закључак, да је тужбени захтев тужилаца у ставу два изреке основан, првостепени суд у образложењу побијане пресуде наводи да је у конкретном случају јасно да тужени није испуњавао своје обавезе предвиђене чланом 3 анекса уговора, јер последњих неколико месеци живота примаоца издржавања није водио рачуна о примаоцу издржавања односно није обезбеђивао потребе предвиђене уговором, већ је напротив, њен син купио одговарајући кревет и колица као медицинско помагало, иако је то била обавеза туженог предвиђена уговором, да је уговором била прописана и заједница живота даваоца и примаоца издржавања, а тужени није испоштовао ни ту обавезу, с обзиром да је након закључења брака напустио стан у коме је живео са својом породицом и са примаоцем издржавања Х. Р., о чему ју је обавестио због чега је она тражила да пређе да живи код своје ћерке М. З., а да је непосредно након тога поднела тужбу за раскид уговора о доживотном издржавању, при чему тужени није испоштовао ни своју обавезу предвиђену чл. 4 уговора јер није сносио трошкове погребна иако се обавезао и на то.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда у погледу основаности тужбеног захтева за раскид тзв. Анекса уговора о доживотном издржавању се за сада не може прихватити као правилан.

Ово због тога што је одредбом чл. 3 Анекса уговора предвиђено да се тужени обавезује на исти начин као што је то радио и његов отац Е. Р., да

настави да се брине о својој баби Х. Р., да је чува, пази, негује помаже око издржавања, одводи код лекара и купује потребне лекове, да и даље живи у заједници са примаоцем издржавања и да му око издржавања и обавеза помаже мајка М. Р., која се за сада неће укључивати и формално као давалац издржавања, јер она то фактички чини драге воље. Првостепени суд у образложењу побијане пресуде не наводи јасно и прецизно које то обавезе предвиђене цитираним чланом тужени није испуњавао, већ само паушално закључује да тужени није испуњавао уговорне обавезе. Такође, из изведених доказа произилази да је сада пок. Х.Р. на сопствени захтев напустила стан, након што јој је тужени саопштио да ће да се ожени, али пре него што је тужени отишао из стана, што указује да тужени није напустио стан у време док је у истом боравила Х. Р. , на шта све жалба основано указује. Поред тога из изведених доказа произилази да је предметни анекс уговора закључен дана 06.12.2017. године, а да је пок. Х.Р. напустила стан у коме је живела са туженим А.Р., после скоро две године, односно дана 03.11.2019. године, тужбу за раскид уговора поднела дана 13.11.2019. године, а да је умрла након непуне 3 месеца од престанка заједнице живота са туженим и то 27.01.2020. године.

Приликом одлучивања, првостепени суд није имао у виду одредбу чл.204 Закона о наслеђивању, којом је прописано да после смрти даваоца издржавања његове обавезе прелазе на његовог брачног друга и потомке који су позвани на наслеђе, ако пристану, а ако они не пристану на продужење уговора о доживотном издржавању, уговор се раскида, а они не могу захтевати накнаду за раније дато издржавање.

У том смислу у поновном поступку, првостепени суд ће пре свега дати разлоге да ли је закљученим анексом уговора продужен претходни уговор (имајући у виду и одредбе самог анекса и његов карактер), у ком случају се обавеза давања издржавања мора тумачити у целини од закључења основног уговора, или се пак ради о потпуно новом уговору којим је тужени преузео самосталну обавезу према примаоцу издржавања независно од претходног уговора, а како произилази да је првостепени суд закључио, имајући у виду како је одлучено о тужбеном захтеву. Тумачењем наведене одредбе ЗОН-а, произилази да се после смрти даваоца издржавања, сагласност за продужење уговора може дати и речима, уобичајеним знацима или другим понашањем из кога се са сигурношћу може закључити о њеном постојању, под условом да је учињена слободно и озбиљно (у смислу чл.28 ЗОО). У тој ситуацији уговор

се по самом закону продужава чак и без сагласности примаоца издржавања. У конкретном случају закљученим анексом, тужени као страна у уговорном односу је јасно изразио вољу да преузима обавезе из основног уговора на начин како је то описано, а предмет и остале одредбе основног уговора су остале непромењене.

(Решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2142/21 од 14.10.2021. године)

*Сентенцу приредио: Далибор Јаблановић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УРАЧУНАВАЊЕ ПОКЛОНА У НАСЛЕДНИ ДЕО

Приликом урачунавања поклона у наследни део мора се водити рачуна о пропису који је важио када је преминуо покојник чија се заоставштина расправља као и о одредби чл. 139. Закона о наслеђивању („Службени гласник СРС“, бр. 52/74, 1/80) која прописује рокове у којим наследник може захтевати заоставштину, а тиме и урачунавање поклона у наследни део.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда, произилази да је сада пок. Х.Б., као наследнике, у првом наследном реду, оставио сина С.Б. и ћерке М.П., М.Ч., М.Г., М.К., Н.А., затим, И.Б., М.Б., М.Б.Б., унукe по преминулом сину И.Б., као и М.Б., М.И. и Н.Б., унукe по преминулом сину Р.Б. и ћерку А.Ш.; да је решењем Основног суда у Новом Пазару О бр.319/16 од 14.02.2017. године прекинут поступак расправљања заоставштине иза пок. Х.Б., а учесници у поступку А.Н., П.М., Ч.М. и Г.М. упућени су на парнични поступак ради утврђивања предмета заоставштине иза пок. Х.Б.; да је уговором о поклону Ов бр. 220/79 од 16.02.1979. године сада пок. Х.Б., као поклонодавац, поклонио сину Б.Р. и унуцима по пок. сину И., Б.И. и Б.М. као поклонопримцима кп. бр. 2313, Варош, улица Југовића, кућа од слабог материјала, која се састоји од 4 одељења на површини од 0,93 ха, као кп. бр. 2313, Варош, улица Југовића, двориште у површини од 1,87 ха; да је чл. 2. уговорено да се поклон наведених непокретности поклонопримцима врши без икакве накнаде, уз навод да поклонопримци немају друге имовине, нити кућу за становање, као и да поклонодавац поклоном жели да обезбеди

поклонопримце у погледу становања и коришћења предметне куће и дворишта и то без права побијања уговора о поклону по било ком основу, па и по основу оштећења преко половине вредности. Код оваквог чињеничног утврђења првостепени суд је усвојио тужбени захтев тужилаца којим су тражили урачунавање поклона у наследни део са позивом на одредбе чл. 66. и чл. 67. ст. 1. Закона о наслеђивању („Сл. Гл. РС“, бр. 46/95,101/2003 – одлука УСРС и 6/2015) уз навођење да уговор о поклону Ов бр. 220/79 од 16.02.1979. године не садржи изјаву поклонопримца, сада пок. Х.Б. да се поклон неће урачунати наследницима у наследни део; да оставилац, сада пок. Х.Б. није сачинио завештање, нити је након закључења спорног уговора па до своје смрти предузео радње којима би отклонио примену института урачунавања поклона у наследни део; да намера сада пок. Х.Б. није била да се учињени поклон не урачуна поклонопримцима, овде туженима, у њихов наследни део, нити се из околности случаја таква намера може закључити, о чему говори и чињеница да сада пок. Х.Б. уговором о поклону није обухватио све потомке из првог брака, да му је намера била изједначавање потомака из првог и другог брака, нити то произилази из самог уговора. Наиме, намера сада пок. Х.Б. је била само да регулише имовинске односе са својим потомцима, уговорним странама предметног уговора о поклону, односно да је желео да обезбеди поклонопримце у погледу становања.

Закључак првостепеног суда, са донетом одлуком и датим образложењем Апелациони суд у Крагујевцу за сада не може прихватити као правилан и на закону заснован.

Наиме, спорно међу странкама је да ли се предмет уговора о поклону овереног пред Општинским судом у Новом Пазару Ов бр. 220/79 од 16.02.1979. године има урачунати наследницима Б.И., Б.М. (наследници по покојном сину И.) и Б.М. и И.М. (наследници по покојном сину Б.Р.), овде туженима, у њихов наследни део у поступку расправљања заоставштине иза сада пок. Х.Б.. У прелазним и завршним одредбама Закона о наслеђивању чл. 239. ст. 1. тач. 1. прописано је да заоставштина лица која су умрла пре дана ступања на снагу овог закона мора бити расправљена по прописима који су важили на дан када је лице умрло. Одредбом чл. 139. Закона о наслеђивању („Службени гласник СРС“, бр. 52/74, 1/80) прописани су рокови у којим наследник може захтевати заоставштину, а тиме и урачунавање поклона у наследни део тужених. Имајући у виду напред наведене законске одредбе, погрешно се првостепени суд позвао на одредбе чл. 66. и 67. Закона о наслеђивању („Сл.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

Гл. РС“, бр. 46/95,101/2003 – одлука УСРС и 6/2015) јер је пре тога требао да утврди када је преминуо, сада пок. Х.Б. од чега зависи правилна примена материјалног закона, односно који Закон о наслеђивању ће се у конкретном случају применити, због чега је првостепена пресуда морала бити укинута.

*(Пресуда Основног суда у Новом Пазару 11 П бр.266/17
од 03.11.2020. године и решење Апелационог суда у
Крагујевцу Гж-666/21 од 16.03.2021. године)*

*Сентенцу приредила: Невена Николић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ДИСКРИМИНАЦИЈА

ДИСКРИМИНАЦИЈА ЗБОГ ПРЕТПОСТАВЉЕНЕ ЛГБТ СЕКСУАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Понашање тужених је дискриминаторског карактера у смислу чл. 2 ст. 1 Закона о забрани дискриминације и за последицу има повреду достојанства тужилаца, из разлога што су тужени од тужилаца тражили да се најпре изјасне о својој сексуалној оријентацији, а потом и неоправдано одбили пружање услуге тужиоцима, отказали им вечеру и забранили улазак у ресторан, све на основу претпостављене ЛГБТ сексуалне оријентације тужилаца.

Из образложења:

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1267/21 од 23.08.2021. године делимично је потврђена пресуда Вишег суда у Новом Пазару П.бр.1/20 од 29.03.2021. године, и то у делу којим је утврђено дискриминаторско поступање тужених због дискриминације, узнемиравања и понижавајућег поступања због којег је дошло до повреде достојанства тужилаца, створен је страх, непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење, а све на основу претпостављене ЛГБТ сексуалне оријентације, тако што су тужени отказали заказану вечеру и улазак тужилаца у ресторан, као и у делу којим је забрањено туженима да понове извршену дискриминацију.

У конкретном случају је прихваћен као правилан закључак првостепеног суда да је понашање тужених који су отказали вечеру и забранили улазак тужиоцима у ресторан, на основу претпостављене ЛГБТ сексуалне оријентације тужилаца, дискриминаторског карактера у смислу чл. 2 ст. 1 Закона о забрани дискриминације, те да су тужени супротно чл. 12, чл. 17 и чл. 21 истог Закона тражили од тужилаца да се изјасне о својој сексуалној оријентацији, а потом и неоправдано одбили пружање услуге тужиоцима због претпостављене сексуалне оријентације и на тај начин повредили њихово достојанство.

Међутим, закључак првостепеног суда да је поступање тужних истовремено било супротно чл. 20 Закона о забрани дискриминације јер противно начелу равноправности полова, односно начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у јавном животу нису дозволили

улазак и вечеру у ресторану тужиоцима због њиховог пола, није прихваћен као правилан из разлога што су тужиоци и раније организовали вечере у ресторану тужених, имали су добру међусобну сарадњу све до дана када је тужени отказао вечеру наводећи као разлог да није могао да дозволи да у ресторану буде организована вечера за учеснике „Геј параде“. Дакле, понашање тужених оцењено је као понашање дискриминаторског карактера јер су неједнако поступали и направили неоправдану разлику између тужилаца и других гостију ресторана, али не због њиховог пола, већ због претпостављене ЛГБТ сексуалне оријентације тужилаца као личног својства које сагласно чл. 21 Закона о забрани дискриминације представља приватну ствар.

Како из наведених разлога није било основа за утврђење дискриминације по основу пола тужилаца, првостепена одлука је делимично преиначена на начин да је тужбени захтев тужилаца у делу којим је тражено да се у истој чињенично правној ситуацији утврди да је понашање тужених дискриминаторског карактера не само због претпостављене ЛГБТ сексуалне оријентације, већ и због пола тужилаца као личног својства, одбијен као неоснован.

(Пресуда Вишег суда у Новом Пазару П.бр.1/20 од 29.03.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1267/21 од 23.08.2021. године)

*Сентенцу приредила Емилија Лепојевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАШТИТА ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ**УТИЦАЈ „ХИТНО СТАРИХ ПРЕДМЕТА“ НА ОДЛУКУ О
ОСНОВАНОСТИ ПРИГОВОРА ЗА УБРЗАВАЊЕ ПОСТУПКА**

(Члан 4 Закона о заштити права на суђење у разумном року и члан 166а став 1 тачка 2 Судског пословника)

Предмети који трају преко пет година од подношења иницијалног акта и који носе ознаку „хитно – стари предмети“ захтевају приоритетно решавање у другостепеном поступку, па се при одлучивању о основаности приговора за убрзавање поступка не може ценити јединственост поступка као у осталим предметима који по својој природи нису хитни.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу Р4П-717/20 од 03.12.2020. године, одбијен је као неоснован приговор предлагача М.М. којим је тражио утврђивање повреде права на суђење у разумном року у предмету Вишег суда у Крагујевцу Гж-1571/19.

По закључку Апелационог суда основано се жалбом предлагача указује да Виши суд у Крагујевцу није правилно применио чл. 4. Закона о заштити права на суђење у разумном року јер није имао у виду све чињенице које су од утицаја на оцену дужине трајања поступка. Ово из разлога што се у конкретном случају ради о предмету по предлогу за уређење међе (ванпарнични поступак), који се због дужине трајања поступка сматра „хитно старим предметом“ сходно одредби чл. 166а ст. 1. тач. 2. Судског пословника, а имајући у виду да је решење већ два пута било укидано од стране другостепеног суда и да је другостепени суд требало да одлучи у што краћем року, а најкасније у року прописаном одредбом чл. 383. ст. 2. ЗПП-а (9 месеци од дана пријема списка). Сходно наведеном, у конкретном случају се не може ценити јединственост поступка као у осталим предметима који по својој природи нису хитни, јер наведени предмет има приоритет при решавању у односу на остале предмете у другостепеном поступку – жалбеном поступку.

Имајући у виду наведено, Апелациони суд закључује да поступање Вишег суда у Крагујевцу, као другостепеног, који није одлучио о жалби у периоду

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

од 1. године и 8 месеци је допринело дужем трајању поступка будући да није одлуку о жалби донео у року прописаном одредбом чл. 383. ст. 2. ЗПП (9 месеци од дана пријема списка) и да укупно трајање поступка од 5 година и 4 месеца од дана подношења предлога до дана подношења приговора није у конкретном случају у оквиру стандарда разумног рока трајања поступка прихваћених у пракси Уставног суда Србије, као и Европског суда за људска права у Стразбуру, због чега је применом чл. 18. ст. 2. Закона о заштити права на суђење у разумном року преиначено првостепено решење и утврђено да је подносиоцу приговора повређено право на суђење у разумном року.

(Решење Апелационог суда у Крагујевцу Ржг-324/20 од 25.01.2021. године)

*Сентенцу приредила: Невена Николић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РАДНО ПРАВО**РОК ЗА ДОНОШЕЊЕ РЕШЕЊА О ОТКАЗУ УГОВОРА
О РАДУ УСЛЕД ОДБИЈАЊА ЗАПОСЛЕНОГ
ДА ЗАКЉУЧИ ПОНУЂЕНИ АНЕКС**

(Члан 179 став 5 тачка 2 Закона о раду („Службени
гласник РС“ бр.24/05, 61/05...75/14)

Закон о раду не прописује рок у коме послодавац мора донети решење о престанку радног односа запосленом услед одбијања запосленог да закључи понуђени анекс уговора о раду, али оно мора бити донето у примереном року, јер би неограничено трајање рока за отказ уговора о раду довело до нарушавања правне сигурности у радноправним односима

Из образложења:

„Како је тужени понуду за закључење анекса уговора о раду доставио тужиоцу 7.3.2017. године, коју понуду тужилац није прихватио, већ је наставио да ради код туженог све до 7.12.2018. године, када му је послодавац отказао уговор о раду, јасно је да су отпали законски разлози за отказ уговора о раду по том основу. Имајући у виду да је тужилац наставио да ради код туженог (дуже од 22 месеца), то је очигледно престао да постоји оправдан разлог за отказ уговора о раду. Послодавац је очигледно имао потребу за радом запосленог, због чега му није отказао уговор о раду након сазнања да тужилац понуђени анекс није потписао, а који му је тужилац вратио.

Закон о раду не садржи одредбу о временском року у коме послодавац мора донети решење о престанку радног односа услед одбијања запосленог да закључи понуђени анекс уговора о раду. Међутим, пошто се радни однос заснива уговором о раду, то се у остваривању права из радног односа странке морају придржавати општих начела, па и начела савесности и поштења у заснивању и престанку права из радног односа. Имајући у виду да је запослени слабија страна у односу према послодавцу и да послодавац може услед непотписивања анекса уговора о раду исти отказати, то се неправедност између две уговорне стране мора ублажити заштитом запосленог. Како тужени није тужиоцу отказао уговор о раду када су се стекли разлози из

члана 179. став 5. тачка 2) Закона о раду у примереном року, то овај законски разлог не може егзистирати по протеклу примереног рока.“

(Пресуда Врховног касационог суда Рев2 1563/2021 од 05.11.2021. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 412/20 од 3.12.2020. године и пресуда Основног суда у Ивањици П1 3/19 од 10.10.2019. године)

*Сентенцу приредила: Марина Миликић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

СТАЖ ОСИГУРАЊА СА УВЕЋАНИМ ТРАЈАЊЕМ

(Члан 52 став 1 и члан 55 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“, број 34/03...73/18) у вези са члановима 3. тачка 1) , подтачка 2) и 51 став 2 Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање)

Постојање права на стаж осигурања са увећаним трајањем, као и степен увећања стажа утврђује, у управном поступку, надлежни Фонд за пензијско и инвалидско осигурање.

Из образложења:

Из садржине норми члана 52. став 1. и члана 55. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“, број 34/03...73/18), произлази да је Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање надлежан да одлучује о праву осигураника на стаж осигурања са увећаним трајањем. Дакле, Фонд спроводи поступак у коме испитује постојање услова за стицање наведеног права, што значи да уколико се одлуком Фонда утврди право осигураника на стаж осигурања са увећаним трајањем, тек тада постоји основ за обрачун и уплату одговарајућих доприноса сагласно одредби члана 3. тачка 1. подтачка 2. и члана 51. став 2. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање („Службени гласник РС“, број 84/04...6/20). У конкретном случају, тужилац у току поступка, сходно одредби члана 231. ЗПП, није доставио доказ да је Републичком Фонду за пензијско и инвалидско осигурање поднео захтев за признавање права и да је након спроведеног управног поступка код Фонда, остварио право на додатни допринос за стаж осигурања који се рачуна са увећаним трајањем за утужени период, а да тужени није, поступајући по

одлуци Фонда, извршио уплату тог додатног доприноса за тужиоца, односно није доказао да постоји основ по коме би сада суд, обавезао туженог на уплату додатног доприноса за стаж осигурања који се рачуна са увећаним трајањем. Стога је и по оцени Апелационог суда, тужбени захтев тужиоца за чинидбу – обавезивање туженог да за тужиоца уплати Републичком фонду ПИО запослених износи по основу стажа осигурања који му се рачуна са увећаним трајањем неоснован, јер тужилац није доказао да је пред надлежним управним органом остварио право на стаж осигурања са увећаним трајањем.

(Пресуда Основног суда у Деспотовцу П1.бр. 205/19 од 3.3.2021. године, и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-1357/21 од 8.7.2021. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Танасковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕПОСРЕДНА ПРИМЕНА ПОСЕБНИХ КОЛЕКТИВНИХ УГОВОРА

**Члан 256 Закона о раду („Службени гласник
РС“, број 24/05, 61/05 ... 13/17)**

Према одредби члана 256. став 1. Закона о раду општи и посебан колективни уговор непосредно се примењују и обавезују све послодавце који су у време закључивања колективног уговора чланови удружења послодавца – учесника колективног уговора, па су одредбе посебних колективних уговора морале бити непосредно примењене код послодавца, без обзира што послодавац није ускладио одредбе свог колективног уговора са њима.

Из образложења:

Тужени је доношењем незаконитог решења о отказу уговора о раду (што је утврђено правноснажном пресудом Основног суда у Ужицу П1 627/15 од 15.3.2016. године) тужиоцу онемогућио да врши рад и остварује права по основу рада, односно право на одговарајућу зараду, онако како је то прописано одредбама чланова 104. – 107. Закона о раду. На тај начин тужилац је претрпео штету коју му је проузроковао тужени, као његов послодавац, својим незаконитим поступањем, те је стога у обавези да штету накнади. Супротно

жалбеним наводима, правилно је првостепени суд одредио висину зараде коју би тужилац остварио да није било незаконитог отказа. Полазећи од одредбе члана 256. Закона о раду по којој општи и посебни колективни уговори се непосредно примењују и обавезују све послодавце који су у време закључивања колективног уговора чланови удружења послодаваца – учесника колективног уговора, то су одредбе посебних колективних уговора морале бити непосредно примењене код туженог, без обзира што тужени није ускладио одредбе свог колективног уговора са њима. Из тог разлога, код утврђивања висине накнаде штете на име изгубљене зараде, а за део спорног периода који је био покривен посебним колективним уговорима, правилно је првостепени суд применио износ основне зараде за најједноставнији посао (цена рада код послодавца) која је једнака минималној нето заради по часу који утврђује Социјално-економски савет РС и коефицијента вредности посла тужиоца у складу са коефицијентима за карактеристичне послове који су одређени по групама послова одредбом Посебног колективног уговора за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала РС, као и Посебног колективног уговора за делатност путне привреде РС, које је тужени био у обавези да примењује у време њиховог важења.

(Пресуда Основног суда у Ужицу П1-458/17 од 10.12.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 988/20 од 13.1.2021. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ДОВОЉАН РАЗЛОГ ЗА ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ

(Члан 179 став 2 тачка 5 Закона о раду –"Службени гласник РС", број 24/05...75/14)

Решење о отказу уговора о раду је законито уколико је запослени учинио само једну од више повреда радних обавеза, односно радних дужности, које су му стављене на терет, под условом да је у односу на ту повреду поштована процедура отказа, те да је решење о отказу донето у за то законом предвиђеном року.

Из образложења:

Оспореним решењем туженог тужиоцу је отказан уговор о раду, на основу одредбе члана 179. став 2. тачка 5. Закона о раду („Службени гласник РС“, број

24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14), којом законском одредбом је предвиђено да послодавац може да откаже уговор о раду запосленом који својом кривицом учини повреду радне обавезе утврђене општим актом, односно уговором о раду, а због тога што је тужилац у периоду од 1.6.2014. године до 21.1.2015. године извршио више повреда радних обавеза предвиђених уговором о раду, и то одредбом члана 10. став 1. тачка 8. (неовлашћена послуга повереним средствима рада), тачка 9. (злоупотреба својства запосленог код послодавца ради обављања приватних послова) и тачка 10. (обављање приватних послова у просторијама послодавца). За правилност и законитост оспореног решења о отказу уговора о раду довољно је да је запослени својом кривицом извршио само једну повреду радне обавезе прописане општим актом или уговором о раду, на коју је и прописно упозорен, а у конкретној правној ствари тужени је тужиоцу доставио упозорење да су наступили разлози за отказ уговора о раду због повреде радне обавезе предвиђене уговором о раду и то чланом 10. став 1. тачке 8. и 10. уговора о раду. Како је у поступку несумњиво утврђено да је тужилац путем флеш – меморије пословне податке и финансијску документацију (понуде, фактуре и слично) везане за радњу АА, чији је оснивач и власник, односно у којој обавља делатност као предузетник уписан у АПР-у, унео у службени рачунар у просторијама послодавца, који му је дат за обављање рада код послодавца, а да тужилац за такво коришћење датог му средства рада код послодавца није имао ни писану, ни усмену сагласност, нити накнадно одобрење послодавца, то је тужилац свесно, а тиме и скривљено, извршио повреду радне обавезе предвиђене одредбом члана 10. став 1. тачка 8. уговора о раду – неовлашћена послуга повереним средствима рада, са којом је свакако био упознат приликом потписивања тог уговора и на коју је и прописно упозорен.

Имајући у виду да је у конкретном случају тужилац учинио повреду радне обавезе која му је стављена на терет, а која је прописана уговором о раду као разлог за отказ, то су били испуњени услови за примену члана 179. став 2. тачка 5. Закона о раду и отказивање уговора о раду тужиоцу.

Чињеница да у упозорењу о постојању разлога за отказ уговора о раду као основ није наведена повреда из члана 10. став 1. тачка 9. уговора о раду не утиче на пуноважност решења о отказу које је донето због повреде

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

радне обавезе из члана 10. став 1. тачке 8. и 10. уговора о раду, а за коју је у поступку утврђено да је учињена кривицом тужиоца, као и да је поступак отказа правилно спроведен.

(Пресуда Основног суда у Чачку III.бр.296/18 од 23.10.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГжI 321/19 од 4.12.2019. године и пресуда Врховног касационог суда Рев2 1491/2020 од 9.9.2021. године.)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

КОЕФИЦИЈЕНТ ЗА ОБРАЧУН ЗАРАДЕ ИЗ УГОВОРА О РАДУ

Члан 104 у вези са чланом 33 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05 ... 75/14)

Коефицијент за обрачун зараде запосленог из закљученог уговора о раду, уколико је повољнији за запосленог, примењиваће се све док се уговор о раду не усагласи са општим актом, односно измени.

Из образложења:

Погрешан је закључак првостепеног суда да тужилац нема право на припадајућу зараду обрачунату применом коефицијента од 2,70, јер као возач друге групе, нема стручну спрему одговарајућу за овај коефицијент. Ово из разлога што је уговором о раду закљученим између парничних странака 2002. године, који није промењен током целог спорног периода ове парнице, тужени, као послодавац, са тужиоцем, као запосленим, уговорио исплату зараде применом коефицијента од 2,70. Овај уговорени коефицијент измењен је тек закључивањем анекса уговора о раду од 10.03.2016. године између тужиоца и туженог, за исто радно место возача друге групе, уговарањем коефицијента посла од 1,3. Међутим, овај измењени коефицијент, односно анекс уговора о раду којим је исти уговорен, није био у примени током спорног периода из ове парнице.

(Пресуда Основног суда у Ужицу III-94/20 од 14.10.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГжI 230/21 од 18.3.2021. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НИШТАВОСТ УГОВОРА О РАДУ У ПОСТУПКУ РЕИНТЕГРАЦИЈЕ ЗАПОСЛЕНОГ

(Члан 191 став 1 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14 и 113/17)

Поништајем решења о отказу уговора о раду у судском поступку реактивира се претходно закључени уговор о раду, због чега Законом о раду није дозвољена могућност да послодавац са истим запосленим закључи нови уговор о раду на неодређено време, док се претходни уговор не раскине или престане да производи правно дејство.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужила је била у радном односу код туженог почев од 08.07.2013. године до 06.11.2015. године када јој је исти престао на основу решења о отказу уговора о раду број 4395/2015 од истог датума. Правноснажном пресудом Основног суда у Јагодини П1-5/16 од 16.03.2018. године, између осталог, поништено је решење туженог број 4395/2015 од 06.11.2015. године и обавезан је тужени да тужиљу врати на рад. По пријему наведене пресуде, тужени је са тужиљом закључио нови уговор о раду број 1712/2018 од 03.09.2018. године, којим је иста засновала радни однос код туженог на неодређено време, почев од 03.09.2018. године, на радном месту оператер на машини за шивење и ултрасоник машинама.

Правна последица поништаја решења о отказу уговора о раду је реституција, односно враћање у стање радно-правног статуса тужиље које је постојало пре доношења незаконитог акта послодавца, због чега је тужени као послодавац био дужан да исту реинтегрише у радни однос. С тим у вези, тужени је био у обавези да надлежном органу поднесе пријаву за запосленог, овде тужиљу, на обавезно социјално осигурање, уз прилог судске одлуке, те на тај начин отклони последице њеног одјављивања са осигурања са даном доношења незаконитог решења о отказу уговора о раду (06.11.2015. године), што тужени није учинио, већ је са тужиљом, супротно императивним одредбама Закона о раду, закључио нови уговор о раду на неодређено време, почев од 03.09.2018. године, и њиме формално поново засновао радни однос са истим запосленим, упркос чињеници да је поништајем решења о отказу уговора о раду реактивиран претходно закључени уговор о раду. Тужени је имао могућност да са тужиљом закључи анекс уговора о раду у складу са одредбама чланова 171. и 172. Закона

о раду и истим измени услове рада и изврши усклађивање уговора са важећим позитивно правним прописима РС и општим актима туженог, али не и да закључи нови уговор о раду уз претходно постојање већ закљученог уговора, због чега је супротно жалбеним наводима правилно првостепени суд утврдио ништавост оспореног уговора и исти уклонио из правног промета, јер Законом о раду није дозвољена могућност да исти запослени са послодавцем закључи нови уговор о раду на неодређено време, док се претходни уговор не раскине или престане да производи правно дејство.

(Пресуда Основног суда у Јагодини П1-241/18 од 13.01.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-1932/20 од 20.05.2021. године)

*Сентенцу приредио: Милош Гемаљевић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРАВО НА ДНЕВНИЦЕ ЗА СЛУЖБЕНО ПУТОВАЊЕ У ИНОСТРАНСТВО

Члан 8 став 2 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05 ... 75/14) и члан 91 став 1 Закона о безбедности у железничком саобраћају („Службени гласник РС“ 41/18)

Запослени има право на накнаду трошкова на име дневница за службено путовање у иностранство које је предвиђено Колективним уговором послодавца за време проведено у станици на граничном прелазу иако се релација на којој је путовао не сматра интероперабилним прекограничним саобраћајем према одредбама члана 91. Закона о безбедности у железничком саобраћају, јер одредба члана 8. став 2. Закона о раду предвиђа да општим актом и уговором о раду могу да се утврде већа права и повољнији услови рада од права и услова утврђених законом, као и друга права која нису утврђена законом, осим ако законом није друкчије одређено.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда, тужилац је у радном односу код туженог на радном месту кондуктер у Секцији за саобраћајно транспортне послове Ужице. Тужилац је рад обављао и у станици Бијело Поље у Црној Гори за који рад потражује дневнице за службено путовање у иностранству.

Законом о безбедности у железничком саобраћају („Службени гласник РС“ 41/18) у члану 91. став 1. је прописано да је интероперабилни прекогранични саобраћај, саобраћај возова више од 15 километара иза границе, за који је железничком превознику потребан додатни сертификат за превоз део Б за пружање транспортних услуга у другој држави, док је ставом 2. истог члана предвиђено да се саобраћај између граничних станица дефинисаних међудржавним споразумима не сматра интероперабилним прекограничним саобраћајем без обзира на растојање граничних станица од границе. Како је Споразумом између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о међународном железничком прелазу Пријепоље (Република Србија) – Врбница – Бијело Поље (Црна Гора) („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 2/2019) утврђено да Бијело Поље представља граничну станицу, то су оцењени као неосновани жалбени наводи туженог да се гранична станица Бијело Поље не налази на потребном растојању од границе сходно члану 91. став 1. Закона о безбедности у железничком саобраћају и да се у конкретном случају не ради о службеном путу у иностранство јер је станица у Бијелом Пољу дефинисана међудржавним споразумом као гранична станица те није у зони интероперабилног прекограничног саобраћаја. Како је у поступку несумњиво утврђено тужилац је своје послове обављао у Бијелом Пољу које представља граничну станицу, а одредбом члана 61. Колективног уговора туженог је предвиђено да запослени који своје редовне послове обавља у пограничној станици на територији суседне железничке управе и возно особље које обавља послове између две граничне станице суседних железничких управа, има право на накнаду трошкова у висини дневнице за службено путовање у земљи, за време проведено у тој станици, увећано за 10%, правилно је првостепени суд одлучио када је тужиоцу досудио разлику од већ исплаћене дневнице за службено путовање у земљи до увећане за 10% у висини која је утврђена вештачењем од стране вештака економско финансијске струке, јер одредба члана 8. став 2. Закона о раду предвиђа да општим актом и уговором о раду могу да се утврде већа права и повољнији услови рада од права и услова утврђених законом, као и друга права која нису утврђена законом, осим ако законом није друкчије одређено.

(Пресуда Основног суда у Ужицу ПП-645/19 од 26.04.2021. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-2747/21 од 18.02.2022. године)

*Сентенцу приредио: Душан Пековић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ И ПОНИШТАЈ РЕШЕЊА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ

(Члан 179 став 5 тачка 1 Закона о раду „Службени
гласник РС“, број 24/05...75/14)

Послодавац је приликом утврђивања вишка запослених у обавези да образложи на основу којих елемената по сваком од критеријума је дата оцена за запослене који се пореде ради утврђивања који је од њих вишак запослених, у ситуацији када се смањује број запослених извршилаца на одређеним пословима.

Из образложења:

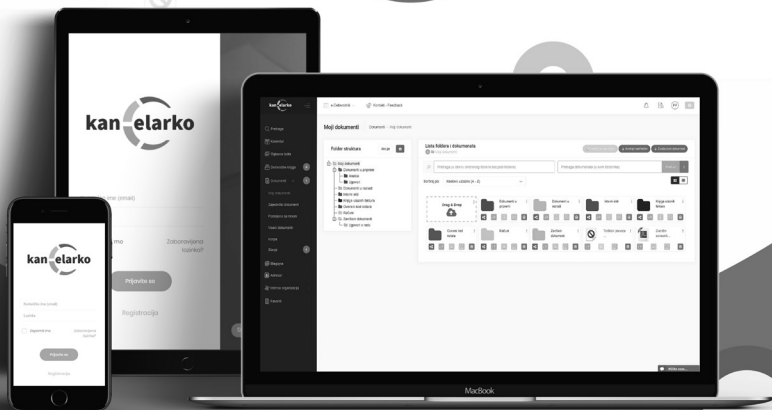
По оцени Апелационог суда (иако критеријуми за одређивање запослених који су вишак не морају нужно бити предвиђени само у Програму за решавање вишка запослених да би имали легитимитет у примени, што првостепени суд погрешно закључује) утврђивање критеријума за одређивање који ће од више запослених на истим пословима бити вишак у случају смањења броја извршилаца, јесте право послодавца, али то подразумева и обавезу послодавца да сачини образложену оцену резултата рада за сваког од запослених који се пореде, са описом сваког од елемената критеријума, што је у конкретном случају изостало, јер табела оцене резултата рада тужиља и осталих запослених на истом радном месту садржи само бројчану оцену без икаквог образложења и описане оцене рада за тужиље и друге упоређиване запослене према таксативно наведеним критеријумима, па се не може ни утврдити на основу чега, односно на основу којих елемената по сваком од критеријума је оцена за запослене који се пореде, па и за тужиље, дата. То не произлази ни из спроведеног поступка код туженог, а ни из оспорених решења туженог, па је правилан закључак првостепеног суда да су оспорена решења туженог и из тог разлога незаконита, чиме је тужиљама незаконито престао радни однос.

(Пресуда Основног суда у Чачку III.бр.57/16 од 10.4.2019. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-2169/19 од 5.6.2020. године и пресуда Врховног касационог суда Рев2 3075/2020 од 25.11.2021. године)

*Сентенцу приредила: Ана Добрић
Судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

Kancelarko

Program za elektronsko kancelarijsko poslovanje

e-Fakture

Šaljite fakture elektronski, bez troškova štampe i slanja, uvek uz izveštaj o prijemu fakture.

e-Delovodnik

Uredite svoju dokumentaciju i knjige dokumenata digitalno i efikasno.

e-Poštar

Ubrzajte razmenu dokumenta, smanjite troškove i kreirajte procedure odobravanja

Beograd

063/379-761
063/379-948

Novi Sad

063/379-961
063/379-772

Niš

063/379-619
063/379-661

Pravna i ekonomska izdanja
za uspešno i zakonito poslovanje

✉ kancelarko@paragraf.rs

🌐 **Kancelarko.rs**

Pravna i ekonomska izdanja
za uspešno i zakonito poslovanje

Premium paket vebinara

Do
80%
uštete

prilikom kupovine
godišnjeg paketa

Kupovinom Premium godišnjeg paketa vebinara **ostvarujete pravo da prisustvujete svim vebinarima u organizaciji kompanije Paragraf**, iz svih zakonodavnih oblasti tokom godinu dana od dana uplate.

Samo u poslednjih godinu dana uspešno smo održali skoro 70 edukacija na najrazličitije aktuelne teme koje se tiču i privatnog i javnog sektora.

Kupovina paketa i
više informacija na:

paragraf.rs/paketi

Ili skenirajte QR kod